

Banka Muhasebesi

Mesut Yıldırım

Yayın No: 258

Temmuz 2008, İstanbul

Türkiye Bankalar Birliği

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat:13
34340 Etiler-İSTANBUL
Tel : 212-282 09 73
Faks : 212-282 09 46
Web sitesi: www.tbb.org.tr

Baskı-Yapım

Graphis Matbaa San. ve Tic. Ltd Şirketi
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
1. Cadde No.139 Bağcılar 34560, İstanbul

Kitapta yer alan görüşler eserin sahibine aittir,
Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.

Bu yayın Türkiye Bankalar Birliği
internet sitesinde yer almaktadır.

ISBN 978-975-8564-53-8 (Basılı)
ISBN 978-975-8564-56-9 (Elektronik)

Sertifika No: 1107-34-009143

Önsöz

Bankacılık Muhasebesi ile ilgili bu çalışma, yaptığım görevlerin muhasebe disiplini ile olan sıkı ilişkisinden kaynaklanan ilgim ve uygulamanın içindeki kişilerden gelen öneriler sonucu kitap haline getirildi. Kitap içeriği düzenlenirken, hem akademik alandaki hem de uygulama alanındaki çalışanlara yararlı olması hususu göz önünde bulundurulmuş ve özellikle yeni finansal ürünler gibi önemli görülen konularda çok sayıda örnek işlem vermeye çalışılmıştır.

Verilen örnek işlemlerde, bu işlemlerden kaynaklanan vergi, fon ve benzeri mali yükümlülüklerin ayrıntısına, bunların her zaman değişebileceği veya kaldırılabilirliği düşüncesiyle bilerek girilmemiş, işlemin niteliğinin irdelenmesi ve muhasebeleştirilmesi üzerinde daha fazla durulmuştur.

Bu kitabın hazırlanması sürecinde; eleştirileri ve önerileriyle katkıda bulunan çalışma arkadaşlarım; Elif Özcan, Emine Karaoğlu, Sabri Davaz, Serdar Sümer, Bülent Şevik ve Ertan Uçar'a teşekkür ederim.

Okuyuculara faydalı olması dileğiyle.

Ankara, 2008

Mesut YILDIRIM

MESUT YILDIRIM

1959 yılında Tavşançalı/Konya'da doğan Yıldırım, lisans öğrenimini 1985 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat bölümünde, yüksek lisans öğrenimini ise 1994 yılında The Claremont Graduate University (ABD)'de tamamladı. Aralık-1985 tarihinden itibaren Hazine Müsteşarlığı-Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulunda; Murakıp Yardımcısı, Murakıp ve Başmurakıp olarak görev yaptı. Ocak-1997 tarihinde Hazine Müsteşarlığı-Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğünde Bankacılık Dairesi Başkanlığına atandı ve bu görevi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun faaliyete geçtiği tarihe kadar sürdürdü. BDDK bünyesinde İzleme ve Kalite Güvencesi Dairesi Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Halen bu kurumda Başmurakıp olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER.....	5
KISALTMALAR.....	24
BÖLÜM 1.....	25
GİRİŞ.....	25
1.1. Genel.....	25
1.2. Muhasebe İlkeleri, Temel Varsayımlar ve Muhasebe Standartları.....	26
1.2.1. Süreklilik.....	27
1.2.2. Dönemsellik İlkesi ve Tahakkuk Esası.....	27
1.2.3. Tutarlılık.....	28
1.2.4. Sosyal Sorumluluk.....	28
1.2.5. Kişilik.....	29
1.2.6. Parayla Ölçülme.....	29
1.2.7. Maliyet Esası.....	29
1.2.8. Tarafsızlık ve Güvenilirlik.....	30
1.2.9. İhtiyatlılık.....	30
1.2.10. Özün Önceliği.....	30
1.3. Mali Tablo Temel İlkeleri.....	31
1.3.1. Anlaşılabilirlik.....	32
1.3.2. İhtiyaca Uygunluk, Önemlilik.....	32
1.3.3. Güvenilirlik.....	33
1.3.4. Karşılaştırılabilirlik.....	34
1.4. Muhasebe Standartları.....	34
1.5. Mali Tablolar ve Raporlar.....	36
1.5.1. Bilanço.....	36
1.5.2. Gelir Tablosu (Kâr ve Zarar Cetveli).....	37
1.5.3. Nakit Akım Tablosu.....	38
1.5.4. Özkaynak Değişim Tablosu.....	38
1.5.5. Kâr Dağıtım Tablosu.....	38
1.5.6. Özkaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir Gider Kalemlerine İlişkin Tablo.....	38
1.6. Yönetimin Sorumluluğu.....	38
1.7. Finansal Raporların Sunumu ve Yayınlanması.....	39

2. BÖLÜM	41
TEKDÜZEN HESAP PLANI.....	41
2.1. Genel Bilgi.....	41
2.2. THP'nın Yapısı.....	41
3. BÖLÜM	43
YABANCI PARA İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	43
3.1. Genel Bilgi.....	43
3.2. Yabancı Para İşlemlerin Kayda Alınması ve Değerlemesi.....	44
3.3. Değerlemeden Doğan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi.....	45
3.4. Kur Farklarından Doğan Değerleme Fonu Hesabı.....	46
3.5. Yabancı Para Vaziyet ve Alım-Satım Hesaplarının Kullanımına İlişkin Temel Esaslar.....	46
3.6. Yabancı Para İşlemlerle İlgili Yardımcı Hesaplar ve İşleyişi.....	47
4. BÖLÜM	51
DÖNEN DEĞERLER.....	51
4.1. Genel Bilgi.....	51
4.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	51
4.2.1. Kasa (010).....	51
4.2.2. Efektif Deposu (011).....	52
4.2.3. Yoldaki Paralar - Türk Parası (012).....	53
4.2.4. Yoldaki Paralar - Yabancı Para (013).....	54
4.2.5. Satın Alınan Çekler - Yabancı Para (015).....	54
4.2.6. Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - Türk Parası (016).....	56
4.2.7. Vadesi Gelmiş Menkul Değerler - Yabancı Para (017).....	57
4.2.8. Kıymetli Madenler - Yabancı Para (019).....	57
4.2.9. T.C. Merkez Bankası - Türk Parası (020).....	59
4.2.10. T.C. Merkez Bankası - Yabancı Para (021).....	59
4.2.11. Yurtiçi Bankalar - Türk Parası (022).....	59
4.2.12. Yurtiçi Bankalar - Yabancı Para (023).....	61
4.2.13. Yurtdışı Bankalar - Türk Parası (024).....	61
4.2.14. Yurtdışı Bankalar - Yabancı Para (025).....	61
4.2.15. Yurtdışı Merkez ve Şubeler - Türk Parası (026).....	61
4.2.16. Yurtdışı Merkez ve Şubeler - Yabancı Para (027).....	63

4.2.17. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/zarara Yansıtılan Menkul Değerler - Türk Parası (030).....	63
4.2.18. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/zarara Yansıtılan Menkul Değerler - Yabancı Para (031).....	71
4.2.19. Satılmaya Hazır Menkul Değerler - Türk Parası (032).....	71
4.2.20. Satılmaya Hazır Menkul Değerler - Yabancı Para (033)....	85
4.2.21. Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı - Türk Parası (038).....	88
4.2.22. Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı-Yabancı Para (039)....	88
4.2.23. Para Piyasalarından Alacaklar - Türk Parası (040).....	88
4.2.24. Para Piyasalarından Alacaklar - Yabancı Para (041).....	88
4.2.25. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar - Türk Parası (050).....	90
4.2.26. Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar - Yabancı Para (051)....	90
5. BÖLÜM.....	91
KREDİLER.....	91
5.1. Genel Bilgi.....	91
5.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyiş.....	91
5.2.1. İskonto ve İştira Senetleri (100-103).....	92
5.2.2. Faktoring İşlemlerinden Alacaklar (104-105).....	94
5.2.3. Kısa Vadeli Krediler (110-129).....	96
5.2.4. Dövizle Endeksli Krediler.....	101
5.2.5. Orta ve Uzun Vadeli Krediler (130-149).....	104
5.2.6. Kredilerin Sorunlu Hale Gelmesi.....	105
5.2.6.1. Genel Bilgi.....	105
5.2.6.2. Karşılıkların İptal Edilmesi.....	110
5.2.7. Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler (150-157).....	111
5.2.8. Tazmin Edilen Gayri Nakdi Kredi Bedelleri (158-159).....	117
5.2.9. Kanun ve/veya Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler (160-161).....	118
5.2.10. Tasfiye Olunacak Alacaklar, Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar İle Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar (170-177).....	119
5.2.11. Özel Karşılıklar (180-181).....	119
6. BÖLÜM.....	121
YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER.....	121

6.1. Genel Bilgi.....	121
6.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	121
6.2.1. Finansal Kiralama İşlemleri (Leasing).....	121
6.2.2. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar - Türk Parası (202).....	126
6.2.3. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar - Yabancı Para (203)....	126
6.2.4. Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) - Türk Parası(204).....	126
6.2.5. Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) Yabancı Para (205).....	127
6.2.6. Zorunlu Karşılıklar - Türk Parası (210).....	129
6.2.7. Zorunlu Karşılıklar - Yabancı Para (211).....	130
6.2.8. Kredi Faizleri ve Gelirleri Tahakkuk ve Reeskontları - Tp (220).....	130
6.2.9. Kredi Faizleri ve Gelirleri Tahakkuk Ve Reeskontları - Yp (221).....	134
6.2.10. Diğer Faiz ve Gelir Reeskontları - Türk Parası (222).....	134
6.2.11. Diğer Faiz ve Gelir Reeskontları - Yabancı Para (223)...	135
6.2.12. Türev Finansal Varlıklar - Türk Parası (224).....	135
6.2.13. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durudurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar (238).....	135
6.2.14. İştirakler - Türk Parası (240).....	135
6.2.15. İştirakler - Yabancı Para (241).....	138
6.2.16. Bağlı Ortaklıklar - Türk Parası (242).....	140
6.2.17. Bağlı Ortaklıklar - Yabancı Para (243).....	141
6.2.18. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler - Türk Parası (244).....	141
6.2.19. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler - Yabancı Para (245).....	142
6.2.20. İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) - Türk Parası (246).....	142
6.2.21. İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) - Yabancı Para (247).....	143
6.2.22. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar - Türk Parası (248).....	143
6.2.23. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar - Yabancı Para (249).....	144
6.2.24. Maddi Duran Varlıklar.....	144

6.2.24.1. Genel Bilgi.....	144
6.2.24.2. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları.....	150
6.2.24.2.1. Menkuller - Türk Parası (250).....	150
6.2.24.2.2. Menkuller - Yabancı Para (251).....	152
6.2.24.2.3. Gayrimenkuller - Türk Parası (252).....	153
6.2.24.2.4. Gayrimenkuller - Yabancı Para (253).....	154
6.2.24.2.5. Birikmiş Amortismanlar – Türk Parası (256).....	154
6.2.25. Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	155
6.2.25.1. Genel Bilgi.....	155
6.2.25.2. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları.....	162
6.2.25.2.1. Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Türk Parası (258)....	162
6.2.25.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Yabancı Para (259).....	163
6.2.26. Peşin Ödenmiş Vergiler (260).....	163
6.2.27. Ertelenmiş Vergiler.....	164
6.2.27.1. Genel Bilgi.....	164
6.2.27.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	175
6.2.27.2.1. Ertelenmiş Vergi Aktifi Hesabı - Türk Parası (262).....	175
6.2.27.2.2. Ertelenmiş Vergi Aktifi Hesabı - Yabancı Para (263).....	175
6.2.28. Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı - (-) Türk Parası (264).....	181
6.2.29. Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı - (-) Yabancı Para (265).....	181
6.2.30. Ayniyat Mevcudu - Türk Parası (270).....	181
6.2.31. Ayniyat Mevcudu – Yabancı Para (271).....	182
6.2.32. Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar - Türk Parası (272).....	182
6.2.33. Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler - (-) Türk Parası (274).....	183
6.2.34. Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar - Yabancı Para (273).....	184
6.2.35. Muhtelif Alacaklar - Türk Parası (278).....	185
6.2.36. Muhtelif Alacaklar - Yabancı Para (279).....	186
6.2.37. Borçlu Geçici Hesaplar - Türk Parası (280).....	186
6.2.38. Borçlu Geçici Hesaplar - Yabancı Para (281).....	187
6.2.39. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - Türk Parası (288).....	188
6.2.40. Şubeler Cari Hesabı - Türk Parası (290).....	188
6.2.41. Şubeler Cari Hesabı - Yabancı Para (291).....	188

6.2.42. Elden Çıkarılacak Kıymetler.....	188
6.2.42.1. Genel Bilgi.....	188
6.2.42.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	190
6.2.42.2.1. Elden Çıkarılacak Kıymetler - Türk Parası (298).....	190

7. BÖLÜM.....193

MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR.....193

7.1. Mevduat.....	193
7.1.1. Genel Bilgi.....	193
7.1.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	194
7.1.3. Tasarruf Mevduatı (300-302-310-312).....	195
7.1.4. Döviz Tevdiat Hesabı (301-311).....	196
7.1.5. Resmi Kuruluşlar Mevduatı (304-306-314-316).....	198
7.1.6. Ticari Kuruluşlar Mevduatı (304-306-314-316).....	198
7.1.7. Diğer Kuruluşlar Mevduatı (304-306-314-316).....	198
7.1.8. Kıymetli Maden Depo Hesapları - Vadesiz - Yabancı Para (305).....	198
7.1.9. Kıymetli Maden Depo Hesapları Vadeli - Yabancı Para (315).....	199
7.1.10. Bankalar Mevduatı (308-309-318-319).....	199
7.2. Diğer Yabancı Kaynaklar.....	199
7.2.1 Para Piyasalarına Borçlar - Türk Parası (328).....	199
7.2.2. Para Piyasalarına Borçlar - Yabancı Para (329).....	200
7.2.3. Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar - Türk Parası (332).....	201
7.2.4. Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar - Yabancı Para (333).....	201
7.2.5. Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar - Türk Parası (334).....	201
7.2.6. Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar - Yabancı Para (335).....	202
7.2.7. Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklara İlişkin Borçlar (336).....	202
7.2.8. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri - Türk Parası (340).....	202
7.2.9. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri - Yabancı Para (341).....	203
7.2.10. Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Krediler - Türk Parası (342).....	203
7.2.11. Yurtiçi Bankalardan Kullanılan Krediler - Yabancı Para (343).....	203
7.2.12. Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler - Türk Parası (344).....	204

7.2.13. Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler	
- Yabancı Para (345).....	204
7.2.14. Sermaye Benzeri Borçlar - Türk Parası (346).....	205
7.2.15. Sermaye Benzeri Borçlar - Yabancı Para (347).....	210
7.2.16. Yurtdışından Kullanılan Krediler - Türk Parası (348).....	210
7.2.17. Yurtdışından Kullanılan Krediler - Yabancı Para (349).....	210
7.2.18. Karşılıklar - Türk Parası (350).....	211
7.2.18.1. Genel Karşılıklar (35000).....	211
7.2.18.2. Kıdem Tazminatı Karşılığı (35001).....	213
7.2.18.3. Banka Sosyal Yardım Sandığı Varlık Açıkları Karşılığı (35002).....	214
7.2.18.4. Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı (35003).....	214
7.2.18.5. Vergi Karşılıkları (35004).....	214
7.2.18.6. Dövizle Endeksli Krediler ve Finansal Kiralama Alacakları Anapara Kur Azalış Karşılıkları (35005).....	215
7.2.18.7. Teslim Tarihine Göre Muhasebeleştirme Değer Düşüş Karşılığı (35006).....	217
7.2.18.8. Tazmin Edilmemiş ve Nakde Dönüşmemiş Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları (35009).....	217
7.2.18.9. Yeniden Yapılanma Karşılığı (35020).....	218
7.2.18.10. Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Karşılığı (35030).....	218
7.2.18.11 Diğer Karşılıklar (35099).....	219
7.2.19. Karşılıklar- Yabancı PARA (351).....	219
7.2.19.1. Tazmin Edilmemiş ve Nakde Dönüşmemiş Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları (35109).....	219
7.2.20. Kiralama İşlemlerinden Borçlar - Türk Parası (352).....	220
7.2.21. Kiralama İşlemlerinden Borçlar - Yabancı Para (353).....	220
7.2.22. Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	
- Türk Parası (354).....	220
7.2.23. Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	
- Yabancı Para (355).....	221
7.2.24. Faktoring İşlemlerinden Borçlar - Türk Parası (356).....	223
7.2.25. Faktoring İşlemlerinden Borçlar - Yabancı Para (357).....	223
7.2.26. Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredileri	
- Yabancı Para (359).....	223

7.2.27. Faiz ve Gider Reeskontları- Türk Parası (360).....	223
7.2.28. Faiz ve Gider Reeskontları - Yabancı Para (361).....	224
7.2.29. Kredi ve Diğer Alacaklar Değerleme Fonu - Türk Parası (362).....	225
7.2.30. Kredi Ve Diğer Alacaklar Değerleme Fonu - Yabancı Para (363).....	226
7.2.31. Türev Finansal Yükümlülükler - Türk Parası (364).....	226
7.2.32. Yurtdışı Merkez ve Şubeler - Türk Parası (366).....	226
7.2.33. Yurtdışı Merkez ve Şubeler - Yabancı Para (367).....	227
7.2.34. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları- Türk Parası (368)....	227
7.2.35. İthalat Transfer Emirleri - Türk Parası (370).....	227
7.2.36. İthalat Transfer Emirleri - Yabancı Para (371).....	227
7.2.37. İhraç Edilen Menkul Kıymetler - Türk Parası (376).....	228
7.2.38. İhraç Edilen Menkul Kıymetler - Yabancı Para (377).....	228
7.2.39. İhraç Edilen Menkul Kıymetler İhraç Farkları (-) - Türk Parası (378).....	228
7.2.40. İhraç Edilen Menkul Kıymetler İhraç Farkları (-) - Yabancı Para (379).....	229
7.2.41. Ödenecek Vergi, Resim, Harç Ve Primler - Türk Parası (380).....	229
7.2.42. Ödenecek Vergi, Resim, Harç Ve Primler - Yabancı Para (381).....	231
7.2.43. Bankamıza Tahsis Edilen Fonlar - Türk Parası (384).....	231
7.2.44. Bankamıza Tahsis Edilen Fonlar - Yabancı Para (385)....	232
7.2.45. Ertelenmiş Vergi Borcu Hesabı - Türk Parası (386).....	232
7.2.46. Ertelenmiş Vergi Pasifi Hesabı - Yabancı Para (387).....	236
7.2.47. Fonlardan Kullanılan Kredi Karşılıkları - Türk Parası (388).....	236
7.2.48. Muhtelif Borçlar - Türk Parası (390).....	236
7.2.49. Muhtelif Borçlar - Yabancı Para (391).....	237
7.2.50. Alacaklı Geçici Hesaplar - Türk Parası (392).....	237
7.2.51. Alacaklı Geçici Hesaplar - Yabancı Para (393).....	237
7.2.52. Ödeme Emirleri - Türk Parası (394).....	237
7.2.53. Ödeme Emirleri - Yabancı Para (395).....	239
7.2.54. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Borçlar - Türk Parası (396).....	239

7.2.55. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Borçlar	
- Yabancı Para (397).....	239
7.2.56. Yükleniciler Hesabı (398).....	239
8. BÖLÜM.....	241
ÖZKAYNAKLAR.....	241
8.1. Genel Bilgi.....	241
8.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	241
8.2.1. Sermaye - Türk Parası (410).....	241
8.2.2. Sermaye - Yabancı Para (411).....	241
8.2.3. Sermaye Taahhütleri - Türk Parası (412).....	242
8.2.4. Sermaye Taahhütleri - Yabancı Para (413).....	242
8.2.5. Sermaye Yedekleri (414).....	242
8.2.5.1. Hisse Senedi İhraç Primleri (41400).....	242
8.2.5.2. Hisse Senedi İptal Kârları (41402).....	242
8.2.5.3. Menkul Değerler Değerleme Farkları (41403).....	244
8.2.5.4. Maddi Ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları (41404).....	244
8.2.5.5. İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Bedelsiz Hisse Senetleri (41405).....	244
8.2.5.6. Riskten Korunma Değerleme Farkları (41406).....	244
8.2.5.7. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları (41407).....	245
8.2.5.8. Kur Farkları (41408).....	245
8.2.5.9. Diğer Sermaye Yedekleri (41409).....	245
8.2.6. Sermaye Yedekleri - Yabancı Para (415).....	245
8.2.6.1. Menkul Değerler Değerleme Farkları (41503).....	245
8.2.6.2. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları (41504).....	245
8.2.6.3. İştirakler, Bağlı Ortaklıklar Ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Bedelsiz Hisse Senetleri (41505).....	246
8.2.6.4. Diğer Sermaye Yedekleri (41509).....	246
8.2.7. Kâr Yedekleri – Türk Parası (420).....	246
8.2.7.1. Yasal Yedekler (42000).....	246
8.2.7.2. Statü Yedekleri (42001).....	246
8.2.7.3. Olağanüstü Yedekler (42002).....	246
8.2.8. Kâr Yedekleri – Yabancı Para (421).....	246
8.2.9. Kâr ve Zarar (440).....	246

8.2.10. Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararı (442).....	247
8.2.11. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları – Türk Parası (448).....	247
9. BÖLÜM.....	249
GELİR- GİDER HESAPLARI.....	249
9.1. Genel Bilgi.....	249
9.2. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları.....	250
9.2.1. Faiz Gelirleri.....	250
9.2.1.1. İskonto ve İştirâ Senetlerinden Alınan Faizler – Türk Parası, Yabancı Para (500, 501).....	250
9.2.1.2. Faktoring Alacaklarından Alınan Faizler - Türk Parası (502).....	250
9.2.1.3. Faktoring Alacaklarından Alınan Faizler - Yabancı Para (503).....	251
9.2.1.4. Kıymetli Maden Kredilerinden Alınan Faiz - Türk Parası (504).....	241
9.2.1.5. Kıymetli Maden Kredilerinden Alınan Faiz - Yabancı Para (505).....	251
9.2.1.6. Kredilerden Alınan Faizler (510-543).....	251
9.2.1.7. Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Kredilerden Alınan Faizler (546-547).....	251
9.2.1.8. Tasfiye Olunacak Alacaklar (Tahsili Şüpheli Alacaklardan Alınanlar Dahil) İle Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklardan Alınan Faizler (548-549).....	251
9.2.1.9. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonundan Alınan Primler (550).....	252
9.2.1.10. Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler - Türk Parası (560).....	252
9.2.1.11. Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler - Yabancı Para (561).....	252
9.2.1.12. Bankalardan Alınan Faizler - Türk Parası (570).....	252
9.2.1.13. Bankalardan Alınan Faizler - Yabancı Para (571).....	252
9.2.1.14. Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler - Türk Parası (572).....	252
9.2.1.15. Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler - Yabancı Para (573).....	253
9.2.1.16. Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler - Türk Parası (576).....	253

9.2.1.17. Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler - Yabancı Para (577).....	253
9.2.1.18. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - Türk Parası (578).....	253
9.2.1.19. Menkul Değerlerden Alınan Faizler - Türk Parası (580).....	253
9.2.1.20. Menkul Değerlerden Alınan Faizler - Yabancı Para (581).....	254
9.2.1.21. Finansal Kiralama Gelirleri - Türk Parası (582).....	254
9.2.1.22. Finansal Kiralama Gelirleri - Yabancı Para (583).....	254
9.2.1.23. Şubelerden Alınan Faizler - Türk Parası (592).....	254
9.2.1.24. Şubelerden Alınan Faizler - Yabancı Para (593).....	254
9.2.1.25. Diğer Alınan Faizler - Türk Parası (598).....	254
9.2.1.26. Diğer Alınan Faizler - Yabancı Para (599).....	255
9.2.2. Faiz Giderleri.....	255
9.2.2.1. Türk Lirası Mevduata Verilen Faizler (608-610).....	255
9.2.2.2. Yabancı Para Mevduata Verilen Faizler (611).....	255
9.2.2.3. Kıymetli Maden Depo Hesaplarına Verilen Faizler - Türk Parası (614).....	255
9.2.2.4. Kıymetli Maden Depo Hesaplarına Verilen Faizler - Yabancı Para (615).....	255
9.2.2.5. Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredilerine Verilen Faizler - Türk Parası (616).....	255
9.2.2.6. Yurtdışından Kullanılan Kıymetli Maden Kredilerine Verilen Faizler - Yabancı Para (617).....	255
9.2.2.7. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredilerine Verilen Faizler - Türk Parası (620).....	256
9.2.2.8. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredilerine Verilen Faizler - Yabancı Para (621).....	256
9.2.2.9. Yurtiçinden Kullanılan Kredilere Verilen Faizler Türk Parası (622).....	256
9.2.2.10. Yurtiçinden Kullanılan Kredilere Verilen Faizler Yabancı Para (623).....	256
9.2.2.11. Yurtdışından Kullanılan Kredilere Verilen Faizler - Türk Parası (624).....	256
9.2.2.12. Yurtdışından Kullanılan Kredilere Verilen Faizler - Yabancı Para (625).....	256
9.2.2.13. Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler - Türk Parası (626).....	256

9.2.2.14. Para Piyasası Ve Vadeli Döviz İşlemlerine Verilen Faizler - Yabancı Para (627).....	257
9.2.2.15. Repo İşlemlerine Verilen Faizler – Türk Parası (628).....	257
9.2.2.16. Repo İşlemlerine Verilen Faizler – Yabancı Para (629).....	257
9.2.2.17. İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler - Türk Parası (630).....	257
9.2.2.18. İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler - Yabancı Para (631).....	257
9.2.2.19. Fonlara Verilen Faizler - Türk Parası (640).....	257
9.2.2.20. Fonlara Verilen Faizler - Yabancı Para (641).....	257
9.2.2.21. Faktoring Borçlarına Verilen Faizler - Türk Parası (642).....	258
9.2.2.22. Faktoring Borçlarına Verilen Faizler - Yabancı Para (643).....	258
9.2.2.23. Finansal Kiralama Giderleri - Türk Parası (644).....	258
9.2.2.24. Finansal Kiralama Giderleri - Yabancı Para (645).....	258
9.2.2.25. Şubelere Verilen Faizler - Türk Parası (650).....	258
9.2.2.26. Şubelere Verilen Faizler - Yabancı Para (651).....	258
9.2.2.27. Yurtdışı Merkez ve Şubelere Verilen Faizler - Türk Parası (652).....	258
9.2.2.28. Yurtdışı Merkez ve Şubelere Verilen Faizler - Yabancı Para (653).....	258
9.2.2.29. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - Türk Parası (678)....	259
9.2.2.30. Verilen Diğer Faizler - Türk Parası (698).....	259
9.2.2.31. Verilen Diğer Faizler - Yabancı Para (699).....	259
9.2.3. Faiz Dışı Gelirler.....	259
9.2.3.1. İskonto ve İştirah Senetlerinden Alınan Komisyonlar (700-701).....	259
9.2.3.2. Faktoring Alacaklarından Alınan Ücret ve Komisyonlar (702-703).....	259
9.2.3.3. Kredilerden Alınan Komisyonlar ve Ücretler (710-743).....	260
9.2.3.4. Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlı Kredilerden Alınan Ücret Ve Komisyonlar (744-745).....	260
9.2.3.5. Tasfiye Olunacak Alacaklar (Tahsili Şüpheli Alacaklardan Alınanlar Dahil) İle Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklardan Alınan Ücret Ve Komisyonlar (746-747).....	260

9.2.3.6. Nakdi Olmayan Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar - Türk Parası (748-749).....	260
9.2.3.7. Sermaye Piyasası İşlemleri Kârları (750-751).....	260
9.2.3.8. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar (752-753).....	261
9.2.3.9. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Kârlar (754-755).....	261
9.2.3.10. Bankacılık Hizmetleri Gelirleri (760-761).....	261
9.2.3.11. Kambiyo Kârları (771).....	261
9.2.3.11.1. Arbitraj Kârları (77100).....	261
9.2.3.11.2. Efektif Döviz Alım-Satım ve Değerleme Kârları (77101).....	261
9.2.3.11.3. Kıymetli Maden Alım/Satım Değerleme Kârları (77110).....	261
9.2.3.11.4. Diğer (77199).....	262
9.2.3.12. Birleşme Gelirleri (774-775).....	262
9.2.3.13. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları – Türk Parası (778).....	262
9.2.3.14. Alınan Kâr Payları (780-781).....	262
9.2.3.15. Diğer Faiz Dışı Gelirler - Türk Parası (790).....	262
9.2.3.15.1. Depo Giderleri Karşılığı (79000).....	262
9.2.3.15.2. Haberleşme Gelirleri (79001).....	263
9.2.3.15.3. Damga Vergisi Karşılığı (79002).....	263
9.2.3.15.4. Pul Beyiyeleri (79003).....	263
9.2.3.15.5. Ekstre Masraf Karşılığı (79004).....	263
9.2.3.15.6. Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler (79005).....	263
9.2.3.15.7. Geçmiş Yıllar Giderlerine Düzeltme Hesabı (79007).....	263
9.2.3.15.8. Çek Karnesi Bedelleri (79009).....	263
9.2.3.15.9. Kiralama Gelirleri (79010).....	263
9.2.3.15.10. Diğer Gelirler (79099).....	264
9.2.3.16. Diğer Faiz Dışı Gelirler - Yabancı Para (791).....	264
9.2.3.17. Olağanüstü Gelirler (792-793).....	264
9.2.3.18. Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri (794-795).....	264
9.2.3.19. Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri (796-797).....	264
9.2.3.20. Parasal Pozisyon Kârı – Türk Parası (798).....	264

9.2.4. Faiz Dişı Giderler.....	265
9.2.4.1. Personel Giderleri - Türk Parası (810).....	265
9.2.4.2. Personel Giderleri - Yabancı Para (811).....	265
9.2.4.3. Karşılık Ve Değer Düşme Giderleri - Türk Parası (820).....	265
9.2.4.3.1. Özel Karşılık Giderleri (82000).....	265
9.2.4.3.2. Kıdem Tazminatı Karşılığı - Dönem Sonunda Hesap Edilen (82001).....	265
9.2.4.3.3. Vergi Karşılığı (82002).....	265
9.2.4.3.4. Diğer Karşılık ve Değer Düşme Giderleri (82003).....	266
9.2.4.3.4.1. Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri (820030).....	266
9.2.4.3.4.2. İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Giderleri (820031).....	266
9.2.4.3.4.3. Banka Sosyal Yardım Sandığı Varlık Açıkları Karşılığı (820032).....	266
9.2.4.3.4.4. Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı Giderleri (820033).....	266
9.2.4.3.4.5. Genel Karşılık Giderleri (820034).....	266
9.2.4.3.4.6. Muhtemel Riskler İçin Ayrılan Serbest Karşılık Giderleri (820035).....	267
9.2.4.3.4.7. Diğer (820039).....	267
9.2.4.3.5. Duran Varlıklar Değer Düşüş Giderleri (82005).....	267
9.2.4.4. Değer Düşme Giderleri - Yabancı Para (821).....	267
9.2.4.5. Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar - Türk Parası (830).....	267
9.2.4.6. Vergi, Resim, Harçlar ve Fonlar - Yabancı Para (831).....	267
9.2.4.7. Verilen Komisyon ve Ücretler - Türk Parası (840).....	267
9.2.4.8. Verilen Komisyon ve Ücretler- Yabancı Para (841).....	267
9.2.4.9. Amortisman Gideri - Türk Parası (850).....	268
9.2.4.10. Kambiyo Zararları (861).....	268
9.2.4.10.1. Arbitraj Zararları (86100).....	268
9.2.4.10.2. Efektif ve Döviz Alım/satım ve Değerleme Zararları (86101).....	268
9.2.4.10.3. Kıymetli Maden Alım/satım Değerleme Zararları (86110).....	268
9.2.4.10.4. Diğer (86199).....	268
9.2.4.11. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - Türk Parası (862).....	268

9.2.4.12. Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - Türk Parası (870).....	268
9.2.4.13. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Zararlar - Türk Parası (872).....	269
9.2.4.14. Birleşme Giderleri – Türk Parası (874).....	269
9.2.4.15. Yeniden Yapılanma Giderleri – Türk Parası (876).....	269
9.2.4.16. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları – Türk Parası (878).....	269
9.2.4.17. Diğer İşletme Giderleri - Türk Parası (880).....	269
9.2.4.18. Diğer Giderler ve Zararlar - Türk Parası (882).....	269
9.2.4.19. Olağanüstü Giderler - Türk Parası (890).....	270
9.2.4.20. Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri – Türk Parası (894).....	270
9.2.4.21. Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri – Türk Parası (896).....	270
9.2.4.22. Parasal Pozisyon Zararı – Türk Parası (898).....	270
10. BÖLÜM.....	271
BİLANÇO DIŞI HESAPLAR.....	271
10.1. Genel Bilgi.....	271
10.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi.....	271
10.2.1. Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar (910).....	271
10.2.2. Yabancı Para Teminat Mektuplarından Alacaklar (911).....	271
10.2.3. Türk Parası Teminat Mektuplarından Borçlar (912).....	271
10.2.4. Yabancı Para Teminat Mektuplarından Borçlar (913).....	275
10.2.5. Kabul Kredilerinden Alacaklar - Türk Parası (920).....	275
10.2.6. Kabul Kredilerinden Alacaklar - Yabancı Para (921).....	275
10.2.7. Kabul Kredilerinden Borçlar - Türk Parası (922).....	275
10.2.8. Kabul Kredilerinden Borçlar - Yabancı Para (923).....	276
10.2.9. Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - Türk Parası (930).....	276
10.2.10. Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - Yabancı Para (931).....	276
10.2.11. Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - Türk Parası (932).....	276
10.2.12. Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - Yabancı Para (933).....	276
10.2.13. Müşteri Adına Yapılan Türev Finansal Araç Alım Satım İşlemlerinden Alacaklar- (934-935).....	277

10.2.14. Cirantalarımız - Türk Parası (940).....	277
10.2.15. Cirantalarımız - Yabancı Para (941).....	277
10.2.16. Cirolarımız - Türk Parası (942).....	277
10.2.17. Cirolarımız - Yabancı Para (943).....	278
10.2.18. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar (944-945).....	278
10.2.19. Menkul Kıymet İhracında Satın Alma Garantilerimizden Alacaklar (950-951).....	278
10.2.20. Menkul Kıymet İhracında Satın Alma Garantilerimizden Borçlar - Türk Parası (952-953).....	278
10.2.21. Faktoring Garantilerinden Alacaklar (954-955).....	279
10.2.22. Diğer Garanti ve Kefaletlerimizden Alacaklar (960-961).....	279
10.2.23. Diğer Garanti ve Kefaletlerimizden Borçlar (962-963).....	279
10.2.24. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Türk Parası (964).....	279
10.2.25. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Yabancı Para (965).....	279
10.2.26. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Türk Parası (966).....	279
10.2.27. Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Yabancı Para (967).....	281
10.2.28. Teminat Mektupsuz Prefinasyon Kredilerden Alacaklar - Türk Parası (970).....	281
10.2.29. Teminat Mektupsuz Prefinasyon Kredilerden Alacaklar - Yabancı Para (971).....	281
10.2.30. Teminat Mektupsuz Prefinasyon Kredilerden Borçlar - Türk Parası (972).....	281
10.2.31. Teminat Mektupsuz Prefinasyon Kredilerden Borçlar - Yabancı Para (973).....	281
10.2.32. Dövizle Endeksli Kredilerden Alacaklar - Yabancı Para (975).....	281
10.2.33. Taahhütlerden Alacaklar - Türk Parası (978).....	281
10.2.34. Taahhütlerden Alacaklar - Yabancı Para (979).....	281
10.2.35. Taahhütlerden Borçlar - Türk Parası (980).....	281
10.2.36. Emanet Ve Rehinli Kıymetler - Türk Parası (982).....	284
10.2.36.1. Kabul Edilen Avaller, Kefaletler ve Garantiler (98211).....	284
10.2.36.2. Tahsile Alınan Çekler (982002).....	284
10.2.37. Emanet ve Rehinli Kıymetler - Yabancı Para (983).....	286

10.2.38. Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - Türk Parası (984).....	287
10.2.39. Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Bırakanlar - Yabancı Para (985).....	287
10.2.40. Repo ve Ters Repo İşlemlerden Alacaklar - Türk Parası (986).....	287
10.2.41. Repo ve Ters Repo İşlemlerden Alacaklar - Yabancı Para (987).....	287
10.2.42. Repo ve Ters Repo İşlemlerden Borçlar - Türk Parası (988).....	287
10.2.43. Repo ve Ters Repo İşlemlerden Borçlar - Yabancı Para (989).....	287
10.2.44. Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - Türk Parası (992).....	287
10.2.45. Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - Yabancı Para (993).....	288
10.2.46. Diğer Bilanço Dışı Hesaplardan Alacaklar - Türk Parası (996-997).....	288
11. BÖLÜM.....	289
DIŞ TİCARET İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	289
11.1. Genel Bilgi.....	289
11.2. Dış Ticaret İşlemleri İle İlgili Krediler.....	289
11.2.1. Kabul Kredileri.....	289
11.2.2. Akreditifler.....	289
11.2.3. Prefinansman Kredileri.....	290
11.3. Ödeme Şekilleri.....	290
11.4. Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	291
11.4.1. Kabul Kredili İthalat İşleminin Muhasebeleştirilmesi.....	291
11.4.2. Mal Mukabili Ödeme İşleminin Muhasebeleştirilmesi.....	293
11.4.3. Akreditifli Ödeme İşleminin Muhasebeleştirilmesi.....	295
11.4.4. Prefinansman Kredilerinin Muhasebeleştirilmesi.....	296
12. BÖLÜM.....	299
TÜREV ÜRÜNLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	299
12.1. Genel Bilgi.....	299
12.2. Değerleme Farklarının Muhasebeleştirilmesi.....	301
12.3. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları.....	302

12.3.1. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar – Türk Parası (944).....	302
12.3.2. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar – Yabancı Para (945).....	302
12.3.3. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Türk Parası (964).....	302
12.3.4. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Yabancı Para (965).....	302
12.3.5. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Türk Parası (966).....	302
12.3.6. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Yabancı Para (967).....	304
12.4. Forward (Vadeli Alım-Satım) Sözleşmeleri.....	304
12.4.1. Spekülasyon Amaçlı Forward İşlemi.....	305
12.4.2. Riskten Korunma Amaçlı Forward İşlemi.....	313
12.5. Futures (Vadeli İşlem) Sözleşmeleri.....	318
12.5.1. Spekülatif (Yatırım) Amaçlı Futures İşlemi.....	319
12.5.2. Riskten Korunma Amaçlı Kullanım.....	325
12.6. Swap Sözleşmeleri.....	334
12.6.1. Para Swapları.....	335
12.6.2. Faiz Swapları.....	343
12.7. Opsiyon Sözleşmeleri.....	348
12.7.1. Döviz Opsiyonları.....	350
12.7.2. Faiz Opsiyonları.....	364
13. BÖLÜM.....	371
ENFLASYON MUHASEBESİ.....	371
13.1. Genel Bilgi.....	371
13.2. Mevzuat Hükümleri.....	371
13.3. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları.....	378
13.3.1. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - Türk Parası (288).....	378
13.3.2. Enflasyona Göre Düzeltme Farkları - Türk Parası (448).....	378
13.3.3. Parasal Pozisyon Kârı – Türk Parası (798).....	378
13.3.4. Parasal Pozisyon Zararı – Türk Parası (898).....	379
14. BÖLÜM.....	393
SEÇİLMİŞ ÖRNEK İŞLEMLER.....	393
14.1. Kredi Bağlantılı Menkul Kıymetler - Credit Linked Note (CLN).....	393

14.2. Kredi Temerrüt Swapı - Credit Default Swap (CDS).....	395
14.3. Arbitraj.....	397
14.4. Menkul Kıymetleştirme (Seküritlezasyon).....	407
14.4.1. Gelir Aktarıcı Seküritlezasyon.....	408
14.4.2. Varlığa Dayalı Tahviller.....	409
14.4.3. Nakit Akımlı Seküritlezasyon.....	411
14.4.4. Nakit Akımlarına Dayalı Seküritlezasyon.....	411
14.5. İhracat Garanti Kuruluşlarından Sağlanan Krediler (ECA Kredileri).....	413
14.5.1. Genel Bilgi.....	413
14.5.2. ECA Kredilerinin Muhasebeleştirilmesi.....	415
14.5.3. Bankaların Garanti Verdikleri ECA Kredileri.....	415
14.5.4. Bankaların Borçlu Oldukları ECA Kredileri.....	417
14.6. Repo ve Ters Repo İşlemleri.....	419
EKLER:.....	429
Ek 1.a : Bilanço Aktif Kalemler.....	429
Ek 1.b : Bilanço Pasif Kalemler.....	430
Ek 1.c : Bilanço Dışı Yükümlülükler, Emanet ve Rehinli Kıymetler.....	431
Ek 2 : Gelir Tablosu.....	432
Ek 3 : Nakit Akış Tablosu.....	433
Ek 4 : Özkaynak Değişim Tablosu.....	434
Ek 5 : Kâr Dağıtım Tablosu.....	435
Ek 6 : Özkaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir Gider Kalemlerine İlişkin Tablo.....	436
KAYNAKÇA.....	437

KISALTMALAR

A/S	: Alım Satım Hesabı
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
K/Z	: Kâr Zarar Hesabı
KKDF	: Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurumu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
T.P.	: Türk Parası
THP	: Tek Düzen Hesap Planı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standardı
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TOA	: Tasfiye Olunacak Alacaklar
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standardı
USD	: ABD Doları
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Y.P.	: Yabancı Para

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Genel

Temel olarak tasarruf sahiplerinden topladıkları paraları, değişik amaçlarla fon ihtiyacı bulunan kişi ve kuruluşlara kredi olarak veren bankalar, ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi, geliştirilmesi ve izlenmesi bakımından önemi giderek artan bir fonksiyonu yerine getirmektedirler. Bankalar tarafından yapılan bu işlemlerin etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi, hem bankaların kendileri hem de bu kuruluşları denetleyen otoriteler ve bunlarla iş ilişkisi içinde bulunan kişi ve kuruluşlar için büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan, bankalarca yapılan işlemlerin kayıtlara alınması ile raporlanmasının kesin usul ve esaslara bağlanması zorunludur.

Bankaların yapmakta oldukları tüm işlemlerin temel muhasebe prensipleri çerçevesinde benzer hesaplar altında muhasebeleştirmeleri amacıyla hazırlanan Tek Düzen Hesap Planı (THP) ve İzahnamesi 1.1.1986 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Geçen süre içerisinde sektördeki gelişmeler paralelinde sözkonusu hesap planına yeni hesaplar ilave edilmiş, mevcut hesapların açıklamaları değiştirilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "**Muhasebe ve Raporlama Sistemi**" başlıklı 37 nci maddesi uyarınca; Bankalar, kuruluş birlikleri ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun görüşü alınmak suretiyle Kurul tarafından uluslararası standartlar esas alınarak belirlenecek usul ve esaslara uygun olarak muhasebe sistemlerinde tekdüzeni uygulamak; tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette muhasebeleştirmek; finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanunun 27. maddesi ile ilave edilen Ek-1 inci madde hükmü uyarınca; denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur. Kurul bu güne kadar 8 tane Finansal Raporlama Standardı 30 tane de Muhasebe Standardı yayımlamıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca hazırlananarak 1.11.2006 yürürlüğe giren, “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” in 4 üncü maddesinde; *“Bankaların faaliyetlerini 16.1.2005 tarih ve 25702 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun 1 sıra Nolu, Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak muhasebeleştirilmesi esastır. Ancak, bağıli ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık ve iştiraklerin muhasebeleştirilmesi ve konsolide finansal tablolar, kamuya açıklanacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotların düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar BDDK’ca çıkarılacak tebliğler ile belirlenir”* hükmü yer almaktadır. Bu hüküm uyarınca daha önce BDDK tarafından yayımlanarak yürürlüğe konulan 17 tebliğ yürürlükten kaldırılmış ve bu tebliğlerin kapsamına giren işlemler, 1.11.2006 tarihinden itibaren TMSK tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde muhasebeleştirilmeye başlanmıştır.

Bankacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin bu çalışmanın temel amacı; konu ile ilgili oldukça geniş mevzuatın kolay bir şekilde izlenebilmesi ve bu kapsamda önemli görülen işlemlerin Tekdüzen Hesap Planı (THP) çerçevesinde uygulamasının değerlendirilmesidir. Sistematik açılarından farklı alternatifler mümkün olmakla birlikte, bu kitapta, THP’de yer alan hesap sırası esas alınmış ve konu ile ilgili mevzuat, hesapların işleyişi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, hesaplarla ilgili açıklamalar THP’den olduğu gibi alınmış, uygulamaya ilişkin önemli görülen hususlarla ilgili açıklama ve örnekler ise hesap açıklamalarından sonra verilmiştir. Diğer taraftan, bankacılık işlemleri ile ilgili olarak izleyen bölümlerde verilen örneklerde, bu işlemlerden kaynaklanan vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin bazıları dikkate alınmış, ilgili mevzuat dahilinde ayrılması gereken diğer bazı yükümlülüklerin aynı esaslar çerçevesinde kayıtlara yansıtılacağı düşüncesinden hareketle ayrıntısına girilmemiştir.

1.2. Muhasebe İlkeleri, Temel Varsayımlar ve Muhasebe Standartları

Muhasebe ilkeleri, muhasebe temel kavramlarının muhasebe işlemleri ile mali tablolarda kullanılmasını sağlamak amacıyla uygulanacak esasları ifade eder. Belirli bir işlem için birden fazla seçenek bulunması durumunda, ilkelerden uygun olanı seçilir ve tutarlı olarak kullanılır.

Muhasebe ilkeleri, genel olarak muhasebe standartları aracılığıyla uygulamaya geçirilir. Muhasebe standartları, muhasebe işlemlerinde ve mali tabloların hazırlanmasında esas alınması zorunlu olan muhasebe ilkeleri ile uygulama alanındaki farklılıkları en aza indiren düzenlemelerdir.

Sürekli lik, dönemSELLik, tutarlılık, sosyal sorumluluk, kişilik, parayla  l c lme, maliyet esası, tarafsızlık ve güvenilir belge, ihtiyatlılık, özün önceliği ilkeleri banka muhasebesinin temel ilkeleri olarak kabul edilir. Muhasebe politikalarının seÇimi ve uygulanmasında banka muhasebesinin temel ilkelerinin kullanılması zorunludur.

S rekli lik, dönemSELLik ve tutarlılık ilkeleri, aynı zamanda muhasebenin temel varsayımları olarak kabul edilir. Bu varsayımlardan herhangi birinin geğerliliğinin ortadan kalkması durumunda bu husus mali tablo aÇıklama ve dipnotlarında belirtilir.

Uygulanan muhasebe politikalarından önemli olanların mali tablolarda, dipnotlar ve ekler aracılığıyla aÇık ve anlaşılır bir biÇimde belirtilmesi Şarttır. Muhasebe politikalarıyla ilgili aÇıklamalar mali tablolarla ayrılmaz bir bütün oluşturur.

1.2.1. S rekli lik

S rekli lik ilkesi, faaliyetlerin herhangi bir zaman sınırlamasına tabi olmaksızın sürdürüleceği ve faaliyetlerin sona erdirilmesi veya  lĐeĐin sınırlandırılması eğilimi ya da gereksiniminin bulunmadığı varsayımını ifade eder.

Faaliyetlerin sona erdirilmesi veya  lĐeĐin sınırlandırılması eğilimi veya ihtiyacının ortaya çıkması veya s rekli liği etkileyecek belirsizliklerin tespiti durumlarında, bu hususların mali tablo dipnotlarında aÇıklanması Şarttır. Yapılan tespitlerin muhasebe politikasında değişiklik yapılmasını gerektirmesi halinde, muhasebe politikasında yapılan değişiklikler olası etkileri ile birlikte mali tablo aÇıklama ve dipnotlarında belirtilir.

Mali tabloların hazırlandığı dönemlerde, faaliyetlerin s rekli liğine ilişkin olarak, bilanĐo tarihinden itibaren bir yıldan az olmamak kaydıyla mevcut bütün bilgiler dikkate alınmak suretiyle, nesnel  lĐ tler ve makul varsayımlar altında geleceğe yönelik değerlendirmede bulunulması gerekir. GeĐmiŐ yıllardan süregelen faaliyet k rlılığının ve finansal kaynaklara kolayca ulaşma imkanının varlığı halinde, s rekli lik varsayımı ayrıntılı bir değerlendirme yapılmaksızın benimsenir. Diğer durumlarda, mevcut ve beklenen k rlılık, likidite, borĐ ödeme planı ve gücü ile yenileme finansmanının muhtemel kaynakları gibi unsurlar dikkate alınır.

1.2.2. DönemSELLik İlkesi ve Tahakkuk Esası

DönemSELLik ilkesi, s rekli lik varsayımını altında sınırsız kabul edilen faaliyet ömrünün, belirli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuÇlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gereğini ifade eder.

Nakit akım tablosu dışındaki mali tablolar, tahakkuk esasına göre hazırlanır. Bu esasa göre, işlemler ve iktisadi olaylar gerçekleştiklerinde, tahsilat veya ödeme yapıp yapılmadığına bakılmaksızın bunlardan doğan hak veya yükümlülüğe taraf olunmasıyla birlikte, muhasebe kayıtlarına alınır ve ilgili oldukları dönemin mali tablolarına yansıtılır. Nakit akım tablosu, nakit veya nakit benzeri değerlerin tahsil edilmesi veya ödenmesi esas alınarak hazırlanır.

Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, gelir doğurucu işlemlerin ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla doğrudan ilişkilendirilmesi bu ilkenin gereğidir. Ancak, bu eşleştirme, aktif veya pasif tanımını karşılamayan kalemlerin bilanço içerisinde gösterilmesi anlamına gelmez.

Kredi ve diğer alacakların sınıflandırılması ve bunlara karşılık ayrılmasına ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde donuk alacak olarak sınıflandırılan kredi ve diğer alacaklardan kaynaklanan ancak nakden tahsil edilmemiş faiz ve gelir tahakkuk ve reeskontlarının iptalinden sonra, bunlara ilişkin olarak nakit esasına göre işlem yapılması gereği tahakkuk esasının istisnasıdır.

1.2.3. Tutarlılık

Tutarlılık ilkesi, muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, mali durumun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilirliğinin sağlanması bakımından, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder.

Tutarlılık ilkesi benzer olay ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerleme ölçülerinin değişmezliğini ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tekdüzeni öngörür. Geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda, uygulanan muhasebe politikaları değiştirilebilir. Ancak bu değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin mali tablo dipnotlarında açıklanması zorunludur.

Raporlama sistemi, tutarlı, karşılaştırılabilir, bankanın özelliklerine uygun ve ihtiyaçlarına cevap verebilir nitelikte olmalı ve zorunluluk olmadıkça değiştirilmemelidir.

1.2.4. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk ilkesi; muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ile sunulmasında, kamuyu aydınlatma anlamında tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve muhasebenin işlevini yerine getirmesi konusunda yöneticilerin görevlerini dürüst, adil ve tarafsız olarak yapmaları gereğini ifade eder.

Kayıt ve açıklama görevinin yerine getirilmesinde, ilgili gruplara karşı olan sorumluluk, hukuki sorumluluktan daha geniş anlamda alınmalı ve sorumluluğun ilk denetleyicisi muhasebe biriminin kendisi olmalıdır. Muhasebe işlemlerinin yürütülmesinde ve mali tabloların hazırlanmasında seçilen muhasebe ilkelerine uygun hareket edilmelidir.

Muhasebenin ürettiği bilgilere dayanılarak doğru yargılara varılabilmesi ve akılcı karar alınabilmesinin sağlanması, sosyal sorumluluk ilkesinin temel ölçütüdür.

1.2.5. Kişilik

Kişilik ilkesi; bankanın, ortaklarından, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini ifade eder.

Banka bünyesinde ayrı muhasebesi bulunan her birim, tüzel kişiliği bulunmasa da, bir muhasebe kişiliği olarak değerlendirilir. Dolayısıyla, başta şubeler olmak üzere, bu tür kişiliklere tahsis edilen varlıklarla kaynakların, o muhasebe kişiliğinin varlıkları ve kaynakları olarak dikkate alınması gerekir. Bir muhasebe kişiliğinin, banka içi diğer muhasebe kişilikleri ve genel müdürlükle olan ilişkilerinde, bankanın tüzel kişiliğinden ayrı olarak göz önünde tutulması şarttır.

Kişilik ilkesinin sonucu olarak her muhasebe kişiliğinin varlıkları, borçları, hak ve yükümlülükleri ayrı ayrı izlenmeli, gelir ve giderleri kendilerine maledilmelidir. Özellikle, şubeler cari faizi ve şubeler arası alınacak komisyon gibi kaynak ve kullanım maliyetlerinin belirlenmesinde, ilgili birimlerin çalışma sonuçlarının doğru şekilde yansıtılmasını sağlayacak bir fiyatlandırma politikası uygulanmalıdır.

1.2.6. Parayla Ölçülme

Parayla ölçülme ilkesi; parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçü ile yansıtılmasını ifade eder.

Muhasebe işlemleri, yabancı para işlemleri dışında ulusal para birimine göre kaydedilir. Yabancı para işlemleri ilgili para birimi üzerinden kayıtlara geçirilmekle birlikte raporlama dönemleri itibarıyla ulusal para birimi üzerinden karşılığı dikkate alınarak değerlemeye tabi tutulur.

1.2.7. Maliyet Esası

Maliyet esası ilkesi; nakit ve alacaklar dışında bir varlığın, bir bedel karşılığında elde edilmesi aşamasında oluşan maliyet değeri üzerinden kaydedilmesi gereğini ifade eder. Bu ilke, değişen piyasa fiyatları kar-

şısında sürekli olarak düzeltme kayıtları yapmak zorunda kalınmamasını ve varlıklara ilişkin hareketlerin güvenilir belgelere dayandırılmasını amaçlar.

Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlemesine ve yeniden değerlemeye ilişkin hükümler bu ilkenin istisnasıdır.

1.2.8. Tarafsızlık ve Güvenilirlik

Tarafsızlık ve güvenilirlik ilkesi, muhasebe kayıtlarının, gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş güvenilir belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde yansız ve önyargısız davranılması gereğini ifade eder.

Muhasebe kayıtlarının güvenilir belgelere dayandırılması esastır. İşleme esas olan hususun, bir tespite dayanması durumunda, sözkonusu tespitin yazılı bir belge olarak muhasebe işleminin dayanağını oluşturmasını teminen muhafazası, işlemin denetlenmesinin ve doğrulanmasının sağlanması bakımından gereklidir.

1.2.9. İhtiyatlılık

İhtiyatlılık ilkesi; karar alma ve uygulamada, belirsizlik ortamında öngöründe bulunmak için gereken düzeyde temkinli ve tedbirli olmayı ifade eder. Muhasebe politikalarının, karşılaşılabilecek risk ve belirsizlikleri gözönünde bulunduran ve bunların yapılarına ve kapsamlarına göre ihtiyatlılıkla muhasebeleştirilmesini sağlayan bir temele dayandırılması gerekir. Buna göre, muhtemel giderler, zararlar ve borçlar için gerekli karşılık ayrılırken, muhtemel gelir ve kârlar için herhangi bir muhasebe kaydı yapılmaz.

İhtiyatlılık ilkesine dayanarak yapılacak bir değerlendirme ile gizli yedek akçe veya ilave karşılık ayrılması mümkündür. Ancak, bu durum, varlıkların veya gelirlerin olduğundan az, yükümlülüklerin veya giderlerin olduğundan çok görünmesine yol açacağından tarafsızlık ilkesi bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Gerekli karşılık, ilgili mevzuat hükümlerine göre ayrılması gereken asgari miktarı ifade etmekle birlikte, yalnızca ihtiyatlılık ilkesi, gereğinden fazla karşılık ayrılmasının gerekçesini oluşturmaz.

1.2.10. Özün Önceliği

Özün önceliği ilkesi, işlemlerin ve iktisadi olayların muhasebeleştirilmesi ile buna ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında, yalnızca hukuki biçimin değil öncelikle ekonomik değer anlamında gerçek içeriğın esas alınması gereğini ifade eder. Genel olarak işlemlerin biçimleri ile özleri uyumlu olmakla birlikte, bunlar arasında farklılık bulunması durumunda özün biçime önceliği esastır.

İşlemlerin muhasebeleştirilmesinde, hukuki özelliklerinden önce mali yapıları ve banka için ifade ettikleri gerçek gözönünde tutulmalıdır. İşlemin gerçek durumu yansıtacak şekilde kayıtlara geçirilmesinin vergi mevzuatıyla farklılık yaratması durumunda, muhasebeleştirme, işlemin gerçek niteliğine göre yapılır ve farklılık vergi hesaplaması amacıyla düzenlenen mali tablolarda giderilir.

1.3. Mali Tablo Temel İlkeleri

Mali tablo temel ilkeleri, mali tabloların düzenlenmesinde, muhasebe ilkeleri ile birlikte uygulanması gereken esasları ifade eder.

Mali tablolar, işlemler ve ekonomik olayların gerçek içeriği ile bankanın mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını, finansal bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek bir şekilde, doğru, tarafsız ve tam olarak açıklar. Mali tablolar, tasarruf sahiplerinin, ortakların, yatırımcıların, yönetimin, denetim ve gözetim birimlerinin, müşterilerin, kredi verenlerin, kamuoyunun ve diğer ilgililerin karar almalarında kullanacakları, geçmiş olay ve işlemlerin mali etkilerini gösteren bilgileri içerecek şekilde düzenlenir.

Mali tablolar, istisnai durumlarda, sonuçları nesnel gözlemlere dayanılarak tutarlı varsayımlar altında ve makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen önemli mali olayları tahmini tutarları üzerinden gösterebilmelidir. Mali tablolarda yer alan sözkonusu tutarlara ilişkin açıklamalar, mali tablo açıklama ve dipnotlarında belirtilir.

Mali tablolar, mali analize elverişli bilgiler sunmalıdır. Bankaların borç ödeme gücü, likidite durumu, aktif ve pasif kalemler üzerindeki risklerle birlikte bilanço dışındaki kalemler üzerindeki riskler, mali tablolarda gösterilir.

Mali tabloların, bankanın varlıkları, yükümlülükleri ve özkaynakları ile bunlarda dönem içinde meydana gelen değişiklikleri ve bankanın dönem içindeki performansı hakkında bilgileri içermesi şarttır.

Mali tabloların, amacına uygun bir şekilde hazırlanmasını ve raporlanmasını teminen mali tablo ilkeleri arasında uygun bir dengenin sağlanması gerekir. İlkelerin farklı durumlardaki görece önemleri, ilgili mevzuat hükümlerinin yanısıra bankacılık ilke ve teamülleri çerçevesinde bankalarca değerlendirilir.

Mali tablolarda yer alan bilgilerin, anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması ve bunların düzenlenmesinde kullanılan muhasebe politikalarının ilgili düzenlemelere uygun olarak belirlenerek uygulanması şarttır. Dipnot ve açıklamaların, belirli bir olay veya işlemin

bankanın mali durumu ve faaliyetleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde yetersiz kalması halinde ilave açıklamalara yer verilir.

Mali tablo temel ilkeleri ile muhasebe ilkeleri ve değerleme kuralları ihmal edilerek hazırlanan veya kayıt ve değerleme yöntemlerinde yapılan hatalar nedeniyle gerçeği yansıtmadığı saptanan mali tablolar ile bu mali tablolara ve ilgili hesaplara dayanılarak yapılan raporlamalar, banka tarafından zaman geçirmeksizin gerçeği yansıtacak şekilde yeniden düzenlenir ve raporlanır, kamuya açıklananlar üzerlerine düzeltme kaydı konulmak suretiyle yeniden yayımlanır.

1.3.1. Anlaşılabirlik

Mali tablolarda sunulan bilgilerin, açık, anlaşılır ve tam olması ve gerekli bilgilerin dipnot ve eklerde belirtilmesi zorunludur. Mali tabloların hazırlanmasında, ilgililerin belirli düzeyde bankacılık ve ekonomi bilgisine ve açıklanan bilgileri analiz edebilme kabiliyetine sahip oldukları kabul edilir. Ancak, karmaşıklığı nedeniyle kullanıcılarca anlaşılmasının zorluğu gerekçe gösterilerek, belirli bilgilerin mali tablolara yansıtılmasından veya açıklanmasından kaçınılamaz.

1.3.2. İhtiyaca Uygunluk, Önemlilik

Mali tablolarda sunulan bilgilerin, ilgililerin karar almakta kullanabilecekleri nitelikte ve kullanım amacına uygun olması şarttır. Bilginin ihtiyaca uygunluğu, geçmiş, şimdiki ve gelecekteki olayların değerlendirilmesine, geçmiş değerlendirmelerin doğrulanma ya da düzeltilmelerine olanak sağlayarak, kullanıcıların ekonomik kararlarını etkileyecek nitelikte olması anlamındadır.

Mali tablolarda yer alan bilgilerin, güncelliğini yitirmeden önce, zamanında ve gelecekteki olaylar ve sonuçları hakkında beklentilerin oluşturulması, doğrulanması veya değiştirilmesine olanak tanıyacak şekilde sunulması gerekir.

Bir bilginin, mali tablolara dahil edilmemesinin veya mali tablolarda yanlış ifade edilmesinin, kullanıcıların mali tablolardaki bilgilerden yola çıkarak aldıkları ekonomik kararları etkileme düzeyi, o bilginin mali tablolar açısından önemlilik düzeyinin temel göstergesidir. Belirli bir kalemin veya toplulaştırılmış kalemlerin önemli olup olmadığına karar verilirken bunların nitelikleri ve büyüklükleri birlikte değerlendirilir. Koşullara bağlı olarak işlemin tutarının büyüklüğu veya niteliği belirleyici unsur olarak alınabilir. Nitelikleri ve işlevleri aynı olan kalemler, ayrı ayrı büyük tutarlarda olsalar dahi toplulaştırılmış olarak gösterilebilir. Ancak, farklı yapıda olan önemli kalemler ayrı olarak sunulur. Mali tabloların, önemliliği bulunan her hususu ayrı ayrı göstermesi şarttır. Önemsiz tutarlar, aynı

nitelikteki veya işlevdeki diğer önemsiz tutarlarla bir arada toplu olarak gösterilebilir. Bunların ayrıca gösterilmeleri zorunlu değildir.

Mali tablolar, işlemlerin tür ve işlevlerine göre toplulaştırılarak sınıflandırılmasından oluşur. Toplulaştırma ve sınıflandırma sürecinde son aşama, mali tablo üzerinde veya dipnotlarda, mali tablo kalemlerini oluşturan özetlenmiş ve sınıflandırılmış bilgilerin sunumudur. Tek başına önemliliği bulunmayan kalemler, mali tablo içeriğinde veya açıklamalarda aynı tür ve nitelikteki başka kalemlerle birleştirilir. Ancak, mali tablolarda ayrı olarak gösterilecek önemde olmayan bir kalemin, dipnotlarda ayrıca gösterilmeyi gerektirecek önemde olabileceği hususu dikkate alınarak açıklama yapılır.

1.3.3. Güvenilirlik

Mali tablolarda yer alan bilgilerin güvenilir olması şarttır. İşlem ve olayları doğru olarak gösteren, kanıtlanabilir olan, tarafsızlık gözetilerek sunulan ve tam açıklanan bilgilerin güvenilir olduğu kabul edilir.

Doğru gösterim, işlem ve olayların mali tablolarda gerçek durumu gösterecek biçimde sunulmasını ifade eder. Mali tablolarda sunulan bilgiler, bankanın varlık ve yükümlülükleri ile özkaynaklarını ve bunları değiştiren işlem ve olayları doğru bir şekilde açıklamalıdır. İşlem ve olayların muhasebeye yansıtılmasında özün önceliği ilkesine uygun hareket edilmesi şarttır.

Kanıtlanabilirlik, mali tablolardaki bilgilerden, aynı ölçme yöntemlerini kullanan farklı kişilerce büyük ölçüde benzer sonuçlar elde edilebilmesini ifade eder. Kanıtlanabilir bilgi, işlem ve olayların mali tablolarda, tarafsız ve gerçek durumu yansıtacak biçimde, doğru olarak gösterilmelerini sağlar.

Tarafsızlık, muhasebe bilgilerinin, ekonomik faaliyetleri mümkün olduğu kadar doğru yansıtacak bir biçimde ve karar almayı belirli bir yönde etkilemeyi amaçlamaksızın sunulmasını gerektirir. Tarafsızlık, belirsizlik durumlarında karar alınabilmesini ve uygulanmasını teminen ihtiyatlılık ilkesine uymayı gerekli kılar.

Muhasebe bilgileri, mali tablolardan yararlanan kişilerden yalnızca bir kısmının ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanamaz ve sunulamaz. Bilgilerin, seçim ve sunuş şekli bakımından veya içerik olarak, ilgililerin doğru karar vermelerini olumsuz yönde etkileyecek şekilde mali tablolarda yer alması tarafsızlık kavramına aykırıdır.

Tam açıklama kavramı çerçevesinde, güvenilirlik bakımından, mali tablolarda yer alan bilgilerin önemlilik ve maliyet sınırları içinde yeterli, açık ve tam olması gerekir. İhmal, bilginin yanlış veya aldatıcı olmasına,

güvenilirliğin zedelenmesine ve ihtiyaca uygunluk açısından eksikliğe yol açacağından, tam açıklamanın sağlanması için gerekli bilgiler mümkün olduğu ölçüde muhasebe kayıtlarından üretilip raporlanmalı, bunun mümkün olmadığı durumlarda muhasebe kayıtları dışında belirlenen bilgiler, mali tablo dipnot ve açıklamalarında gösterilmelidir. Mali tablo dipnotlarında, finansal bilgilerin tam olarak açıklanması yanında gelecekte gerçekleşmesi muhtemel olaylara da yer verilmesi bu ilkenin gereğidir.

1.3.4. Karşılaştırılabilirlik

Mali durum ve faaliyet değerlendirmesine olanak tanımak bakımından, bir bankanın farklı dönemlere ait mali tablolarının ve farklı bankalara ait mali tabloların birbirleriyle karşılaştırılabilir olması şarttır. Mali durum ve faaliyetlerin zaman içindeki değeriminin görülebilmesi amacıyla mali tabloların önceki dönemlere ilişkin bilgileri içermesi ve seçilen muhasebe politikalarının tutarlılık kavramına uygun bir şekilde, birbirini izleyen dönemlerde değerştirilmeden uygulanması gereklidir.

Karşılaştırılabilirlik ilkesi, mali tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe politikaları ve bu politikadaki değeriklikler ile bu değerikliklerin etkileri hakkında bilgi açıklanmasını ve bir bankanın muhasebe politikalarında dönem içerisinde meydana gelen değeriklikler ile değerik bankaların muhasebe politikaları arasındaki farkların tespitinin sağlanmasını öngörür.

Karşılaştırılabilir olma, mali tabloların temel muhasebe ilke ve standartlarına ve mali tablo ilkelerine uygun olarak hazırlanmasına ve raporlanmasına bağlıdır. Ancak, bu esas, mali tabloların veya muhasebe politikasının mutlak değermezliğini öngörmez. Benimsenen muhasebe politikasının, ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik ilkeleri bakımından yetersiz kalması veya alternatif muhasebe politikalarının ihtiyaca uygunluk ve güvenilirliğinin daha yüksek olması durumunda, uygulanan muhasebe politikasının değerştirilmesi gerekir.

Mali tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotlarda yer alan rakamsal değerler, yıllık karşılaştırmaya imkan verecek şekilde bir önceki yılın aynı dönemine ait değerler ile birlikte tutarlı olarak verilir. Geçmiş dönem mali tablolarında yer alan ve cari dönem mali tabloları üzerindeki etkisi devam eden hususlar, karşılaştırmalı olarak tanımlanarak açıklayıcı bilgilere dahil edilir.

1.4. Muhasebe Standartları

Banka işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarının hazırlanmasına ilişkin olarak uygulanacak esasları düzenleyen muhasebe standartları aşağıda verilmiştir.

No:	Standardın Konusu
TFRS 1	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması
TFRS 2	Hisse Bazlı Ödemeler
TFRS 3	İşletme Birleşmeleri
TFRS 5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler
TFRS 7	Finansal Araçlar: Açıklamalar
TMS 1	Finansal Tabloların Sunuluşu
TMS 7	Nakit Akış Tabloları
TMS 8	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar
TMS 10	Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar
TMS 12	Gelir Vergileri
TMS 14	Bölgümlere Göre Raporlama
TMS 16	Maddi Duran Varlıklar
TMS 17	Kiralama İşlemleri
TMS 18	Hasılat
TMS 19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar
TMS 21	Kur Değişiminin Etkileri
TMS 23	Borçlanma Maliyetleri
TMS 24	İlişkili Taraf Açıklamaları
TMS 26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama
TMS 27	Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar
TMS 28	İştiraklerdeki Yatırımlar
TMS 29	Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama
TMS 30	Bankalar ve Benzeri Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalar
TMS 31	İş Ortaklıklarındaki Paylar
TMS 32	Finansal Araçlar: Açıklamalar ve Sunum
TMS 33	Hisse Başına Kazanç
TMS 34	Ara Dönem Finansal Raporlama
TMS 36	Varlıklarda Değer Düşüklüğü
TMS 37	Karşılıklar Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar
TMS 38	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
TMS 39	Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme

Bankacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına yönelik olarak daha önce BDDK tarafından uygulamaya konulan tebliğler ikisi dışında 1.11.2006 tarihinde yürürlükten kaldırılmış ve bu tebliğlerin konusunu oluşturan işlemler, TMSK tarafından yayımlanan standartlar çerçevesinde muhasebeleştirilmeye başlanmıştır. Bankaların konsolide tablolarının düzenlenmesine ve bankalarca kamuya açıklanacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotlara ilişkin esaslar, TMSK düzenlemelerinden bağımsız olarak BDDK tarafından uygulamaya konulan spesifik tebliğlerle düzenlenmiştir.

1.5. Mali Tablolar ve Raporlar

Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın 5 inci maddesine göre bankaların düzenleyecekleri temel finansal tablolar; bilanço (bilanço dışı hesaplarla birlikte), gelir tablosu (kâr ve zarar cetveli), özkaynak değişim tablosu, nakit akım tablosu, kâr dağıtım tablosu ve özkaynaklarda muhasebeleştirilen gelir gider kalemlerine ilişkin tablodan oluşur. Mali tablo dipnot ve açıklamaları ile mali tablolarda yer alan bilgilere ilişkin açıklayıcı rapor ve tablolar, mali tabloların ayrılmaz parçalarıdır. Bilanço ve gelir tablosu, dipnot, açıklama ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları oluşturur.

1.5.1. Bilanço

Bilanço, bankanın belirli bir tarihteki iktisadi ve mali durumunu yansıtan, varlıklarını, borçlarını ve özkaynaklarını, aktif ve pasif hesaplar şeklinde gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösteren tablodur. Bilançonun aktif bölümü paraya dönüşüm çabukluğuna, pasif bölümü ise ödeme çabukluğuna göre düzenlenir. (Ek:1)

Bilanço net değer esasına göre hazırlanır. Bu nedenle, bankanın aktif ve pasif yapısını düzenleyici nitelikteki hesaplar ilgili buldukları kalemlerin altında birer indirim kalemi olarak gösterilir. Bilançonun aktif ve pasif yapısını yansıtan hesaplar kendi aralarında mahsup edilemez. Borç bakiyesi veren hesapların bilançonun aktif bölümünde, alacak bakiyesi veren hesapların pasif bölümünde yer alması sağlanır.

Varlıklar gelecekteki iktisadi faydaların kullanma hakkının bankaya ait olması ve güvenilir bir şekilde ölçülebilen değer veya maliyetinin bulunması durumunda bilançoda gösterilir. Tutarları kesin olarak saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılamaz. Bu tür alacaklar aktif kalemlere ilişkin açıklama ve dipnotlarda gösterilir.

Yükümlülükler iktisadi faydaları içeren kaynakların banka dışına çıkmasına yol açacak bir edime sahip olunması ve bu edimin yerine getirilmesi

için gerekli tutarın güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda bilançoda gösterilir.

Tutarı kesin olarak saptanamayanlar veya ihtilafa konu olanlar da dahil olmak üzere, bankanın bilinen ve tutarı uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları tespit ve kayıt edilerek bilançoda gösterilmelidir.

Bilanço dışı hesaplar, bankanın aktif ve pasifini birinci derecede ilgilendirmeyen, müşterilere sağlanan gayri nakdi krediler ile ileride borç veya alacak doğuracak hak ve yükümlülükleri, fer'i zilyetlik altındaki değerleri ve muhasebe disiplini altında takip edilmek istenen bilgileri izlemek amacıyla kullanılan bilanço dışı hesapları ifade eder.

Bilanço dışı hesapların bakiyeleri, gerçek aktif ve pasif değer niteliği taşımadığından, bu gruptaki hesaplar bilanço ve gelir tablosu hesapları ile karşılaştırılmaz.

1.5.2. Gelir Tablosu (Kâr ve Zarar Cetveli)

Gelir tablosu, bankanın belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirler ile katlandığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren ve dönem faaliyet sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetleyen tablodur. (Ek:2)

Bütün gelir ve giderler, tahakkuk tarihleri itibarıyla kayda alınır ve tahakkuk ettikleri hesap dönemine ait gelir tablosunda gösterilir.

Bütün gelirler ve giderler, kaynakları itibarıyla sınıflandırılır, her gelir grubu ilgili olduğu gider grubu ile karşılaştırılır ve gayrisafi tutarları üzerinden gösterilir. Bir gelir kalemi, tamamen veya kısmen bir gider kalemiyle netleştirilmek suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.

Gelirler, varlıklardaki artışa veya yükümlülüklerdeki azalışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilir bir artış olduğunda, gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Gelirlerin kayda alınması, varlıklardaki artış veya yükümlülüklerdeki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.

Giderler, varlıklardaki azalış veya yükümlülüklerdeki artışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilen bir azalış olduğunda gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Giderlerin muhasebeleştirilmesi, yükümlülüklerdeki artış veya varlıklardaki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.

Gerçekleşmemiş gelir ve kârlar, gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilemez. Belirli bir dönem veya dönemlerin, gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, ilgili dönem veya dönemlerin başında veya sonunda doğru hesap kesimi ve mutabakatı işlemleri yapılmalıdır.

Gelir, gider, kâr ve zarar kayıtları ile ilgili olarak düzeltme kaydı yapılmasının gerekmesi, ancak, bu kayıtların önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikte olmaması durumunda, yapılan düzeltmeler dönemin gelir tablosunda gösterilir.

1.5.3. Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tablosu, belirli bir muhasebe döneminde bankaların nakit ve nakit benzeri varlıklarında meydana gelen değişiklikleri ifade eden nakit akışlarını (nakit tahsilat ve ödemelerini), kaynakları ve kullanım yerleri bakımından bankacılık faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri itibarıyla sınıflandırarak gösteren tablodur. (Ek:3)

Nakit akım tablosu, bankanın nakit ve nakde eşdeğer varlık yaratma kabiliyetinin, bunların tutarının, zamanlamasının ve kesinliğinin değerlendirilmesine yönelik finansal bilgileri içerir ve bu tablonun düzenlenmesinde nakit esası benimsenir.

1.5.4. Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynak değişim tablosu, ana ve katkı sermaye kalemlerinin her birinin dönem başı bakiyesini, dönem içinde söz konusu kalemlerde meydana gelen artışları veya azalışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir. Karşılaştırılabilirliği sağlamak bakımından, cari dönem hareketlerinin yanısıra önceki dönem hareketleri ayrı bir bölüm şeklinde gösterilir. (Ek:4)

1.5.5. Kâr Dağıtım Tablosu

Kâr dağıtım tablosu, bankaların bir faaliyet döneminde elde ettikleri brüt kârın vergi ve benzeri yasal yükümlülükler düşüldükten sonra ne şekilde dağıtılacağını gösteren tablodur. (Ek:5)

1.5.6. Özkaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir Gider Kalemlerine İlişkin Tablo

İlgili Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca yapılan değerleme işlemleri sonucunda ortaya çıkan, gelir gider tablosuna yansıtılmayan ve özkaynak hesaplarına kaydedilen değer artışlarını gösteren tablodur. (Ek:6)

1.6. Yönetimin Sorumluluğu

Yönetim kurulu, Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te belirlenen usul ve esaslara uygun olarak faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi, finansal tabloların hazırlanması, onaylanması, denetlenmesi, yetkili mercilere sunulması ve yayımlanması dahil finansal raporlama sistemini, görev, yetki ve sorumlulukları belirlemek, bilgi sistemlerini yeterli hale getirmek ve uygulamayı gözetmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğe bağlı olarak yönetim kurulu, muhasebe ve raporlama sistemiyle ilgili olarak; temel politikaların belirlenmesi, iş tanımlarının, görev, yetki ve sorumlulukların iş akış şemasına uygun olarak açık bir şekilde yapılması, iç ve dış bilgi akış sisteminin yeterli hale getirilmesi, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmesi ve bununla ilgili uygulamanın gözetilmesi hususlarında gerekli tedbirleri almakla sorumludur.

1.7. Finansal Raporların Sunumu ve Yayımlanması

Bankalar, yıl sonu konsolide ve konsolide olmayan finansal raporları ve 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 347 nci maddesi uyarınca teşkil olunan denetçiler tarafından hazırlanan raporu ilgili oldukları yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar Kuruma ve kuruluş birliklerine elektronik ortamda ve matbu olarak tevdi etmek zorundadır.

Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan bankalar, Türkiye'deki yönetim merkezleri tarafından düzenlenen ve müdürler kurulu tarafından imzalanan Türkiye'deki faaliyetlerine ait yıl sonu bilânçoları ile gelir tablolarını, bunların açıklama ve dipnotlarını, merkezlerinin bilânço ve gelir tablolarını Kuruma ve kuruluş birliklerine elektronik ortamda ve matbu olarak tevdi etmek zorundadır.

Bankalar Mart, Haziran ve Eylül ayları sonu itibarıyla düzenleyecekleri konsolide olmayan ara dönem finansal raporlarını kırk beş gün içinde, konsolide olanları ise yetmişbeş gün içinde Kuruma ve kuruluş birliklerine elektronik ortamda ve matbu olarak tevdi etmek zorundadır.

Bankalar, her ay sonu itibarıyla düzenleyecekleri bilânço ve gelir tablolarının birer örneğini ve Kurum tarafından istenen diğer ilave bilgi ve açıklamaları dönemi izleyen otuz gün içinde Kuruma tevdi etmek zorundadır.

Bankalar yıl sonu konsolide ve konsolide olmayan finansal raporları ve Türk Ticaret Kanununun 347 nci maddesi uyarınca teşkil olunan denetçiler tarafından hazırlanan raporları ilgili oldukları yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan eder. Ticaret Sicili

Gazetesi'nde yapılan ilanı müteakip, yayımlanmak üzere yedi gün içinde dipnotsuz olarak yıl sonu mali tabloları, bağımsız denetçi raporu ve Türk Ticaret Kanununun 347 nci maddesi uyarınca teşkil olunan denetçiler tarafından hazırlanan rapor Resmi Gazete'ye gönderilir. Resmi Gazete'de söz konusu yayımın yapıldığı Ticaret Sicili Gazetesinin tarih ve sayısına, yayımlanan bigilerin internet sayfası belirtilmek suretiyle kuruluş birlikleri ile ilgili bankanın internet sayfasından ulaşılabileceğine ilişkin ibareye kolaylıkla okunabilecek şekilde yer verilir. Bankalar, ilanın yapıldığı Resmi Gazetenin tarih ve sayısı ile ilan edilen bilgilerin Kuruma gönderilen bilgilerle aynı olduğuna ilişkin beyanlarını Resmi Gazete'deki ilanı müteakip yedi gün içinde Kuruma bildirir.

Kuruluş birlikleri kendilerine tevdi edilen her bir bankanın yıl sonu finansal raporunu en geç yukarıdaki hüküm kapsamında Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih itibarıyla, ara dönem finansal raporunu ise kendisine tevdi tarihinden itibaren yedi gün içinde internet sayfasında yayımlamakla yükümlüdür.

Bankalar, finansal raporlarını kendi internet sayfalarında yayımlamak ve en az beş yıl süre ile kullanıcıların ulaşımına açık tutmak zorundadır.

Kamuya açıklanacak finansal raporların gönderilmesine ve ilan edilmesine ilişkin olarak arızı hallerde bankalara ek süre vermeye Kurum yetkilidir.

Bankalar usul ve esasları Kurumca belirlenecek finansal tablo, rapor ve cetvelleri ihtiva eden gözetim raporlarını Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde ve sürelerde Kuruma tevdi etmek zorundadır.

2. BÖLÜM TEKDÜZEN HESAP PLANI

2.1. Genel Bilgi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 37 ve 93 üncü maddeleri ile 1.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe dayanılarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından hazırlanan Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, 26.1.2007 tarih ve 26415 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 1.1.2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Tebliğin 1 inci maddesinde THP'nin amacı; tüm bankalar için muhasebeleştirme ve mali raporlama açısından tekdüzeni sağlama, tek tip bilanço ve gelir tablosunun doğrudan elde edilmesi, denetim ve gözetim için gerekli olan bilgilerin doğrulanabilir ve denetlenebilir bir şekilde doğrudan ve sağlıklı olarak elde edilmesi, ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerle, diğer istatistikî bilgilere doğrudan ulaşılması, finansal analiz, risk analizi, verimlilik analizi gibi çeşitli analiz ve yorumlar için ihtiyaç duyulan bilgilerin standart bir şekilde elde edilmesini sağlamak şeklinde ifade edilmiştir.

2.2. THP'nin Yapısı

THP'daki hesaplar aşağıda belirtilen gruplardan oluşmaktadır.

- 0 DÖNEN DEĞERLER
- 1 KREDİLER
- 2 YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
- 3 MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
- 4 ÖZKAYNAKLAR
- 5 FAİZ GELİRLERİ
- 6 FAİZ GİDERLERİ
- 7 FAİZ DIŞI GELİRLER
- 8 FAİZ DIŞI GİDERLER
- 9 BİLANÇO DIŞI HESAPLAR

THP'de yer alan hesap gruplarının aktif-pasif nitelikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

AKTİF HESAPLAR	PASİF HESAPLAR
(0) DÖNEN DEĞERLER	(3) MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
(1) KREDİLER	(4) ÖZKAYNAKLAR
(2)YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER	(5) FAİZ GELİRLERİ
(6) FAİZ GİDERLERİ	(7)FAİZ DIŞI GELİRLER
(8) FAİZ DIŞI GİDERLER	
(9) BİLANÇO DIŞI HESAPLAR	(9) BİLANÇO DIŞI HESAPLAR

Her grup içerisinde yer alan hesaplar, Türk parası (TP) ve yabancı para (YP) olarak ikiye ayrılmıştır. Yabancı para olarak belirtilen hesaplar, bankanın yabancı para üzerinden yaptıkları işlemlerden doğan tutarlarının kaydedildiği hesaplardır. Bu hesaplardaki yabancı para bakiyeler, dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak ilgili hesaplara intikal ettirilir. Yabancı para hesaplardan ve işlemlerden sağlanan yabancı para faiz, komisyon ve gelirler, işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilir ve ilgili yabancı para kâr/zarar hesaplarına kaydedilir.

Hesap numaralama sistemi, belirli hesaplar hariç 6 haneden oluşmuştur. İstisnai hesaplar ise yedi haneden oluşmaktadır. Hesap numaralarının hanelere göre gösterimi aşağıda belirtildiği şekildedir:

1 2 3 4 5 6
A B C D E F

- A - Grup numarasını tanımlar,
- BC - Defteri kebir hesap numaralarını tanımlar,
- DE - Yardımcı hesap numaralarını tanımlar,
- F - Alt hesap numaralarını tanımlar.

Defteri kebir hesaplarının son hanesi çift numaralı ise Türk Parası, tek numaralı ise yabancı para ile çalışan hesapları ifade eder. Örneğin 010-Kasa Hesabı (TP), 011- Efektif Deposu (YP)

3. BÖLÜM

YABANCI PARA İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

3.1. Genel Bilgi

Bankaların gerek yurtiçindeki gerekse yurtdışındaki müşterileri veya muhatapları ile yaptıkları işlemlerin önemli bir bölümü yabancı para üzerindedir. Sözkonusu işlemlerin muhasebeleştirilmesi Türk Lirası üzerinden yapılan işlemlerden farklılık arz etmektedir. İzleyen bölümlerde yabancı para üzerinden yapılan işlemlerle ilgili olarak örnekler verilmiş olmakla birlikte, bu tür işlemlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılan yardımcı hesaplar ile bunların genel işleyişi hakkında bu aşamada bilgi verilmesi yararlı olacaktır.

Yabancı para hesapların muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar, TMSK tarafından yayımlanan 13 sıra nolu Tebliğin konusunu oluşturan Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardında (TMS-21) açıklanmıştır. Sözkonusu standartta yer alan tanımlar aşağıda verilmiştir.

Yabancı para; İşletmenin geçerli para biriminden farklı para birimidir.

Döviz Kuru; İki para biriminin değişim oranıdır.

Kur farkı; Bir para birimindeki belirli bir tutarın diğer para birimine farklı kurlardan çevrilmesinden kaynaklanan farktır.

Kapanış kuru; Bilanço tarihinde geçerli kurdur.

Parasal kalemler; Elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek varlık ve borçlardır.

Gerçeğe uygun değer; Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Geçerli para birimi; İşletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimidir.

Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım; Yurtdışındaki işletmenin net aktiflerinde raporlayan işletmenin payıdır.

Finansal tablolarda kullanılan para birimi; Finansal tabloların sunulduğu para birimidir.

Geçerli (spot) kur; Hemen teslim halindeki geçerli olan döviz kuru-
dur.

TMSK tarafından yayımlanan standartların terminolojisinden dolayı uygulamada bazı sorunların ortaya çıkması muhtemel görölmektedir. Yukarıdaki tanımların bankacılık uygulaması bakımından yeterince açık olmadığı, dolayısıyla ilave açıklamaları gerektirdiği düşünölmektedir. Örneğin, kapanış kurunun, bilanço tarihinde hangi kurum veya kuruluş tarafından açıklanan veya uygulanan geçerli alış veya satış kuru olduğu belirsizdir. Aynı şekilde, ilk bakışta ticari işletmelerin faaliyette bulunduğu ülke olan Türkiyenin para birimi TL olarak düşünölen geçerli para biriminin ayrıntılı tanımına bakıldığında, bahsedilenin zorunlu olarak Türk Lirası olmadığını, bu tanımın işlemlerin ya da faaliyetlerin üzerinden ağırlıklı olarak yapıldığı başka bir yabancı parayı ifade edebileceğini söylemek mümkündür. Bu bakımdan, uygulamada farklı şekillerde algılanabilecek, bu ve benzer hususlarla ilgili olarak yetkili otoritelerce ilave açıklamaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

3.2. Yabancı Para İşlemlerin Kayda Alınması ve Değerlemesi

TMS-21 uyarınca bir yabancı para işlemi ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir.

Bu hükmün bankacılıkta yıllardır uygulanan yerleşmiş muhasebe sisteminden farklı bir muhasebeleştirmeyi ifade ettiği ve bankalar için gereksiz bir kayıt yükümlölüğü yaratacağı düşünölmektedir. Bankacılıkta bu güne kadar yabancı para üzerinden yapılan işlemlerin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında bunların geçerli paraya (TL) çevrilerek kaydedilmesi zorunluluğu bulunmamaktaydı. Bu tür işlemler işlem tarihinde ilgili yabancı para üzerinden kayıtlara alındıktan sonra raporlama tarihlerinde geçerli paraya (TL) çevrilmekteyken, standart hükmü uyarınca geçerli paraya çevrilme işlemi bundan sonra işlem tarihinde yapılacaktır. Ancak, uygulamanın bu şekilde yapılması, halihazırda iyi işleyen mevcut muhasebe sisteminin değiştirilmesine neden olacaktır. Ayrıca, yabancı para işlemlerinin ilk muhasebeleştirme sırasında geçerli paraya çevrilmesi, bu tür işlemlerin ilgili para birimi cinsinden tutarlarının izlenmesini güçleştirecek, en azından bunun sağlanması için ilave hesapların açılmasını veya muhasebe programlarının değiştirilmesini gerektirebilecektir.

Diğer taraftan, bankacılık muhasebesine yönelik olarak daha önce BDDK tarafından yayımlanan standartlar yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte, THP'nin değiştirilmeden korunması ve dolayısıyla yabancı para işlemlerin ilgili para cinsi üzerinden kaydedilmesine imkan veren mevcut uygulamanın sürdürülmesi öngörülmektedir. Bu nedenle, THP'de yabancı para işlemlerin ilgili para birimi üzerinden kaydedilmesi mümkün olduğundan sorun çıkmayabileceği, ancak, bu durumda da uygulamanın standart hükümleri ile çelişeceğini ifade etmek gerekir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, izleyen bölümlerde yabancı para işlemlerle ilgili olarak verilen örnek işlemlerin muhasebeleştirilmesi, THP' de yer alan esaslar dahilinde mevcut uygulamaya paralel şekilde yapılacak, TMS-21'in yabancı para işlemlerin, ilk muhasebeleştirme tarihinde geçerli paraya çevrilerek kaydedilmesine ilişkin hükmü dikkate alınmayacaktır. Buna göre, yabancı para üzerinden gerçekleştirilen bir işlem, yapıldığı tarihte yabancı para hesaplara kaydedilecek, bu hesaplardaki yabancı para bakiyeler dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak ilgili hesaplara intikal ettirilecektir.

Her değerlendirme döneminde, yabancı para cinsinden parasal kalemler kapanış kuru ile, elde etme maliyeti esasına göre muhasebeleştirilen parasal olmayan kalemler işlem tarihinde geçerli olan kur ile, rayiç değer esasına göre muhasebeleştirilen parasal olmayan kalemler yabancı para üzerinden rayiç değerlerin en son tespit edildiği tarihteki kur ile değerlendirilir.

3.3. Değerlemeden Doğan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Yabancı para üzerinden gerçekleştirilen bir işlemde kaynaklanan parasal bir kalemin ilk kayda alındığı gün ile değerlendirme günü ya da ödeme veya tahsilat yoluyla kayıtlardan çıkarıldığı gün arasında kurlarda değişme olduğunda ortaya çıkan kur farkları, yurtdışında kurulu iştirak yatırımları ile yapılan yabancı para işlemler hariç olmak üzere, oluştukları dönemlerde gelir veya gider olarak kaydedilir.

Parasal olmayan yabancı para kalemlerin değerlemesinden doğan kur farkları, yabancı para olmayan aynı kalemin muhasebeleştirilmesine ilişkin esasa bağlı olarak gelir veya gider olarak ya da özkaynaklar altında açılacak değerlendirme fonu hesabında muhasebeleştirilir.

Yabancı para üzerinden satın alınan bir varlık dolayısı ile henüz ödenmemiş yabancı para borçlarda yüksek oranlı ani bir devalüasyon nedeniyle oluşabilecek kur farkları, bu kur farkından doğan ilave borçtan kaçınmanın veya buna ilişkin kur riskinden korunmanın mümkün olmadığı hallerde doğrudan ilgili varlığın defter değerine yansıtılır. Ancak, varlığın

kur farkı yansıtılmış defter değerinin, sözkonusu varlığın yerine koyma değeri ile satışından veya kullanımından elde edilecek değerden düşük olanını aşmaması şarttır.

3.4. Kur Farklarından Doğan Değerleme Fonu Hesabı

Standart hükümlerine göre doğrudan gelir ve gider hesaplarına yansıtılmasına izin verilmeyen kur farklarının izlenmesi için özkaynaklar altında kur farklarından doğan değerleme fonu hesabı açılır. Herhangi bir yabancı para bilanço kaleminin elden çıkarılması durumunda, varsa bu kalemle ilgili kur farkı değerleme fonu hesabındaki bakiyenin gelir - gider hesaplarına yansıtılmak suretiyle tasfiye edilmesi gerekir.

3.5. Yabancı Para Vaziyet ve Alım-Satım Hesaplarının Kullanımına İlişkin Temel Esaslar

- Bankaların net döviz varlıklarının değişmesine yolaçan işlemlerin muhasebeleştirilmesi sırasında döviz vaziyet ve alım-satım hesapları kullanılmak zorundadır.
- Aktif ve pasifi karşılıklı olarak değiştiren işlemlerde döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılmaz.
- Net döviz varlığının artmasına neden olan işlemlerde aktif yabancı para hesabın karşılığı, döviz vaziyet hesabının alacağına, azalmasına neden olan işlemlerde ise aktif azalışı karşılığı döviz vaziyet hesabının borcuna kaydedilir.
- Döviz vaziyeti hesabının çalıştırıldığı her işlemde, döviz alım-satım hesabı ilgili Türk Parası hesabı ile karşılıklı çalıştırılır.
- Bankaların tek taraflı olarak döviz üzerinden varlık veya yükümlölüklerini değiştiren işlemlerde Döviz/Efektif Vaziyeti ve Döviz/Efektif Alım-Satım hesaplarını kullanmak zorunludur. Farklı döviz cinsleri üzerinden karşılıklı yapılan işlemlerde de her iki döviz ile ilgili olarak bu hesaplar çalıştırılması gerekir.
- Yabancı para üzerinden işlemlerden kaynaklanan gelir veya giderlerin muhasebeleştirilmeleri sırasında bankaların varlık veya yükümlölükleri arttığından döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılmak zorundadır.
- Yabancı para üzerinden izlenen hesapların dönem sonlarında mutlaka değerleme (evalüasyon) işlemine tabi tutularak mali tablolara kaydedilmesi gerekir.
- Yabancı paralar ile ulusal para arasındaki paritenin değişmesi durumunda vaziyet hesaplarının bakiyesine bağlı olarak bankalar kambiyo geliri elde edebilir veya kambiyo zararına maruz kalabilirler. Sözkonusu gelir veya giderlerin tutarı vaziyet hesaplarının net bakiyesine, miktarına ve kayıt tarihi ile değerleme tarihi arasında meydana gelen kur değişim miktarına bağlı olarak değişir. Türev işlemler hariç olmak üzere, vaziyet

ve alım-satım hesaplarının çalışmadığı işlemlerde kambiyo kârı veya zararı oluşamaz.

- Dövizli işlemlerden kaynaklanan kambiyo gelir veya gideri dönem sonlarında vaziyet ve alım-satım hesaplarının karşılaştırılması suretiyle hesaplanır. Dönem sonlarında yapılan değerlendirme işleminden (gelir veya gider hesaplandıktan) sonra bu iki hesap karşılıklı olarak kapatılarak mali tablolarda yer almaması sağlanır.

3.6. Yabancı Para İşlemlerle İlgili Yardımcı Hesaplar ve İşleyişi

Bankaların dövizli varlık ve yükümlülüklerinin değişmesi sonucunu doğuran işlemlerde kullanılacak yardımcı hesaplara ilişkin olarak THP'de yer alan hesaplar ve açıklamaları aşağıda verilmiştir.

EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI - TÜRK PARASI (292)

Bankalarca alınan veya satılan efektiflerin Türk parası karşılıklarının kaydedildiği bir hesaptır. Kambiyo hesaplarından sabit fiyatla hareket gören 293 Efektif Vaziyeti - Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır. Alınan efektifin Türk parası karşılığı 010 Kasa hesabının alacağı ile bu hesabın borcuna, alınan efektifin cinsine göre miktarı ise sabit fiyat üzerinden 293 Efektif Vaziyeti - Y.P. hesabının alacağı ile 011 Efektif Deposu hesabının borcuna kaydedilir. Efektif satışları ise yukarıdaki işlemin tersi kayıtlarla gerçekleştirilir.

293 Efektif Vaziyeti - Y.P. hesabının sabit fiyat üzerinden bakiyesi ile 292 Efektif Alım/Satım - T.P. hesabının Türk parası üzerinden bakiyesinin cari kurlara göre eşit olması gerekir. Kur değişimleri nedeniyle bozulan denge belli dönemlerde evalüe edilerek denklik sağlanır. Farklar 292 Efektif Alım/Satım - T.P. hesabının borç veya alacağı ile ilgili kâr/zarar hesaplarına intikal ettirilir.

EFEKTİF VAZİYETİ - YABANCI PARA (293)

Alınan veya satılan efektiflerin sabit fiyat üzerinden kaydına özgü bir hesaptır. Belli dönemlerde yapılan değerlendirme işlemi ile 292 Efektif Alım/Satım - T.P. hesabı ile denklik sağlanır.

DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI - TÜRK PARASI (294)

Bankalarca alınan veya satılan dövizlerin Türk parası karşılıklarının kaydedildiği bir hesaptır. Kambiyo hesaplarından sabit fiyatla hareket gören 295 Döviz Vaziyeti -Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır. Hesap isimleri değiştirilmek şartıyla 292 Efektif Alım/Satım - T.P. hesabındaki açıklama bu hesap için de geçerlidir.

DÖVİZ VAZİYETİ - YABANCI PARA (295)

Alınan veya satılan dövizlerin sabit fiyat üzerinden kaydına özgü bir hesaptır. Sözkonusu hesap genelde pasif karakterli olmakla beraber, alış yapılmayan dövizin satışının yapılması durumunda borç bakiye de verebilir. Bu itibarla Tek Düzen Hesap Planı'nda sözkonusu hesap çift (Borç/Alacak) karakterli mütalaa edilir.

Belli dönemlerde yapılan değerleme işlemi sonucunda 294 Döviz Alım/Satım hesabı ile denkliği sağlanır.

Değerleme sonucu oluşan farklar 294 Döviz Alım/Satım – T.P. hesabının borç veya alacağı ile 77101 Efektif ve Döviz Alım/Satım ve Değerleme Kârları hesabının alacağına veya 86101 Efektif ve Döviz Alım/Satım ve Değerleme Zararları hesabının borcuna kaydedilir.

Döviz Vaziyeti hesabı esas itibariyle bankanın mülkiyetindeki döviz miktarını yansıtan bir hesaptır. Pasif nitelikli bu hesabın alacak bakiye vermesi bankanın ilgili döviz cinsi üzerinden net varlığı (fazla pozisyon), borç bakiye vermesi ise net yükümlülüğü (açık pozisyon) olduğunu gösterir.

ÖRNEK: A Bankası 01.01.2004 tarihinde TL nakit ödemek suretiyle, 1 ABD Doları = 10 TL kurundan 100 ABD Doları satın almıştır. Ay sonunda kur 1 ABD Doları = 11 TL'dir. Bankanın işlem tarihinde ve ay sonunda yapacağı kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2004

011- EFEKTİF DEPOSU	100.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	1.000.- TL
293- EFEKTİF VAZİYETİ	100.- USD
010- KASA HESABI	1.000.- TL

/

Ay sonunda döviz vaziyet hesabının değerlemesi sonucunda TL karşılığı 1.100 TL'dir. Alım sırasında ödenen tutar 1.000 TL ile bu tutar arasındaki 100 TL fark kambiyo kârıdır. Hesaplanan kambiyo kârı aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.

31.01.2004

292- EFEKTİF A/S HESABI 100.- TL**771- KAMBİYO KÂRLARI** 100.- TL

/

Ay sonundaki döviz kurunun 1 USD=9 TL olarak gerçekleştiği varsayımıyla, dönem sonunda 100 TL zarar olduğundan, bu tutar,

31.01.2004

861- KAMBİYO ZARARLARI 100.- TL**292- EFEKTİF A/S HESABI** 100.- TL

/

şeklinde kayıtlara yansıtılmalıdır.

Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere, döviz vaziyet hesabının dönem sonundaki cari kur üzerinden hesaplanan TL karşılığı ile alım-satım hesaplarının dönem sonlarındaki bakiyelerinin eşit olması ve dönem sonlarında evalüasyon işlemi sonucunda denkliliği sağlanan bu hesapların ters kayıtla kapatılarak mali tablolarda yer almaması gerekir.

Aynı örneğin TMS-21 hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesi durumunda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2004

010- KASA HESABI 1.000.- TL

- YP Kasa
veya

011- EFEKTİF DEPOSU**010- KASA HESABI** 1.000.- TL
- TL Kasa

/

01.01.2004

010- EFEKTİF A/S HESABI

1.000.- TL

293- EFEKTİF VAZİYETİ

1.000.- TL

/

Aynı örneğin TMS-21 hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesi durumunda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Yukarıda verilen kayıtlarda görüldüğü üzere, herhangi bir yabancı paranın satın alınması ve işlemin yapıldığı tarihte geçerli paraya (TL) çevrilerek kaydedilmesi durumunda mevcut muhasebe sisteminin yeniden gözden geçirilerek standatta öngörülen kayıtlara imkan verecek şekilde değiştirilmesi gerekecektir. Bu yönde değişiklik yapıldığında; ya tek haneli yabancı para işlemlere ilişkin mevcut hesapların TL olarak kullanılması ya da tüm TL hesaplarda yukarıdaki gibi, yabancı para işlemlerin izlenmesini (bu şekilde işlem tarihindeki TL karşılıkları görülür) sağlayacak şekilde alt hesapların açılması gerekir.

Diğer taraftan, yabancı para hesapların işlem tarihindeki kurdan TL'ye çevrilmesi durumunda, dönem sonlarında evalüasyon gelir veya giderlerinin hesaplanabilmesi için 292-293 veya benzer yardımcı hesapların kullanılması zorunludur. Ancak, böyle bir durumda da yardımcı aktif ve pasif hesaplara karşılıklı kaydedilen tutarların farklı para cinslerinden olması nedeniyle kaydın muhasebe tekniğine uygun olmadığı, bu sorunun aşılabilmesi için de 292 ve 293 numaralı hesapların kullanıldığı durumlarda para cinsi itibarıyla denklik sağlamak için hem aktif hem de pasif bazı geçici hesapların kullanılması gerekeceği düşünölmektedir.

4. BÖLÜM DÖNEN DEĞERLER

4.1. Genel Bilgi

Bu grupta yer alan hesapların temel özellikleri nakit veya kolaylıkla nakde çevrilebilme niteliğine sahip olmalarıdır. Söz konusu hesapların niteliğinin belirlenmesinde kullanılacak kriterlerden bir diğeri, hesapların herhangi bir vade kaydı taşımamaları veya çok kısa bir süre içerisinde kullanılabilme imkanını sağlamalarıdır.

4.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Parantez içerisinde verilen rakamlar, söz konusu hesaplarla ilgili olarak THP'de yer alan hesap kodlarını ifade etmektedir.

4.2.1. KASA (010)

Ülkemizde tedavülde bulunan banknot ve madeni paraların bankaya yatırılmasından veya çekilmesinden kaynaklanan işlemlerin kaydedildiği bir hesaptır. Kasa mevcudu yalnızca Türk parası değerlerden oluşur. Kasaya girişler hesaba borç, kasadan çıkışlar ise alacak olarak kaydedilir. Bu hesap aktif nitelikli olup, bakiyesi Türk parası mevcudunu gösterir.

Kasaya para tahsilatı yapıldığında, bu hesaba borç ilgili diğer hesaba alacak kaydı yapılarak işlem kayıtlara yansıtılır. Örneğin, bir tasarruf sahibinin nakit 100 TL ödeyerek mevduat hesabı açtırması veya aynı tutardaki bir kredi alacağıın nakit olarak tahsil edilmesi durumunda aşağıdaki yevmiye kayıtları yapılacaktır.

	/	
010- KASA HESABI		100.- TL
300- TASARRUF MEVDUATI		100.- TL
veya		
116- KISA VADELİ KREDİLER		
	/	

Mevduat hesabından nakit ödeme yapılması veya nakit kredi kullandırım durumunda yukarıdaki kayıtların tersinin yapılması gerekecektir.

Yapılan sayım işlemleri sonucunda kayıtlar ile mevcut para arasında farklılık olması durumunda da Kasa Hesabının çalıştırılması gerekmektedir.

Örneğin, mevcut paranın kayıtlarda görülen tutardan 100 TL düşük olması halinde;

_____ / _____

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 100.- TL
- Kasa Noksanı

010- KASA HESABI 100.- TL

_____ / _____

Mevcudun kayıtlarda görülen fazla olması durumunda ise;

_____ / _____

010- KASA HESABI 100.- TL

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR 100.- TL
- Kasa Fazlalıkları

_____ / _____

kayıtlarının yapılması gerekmektedir.

Mevcut para ile kayıtlarda görülen tutar arasındaki farkların hangi işlemlerden kaynaklandığı tespit edildikten sonra geçici hesaplar kapatılır.

4.2.2. EFEKTİF DEPOSU (011)

Alım satım konusu yapılan yabancı paraların sabit fiyat üzerinden kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır. Satın alınan veya yatırılan efektif türlerine göre açılan ilgili yardımcı föylere borç, satışı yapılan veya çekilen efektifler de türlerine göre açılan ilgili yardımcı föylere alacak kaydedilir. Hesap sabit fiyat üzerinden çalışır ve dönem sonlarında değerlendirilerek bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

Yabancı para kasası niteliğinde olan bu hesaba giriş ve çıkışlar ile fazla veya noksanlıklar da 010- Kasa Hesabı T.P. ile ilgili olarak yukarıdakine benzer şekilde, ancak, ilgili yabancı para üzerinden yapılır.

4.2.3. YOLDAKİ PARALAR - TÜRK PARASI (012)

Banka şubelerinin, gerek genel müdürlük ile gerekse kendi aralarında yaptıkları grup nakilleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve diğer bankalar aracılığıyla gönderdikleri havaleler ile posta çekleri kullanmak suretiyle çıkardıkları Türk parası grupların kaydedildiği bir hesaptır. Grubun çıkarılış şekline göre ayrı yardımcı hesaplarda izlenen bu hesap aktif nitelikli olup, grubu çıkaran şubece kullanılır.

Çıkarılan grubun karşı birim tarafından teslim alındığında bu hesabın tasfiye edilmesi gerekir.

Örneğin bir banka şubesinin başka bir şubeye 100.000 TL nakit göndermesi durumunda; grubu çıkaran şube;

_____ / _____

012- YOLDAKİ PARALAR 100.000.- TL
- Grup Nakilleri

010- KASA HESABI 100.000.- TL

_____ / _____

şeklinde kayıt tesis edecek, buna karşılık grubu alan şube ise;

_____ / _____

010- KASA HESABI 100.000.- TL

290- ŞUBELER CARİ HESABI 100.000.- TL

_____ / _____

şeklinde kayıt yaparak grubu gönderen şubeyi alacaklandıracaktır. Parayı gönderen şube, grubu alan şubenin kaydına karşılık,

_____ / _____

290- ŞUBELER CARİ HESABI 100.000.- TL

012- YOLDAKİ PARALAR 100.000.- TL
- Grup Nakilleri

_____ / _____

şeklinde kayıt yapmak suretiyle bu şubeyi borçlandırarak yoldaki paralar hesabını kapatır.

Grup nakillerinin T.C. Merkez Bankası veya yurtiçi bankalar aracılığıyla da yapılması mümkündür. Örneğin yukarıdaki işlemin T.C. Merkez Bankası veya başka bir banka aracılığıyla yapılması durumunda aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir. Grubu çıkaran şube havaleyi gönderdiğinde,

_____ / _____

012- YOLDAKİ PARALAR 100.000.- TL
- Yurtiçi Havaleler

020- T.C. MERKEZ BANKASI 100.000.- TL
veya
022- YURTIÇİ BANKALAR

_____ / _____

kaydını, buna karşılık havaleyi alan şube ise;

_____ / _____

020- T.C. MERKEZ BANKASI 100.000.- TL
veya
022- YURTIÇİ BANKALAR

290- ŞUBELER CARİ HESABI 100.000.- TL

_____ / _____

kaydını yapacak ve buna karşılık havaleyi gönderen şube,

_____ / _____

290- ŞUBELER CARİ HESABI 100.000.- TL

012- YOLDAKİ PARALAR 100.000.- TL
- Yurtiçi Havaleler

_____ / _____

kaydını yaparak yoldaki paralar hesabını kapatacaktır.

4.2.4. YOLDAKİ PARALAR - YABANCI PARA (013)

012 Yoldaki Paralar – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Kıymetli maden cinsinden grup nakilleri de bu hesapta izlenir.

4.2.5. SATIN ALINAN ÇEKLER - YABANCI PARA (015)

Bankalarca satın alınan döviz üzerinden düzenlenmiş çekler sabit fiyat üzerinden bu defteri kebir hesabının yardımcı hesaplarına borç, 295 Döviz Vaziyeti – Y.P. hesabına alacak kaydedilir.

Bankaların yabancı para üzerinden düzenlenen çekleri belirli bir komisyon alarak, karşılığında TL veya yabancı para ödemek suretiyle almaları durumunda aşağıdaki kayıtların yapılması gerekmektedir.

Örneğin, bir bankanın 100 USD tutarındaki bir çeki %1 komisyon karşılığında ve 1USD=10TL kuru üzerinden TL ödeyerek alması durumunda yapılacak kayıt;

_____ / _____	
015- SATIN ALINAN ÇEKLER	100.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.- TL
_____ / _____	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.- USD
010- KASA HESABI	990.- TL
761- BANKACILIK HİZMET GELİR.	9.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.- TL
- BSMV*	

(*) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi oranı %10 olarak kabul edilmiştir.

şeklinde olacaktır.

Bankanın aynı çeki yabancı para ödeyerek alması durumunda ise aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir.

_____ / _____	
015- SATIN ALINAN ÇEKLER	100.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.- TL
_____ / _____	
011- EFEKTİF DEPOSU	99.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.- USD
761- BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ	9.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.- TL
- BSMV*	

(*) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi oranı %10 olarak kabul edilmiştir.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus, bankanın döviz varlığının niteliğinde meydana gelen değişimdir. Yukarıdaki kayıttan anlaşılacağı üzere, bankanın nakit (efektif) şeklindeki varlığı çek (döviz) olarak değişimle birlikte, bunlara tekabül eden vaziyet hesaplarında paralel değişim görülmemektedir. Değerleme dönemlerinde gerek efektif gerekse döviz vaziyet ve alım/satım hesapları aynı esaslara tabi olduğundan oluşan gelir veya giderin tutarının sonuç hesaplarına yansımada bu şekilde kayıt herhangi bir sorun yaratmayacaktır. Ancak, vaziyet hesaplarının nitelik itibarıyla ilgili varlığın miktarını yansıtması gerektiği ilkesinden hareketle vaziyet hesabındaki bu değişimin kayıtlara yansıtılması gerekmektedir. Bu çerçevede, karşılığı döviz olarak ödenen çekin satın alınması ile ilgili kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

015- SATIN ALINAN ÇEKLER	100.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	99.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.- TL
011- EFEKTİF DEPOSU	99.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	990.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.- USD
761- BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ	9.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.- TL
- BSMV*	

(*) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi oranı %10 olarak kabul edilmiştir.

Bu şekilde muhasebeleştirme, yabancı para cinsinden olan varlığın niteliğindeki (efektif-döviz) değişimi vaziyet hesaplarına yansıttığından daha uygun bulunmaktadır.

4.2.6. VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER - TÜRK PARASI (016)

Menkul değer hesaplarında bulunan borçlanma senetleri ile borçlanma senetleri ve hisse senetleri kuponlarından vadesi gelmiş bulunanlar, ilgili hesaplardan bu hesaba aktarılmak suretiyle tahsil edilir. Üçüncü şahıslar tarafından bankaya ibraz edilen vadesi gelmiş (itfa edilenler dahil) borçlanma senetleri ve kuponlar da bu hesabın borcu ile ödenir.

03030 Kuponlar (Vadesi Gelmemiş) yardımcı hesabında kayıtlı kuponların vadesi hitamında, kuponların tahsil edilen bedellerinin bu hesaba alacak kaydedilmesinden sonra, alış tutarına oranla ortaya çıkan fark bu hesabın borcuna karşılık ilgili gelir hesabının alacağına kaydolunmak suretiyle tasfiye olunur.

ÖRNEK: Bankanın kayıtlarında daha önce 10.000 TL bedelle izlenen vadesi gelmiş kuponların vade tarihindeki değerinin 11.000 TL olduğu ve bu tutarın tahsil edilmesi suretiyle tasfiye edildiği varsayımıyla yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Vadesi gelen kuponların ilgili hesaba aktarılması;

<hr/>	
016- VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞ.	11.000.- TL
01600- Vadesi Gelmiş Tahvil Kuponları	
030- ALIM-SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞ.	10.000.- TL
03030- Kuponlar (Vadesi Gelmemiş)	
580- MENKUL DEĞER. ALINAN FAİZLER	1.000.- TL
580004- Kuponlardan	
<hr/>	

Kupon bedelinin nakden tahsil edilmesi;

<hr/>	
010- KASA HESABI	11.000.- TL
016- VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER	11.000.- TL
01600- Vadesi Gelmiş Tahvil Kuponları	
<hr/>	

şeklinde muhasebeleştirilir.

4.2.7. VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER - YABANCI PARA (017)

016 Vadesi Geçmiş Menkul Değerler - T.P. hesabının işleyiş biçimi, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlendirme işleminden geçirilerek bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

4.2.8. KIYMETLİ MADENLER - YABANCI PARA (019)

Kıymetli maden depo hesapları açılması ve kıymetli maden kredisi temini suretiyle bankaya kıymetli maden girişleri ve kıymetli maden kredilerinin kıymetli maden olarak geri ödenmesi ile ilgili olarak bankaların mevzuat ile belirlenen standartta kabul etmiş olduğu altınlar ve diğer kıymetli madenler gram olarak 01900 Kıymetli Maden deposu yardımcı hesabına kaydedilir.

Bankalarca edinilen basılı ve külçe halindeki kıymetli madenler gram olarak 01901 Kıymetli Madenler yardımcı hesabında izlenir ve dönem

sonlarında değerlemeye tabi tutularak değer farkları bu hesaba karşılık 771 Kambiyo Kârları-Y.P. ya da 861 Kambiyo Zararları- Y.P. hesabına alınır. Söz konusu varlıkların satışından doğan kâr/zarar da aynı hesaplarda izlenir.

Bu hesabın işleyişi yabancı para cinsinden çalışan diğer hesapların işleyişi ile aynıdır. Bankanın mülkiyetine giren veya mülkiyetinden çıkan kıymetli madenlerin muhasebeleştirilmesinde bu hesaba karşılık olarak gram cinsinden ilgili madenin vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekir.

ÖRNEK: Bir bankanın gramı 10 TL'den 2 kg altın aldığı varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

019- KIYMETLİ MADENLER	2.000 gr.
- Altın Deposu	
284- KIYMETLİ MADEN A/S HESABI	20.000.- TL
285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ	2.000 gr.
- Altın Vaziyeti	
010- KASA HESABI	20.000.- TL

Bu hesapların dönem sonlarında dövizli hesapların değerlemesi ile ilgili esaslar dahilinde değerlemesinin yapılarak ortaya çıkan olumlu veya olumsuz farkların sonuç hesaplarına aktarılması gerekir.

Yukarıdaki örnekte, dönem sonunda satın alınan kıymetli madenin gram değerinin 11 TL'ye yükseldiği varsayımıyla oluşan gelir aşağıdaki şekilde kaydedilmelidir.

284- KIYMETLİ MADEN A/S HESABI	2.000.- TL
771- KAMBYO KÂRLARI	2.000.- TL
- Kıymetli Maden A/S Değerleme Kârı	

4.2.9. T.C. MERKEZ BANKASI - TÜRK PARASI (020)

Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından alacaklarının kaydedildiği bir hesaptır. Aktif nitelikli olup, TCMB nezdindeki serbestçe kullanılabilen para mevcudunu gösteren 02000 Vadesiz Serbest Hesap, 02001 Vadeli Serbest Hesap ile bloke olarak tutulan vadeli mevduatların izlendiği 02002 Vadeli Serbest Olmayan Hesap yardımcı hesaplarını içermektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından ay sonlarında gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanır. Mutabakatta amaç, hesap özeti farklarının tesbiti, nedenlerinin araştırılması, niteliği belirlenen farkların ve varsa hataların ilgili hesaplara nakledilmek suretiyle düzeltilmesidir. Niteliği tespit edilemeyen farklar için bakiye eşitliğinin sağlanması amacıyla aracı ve geçici hesaplar kullanılmamalıdır.

4.2.10. T.C. MERKEZ BANKASI - YABANCI PARA (021)

Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında mevcut döviz alacaklarının kaydına özgü bir hesaptır. Sabit fiyat üzerinden işlem görür. Döviz türlerine göre ayrı föylerde tutulur. Vadesiz ve vadeli olmak üzere iki yardımcı hesaptan oluşur. Bakiyesi dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak Türk parasına dönüştürülür. 020 T.C. Merkez Bankası – T.P. hesabında belirtilen mutabakat uygulaması bu hesap için de geçerlidir.

4.2.11. YURTIÇİ BANKALAR - TÜRK PARASI (022)

Bankaların diğer bankalara, katılım bankalarına ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara yatırdıkları Türk parası mevduat ile anılan kurum ve kuruluşlarla yapılan işlemlerden doğan borç ve alacakların kaydına özgü bir hesaptır. Aktif nitelikli bu hesap, vadesiz ve vadeli oluşuna göre, ayrı yardımcı hesaplardan oluşur ve her banka şubesinin hesapları ayrı yardımcı föylerde izlenir. Diğer bankalar, katılım bankaları ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili kuruluşlardan ay sonlarında gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanması gereklidir. Mutabakat işlemi 020 T.C. Merkez Bankası – T.P. hesabında belirtildiği gibi yapılır. Hesap bakiyesi bankanın diğer bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlar nezdindeki mevcut Türk parası mevduatının miktarını gösterir.

ÖRNEK: Bir bankanın yurtiçinde faaliyet gösteren başka bir bankaya 10.000.- TL para yatırması veya bu bankadaki hesabından aynı tutarda para çekmesi durumunda yapacağı muhasebe kayıtları;

Para yatırılması,	/	
022- YURTIÇİ BANKALAR		10.000.- TL
010- KASA HESABI		10.000.- TL
Para çekilmesi,	/	
010- KASA HESABI		10.000.- TL
022- YURTIÇİ BANKALAR		10.000.- TL

şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Yurtiçi bankalar nezdindeki alacak ile ilgili olarak 100 TL faiz tahakkuk ettirilmesi ve bu faize ilişkin %10 oranındaki Gelir Vergisi stopajının borçlu banka tarafından yapılması durumunda yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	/	
022- YURTIÇİ BANKALAR		90.- TL
260- PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER		10.- TL
- Gelir Vergisi		
570-BANKALARDAN ALINAN FAİZLER		100.- TL

Ayrıca, hesaba alınan brüt faiz geliri üzerinden bankanın %5 oranında BSMV ödeyeceği varsayımıyla,

	/	
830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR		5.- TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HARÇ VE PRİMLER		5.- TL
- BSMV		

kaydının yapılması gerekir.

4.2.12. YURTIÇİ BANKALAR - YABANCI PARA (023)

022 Yurtiçi Bankalar – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Aktif nitelikli olup, sabit fiyat üzerinden çalışır ve dönem sonlarında değerlendirilerek geçirilerek bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

4.2.13. YURTDIŞI BANKALAR - TÜRK PARASI (024)

Hesaba yurtdışındaki bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlar nezdinde Türk parası üzerinden yapılan vadeli ve vadesiz işlemler kaydedilecektir. Hesabın bakiyesi bankanın yurtdışı bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlardaki Türk parası alacağını gösterir. Yurtdışı bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlardaki Türk Lirası mevcutlar, herhangi bir şekilde teminata verilmesi, bloke edilmesi ve vade haricinde bankanın tamamen serbest tasarrufunda bulunma durumuna göre serbest veya serbest olmayan hesaplarda izlenir. 020 T.C. Merkez Bankası – T.P. hesabında belirtilen mutabakat gerekliliği bu hesap için de geçerlidir.

4.2.14. YURTDIŞI BANKALAR - YABANCI PARA (025)

Banka ile yabancı ülkelerdeki bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlar arasındaki işlemleri gösteren efektif ve dövizler, kambiyo, çek ve havale bedelleri, iştirak edilen çek ve senet bedelleri ile akreditif bedellerinin kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır. Bakiyesi bankanın yurtdışı bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlardaki döviz alacağını gösterir.

Yurtdışı bankalar ve özel kanunlarına göre mevduat toplamaya yetkili kuruluşlardan gelen hesap özetleriyle mutabakat sağlanması gereklidir.

Bu hesaptaki tutarların donuklaşması ve tahsilinde güçle karşılaşılması durumunda, bu tutarlar tasfiye olunacak alacaklar hesaplarına aktarılarak izlenirler.

Genel olarak yurtiçi bankalar hesabına benzer şekilde muhasebeleştirilen bu hesaba ilişkin faiz geliri üzerinden herhangi bir Gelir Vergisi kesintisi olmadığından, sadece yurtdışı muhabire ödeniyorsa komisyon gideri ve faiz geliri üzerinden ödenecek olan BSMV'nin kayıtlara yansıtılması gerekir.

Örneğin, yurtdışı bir bankadaki hesaba 100 USD faiz tahakkuk ettirildiğinde aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir. BSMV oranının %5, Döviz kurunun ise 1 USD=10 TL olduğu kabul edilmiştir.

025- YURTDIŞI BANKALAR	100.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.- USD
571- BANKALARDAN ALINAN FAİZLER	1.000.- TL

ve

830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR	50.- TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HARÇ VE PRİMLER	50.- TL
- BSMV	

Hesabın bulunduğu bankaya 5 USD tutarında bir komisyon veya masraf ödenmesi durumunda da;

295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.- USD
841- Y.P. İŞLEM. VERİLEN ÜCRET VE KOM.	50.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	5.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	50.- TL

kayıtları yapılır.

4.2.15. YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - TÜRK PARASI (026)

Türkiye'de kurulu bankaların yurtdışındaki Őubelerinden ve Şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı bankaların ana merkez ile diğer ülkelerdeki Őubelerinden olan Türk parası alacaklarının kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır. Türkiye'de Şube Şeklinde faaliyet gösteren bankaların yurtdışındaki merkez ve diğer Şubeleri nezdindeki Türk parası mevcutları, herhangi bir Şekilde teminata verilmesi, bloke edilmesi ve vade haricinde bankanın tamamen serbest tasarrufunda bulunma durumuna göre serbest veya serbest olmayan hesaplarda izlenir.

4.2.16. YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - YABANCI PARA (027)

026 YurtdiŐi Merkez ve Şubeler – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı para esas alınması kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap, sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerleme işleminden geçirilerek bakiyesi Türk parasına dnstrlr. Türkiye’de Şube Şeklinde faaliyet gösteren bankaların yurtdiŐindeki merkez ve diğer Şubeleri nezdindeki döviz mevcutları, herhangi bir Şekilde teminata verilmesi, bloke edilmesi ve vade haricinde bankanın tamamen serbest tasarrufunda bulunma durumuna göre serbest veya serbest olmayan hesaplarda izlenir.

4.2.17. GERçEğE UYGUN DEğER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEğERLER - TÜRK PARASI (030)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslar çerçevesinde, alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler ve ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan menkul değerlerin kaydedildiği bir hesaptır.

Menkul değerlerin satın alınması halinde bu hesaba borç, satılmaları veya iffa edilmeleri halinde alacak kaydolunur. Bu hesapta izlenen menkul değerler gerçeğe uygun değer üzerinden hareket görür ve nominal değerleri üzerinden de bilanço dışı hesaplarda izlenir.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlere ilişkin olarak THP’de yer alan hesaplar ile açıklamaları aşağıda verilmiştir.

ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEğERLER

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler 03000’dan 03019’a kadar olan yardımcı hesaplarda izlenir. Alım satım amaçlı menkul değerlerin ilgili menkul değerin türüne ve ihraç eden kurum veya kuruluşa göre izleneceği hesaplara ilişkin açıklamalar aşağıda belirtirmektedir.

MALİ KURULUŞLAR BONO VE TAHVİLLERİ (03000)

Bankalar ile diğer mali kuruluşların ihraç ettiği alım satım amaçlı bono ve tahviller bu hesapta izlenir. “Diğer” alt hesabı, kooperatifleri, sosyal güvenlik kurumlarını, sigorta Őirketlerini ve toplu tasarruf kuruluŐlarını içerir.

MALİ OLMAYAN KURULUŞLAR BONO VE TAHVİLLERİ (03002)

Bankalar ve diğer mali kuruluşlar dışında kalan ve nitelikleri itibarıyla mali olmayan kuruluşların ihraç ettiği bono ve tahvillerden alım satım

amaçlı olarak elde tutulanların izlendiği bir hesaptır. Aşağıdaki alt hesap-
lardan oluşur.

DEVLET BORÇLANMA TAHVİLLERİ (030020)

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan Hazine kefaletini haiz devlet borçlanma tahvillerinden alım satım amaçlı olarak elde tutulanların kaydedildiği bir hesaptır.

YEREL YÖNETİM TAHVİLLERİ (030021)

Belediyelerce ihraç edilen tahvillerden, alım satım amaçlı olarak elde tutulanların izlendiği bir hesaptır.

İ.D.T. TAHVİLLERİ (030022)

Sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kanunla kurulan kamu iktisadi teşebbüsleri olarak tanımlanan İktisadi Devlet Teşekküllerinin ihraç ettiği tahvillerden alım satım amaçlı olarak elde tutulanların kaydına özgü bir hesaptır.

MÜESSESELER TAHVİLLERİ (0300220)

Sermayesinin tamamı bir İktisadi Devlet Teşekkülüne ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu şeklindeki müesseselerin ihraç ettiği alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahvillerin izlendiği bir hesaptır.

BAĞLI ORTAKLIKLAR TAHVİLLERİ (0300221)

İktisadi devlet teşekkülleri ile bunların bağlı ortaklıkları tarafından çıkartılan alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahvillerin kaydedildiği bir hesaptır.

K.İ.K. TAHVİLLERİ (030023)

Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve tekel niteliğindeki mallar ile temel mal ve hizmet üretmek ve pazarlamak üzere kanunla kurulan, kamu hizmeti niteliği ağır basan Kamu İktisadi Kuruluşlarının çıkardığı alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahviller bu hesaba kaydedilir.

MÜESSESELER TAHVİLLERİ (0300230)

Sermayesinin tamamı bir iktisadi kamu kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu şeklindeki müesseselerin ihraç ettiği alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahvillerin izlendiği bir hesaptır.

BAĞLI ORTAKLIKLAR TAHVİLLERİ (0300231)

Kamu iktisadi kuruluşları ile bunların bağlı ortaklıklarının çıkardığı alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahvillerin kaydedildiği bir hesaptır.

DİĞER TAHVİLLER (030025)

Yukarıda sayılan mali olmayan kuruluşlar dışında kalan, mali olmayan diğer kuruluşların, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç ettikleri alım satım amaçlı olarak elde tutulan tahviller bu hesapta izlenir.

HAZİNE BONOLARI (030026)

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve alım satım amaçlı olarak elde tutulan Hazine bonolarının kaydedildiği bir hesaptır.

MÜTEAHHİT BONOLARI (030027)

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve alım satım amaçlı olarak elde tutulan müteahhit bonolarının kaydedildiği bir hesaptır.

DİĞER BONOLAR (030029)

Yukarıda sayılanlar dışında kalan mali olmayan diğer kuruluşların Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç ettikleri alım satım amaçlı olarak elde tutulan bonolar bu hesapta yer alır.

HİSSE SENETLERİ (03003)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan hisse senetlerinin kaydına özgü bir hesaptır. Sermaye Piyasası Kanunu hükmü gereğince borsaya kote edilen ve borsaya kote olmayan hisse senetleri olarak alt hesaplarda izlenir.

KUPONLAR (VADESİ GELMEMİŞ) (03004)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan kuponların kaydedildiği bir hesaptır. Bu hesapta yer alacak olan kuponların henüz vadesinin gelmemiş olması gerekir. Vadesi gelen kuponlar 016 Vadesi Gelmiş Menkul Değerler – T.P. hesabına alınır.

KÂR VE ZARAR ORTAKLIĞI BELGELERİ (03005)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan kâr ve zarar ortaklığı belgeleri bu hesaba kaydedilir.

GELİR ORTAKLIğI SENETLERİ (03006)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan gelir ortaklığı senetleri bu hesaba kaydedilir.

YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİ (03007)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan yatırım fonu katılma belgeleri bu hesaba kaydedilir.

TEMİNATA VERİLEN/BLOKE EDİLEN MENKUL DEğERLER (03008)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerlerden teminata verilen veya bloke edilenler bu hesaba kaydedilir.

REPO İŞLEMLERİNE KONU OLAN MENKUL DEğERLER (03009)

Repo işlemlerine konu olan gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerler bu hesapta izlenir. Repo'ya konu edilen menkul değerin gelir reeskontu ile repo işleminden sağlanan fonlar için gider reeskontu düzenli olarak hesaplanır.

Repo vadesinde ana para ve faizden oluşan toplam borç, müşteriye ilgili ödeme ve gider hesapları çalıştırılarak ödendikten sonra menkul değer daha önce bulunduğu hesap grubuna tekrar aktarılır.

MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASINDAN ALACAKLAR (03010)

Menkul Kıymet Ödünç Piyasası'nda ödünç verme işlemlerine konu olan alım-satım amaçlı menkul değerler, bu hesabın borcuna ve ilgili gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değer yardımcı hesabının alacağına kaydedilir.

MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASI TEMİNATLARI (03011)

Menkul Kıymet Ödünç Piyasası'nda ödünç alma işlemi için teminat olarak gösterilen alım-satım amaçlı menkul değerler bu hesapta izlenir.

DİğER ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEğERLER (03018)

Yukarıda sayılanlar dışında kalan alım satım amaçlı menkul değerler bu hesaba kaydedilir.

ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEğERLER DEğer ARTIŞ HESABI (03019)

Hisse senedi ve yatırım fonu katılma belgeleri gibi sermayede payı temsil eden alım satım amaçlı menkul kıymetlerin değerlerinde, bu kıymetler için yapılan değerleme sonucu ortaya çıkan değer artış farkları bu

hesaba borç, sonuç hesaplarına alacak kaydedilerek izlenir. Sözkonusu menkul değerlerin değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise, azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her menkul kıymete ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN OLARAK SINIFLANAN MENKUL DEĞERLER

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan menkul değerler 03020'den 03029'a kadar olan yardımcı hesaplarda izlenir.

İlk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan sermayede payı temsil eden menkul değerlerin değer artışları 03029 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflanan Menkul Değerler Değer Artış Hesabında izlenir. Değer artışları, 03019 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler Değer Artış Hesabının açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunca (TMSK) yayımlanan, **Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-39)** uyarınca; finansal bir varlık veya borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılmayan finansal varlık veya finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi sırasında ilgili finansal varlığın edinimi veya finansal borcun yüklenimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir. Bu hükmün, daha önceki düzenlemede yer alan, "finansal varlık ve yükümlülüklerin ilk olarak kayıtlara alınmasında **elde etme maliyeti** esas alınır" şeklindeki hüküm ile, aynı olduğu (işlem tarihindeki maliyet bedelinin söz konusu varlığın o tarihteki gerçeğe uygun değerine eşit olacağı varsayımıyla) ifade edilebilmekle beraber, bu kavramların her zaman eşit olduğu ileri sürülemez.

Bu açıklamalar çerçevesinde izleyen bölümlerde verilen örneklerde işlemlerin ilk muhasebeleştirmesinde kullanılan "elde etme maliyeti" ifadesinin, TMS-39'da yer alan, varlığın ilk muhasebeleştirme tarihindeki gerçeğe uygun değerine (rayiç değer) tekabül ettiği varsayılmıştır.

TMS-39 hükümleri çerçevesinde, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan varlıklar olarak kabul edilen, alım-satım amaçlı menkul

değerlerin rayiç değerlerinin yeniden ölçülmesi sonucu ortaya çıkan kâr/zarar ilgili dönem net K/Z hesabına aktarılmalıdır.

ÖRNEK: A Bankasının 15.3.2005 tarihinde alım-satım amaçlı ve nominal bedeli 1.000 TL olan Devlet Tahvilini 800 TL ödeyerek satın aldığı ve bu tahvillerin 31.3.2005 tarihi itibariyle değerlenmiş tutarının 900 TL olduğu varsayımıyla aşağıdaki kayıtları yapması gerekir.

030 numaralı hesabın adı gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan menkul değerler olarak değiştirilmiş olmakla birlikte, aşağıda verilen muhasebeleştirme işleminde, bu hesabın eski adı olan, “alım satım amaçlı menkul değerler” tercih edilmiştir.

Tahvillerin satın alınması;

_____ 15.3.2005 _____

030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER 800.- TL

010-KASA HESABI

800.- TL

_____ / _____

Tahvillerin nominal bedellerinin kayıtlara alınması;

_____ 15.3.2005 _____

996- DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. ALACAKLAR 1.000.- TL

- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Cüzdanı

998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HES. BORÇLAR

1.000.- TL

- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Verenler

_____ / _____

Değerleme farkının muhasebeleştirilmesi;

_____ 31.3.2005 _____

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI 100.- TL

222010- Alım Satım Amaçlı Men. Değerlerden

580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER

100.- TL

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yapılan değerleme sonucunda değerlenmiş tutarın kayıtlı bedelin altında olması durumunda fark tutar kadar değer dūřuř karşılığı ayrılması gerekir. Yukarıdaki örnekte 31.3.2005 tarihindeki değerlenmiş tutarın 750 TL olduğu varsayıldığında;

31.3.2005

820- KARřILIK VE DEęER DūřME GİDERLERİ	50.- TL
- Menkul Deęerler Deęer Dūřme Giderleri	
038-MENKUL DEę. DEęER DūřÜř KARřILIęI	50.- TL

/

kaydının yapılması gerekir.

Menkul kıymetin satılması;

Örneğimizde değerlenmiş tutarı (900 TL), kayıtlı bedelinin üzerinde olan menkul kıymetlerin 1.4.2005 tarihinde 930 TL'ye satıldığını varsayarsak, bu işleme ilişkin olarak;

1.4.2005

010- KASA HESABI	930.- TL
030- ALIM SATIM AMAçLI MENKUL DEğERLER	800.- TL
222- DİğER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	100.- TL
750- SERMAYE PİYASASI İşLEM KÂRLARI	30.- TL

/

kaydının yapılması ve ilgili bilanço dışı hesapların ters kayıtla kapatılması gerekir. Bu satış işleminin aynı bedelle değer dūřuřünden sonra yapılması durumunda ise, öncelikle daha önce yapılan değer dūřuřüne ilişkin kaydın kapatılması, daha sonra maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki farkın sonuç hesaplarına aktarılması gerekir. Buna göre yapılacak muhasebe kayıtları;

1.4.2005

038-MENKUL DEę. DEęER DūřÜř KARřILIęI	50.- TL
820- KARřILIK VE DEęER DūřME GİDERLERİ	50.- TL
- Menkul Deęerler Deęer Dūřme Giderleri	

/

ve

1.4.2005

010- KASA HESABI	930.- TL
030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	800.- TL
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEM KÂRLARI	130.- TL

şeklinde olacak, ayrıca bilanço dışı (nazım) hesaplar ters kayıtla kapatılacaktır.

Söz konusu işlemin satış fiyatının o tarihte birikmiş faiz ile ilişkilendirilmesi, başka bir ifade ile o tarihe kadar oluşan faiz geliri ile birlikte kâr veya zararlar satılması durumunda ise kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Satış tarihindeki birikmiş faizi 150 TL olan 800 TL maliyet bedelli menkul kıymetin 1.4.2005 tarihinde 970 TL' ye satılması;

1.4.2005

010- KASA HESABI	970.- TL
030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	800.- TL
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	150.- TL
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEM KÂRLARI	20.- TL

şeklinde muhasebeleştirilir.

Satış tarihinde birikmiş faizin ayrı olarak 580 no.lu hesaba kaydedilmesi 750 no.lu hesabın açıklamasında yer almaktadır. İskontolu kıymetlerle ilgili olarak dönem içinde oluşan faiz gelirlerinin ayrı bir hesapta izlenmesi faiz gelirleri-faiz dışı gelirler ayrımı bakımından anlamlı bulunmakla beraber, alım-satım amaçlı menkul kıymetlerin esas itibarıyla piyasada kısa dönemde oluşan fiyat dalgalanmalarından kâr sağlama amacıyla elde bulundurulduğu dikkate alındığında, bunların rayiç üzerinden değerlendirilmesinden kaynaklanan bütün gelirlerin 750 –Sermaye Piyasası İşlem Kârları hesabına yazılabileceği düşünülmektedir.

Aynı menkul kıymetin o tarihte 930 TL'ye satılmış olması durumunda ise işlem;

1.4.2005

010- KASA HESABI	930.- TL
870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI	20.- TL
030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	800.- TL
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	150.- TL

/

şeklinde muhasebeleştirilmeli, ayrıca, bu menkul kıymetlere ilişkin bilanço dışı hesaplar kapatılmalıdır.

4.2.18. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER - YABANCI PARA (031)

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın ilgili maddesi gereğince, her türlü menkul kıymetin ithali ve ihracı ile Yabancı Paralar üzerinden düzenlenen menkul kıymetlerin Türkiye'de, yurtdışında yerleşik kişilere satışı, devri serbest olduğundan, 030 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler – T.P. hesabı ile ilgili açıklamalar, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Aktif nitelikli bu hesap, rayiç değer üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

4.2.19. SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - TÜRK PARASI (032)

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerler ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler dışındaki bütün menkul değerler bu hesapta izlenir. Satılmaya hazır menkul değerlerin satın alınması halinde bu hesaba borç, satılmaları veya itfa edilmeleri halinde alacak kaydolunur. 032 Satılmaya Hazır Menkul Değerler - TP hesabı, ilgili değerlerin türüne ve ihraç eden kurum veya kuruluşa göre Tekdüzen Hesap Planı'nda gösterildiği şekilde yardımcı hesaplarda, nominal değerleri üzerinden de bilanço dışı hesaplarda izlenir.

Satılmaya hazır menkul değerler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulur ve değerlendirme farkları ilgili özkaynak kalemlerine intikal ettirilir. Satılmaya hazır menkul değerlerin etkin faiz oranı yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş bedelinden doğan farklar ise kâr/zarar ile ilişkilendirilir. Satılmaya hazır menkul değerlerin iskonto ve primleri, etkin faiz oranının hesaplanmasında dikkate alınarak faiz gelirinin bir parçası olarak gelir tablosuna yansıtılır.

Menkul değerin gerçeğe uygun değerinin itfa edilmiş maliyetinden büyük olması halinde, gerçeğe uygun değer ile elde etme maliyeti arasındaki fark 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna, itfa edilmiş maliyet ile elde etme maliyeti arasındaki fark ilgili gelir hesabının alacağına, gerçeğe uygun değer ve itfa edilmiş maliyet arasındaki fark ise 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının alacağına kaydedilir.

Menkul değerin gerçeğe uygun değerinin itfa edilmiş maliyetinden düşük ve elde etme maliyetinin üstünde olması halinde, itfa edilmiş maliyet ile elde etme maliyeti arasındaki fark 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına, itfa edilmiş maliyet ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark ise 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının borcuna, 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının alacağına kaydedilir.

Menkul değerin gerçeğe uygun değerinin itfa edilmiş maliyetinden düşük ve elde etme maliyetinin altında olması halinde, itfa edilmiş maliyet ile elde etme maliyeti arasındaki fark 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına, itfa edilmiş maliyet ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark ise 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının borcuna, elde etme maliyeti ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark 03801 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının alacağına, kalan tutar ise 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının alacağına kaydedilir.

İtfa edilmiş maliyetin elde etme maliyetinden düşük, gerçeğe uygun değerin ise elde etme maliyetinin üstünde olması halinde, gerçeğe uygun değer ile elde etme maliyeti arasındaki fark 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna, elde etme maliyeti ile itfa edilmiş maliyet arasındaki fark 8200301 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna, gerçeğe uygun değer ile itfa edilmiş maliyet arasındaki fark ise 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının alacağına kaydedilir.

İtfa edilmiş maliyetin ve gerçeğe uygun değerin elde etme maliyetinden düşük, gerçeğe uygun değerin itfa edilmiş maliyetin üstünde olması halinde, elde etme maliyeti ile itfa edilmiş maliyet arasındaki fark 8200301 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna, elde etme maliyeti ve gerçeğe uygun değer arasındaki fark 03801 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının alacağına, gerçeğe uygun değer ile itfa edilmiş maliyet arasındaki fark 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının alacağına kaydedilir.

İtfa edilmiş maliyetin ve gerçeğe uygun değer in elde etme maliyetinden düşük, gerçeğe uygun değer in itfa edilmiş maliyetin altında olması halinde, itfa edilmiş maliyet ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının borcuna, elde etme maliyeti ile itfa edilmiş maliyet arasındaki fark 8200301 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının borcuna, elde etme maliyeti ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark ise 03801 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının alacağına kaydedilir.

Satılmaya hazır menkul değerlerin kalıcı değer azalışları, 038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı – T.P. hesabının açıklamasında belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.

Finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin TMS-39 numaralı standardta, **“itfa edilmiş maliyet”**; finansal varlık veya borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilmeme durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından (doğrudan doğruya veya karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutar, **“etkin faiz yöntemi”**; finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ile ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemi, **“etkin faiz oranı”** ise; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen oran olarak tanımlanmıştır. Etkin faiz oranının hesaplanması sırasında, işletme, gelecekteki kredi zararlarını dikkate almaksızın, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı tüm koşullarını (örneğin peşin ödeme, alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) göz önünde bulundurmak suretiyle nakit akışlarını tahmin eder. Bu hesaplama, etkin faiz oranının bir parçası olan ve sözleşmenin tarafları arasında ödenen veya alınan tüm masraf ve puanlar (bakınız:TMS-18) ile işlem masraflarını ve diğer her türlü prim ve iskontoyu içerir. Benzer nitelikteki finansal araç grubuna ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilebileceği varsayılır. Ancak, ilgili finansal araca (veya finansal araç grubuna) ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilmesinin mümkün olmadığı bazı ender durumlarda, işletme, ilgili finansal aracın (veya finansal araç grubunun) sözleşme süresinin tamamında gerçekleşmesi öngörülen sözleşmeye bağlı nakit akışlarını kullanır.

TMS-39 hükümleri uyarınca, satılmaya hazır finansal varlığın değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kazanç ve kayıplar, değer düşüklüğü zararları

ve kur farkı kazanç ve kayıpları hariç olmak üzere, söz konusu finansal varlık bilanço dışı bırakılıncaya kadar özkaynak değişim tablosu aracılığıyla doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilir. İlgili finansal varlığın bilanço dışı bırakılması durumunda, daha önceden özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç ve kayıplar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir. Diğer yandan, etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faizler kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, TMSK tarafından yapılan çeviri sırasında yerleşmiş bazı muhasebe kavramlarının gereksiz yere değiştirildiği, bu değişikliğin uygulamada bazı sorunlar yaratabileceği düşünölmektedir. Bu çerçevede, izleyen bölümlerdeki değerleme işlemlerinde *rayiç değer* denilen her ifadenin *gerçeğe uygun değer*, *iskonto edilmiş bedel* denilen her ifadenin ise *itfa edilmiş maliyet* terimine karşılık olarak kullanıldığını belirtmek gerekir.

Satılmaya hazır menkul değerlerin ilk muhasebeleştirilmesi, elden çıkarılması ve dönem sonlarında değerlerinin yeniden ölçölmesine ilişkin işlemler ve bunların muhasebeleştirilmesi aşğıdaki örneklerde verilmiştir.

ÖRNEK: Bir bankanın 15.1.2005 tarihinde 7.000 TL ödeyerek nominal bedeli 10.000 TL olan Hazine Bonosu satın aldığı, sözkonusu bononun 31.3.2005 tarihinde iskonto edilmiş (itfa edilmiş maliyet) değerinin 7.400 TL, rayiç (gerçeğe uygun değer) değerinin ise 7.500 TL olduğu varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşğıdaki gibi olacaktır.

Gerçeğe Uygun Değer > İtfa Edilmiş Maliyet > Elde Etme Maliyeti

Menkul kıymetin satın alınması;

_____ 15.1.2005 _____

032- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER 7.000.- TL

010- KASA HESABI

7.000.- TL

15.1.2005

996- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR 10.000.- TL
- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Cüzdanı

998- DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR 10.000.- TL
- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Verenler

/

őekinde kayıtlara yansıtılır.

31.3.2005 tarihindeki değerleme kayıtları;

THP'deki açıklama çerçevesinde; menkul değerin gerçeğe uygun (rayiç) değerinin itfa edilmiş maliyetinden (iskonto edilmiş değer) büyük olması halinde, rayiç değer ile kayıtlı değer arasındaki fark (500 TL) 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının borcuna, iskonto edilmiş değer ile kayıtlı değer arasındaki fark (400 TL) ilgili gelir hesabının alacağına, rayiç değer ve iskonto edilmiş değer arasındaki fark ise (100 TL) 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının alacağına kaydedilir. Buna göre yapılacak kayıt;

15.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REES. 500.- TL

580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER 400.- TL

414- SERMAYE YEDEKLERİ 100.- TL

41403- Menkul Değerler Değerleme Farkları

/

şeklinde olacaktır.

Yukarıdaki kayıt 032 no.lu hesabın açıklaması ile paraleldir. Ancak, 41403 no.lu hesabın açıklamasında, bu hesabın aktifte 03290 ve 03390 no.lu Menkul Değerler Değer Artış Hesabı ile iştirakler, bağlı ortaklıklar hesapları altında izlenen "Değerleme Artışı" ile 038 Menkul Değer Değer Düşüş Karşılığı-T.P. ve 246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Md. Değer Düşüş Karşılığı (-) – T.P. hesaplarıyla karşılıklı çalışır, ifadeleri yer almaktadır. İlk bakışta menkul değerler hesabında izlenen, ancak sermayede payı temsil etmeyen tahvil gibi menkul kıymetlerin değerleme farklarının yukarıdaki şekilde kaydedilemeyeceğini ifade etmek mümkündür. Zira, 03290 ve 03390 numaralı hesaplar; hisse senedi, yarım fonu katılma belgeleri ve ser-

mayede payı temsil eden menkul kıymetlerin kaydedildiği hesaplardır. Her ne kadar, 41403 numaralı hesap ile ilgili daha önceki açıklamada tartışmalı olan bu husus, yeni düzenlemede sözkonusu hesap ile ilgili açıklamaya ilave edilen; "Satılmaya hazır menkul değerlerin değerlendirme farkları 032 Satılmaya Hazır Menkul Değerler- T.P. hesabının açıklaması çerçevesinde kayıtlara yansıtılır." şeklindeki cümle ile çözülmüş gibi görünse de, bunun yöntem olarak doğru olmadığı, başka bir ifade ile, 41403 hesabın açıklamasının (iç tutarlılık dikkate alınmadan) başka bir hesap referans verilmek suretiyle yapılmaması gerektiği düşünölmektedir. Bu bakımdan, 032 no.lu hesabın değerlemesi ile ilgili açıklamanın gözden geçirilmesi, hisse senedi ve yatırım fonu katılma belgeleri gibi sermayede payı temsil eden menkul kıymetler dışında kalan tahvil ve bono gibi menkul kıymetlerin rayiç değerlerinin itfa edilmiş maliyeti (iskonto edilmiş değer) aşan kısmının aktifte 222 no.lu hesap yerine 032 hesaba kaydedilmesine imkan verecek şekilde değiştirilmesi gerektiği düşünölmektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde yukarıdaki kaydın;

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	400.- TL
032- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	100.- TL
03290- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	400.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	100.- TL
41403- Menkul Değerler Değerleme Farkları	

şeklinde olması daha uygun görölmektedir.

Sözkonusu menkul kıymetin 20.4.2005 tarihinde 8.500.- TL bedelle satıldığını kabul ettiğimizde;

20.4.2005

010- KASA HESABI	8.500.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	100.- TL
032- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	7.100.- TL
222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESK.	400.- TL
750- SERMAYE PİYASASI İŞLEM KÂRLARI	1.100.- TL

/

(*) Bu kayıta menkul değerlerin Nisan ayında iskontolu değeri üzerinden kaynaklanan 20 günlük faiz geliri ihmal edilmiş, ayrıca Mart aysonunda hesaplanan reeskontun ertesi gün iptal edilmeyerek hesapta tutulduğu varsayılmıştır.. Satış tarihinde sözkonusu gelirin 750 nolu hesaptan düşülerek 580 nolu hesaba yazılması mümkündür.

kaydının yapılması, ayrıca bu kıymetlere ilişkin bilanço dışı hesapların ters kayıtlarla kapatılması gerekir.

ÖRNEK: Bankanın 15.1.2005 tarihinde yine yukarıdaki koşullarda menkul kıymet aldığını, sözkonusu menkul kıymetin, 31.3.2005 tarihindeki iskonto edilmiş değerinin (itfa edilmiş maliyet) 8.000.- TL, rayiç (gerçeğe uygun) değerinin 7.500.- TL olduğu varsayımıyla aşağıdaki kayıtların yapılması gerekmektedir.

İtfa Edilmiş Maliyet > Gerçeğe Uygun Değer > Elde Etme Maliyeti
--

Menkul kıymetin alınması sırasında, bilanço dışı kayıt dahil önceki örnekteki kayıtların aynısı yapılacaktır.

31.3.2005 tarihindeki değerleme kayıtları;

THP'deki açıklama çerçevesinde; menkul değer rayiç değerinin iskonto edilmiş değerinden düşük ve kayıtlı değerinin üstünde olması halinde, iskonto edilmiş değer ile kayıtlı değer arasındaki fark (1.000 TL) 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına, iskonto edilmiş değer ile rayiç değer arasındaki fark ise (500 TL) 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının borcuna, 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının alacağına kaydedilir. Bu açıklamaya göre yapılacak değerleme işlemine ilişkin kayıt;

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	1.000.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	500.- TL
- Menkul Değerler Değerleme Farkları veya	
870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI	
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	1.000.- TL
222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	500.- TL

/

Şeklinde olacaktır.

Yukarıdaki kayıt, sözkonusu menkul kıymetlerle ilgili olarak 414 no.lu hesapta daha önce bir bakiyenin olması durumunda yapılabilir. Aksi halde, pasif nitelikli bu hesap borç bakiye verecektir. Bu nedenle, örneğimizde yapılan değerleme işlemi sonucunda, rayiç değer ile iskonto edilmiş değer arasındaki 500 TL farkın, 870-SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI hesabına kaydedilmesi uygun olacaktır.

Burada dikkati çeken önemli bir husus, hesapla ilgili açıklamaya uygun olarak yapılan muhasebeleştirme işleminin sonuç hesaplarına yansımada ortaya çıkmaktadır. Örneğimizle ilgili muhasebe kayıtlarının netleştirilmesi durumunda kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	500.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	500.- TL
- Menkul Değerler Değerleme Farkları veya	
870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI	
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	1.000.- TL

/

414 numaralı hesapta daha önce herhangi bir bakiyenin olmadığı varsayımıyla (bakiye olsa bile bunun kapatılması 032 numaralı hesapla karşılıklı olmalı) işlem den kaynaklanan net gelir (öz kaynak artışı) 580 numaralı hesap ile 870 numaralı hesap arasındaki fark tutar olan 500 TL'dir. Bu durumda satılmaya hazır menkul kıymetin değerlemesinin rayiç

değer esasına göre yapıldığı, iskontolu değerlerin K/Z hesaplarına etkisinin olmadığı ve yapılan değerlendirme işleminin alım-satım amaçlı menkul kıymetlerle (gelir tutarının 750 nolu hesap yerine 580 nolu hesaba yazılması dışında tutar bakımından) aynı esaslara tabi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer taraftan, ilgili standart hükmünde; etkin faiz oranı yöntemiyle hesaplanan iskonto edilmiş bedelinden doğan farkların K/Z ile ilişkilendirilebileceği ifade edilmiştir. Buna göre yukarıdaki örnekte etkin faiz oranı üzerinden hesaplanan iskonto edilmiş değer ile kayıtlı değer arasındaki farkın (1.000 TL) tamamının gelir hesabına yazılabileceği, dolayısıyla ilgili menkul kıymetin rayiç (gerçeğe uygun) değerinden hareketle başka bir kaydın yapılmasına gerek olmadığını ifade etmek de mümkündür. Bu şekilde muhasebeleştirme yapıldığında ise değerlendirme işlemi, vadeye kadar elde tutulan menkul kıymetlerin değerlendirilmesi ile aynı olacaktır.

Ancak, bu hesap altında izlenen menkul değerlerin değerlendirme farklarının hesap grubunun niteliği itibarıyla vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlerle aynı olmadığı, dolayısıyla değerlendirme farklarının da farklı şekilde değerlendirilmesi gerektiği düşünülüyorsa değer artışının tamamının K/Z hesabında muhasebeleştirilmesi yerine, rayiç değer ile elde etme maliyeti arasındaki farkın özkaynaklar altında muhasebeleştirilmesinin daha uygun olacağı söylenebilir. Bu yöntemin kabul edilmesi durumunda yapılacak kayıt;

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	500.- TL
032- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	500.- TL
- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
414- SERMAYE YEDEKLERİ	500.- TL
- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	500.- TL

şeklinde olacaktır.

Yukarıdaki kayıttan anlaşılacağı üzere, değerlendirme işlemi sonucunda oluşan gelirin rayiç değer artışından kaynaklanan bölümü özkaynaklar altındaki fon hesabına, bunu aşan tutarı ise K/Z hesabına aktarılmıştır.

ÖRNEK: Bankanın yine aynı koşullarda 15.1.2005 tarihinde satın aldığı menkul kıymetin 31.3.2005 tarihinde rayiç değerinin 6.500 TL, iskonto edilmiş değerinin ise 7.600 TL olduğu varsayımıyla, 31.3.2005 tarihinde

yapılacak değerleme işlemleri sonucu aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir.

İtfa Edilmiş Maliyet > Elde Etme Maliyeti > Gerçeğe Uygun Değer

THP'deki açıklama çerçevesinde; menkul değerin gerçeğe uygun (rayiç) değerinin itfa edilmiş maliyetinden düşük (iskonto edilmiş değer) ve elde etme maliyetinin (kayıtlı değer) altında olması halinde, itfa edilmiş maliyet ile elde etme maliyeti arasındaki fark (600 TL) 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına, itfa edilmiş maliyet ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark ise (1.100 TL) 414031 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerden hesabının borcuna, elde etme maliyeti ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark (500 TL) 03801 Satılmaya Hazır Menkul Değerler hesabının alacağına, kalan tutar ise (600 TL) 222011 Satılmaya Hazır Menkul Değerlerin hesabının alacağına kaydedilir. Buna göre yapılacak kayıt;

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	600.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	1.100.- TL
- Menkul Değerler Değerleme Farkları veya	
870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI	
038-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	500.- TL
580- MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER	600.- TL
222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	600.- TL

/

şeklinde olacaktır.

THP'de Satılmaya Hazır Menkul Değerler ile ilgili olarak verilen üçüncü duruma tekabül eden bu örnek, esasında faiz oranlarının aşırı yükselmesi gibi istisnai hallerde sözkonusu olabilecektir. Ancak, bu örnekte de değerleme işleminden kaynaklanan farkların muhasebeleştirilmesinde sorun olduğu düşünölmektedir. Daha önceki iki durumda hem rayiç değer hem de iskontolu değer kayıtlı değerin üzerinde olmasına rağmen, bu defa rayiç değerin kayıtlı değerin altında olduğu görölmektedir. THP'de yer alan açıklama çerçevesinde yapılan yukarıdaki işlem netleştirildiğinde kaydın;

31.3.2005

414- SERMAYE YEDEKLERİ 1.100.- TL- Menkul Değerler Değerleme Farkları
veya**870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI****038- MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI** 500.- TL**580- MENKUL DEĞ. ALINAN FAİZLER** 600.- TL

/

şeklinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Daha önce 414 numaralı hesabın altında 032 numaralı hesapla ilgili bakiye olmadığı varsayımıyla, net gelir-gider farkı (1.100-600) 500.- TL zarar olarak gerçekleşmiştir. Bu kayıt doğru kabul edildiğinde, değerlendirme işleminin sonuç itibarıyla alım-satım amaçlı menkul değerler hesabı için geçerli olan esaslara tabi tutulduğu, amacın bu olduğu varsayıldığında da, 030 ve 032 numaralı hesaplar için neden farklı değerlendirme esasları varmış gibi açıklama yapıldığı anlaşılabilir. Diğer taraftan, 038 numaralı hesabın açıklamasında, bu hesabın 820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri hesabı ile karşılıklı çalışacağı ifade edilmektedir. Bu nedenle, değer düşüş karşılığının muhasebeleştirilmesinin doğru olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Gelir-gider netleştirilmesi yapıldığında yukarıdaki kayıt;

31.3.2005

870- SERMAYE PİYASASI İŞLEM ZARARLARI 500.- TL

veya

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ**038-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI** 500.- TL

/

şeklinde olacaktır ki bu kayıt; iskontolu değer dikkate alınmadan, rayiç değerdeki değişikliğin muhasebeleştirilmesi anlamına gelmektedir. Burada belirtilmesinde yarar görülen başka bir husus; rayiç değer elde etme maliyetinden daha düşük olması durumunda, THP'de 038 ve 820 nolu hesaplarla ilgili açıklamalar da dikkate alınarak, oluşan değer düşüklüğü için 870 hesap yerine 820 nolu hesabın 038 nolu hesap ile karşılıklı çalıştırılmasının daha doğru olacağıdır.

ÖRNEK: Bankanın 15.1.2005 tarihinde 7.000- TL'ye satın aldığı menkul kıymetin 31.3.2005 tarihinde rayiç (gerçeğe uygun) değerinin 7.300 TL,

iskonto edilmiş değerinin (itfa edilmiş maliyet) ise 6.600 TL olduğu varsayımıyla, 31.3.2005 tarihinde yapılacak değerleme işlemleri sonucu aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir.

İtfa Edilmiş Maliyet < Elde Etme Maliyeti < Gerçeğe Uygun Değer

THP'deki açıklama çerçevesinde söz konusu durumla ilgili olarak değerleme tarihinde yapılması gereken kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI 300.- TL
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 400.- TL
820030- Menkul Değerler Değ. Düşme Giderleri

414- SERMAYE YEDEKLERİ 700.- TL
41403-Menkul Değerler Değerleme Farkları

Yukarıdaki işlemde THP'deki açıklama paralelinde yapılan kayıtlar, söz konusu hesaplarla ilgili diğer açıklamalarla uyumlu değildir. Daha önce de belirtildiği üzere; THP'de 41403 nolu hesabın açıklamasında; "032, 033 Satılmaya Hazır Menkul Değerler-T.P, Y.P defteri kebir hesapları altında izlenen ve menkul değerler ile iştirakler ve bağlı ortaklıklar portföyünde izlenen kıymetlerin değerleme farklarının muhasebeleştirildiği bir hesaptır. Hesap, 03290, 03390 Menkul Değerler Değer Artış Hesabı ile iştirakler, bağlı ortaklıklar hesapları altında izlenen "Değerleme Artışı" ile 038 Menkul Değer Değer Düşüş Karşılığı - T.P. ve 246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Md Değer Düşüş Karşılığı (-) – T.P. hesaplarıyla karşılıklı çalışır."denilmektedir. Bu açıklama sözkonusu hesabın niteliği ile uyumlu iken, örnekte verilen durumla ilgili muhasebeleştirmede, aynı hesabın 222 ve 820 hesaplarla karşılıklı çalıştırılması gibi farklı kullanım söz konusudur ki, bu hesap açıklamalarının tutarlılığı anlamında doğru bulunmamaktadır. Aynı şekilde; THP'de 820030 nolu hesabın açıklamasında; "Türk parası menkul değerlerin piyasa değerlerinin maliyet bedellerinin altına düşmesi sonucu doğan değer düşüklüğu karşılığı miktarı 038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı- T.P. hesabına alacak ve bu hesaba borç verilerek zarar yazılır." denilmektedir.

THP'de verilen açıklama paralelinde yapılan yukarıdaki kayıttaki ilgili menkul kıymetin değerlemesinden kaynaklanan net özkaynak artışı 414 ve 820 nolu hesaplar arasındaki fark tutarı olan 300 TL'dir. Esasında bu tutar elde etme maliyeti ile rayiç değer arasındaki farktır. Benzer durum-

larda ortaya çıkan net değer artışının, rayiç değer ile elde etme maliyeti arasındaki fark olduğu doğru kabul ediliyorsa, hesapların karşılıklı normal işleyiş mantığına da aykırı olan yukarıdaki kayıtların sadeleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede, söz konusu işlemle ilgili değerlendirme kaydının;

31.3.2005

032- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER 300.- TL
03290- Menkul Değerler Değerleme Farkları

414- SERMAYE YEDEKLERİ 300.- TL
41403-Menkul Değerler Değerleme Farkları

/

şeklinde olabileceği düşünülmektedir.

ÖRNEK: Bankanın 15.1.2005 tarihinde 7.000 TL'ye satın aldığı menkul kıymetin 31.3.2005 tarihinde rayiç (gerçeğe uygun) değerinin 6.700 TL, iskonto edilmiş değerinin (itfa edilmiş maliyet) ise 6.500 TL olduğu varsayımıyla, 31.3.2005 tarihinde yapılacak değerlendirme işlemi sonucu aşağıdaki kayıtların yapılması gerekir.

İtfa Edilmiş Maliyet < Gerçeğe Uygun Değer < Elde Etme Maliyeti

THP'deki açıklama çerçevesinde söz konusu durumla ilgili olarak değerlendirme tarihinde yapılması gereken kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 500.- TL
820030- Menkul Değ. Değer Düşme Gid.

038- MENKUL DEĞ. DEĞER DÜŞÜŞ KAR. 300.- TL

414- SERMAYE YEDEKLERİ 200.- TL
41403- Menkul Değ. Değerleme Farkları

/

Yukarıda verilen değerlendirme kayıtlarından, net özkaynak artışı 820 ve 414 nolu arasındaki fark tutarı olan 300 TL'dir. Dolayısıyla yapılan değerlendirme işleminin sonuç olarak rayiç değer ile elde etme maliyeti arasındaki farka eşittir. Şayet bu mantık doğru ise, değerlendirme işlemine ilişkin kaydın;

31.3.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 300.- TL
820030- Menkul Değerler Değ. Düşme Giderleri

038- MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KAR. 300.- TL

şeklinde olabileceği ve bunun, THP'de 414 nolu hesabın 03290 nolu hesap ile karşılıklı çalıştırılması gerektiği şeklindeki açıklama çerçevesinde daha doğru olduğunu ifade etmek gerekir.

ÖRNEK: Bankanın 15.1.2005 tarihinde 7.000 TL'ye satın aldığı menkul kıymetin 31.3.2005 tarihinde rayiç değerinin 6.300 TL, iskonto edilmiş değerinin ise 6.500 TL olduğu varsayımıyla, 31.3.2005 tarihinde yapılacak değerleme işlemi sonucu aşığıdaki kayıtların yapılması gerekir.

Gerçeğe Uygun Değer < İtfa Edilmiş Maliyet < Elde Etme Maliyeti

THP'deki açıklama çerçevesinde söz konusu durumla ilgili olarak değerleme tarihinde yapılması gereken kayıt aşığıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

414- SERMAYE YEDEKLERİ 200.- TL
41403-Menkul Değ. Değerleme Farkları

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 500.- TL
820030- Menkul Değerler Değ. Düşme Gid.

038-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI 700.- TL

Yukarıdaki kayıt, bir anlamda söz konusu menkul kıymetle ilgili olarak daha önce oluşun bir değer artışının 41403 hesaba kaydedilmiş olduğu varsayımına dayanmaktadır. 41403 nolu hesabın pasif karakterli olması nedeniyle daha önce bu hesapta söz konusu menkul kıymetlerle ilgili bir değerleme farkının olmaması durumunda yukarıdaki kaydın doğru olmayacağı, bu çerçevede, rayiç değer ile elde etme maliyeti arasındaki farkın tamamının değer düşme gideri olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği düşünlmektedir. Buna göre yapılacak kayıt aşığıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	700.- TL
820030- Menkul Değ. Değer Düşme Gid.	
038-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KAR.	700.- TL

4.2.20. SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - YABANCI PARA (033)

Bu hesap, dönem sonlarında ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre değerlemeye tabi tutularak bakiyesi Türk parasına dönüştürülür. Yabancı para satılmaya hazır menkul değerlerin kur farkları ve iskonto primleri gelir tablosuna yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın 15.1.2005 tarihinde 10.000 USD nominal değerli tahvili 8.500 USD ödeyerek satın aldığını, bu tahvillere ilişkin olarak 31.1.2005 tarihinde 50 USD faiz geliri reeskontu hesaplandığını kabul edelim. Reeskont gelir kaydının yapıldığı tarihteki kurun, 1 USD =10 TL olduğu varsayımıyla yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Satın alma işleminin yapıldığı tarihte,

15.1.2005

033- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	8.500.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	8.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	85.000.- TL
011-EFEKTİF DEPOSU	8.500.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	8.500.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	85.000.- TL

ve

15.1.2005

997- DİĞER BİLANÇO. DIŞI HES. ALACAKLAR	10.000.- USD
- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Cüzdanı	
999- DİĞER BİLANÇO HES. BORÇLAR	10.000.- USD
- Serbest Hisse Senedi ve Tahvil Verenler	

kayıtlarının yapılması gerekir.

Faiz gelirinin muhasebeleştirilmesi;

31.1.2005

223- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	50.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	500.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	50.- USD
581- MENKUL DEĞ. ALINAN FAİZLER	500.- TL

(*) Bu işlemlerle ilgili herhangi bir verginin olmadığı kabul edilmiştir.

şeklinde olacaktır.

Satın alınan bu menkul kıymetin, 31.1.2005 tarihindeki faiz geliri dikkate alınmadan, 31.3.2005 tarihindeki iskontolu değerinin 9.000 USD, rayiç değerinin ise 9.200 USD ve bu tarihteki kurun 1 USD= 11 TL olduğu varsayımıyla yapılacak değerlendirme kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.3.2005

223- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	700.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	5.500.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	500.- USD
415- SERMAYE YEDEKLERİ	200.- USD
- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
581- MENKUL DEĞ. ALINAN FAİZLER	5.500.- TL

032 numaralı hesapla ilgili olarak verilen ilk örnekteki açıklamalar çerçevesinde, bu işlemten kaynaklanan değerlendirme farkının;

31.3.2005

223- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI	500.- USD
033- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	200.- USD
- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
294- DÖVİZ A/S HESABI	5.500.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	500.- USD
415- SERMAYE YEDEKLERİ	200.- USD
- Menkul Değerler Değerleme Farkları	
581- MENKUL DEĞ. ALINAN FAİZLER	5.500.- TL

/

şeklinde olmasının hesapların niteliklerine ve muhasebeleştirme mantığına daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Menkul kıymetin 15.4.2005 tarihinde 9.400.- USD bedelle satıldığını ve bu tarihteki döviz kurunun 1 USD=12 TL olduğu varsayımıyla,

15.4.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	9.400.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	112.800.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	8.500.- USD
033- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞ.	8.500.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	9.400.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	102.000.- TL
751- SER. PİYASASI İŞLEM KARLARI	10.800.- TL

/

(*) Ara dönem sonlarında yapılan değerleme işlemlerinin ertesi gün iptal edildiği varsayılmıştır.

kayıtlarının yapılması, ayrıca bilanço dışı hesaplardaki tutarın ters işlemle kapatılması gerekir.

4.2.21. MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI–TÜRK PARASI (038)

Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) elde etme maliyetlerinden düşük olması halinde 820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılmak suretiyle değer düşüşü kayıtlara yansıtılır.

Ancak sözkonusu kıymetlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının), daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde, öncelikle değer artışı ile ilgili olarak önceden yapılan kayıtların yeni değere göre düzeltilmesi gerekmekte olup, önceki değer artışının üzerinde bir değer kaybı varsa aradaki fark 820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri hesabına borç kaydedilerek gider yazılmalıdır. Değer artışı halinde önce sözkonusu kıymetin değer düşüş karşılıkları ters kayıtlarla gelire dönüştürülür. Karşılığı aşan tutarda değer artışları ise 03019 Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler Değer Artış Hesabının açıklamasına göre muhasebeleştirilir.

Satılmaya hazır menkul değerlerin kalıcı değer düşüş tutarları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, bu hesabın alacağına 820030 Menkul Değerler Değer Düşme Giderleri hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle gider yazılır.

4.2.22. MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI–YABANCI PARA (039)

038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesabın bakiyesi dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak Türk parasına dönüştürülür.

4.2.23. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (040)

Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla diğer bankalara verdiği Türk Parası borç tutarları bu hesapta izlenir.

4.2.24. PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - YABANCI PARA (041)

Bankanın, T.C.Merkez Bankası ve İMKB Takasbank aracılığıyla diğer bankalara verdiği Yabancı Para Borç tutarları bu hesapta izlenir. Banka, bu hesaba borç, 021 TCMB ve İMKB Takasbank – Y.P. hesabına alacak kaydederek işlemleri muhasebeleştirir.

Aktif nitelikli bu hesap dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur ve bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

ÖRNEK: Bankanın para piyasaları aracılığıyla, başka bir bankaya 100.000.- USD verdiği, bu işlemle ilgili olarak 500 USD faiz tahakkuk ettirdiği ve T.C.Merkez Bankasına 10 USD komisyon ödendiği varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. İşlemin kapandığı tarihteki döviz kuru; 1USD = 10 TL'dir.

Paranın verilmesi;

_____ / _____

041- PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR 100.000.- USD

021-T.C. MERKEZ BANKASI 100.000.- USD

_____ / _____

Anapara ve faizin tahsili;

_____ / _____

021-T.C. MERKEZ BANKASI 100.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 5.000.- TL

041- PARA PİYASALARINDAN AL. 100.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ 500.- USD
573- PARA PİYASASINDAN AL. FAİZLER 5.000.- TL

_____ / _____

Komisyon giderinin kaydı;

_____ / _____

295- DÖVİZ VAZİYETİ 10.- USD
841- YP İŞLEMLERE VER. KOM. VE ÜCR. 100.- TL

021-T.C. MERKEZ BANKASI 10.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 100.- TL

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

4.2.25. TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – TÜRK PARASI (050)

Ters repo işlemlerinden kaynaklanan kısa vadeli türdeki alacaklar bu hesapta izlenir.

Bu hesabın işleyişi ile ilgili örnek uygulama 14 üncü bölümde verilmiştir.

4.2.26. TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – YABANCI PARA (051)

050 Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

5. BÖLÜM KREDİLER

5.1. Genel Bilgi

İtibar ve güven anlamına gelen kredi kavramı bankacılık açısından, bir aktifin(nakdi krediler) veya banka itibarının(gayrinakdi krediler) belirli bir vade için, geri alınmak kaydıyla ve bir bedel karşılığında ödünç olarak verilmesi anlamına gelmektedir.

Bankacılık Kanunu'nun krediler ile ilgili 48 inci maddesinde; “ **Ban-kalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kotrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tev-diatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gay-rinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kan-un uygulamasında kredi sayılır.**” hükmü yer almaktadır.

Yukarıdaki madde hükmü esas itibariyle, Kanunda yer alan sınırlamalara-rın uygulamasıyla ilgili işlemleri saymakla birlikte, sözkonusu işlemler kredi tanımını önemli ölçüde ifade etmektedir. Buna göre, en geniş anlamıyla, bankaların bir gerçek veya tüzel kişiyle yaptığı ve bu kişilere satın alma gücü kazandıran her türlü işlemi kredi olarak tanımlamak mümkündür.

Başka bir tanıma göre de, bankaların diğer kişilerle yaptığı ve belirlenen vade içerisinde banka için risk yaratan işlemler kredi olarak kabul edilmek-tedir. Bankacılık uygulamasında risk kavramı çoğunlukla yukarıdaki kredi kavramının yerine kullanılmakla beraber, mevcut veya potansiyel herhangi bir varlığın kaybedilme tehlikesi olarak ifade edilebilecek risk kavramı ile kredi kavramlarının tam olarak örtüşmediğini söylemek gerekir.

5.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Tekdüzen Hesap Planında 1 numaralı hesap grubunda izlenen krediler; kullanım amaçları, nitelikleri, kaynakları, vadeleri ve teminatları itibariyle alt hesaplarda muhasebeleştirilmektedir. THP'de esas itibariyle kredilerin vadesi ve tahsil kabiliyetlerine bağlı olarak belirlenen ana hesap grupları defteri kebir numaralarına göre aşağıdaki gibidir.

- **100-103 arası hesaplar;** İskonto ve İştira Senetleri
- **104 ve 105 no.lu hesaplar;** Faktoring İşlemlerinden Alacaklar
- **110-129 arası hesaplar;** Kısa Vadeli Krediler
- **130-149 arası hesaplar;** Orta ve Uzun Vadeli Krediler
- **150-157 arası hesaplar;** Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler
- **158 ve 159 no.lu hesaplar;** Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri
- **160 ve 161 no.lu hesaplar;** Kanun/Kararnamelere Dayanan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Krediler
- **170 ve 171 no.lu hesaplar;** Tasfiye Olunacak Krediler/Tahsil İmkanı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar
- **172 ve 173 no.lu hesaplar;** Tasfiye Olunacak Alacaklar/ Tahsili şüpheli Krediler
- **174 ve 175 no.lu hesaplar;** Tahsili şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar
- **176 ve 177 no.lu hesaplar;** Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar
- **180 ve 181 no.lu hesaplar;** Özel Karşılıklar

Yukarıdaki ana hesap grupları ile ilgili olarak THP'de yer alan açıklamalar ile bu hesapların işleyişine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

5.2.1. İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ (100-103)

Bankalar tarafından iskonto ve iştiraya kabul edilen Türk parası ve yabancı para senetlerin, yurda girecek olan yabancı para çeklerin ve/veya faturaların belirli oranlarda önceden ihracatçı veya döviz kazandırıcı işlem belgeli vb. kişiler lehine iskonto edilmesine yönelik kredi işlemleri 100, 101 İskonto ve İştira Senetleri – T.P.,Y.P. hesaplarında izlenir. Hesabın bakiyesi iskonto ve iştira edilen Türk parası ve yabancı para senetlerden henüz vadesi gelmemiş ve tahsil edilmemiş olanların tutarı ile yabancı para çek ve/veya faturalara ilişkin sözkonusu işlemlere ait tahsil edilecek tutarı gösterir.

100, 101 İskonto ve İştira Senetleri – T.P.,Y.P. hesaplarında izlenen tutarlar ile müşteriye yapılan ödeme arasındaki fark 102, 103 İskonto ve İştira Senetlerinden Kazanılmamış Gelirler – T.P.,Y.P. hesaplarının alacağında izlenir. Dönem sonlarında dönemi ilgilendiren gelirler 102, 103 İskonto ve İştira Senetlerinden Kazanılmamış Gelirler – T.P.,Y.P. hesaplarının borcuna ilgili faiz geliri hesabının alacağına kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

100, 101 İskonto ve İştirâ Senetleri – T.P.,Y.P. hesapları, 102, 103 İskonto ve İştirâ Senetlerinden Kazanılmamış Gelirler – T.P.,Y.P. hesapları ile netleştirilerek finansal tablolara yansıtılır.

Bu hesaplar, belirli bir vade sonunda ödenmesi gereken senede bağlı alacakların vadesinden önce paraya çevrilmesi işlemleri için kullanılmaktadır. Nitelik olarak iskonto işlemi ile aynı olan iştirâ işleminin farklılık arzeden özelliği, senedin borçlusunun işlemin yapıldığı yerde ikamet ediyor olmaması, başka bir ifadeyle işleme konu senet bedelinin farklı yerde tahsil edilecek olmasıdır.

ÖRNEK: Bir bankanın 10.000.- USD tutarında bir senedin iskonto edilmesi karşılığında 9.800.- USD tutarında iştirâ kredisi kullandığı, işlem tarihindeki ve senedin vadesindeki döviz kurunun, 1 USD= 10 TL olduğu varsayımıyla, kredinin kullandırılması ve tahsili ile ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin ödenmesi;

_____ / _____

101- İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ	10.000.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	9.800.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	98.000.- TL
011- EFEKTİF DEPOSU	9.800.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	98.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	9.800.- USD
103- İSK. VE İŞT. SEN. KAZANILMAMIŞ GELİR.	200.- USD

_____ / _____

Senet bedelinin tahsil edilmesi suretiyle kredinin kapatılması;

_____ / _____

025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	2.000.- TL
103- İSK. VE İŞT. SEN. KAZANILMAMIŞ GELİR.	200.- USD
101- İŞTİRA SENETLERİ	10.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	200.- USD
501-İSKONTO/İŞTİRA SEN. ALINAN FAİZLER	2.000.- TL

_____ / _____

Yukarıdaki örnekte, elde edilen faiz geliri üzerinden herhangi bir vergi veya benzeri kesintinin olmadığı kabul edilmiştir. Bu tür bir yükümlülüğün olması durumunda, sözkonusu tutarın 501 no.lu hesaptan düşölerek 380-ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER HESABININ alacağına kaydedilmesi gerekir.

İskonto veya iştirah işleme konu edilen senetlerin ayrıca bilanço dışı (nazım) kayıtlara alınması konusunda THP'de açık bir hüküm bulunmama ile birlikte, bu tür işlemlerde senet bedellerinin bilanço dışı hesaplarda izlenmesinin ilave bir yararı olmadığından ayrıca nazım kayıt tesisine gerek olmadığı düşünülmektedir.

5.2.2. FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR (104-105)

Factoring işlemleri sözleşmesi ile temellük edilen ve tahsili üstlenilen alacaklar karşılığında yapılan ödemeler 104, 105 Factoring İşlemlerinden Alacaklar – T.P.,Y.P. hesaplarında izlenir.

Bu hesaptaki tutarların donuklaşması ve tahsilinde güçlükle karşılanması durumunda, sözkonusu tutarlar ilgili mevzuat uyarınca, niteliğine uygun şekilde sınıflandırılarak ilgili hesaplara aktarılırlar.

Factoring en genel anlamıyla, şirketlerin senede bağı her türlü vadeli alacaklarını peşin satmak suretiyle kaynak sağladıkları bir finansman tekniğidir. Factoring işleminin üretici firmalara sağladığı temel faydalar; kaynak temininin yanısıra, alacağın takibi ve tahsiline ilişkin işlemlerle, bu alacaklarla ilgili muhasebe kayıtlarının factor kuruluşuna devredilmesidir. Factoring uygulamada, ihracatçının kredili olarak sattığı mallarla ilgili alacak senetlerini bir finans kurumuna (factor) genellikle gayrikabilirücu olarak satması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu işlemde alacağın tahsil edilememesi halinde ihracatçıya yönelme hakkı olmadığından risk tamamen senetleri satın alan finansal kuruluşa aittir. Factoringin gayrikabilirücu nitelikte olması, esasen bu işlemi iskonto veya iştirah kredilerinden ayıran temel unsurdur. İskonto veya iştirah alacağın vadesinde tahsil edilememesi durumunda krediyi veren kuruluş keşideci veya cirantalara karşı yasal işlemlere başvurma hakkına sahip olduğu halde factoringde bu hak genellikle sadece keşideciye karşı kullanılabilir.

ÖRNEK: A Bankası yurt içindeki bir ihracatçının 100.- USD tutarındaki alacak senedini %10 iskonto ile satın almıştır. Bu işlemle ilgili olarak ödememinin yapılmaması durumunda bankanın ihracatçıya hiçbir şekilde rücu etme hakkı bulunmamaktadır. İşlem tarihindeki döviz kuru; 1 USD=10 TL'dir. İşlemle ilgili muhasebe kayıtları,

<hr/>	
/	
<hr/>	
105- FAKTORİNG İŞLEM. ALACAKLAR	100.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	90.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	900.- TL
011- EFEKTİF DEPOSU	90.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	900.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	90.- USD
393- ALACAKLI GEÇİCİ HES.	10.- USD
393029- Diğer Kazanılmamış Gelirler	
<hr/>	
/	
<hr/>	

şeklinde olacaktır.

Factoring işlemlerinden kaynaklanan alacaklar hesabı ile ilgili olarak THP'de yer alan yukarıdaki açıklamanın yeterli olmadığı düşünülmektedir. Teknik olarak iskonto veya iştira senetleri ile hiçbir farkı olmayan faktoring alacakları esasında, senetlerin belli bir iskontoyla satın alınmasından ibarettir. İskonto ve iştira işlemlerinde senet tutarı ile müşteriye yapılan ödeme arasındaki fark için 102 ve 103 numaralı kazanılmamış gelirler hesapları açıldığı halde, aynı nitelikteki faktoring işlemleri için neden benzer hesapların açılmadığı anlaşılammaktadır. Bu düşünceden hareketle, yukarıdaki örnekte müşteriye yapılan ödeme ile senet tutarı arasındaki fark için 393029 nolu hesap kullanılmıştır. Ancak, uygulamada paralellik sağlanması bakımından, 393029 hesap yerine iskonto veya iştira işlemlerdekine benzer şekilde, faktoring işlemlerinden kaynaklanan kazanılmamış gelirler için (106 ve 107 numaralı hesaplar olabilir) benzer düzeltme hesaplarının açılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki işlemde bankanın ihracatçıya ödemeyi döviz üzerinden nakit olarak yaptığı kabul edilmiştir. Ödemenin TL olarak yapılması durumunda 011 nolu hesap yerine 010- Kasa hesabı kullanılacak, ayrıca döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılacaktır.

Diğer taraftan, dönemsellik ilkesi uyarınca işlemin gerçekleştiği tarihte kullanılan 393 nolu hesapta yer alan tutarın ilgili döneme tekabül eden kısmının dönem sonlarında bu hesaba borç, faiz gelirleri hesabına alacak kaydı verilerek K/Z hesabına aktarılması gerekir. Söz konusu kayıtlar yapıldığında döviz vaziyeti ve alım-satım hesaplarının kullanılması gerektiği unutulmamalıdır. Örneğimizde, başlangıçta Kazanılmamış Gelir olarak yazılan tutarın 2 USD'lık bölümünün dönem geliri, değerlendirme kurunun ise 1USD=10 TL olduğu varsayımıyla yapılması gereken kayıt;

393- ALACAKLI GEÇİCİ HES.	2.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	20.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ HESABI	2.- USD
501- FAİZ GELİRLERİ HESABI	20.- TL

şeklinde olacaktır.

Nitelik olarak faktoringde olduğu gibi ihracat işlemlerinden kaynaklanan alacakların rücu hakkı olmaksızın devralınması karşılığında finansman sağlamaya yönelik bir kredi işlemi olan **forfaiting** işlemi faktoringden ayıran temel unsurlar; bu işlemlerde vadenin daha uzun olması, alacağın bir senede bağlı olma zorunluluğunun olmaması ve senetlerde yabancı muteber bir bankanın garantisinin aranmasıdır. Forfaiting işlemleri ile ilgili THP'de ayrı hesaplar açılmamış olmakla birlikte, bu tür işlemlerin muhasebeleştirilmesinde de faktoring işlemlerinin muhasebesine ilişkin esaslar uygulanmalıdır.

5.2.3. KISA VADELİ KREDİLER (110-129)

Kısa vadeli krediler 110'dan 129'a kadar olan defteri kebir hesaplarında izlenir. Kısa vadeli krediler defteri kebir seviyesinde açık ve teminatlı olarak sınıflandırılmıştır.

Bankaların yurtdışı şubelerinin, buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişilere kullandırdıkları kısa vadeli krediler 128, 129 Yurtdışı Kısa Vadeli Krediler - T.P., Y.P. hesaplarında, Türkiye'de yerleşik kişilere kullandırdıkları kısa vadeli krediler ise ilgili yurt içi kısa vadeli kredi hesaplarında izlenir.

Bankaların Türk parası ve yabancı para üzerinden kullandırdıkları kredilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin kayıtlar aşağıda örneklerle açıklanmıştır.

ÖRNEK: Bir bankanın müşterisine, üçüncü kişiler tarafından keşide edilen senetler karşılığında 15.1.2005 tarihinde kullandırdığı 100.000 TL tutarındaki kredi ile ilgili olarak 31.3.2005 tarihinde 5.000 TL faiz ve 500 TL komisyon tahakkuk ettirilmiştir. Kredi alacağı 30.4.2005 tarihinde 4.000 TL tutarındaki faiz ve 300 TL komisyon ile birlikte geri ödenerek kapatılmıştır. Söz konusu işlemlere ilişkin olarak bankanın yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin ödenmesi ve senetlerin kayıtlara alınması,

15.1.2005

118- KISA VAD. TEMİNATLI DİĞER KRED. 100.000.- TL

010- KASA HESABI 100.000.- TL

/

ve

15.1.2005

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER 120.000.- TL

- Rehinli Kıymetler

984-EMANET VE REHİNLİ KIYMET VEREN. 120.000.- TL

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

Kredi işlemi senet karşılığı olduğu için teminata alınan senetlerin nazım kayıtlara alınması gerekmektedir. Uygulamada, işlemin teminatına alınan senetler kullanılan kredinin belli bir oranda fazlasını ihtiva etmektedir. Örneğimizde, senet tutarının %20'lik bir marj ile 120.000.- TL olduğu varsayılmıştır.

Faiz tahakkuku,

31.3.2005

220- KREDİ FAİZ VE GELİR TAH.VE REESK. 5.500.- TL

278- MUHTELİF ALACAKLAR 275.- TL

514- KISA VAD. DİĞER KRED. AL. FAİZLER 5.000.- TL

714- KISA VAD. DİĞ. KRED.ALINAN. KOM. 500.- TL

380- ÖDENECEK VERGİLER 275.- TL

/

Yukarıda işlemde tahakkuk ettirilen faiz ve komisyon üzerinden hesaplanan %5 oranındaki BSMV'nin borçlu firmadan alınacağı varsayılmıştır.

Hesaplanan faiz, komisyon ve verginin tahsil edilmesi,

31.3.2005

010- KASA HESABI	5.775.- TL
220- KREDİ FAİZ VE GEL. TAH.VE REESK.	5.500.- TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR	275.- TL

Kredinin faiz ve komisyon ile birlikte geri ödenmesi ve teminata alınan senetlerin çıkışı,

30.4.2005

010- KASA HESABI	104.515.- TL
118- KISA VAD. TEMİNATLI DİĞER KRED.	100.000.- TL
514- KISA VAD. DİĞER KRED. AL. FAİZLER	4.000.- TL
714- KISA VAD. DİĞ. KRED.ALINAN. KOM.	300.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	215.- TL

(*) Alınan faiz ve komisyon üzerinden hesaplanan BSMV müşteriden tahsil edilmiştir.

ve

30.4.2005

984-EMANET VE REHİNLİ KIYMET VEREN.	120.000.- TL
982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	120.000.- TL
- Rehinli Kıymetler	

şeklinde muhasebeleştirilir.

ÖRNEK: Bir bankanın müşterisine 15.1.2005 tarihinde 10.000.- USD tutarında açık kredi kullandırdığı, bu kredi ile ilgili olarak 31.3.2005 tarihinde 100.- USD faiz tahakkuk ettirdiği ve 30.4.2005 tarihinde bu krediyi 50.- USD faiziyle birlikte geri tahsil ettiği varsayımıyla yapması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. Faiz tahakkuk ve geri ödeme tarihlerindeki döviz kurları sırasıyla, 1USD = 10 TL ve 1 USD= 12 TL'dir.

Kredinin verilmesi;

15.1.2005

111- KISA VADELİ KREDİLER	10.000.- USD
----------------------------------	--------------

023- YURTIÇİ BANKALAR	10.000.- USD
------------------------------	--------------

/

Faiz tahakkuku;

31.3.2005

221- KREDİ FAİZ VE GEL. TAH. VE REES.	100.- USD
--	-----------

294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.- TL
------------------------------	------------

278- MUHTELİF ALACAKLAR	50.- TL
--------------------------------	---------

295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.- USD
----------------------------	-----------

511- KREDİLERDEN AL. FAİZLER	1.000.- TL
-------------------------------------	------------

380- ÖDENECEK VERGİLER	50.- TL
-------------------------------	---------

- BSMV

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki işlemde tahakkuk ettirilen faiz üzerinden hesaplanan %5 oranındaki BSMV'nin borçlu firmadan alınacağı varsayılmıştır. Söz konusu verginin müşteriye yansıtılmayıp banka tarafından ödenmesi halinde, 278 no.lu hesap çalıştırılmayacak, 511 no.lu hesaba kaydedilen tutar vergi kadar azaltılarak yazılacaktır.

Kredi alacağının faiziyle birlikte tahsil edilmesi;

30.4.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	10.050.- USD
----------------------------	--------------

292- EFEKTİF A/S HESABI	600.- TL
--------------------------------	----------

111- KISA VADELİ KREDİLER	10.000.- USD
----------------------------------	--------------

293- EFEKTİF VAZİYETİ	50.- USD
------------------------------	----------

511- KREDİLERDEN AL. FAİZLER	570.- TL
-------------------------------------	----------

380- ÖDENECEK VERGİLER	30.- TL
-------------------------------	---------

- BSMV

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

Geri ödeme yapıldığında, daha önceki faiz tahakkukuna ilişkin alacağın tahsil edildiği ve bu defa oluşan faiz geliri üzerinden hesaplanan verginin müşteriye yansıtılmadığı kabul edilmiştir.

Döviz kredisinin müşteriye TL ödenerek yapılması durumunda yukarıdaki örnekte verilen işleme ilişkin ilk kayıt aşağıdaki gibi olacaktır. Kredi- nin kullanıldığı tarihteki döviz kurunun, 1 USD = 9,5 TL olduğu kabul edilmiştir.

15.1.2005

111- KISA VADELİ KREDİLER	10.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	95.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.- USD
022- YURTİÇİ BANKALAR	95.000.- TL

Dikkat edileceği üzere, bankaların döviz kredilerini ilgili döviz cinsinden kullandırmaları durumunda döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılmamakta, yapılan işlem sonucunda sadece dövizli aktif hesapların bileşimi değişmektedir. Buna karşılık, döviz kredilerinin TL olarak ödenmesi durumunda bankaların döviz varlıklarında bir artış (TL varlıklarda azalış) meydana geldiğinden, döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekir.

Döviz kredilerinin TL tahsil edilerek kapatılması da mümkündür. Böyle bir durumda yapılacak kayıtlar,

30.4.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.- USD
010- KASA HESABI	120.600.- TL
111- KISA VADELİ KREDİLER	10.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	120.000.- TL
511- KREDİLERDEN AL. FAİZLER	570.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	30.- TL
- BSMV	

(*) Kredi anapara ve dönem faizinin TL olarak tahsil edildiği, verginin müşteriye yansıtılmadığı kabul edilmiştir.

şeklinde olacaktır.

5.2.4. DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLER

Türk parasının Kıymeti Koruma Kanununa ilişkin olarak yürürlüğe giren 32 sayılı Karar hükümleri uyarınca, bankaların döviz kazandırıcı işlemler dışındaki faaliyetlerin finansmanı için döviz kredisi kullandırmaları yasaklanmıştır. Ancak, bu sınırlama nedeniyle para cinsleri bakımından kaynak-kullanım dengesinin bozulduğu ve Türk Parasının yabancı paralar karşısındaki değerinin ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik koşullara bağlı olarak önemli ölçüde dalgalanması sonucu bankaların yüksek oranlarda kur riskine maruz kaldıkları bilinmektedir. İşte bankalar tarafından üstlenilen bu riskin bertaraf edilebilmesi için, yapılan plasmanların bir şekilde dövizle ilişkilendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmış ve döviz kazandırıcı herhangi bir işlemle ilgili olmasa bile, kullanılan TL kredilerin bir yabancı paraya endekslenmesi yoluna gidilmiştir.

Uygulamada Türk Parası olarak kullanılan dövizde endekli krediler asli hesaplara kaydedilmekte, ayrıca verildiği tarihte bir yabancı paraya endekslenerek nazım kayıtlarda döviz cinsinden izlenmekte ve kullandırım tarihinden sonra döviz kurlarının yükselmesi durumunda oluşan zarar kredi müşterilerine yansıtılmaktadır. Bu kredilerle ilgili uygulamada, döviz kurlarının yükselmesi sonucu oluşan kur farkı zararı müşterilere yansıtıldığı halde, kurların düşmesi durumunda (müşterinin TL cinsinden yükümlülüğü azalır) müşteri lehine olan fark (banka zararı), yapılan sözleşmeler çerçevesinde genellikle hesaplara yansıtılmamaktadır.

ÖRNEK: A Bankası bir müşterisine, belirlenmiş faiz oranı üzerinden 15.1.2005 tarihinde 10.000.- USD'na tekabül eden tutarda dövizde endekli kredi kullandırmıştır. Anapara ve faiz ödemeleri TL olarak yapılacak kredi ile ilgili olarak, 31.3.2005 tarihinde 5.000.- TL faiz tahakkuk ettirilmiş ve kredi 30.4.2005 tarihinde gerçekleşen 4.000 TL tutarındaki faiziyle birlikte geri ödenmiştir. Kredinin kullandırım tarihi, 31.3.2005 ve 30.4.2005 tarihlerindeki döviz kurları 1 USD karşılığı olmak üzere sırasıyla, 10 TL, 11 TL, 12 TL'dir. Kredi işlemiyle ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin kullandırılması;

	15.1.2005	
<hr/>		
116- KISA VAD. AÇIK DİĞER KREDİLER	100.000.- TL	
- Dövizde Endekli Krediler		
010- KASA HESABI	100.000.- TL	
<hr/>		
/		

ve

15.1.2005

975- DÖVİZE ENDEKSLİ KRE. ALACAKLAR 10.000.- USD

977- DÖVİZE ENDEKSLİ KRE. BORÇLAR 10.000.- USD

/

Faiz tahakkuku;

31.3.2005

220- KREDİ FAİZ VE GELİR TAH.VE REESK. 5.000.- TL

22001- Faiz Tahakkukları

220- KREDİ FAİZ VE GELİR TAH.VE REESK. 10.000.- TL

22004- Döv. End. Kred. Anapara Kur Artış Tah.

278- MUHTELİF ALACAKLAR 750.- TL

514- KISA VAD. DİĞER KRED. AL. FAİZLER 5.000.- TL

771- KAMBYO KÂRLARI 10.000.- TL

77111- Döv. End. Kred. Anapara Kur Artışları

380- ÖDENECEK VERGİLER 750.- TL
- BSMV

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

31.3.2005 tarihinde tahakkuk eden kur farkı, faiz ve verginin izleyen gün nakden tahsil edildiği varsayımıyla yapılacak kayıt;

01.4.2005

010-KASA HESABI 15.750.- TL

220- KREDİ FAİZ VE GELİR TAH. VE REESK. 15.000.- TL

278- MUHTELİF ALACAKLAR 750.- TL

/

şeklinde olmalıdır.

Kredinin geri ödenmesi bilanço dışı kayıtların iptali,

Bankanın kullandığı dövize endeksli kredinin TL karşılığı, kurda meydana gelen değişiklik sonucu 30.4.2005 tarihinde 100.000.- TL'den 120.000.- TL'ye yükselmiştir.

Anapara, faiz kur farkı ve verginin nakden tahsili;

30.4.2005

010- KASA HESABI	114.700.- TL
116- KISA VAD. AÇIK DİĞER KREDİLER	100.000.- TL
- Dövize Endeksli Krediler	
514- KISA VAD. DİĞER KRED. AL. FAİZLER	4.000.- TL
771- KAMBİYO KÂRLARI	10.000.- TL
77111- Döv. End. Kred. Anapara Kur Artışları	
380- ÖDENECEK VERGİLER	700.- TL
- BSMV	

(* 31.3.2005 tarihinde hesaplanan faiz, kur farkı ve vergi tahsil edildiğinden toplam kur farkının Nisan ayına tekabül eden kısmı gelir yazılmıştır.

Nazım kayıtların kapatılması;

30.4.2005

977- DÖVİZE ENDEKSLİ KRE. BORÇLAR	10.000.- USD
975- DÖVİZE ENDEKSLİ KRE. ALACAKLAR	10.000.- USD

şeklinde muhasebeleştirilir.

Döviz kurunun sonraki tarihlerde düşmesi durumunda bankaların kullandıkları dövize endeksli kredilerle ilgili olarak karşılık ayırmaları gerekmektedir. 31.3.2005 tarihinde 1 USD=9,5 TL olduğu varsayımıyla dövize endeksli olarak kullanılan krediye ilişkin olarak 31.3.2005 tarihinde yapılması gereken değerlendirme kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. Oluşan değer düşüşü; $10.000 \times 0,5$ TL= 5.000.- TL'dir.

31.3.2005

861- KAMBİYO ZARARLARI	5.000.- TL
86111- Döv. End. Kred. Anapara Kur Azalışları	
350- KARŞILIKLAR	5.000.- TL
35005- Döv. End. Kred. Anapara Kur Azalış Kar.	

/

Kullandırılan kredinin kurdaki düşme nedeniyle TL karşılığının vade tarihinde 95.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılacak kapanış kaydı ise;

30.4.2005

010- KASA HESABI	99.200.- TL
861- KAMBİYO ZARARLARI	5.000.- TL
86111- Döv. End. Kred. Anapara Kur Azalışları	
116- KISA VAD. AÇIK DİĞ. KRED.	100.000.- TL
- Dövizle Endeksli Krediler	
514- KISA VAD. DİĞ. KRED. AL. FAİZ.	4.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	200.- TL
- BSMV	

/

şeklinde olacaktır.

5.2.5. ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER (130-149)

Orta ve uzun vadeli krediler 130'dan 149'a kadar olan defteri kebir hesaplarında izlenir. Orta ve uzun vadeli krediler defteri kebir seviyesinde açık, teminatlı ve sermaye benzeri krediler olarak sınıflandırılmıştır.

Bankaların yurtdışı şubelerinin, buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişilere kullandırdıkları orta ve uzun vadeli krediler 148, 149 Yurtdışı Orta ve Uzun Vadeli Krediler - T.P., Y.P. hesaplarında, Türkiye'de yerleşik kişilere kullandırdıkları orta ve uzun vadeli krediler ise ilgili yurt içi orta ve uzun vadeli kredi hesaplarında izlenir.

Bankaların kredi müşterileri tarafından kendilerine tahsis edilmiş olan limitler dahilinde keşide edilen çeklerin bloke edilerek verilmesi halinde,

karşılığı krediden karşılanan ve bloke kaydıyla verilen çeklerin bankaya ibrazına kadar, kredi hesaplarında izlenmemesi, bu tutarların bilanço dışı hesaplarda, cayılamaz taahhütler kalemi altında yer alan 98003, 98103 Kullandırma Garantili Kredi Tahsis Taahhütlerimiz - T.P.,Y.P. alt hesaplarında izlenmesi gereklidir. Bununla beraber banka ile müşteri arasında yapılan sözleşmede, çekin ibrazına kadar sözkonusu meblağın kredi olarak kabulü ve bu meblağa faiz uygulanması yönünde bir hüküm bulunması durumunda, anılan tutarın ilgili kredi hesaplarında izlenilmesi gerekir.

Münhasıran Eximbank tarafından kullanılan ülke kredileri de bu hesapta yer alan "14908 Ülke Kredileri" yardımcı hesabında izlenir.

Bankaların kullandıkları orta ve uzun vadeli kredilerin muhasebeleştirilmesi, kısa vadeli kredilere ilişkin olarak yukarıda verilen esaslar dahilinde yapılır.

5.2.6. KREDİLERİN SORUNLU HALE GELMESİ

5.2.6.1. Genel Bilgi

Bankaların kullandıkları kredi ve bunlara bağlı diğer alacakların izleyen dönemlerde başlangıçta öngörülen çerçevede dahilinde geri ödenmemesi durumunda bu alacakların temel muhasebe prensipleri dahilinde ilgili mevzuat hükümleri de dikkate alınarak uygun şekilde sınıflandırılması ve tahsilatın gerçekleşmemesi nedeniyle ortaya çıkan zafiyetin kayıtlara yansıtılması gerekir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 53 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında, "**Bankalar, krediler ve diğer alacakla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin esas ve usuller Kurulca belirlenir.**" hükmü yer almaktadır.

Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların kullandıkları kredilerin sınıflandırılması ve sorunlu hale gelmesi durumunda uygulanacak esaslar, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 53 ve 93 üncü maddelerine dayanılarak BDDK tarafından hazırlanan, "**Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların**

Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar hakkında Yönetmelik” hükümleriyle belirlenmiştir.

Sözkonusu Yönetmeliğin, kredilerin ve diğer alacakların sınıflandırılmasına ilişkin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre bu tür aktifler;

- a) Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar- Birinci Grup
- b) Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar- İkinci Grup
- c) Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar- Üçüncü Grup
- d) Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar- Dördüncü Grup
- e) Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar- Beşinci Grup

olmak üzere beş grupta sınıflandırılmış, ayrıca;

Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar; ödemeleri süresinde yapılan ve borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama tespit edilmemiş olan ve zafiyet belirtisi bulunmayan,

Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar; anapara ve faiz ödemelerinde halihazırda herhangi bir problem bulunmamakla beraber, izleyen dönemlerde bunlarla ilgili sorunlar doğması muhtemel olan ve dolayısıyla borcun tamamının veya bir kısmının geri ödenmeme riski bulunan veya geri ödenmesi kuvvetle muhtemel olmakla beraber, mazur görülebilecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemeleri öngörülen tarihten itibaren 90 günü geçmeyen şekilde geciken,

Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar; borçlusunun özkaynaklarının veya verdiği teminatların borcun geri ödemesini karşılamada yetersiz bulunması nedeniyle tamamının tahsil edilme imkanı sınırlı olan, anapara ve/veya faizin ödenmesi gereken tarihlerden itibaren 90 günden fazla geciken ancak 180 günü geçmeyen veya çeşitli nedenlerle anapara ve/veya faizin vadesinde veya ödenmesi gereken tarihten itibaren 90 günden fazla gecikeceğine kanaat getirilen,

Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar; mevcut koşullarda geri ödenmesi veya tasfiyesi muhtemel görünmeyen, borçlusunun kredi değerliliğinin önemli ölçüde zayıfladığı ve zafiyete uğradığı kabul edilen, anapara veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsilinin gecikmesi 180 günü geçen, ancak 1 yılı geçmeyen,

Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar; tahsilinin mümkün olmadığına kanaat getirilen, anapara veya faizin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren tahsili 1 yıldan fazla gecikmiş olan veya

üçüncü ve dördüncü gruplarda belirtilen özellikleri taşımakla birlikte, vadesi gelen ve ödenmesi gereken alacak tutarlarının tamamının 1 yılı aşacak bir sürede tahsilinin sağlanamayacağına kuvvetle muhtemel olması nedeniyle zafiyete uğramış olduğuna ve borçlusunun kredi değerliliğini tam anlamıyla yitirdiğine kanaat getirilen,

kredi ve diğer alacaklar olarak tanımlanmıştır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan; *“Bu maddede belirtilen sınıflandırma sistemi bakımından fiilen gerçekleştiği kabul edilen temel kriter, krediler ve diğer alacakların tahsillerinin, gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen süreler kadar gecikmesidir. Bunun yanı sıra, bankalarca , kredinin özelliklerine uygun olarak birinci fıkrada belirtildiği şekilde sınıflandırılması için söz konusu gruplara ilişkin tanım ve açıklamalarda belirtilen diğer hususların gerçekleştiğinin ya da gerçekleşmesinin kuvvetle muhtemel olduğunun ve borçlunun kredi değerliliğinin zayıfladığının, kredinin zafiyete uğramış olduğunun veya tahsil edilemeyeceğinin tespit edilmesi veya bu konuda kesin bir kanaate sahip olunması gerekir.”* şeklindeki hükümlerle sınıflandırmada dikkate alınacak hususlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Diğer taraftan, söz konusu Yönetmeliğin **“Donuk alacaklar”** başlıklı 5 inci maddesinde; *“(1) 4 üncü madde uyarınca, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Gruplarda sınıflandırılan tüm alacaklar, tahakkuk ettirilen faizlerin ve borçlu üzerindeki faiz benzeri yüklerin ana paraya ilave edilip edilmediğine veya yeniden finanse edilip edilmediğine bakılmaksızın, bu Yönetmeliğin uygulanmasında donuk alacak olarak kabul edilir.*

(2) Kredi müşterisinin aynı banka tarafından verilmiş birden çok kredisinin mevcut bulunması ve bu kredilerden herhangi birinin yapılan sınıflandırma gereği donuk alacak olarak kabul edilmesi durumunda, söz konusu kredi müşterisinin bankaya olan tüm borçları donuk alacak olarak aynı grupta sınıflandırılır. Donuk alacak haline gelen ilk kredinin tamamen geri ödenmesi durumunda, kredi müşterisinin diğer kredileri 4 üncü madde çerçevesinde değerlendirilerek yeniden sınıflandırılabilir.

(3) Borçlu cari hesap şeklinde kullandırılan ve herhangi bir vade kaydı bulunmayan nakdi kredilerde; dönem faizleri ile fer’ilerinin doksan günden daha fazla sürede ödenmeyerek ana paraya ilave edilmesi, borcun, hesabın katedilmesini izleyen doksan günden fazla sürede ödenmemesi, 11 inci madde hükmüne uygun olmayan bir şekilde kredi borçlusuna bir başka kredi açılarak tahsili gecikmiş olan faizlerin ve ana paranın finanse edilmesi veya hesap limitinin doksan günden daha fazla sürekli olarak aşılması durumunda alacak, donuk alacak kabul edilerek ilgili grupta tasnif

edilir.” hükmü ile farklı özellik arzeden bazı krediler ile bir kredisi donuklaşan müşterilerin diğer kredilerinin ne şekilde değerlendirileceğine ilişkin hususlar açıklanmıştır.

Yönetmelik hükümleri uyarınca sorunlu hale gelen krediler ve diğer alacaklar için ayrılacak özel karşılık oranları 8 inci maddede düzenlenmiştir. Buna göre, yönetmelikte belirtilen teminat ve diğer hususlar dikkate alınarak, kredi ve diğer alacakların;

Üçüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az %20’si,

Dördüncü Gruba alındığı tarihten itibaren en az %50’si,

Beşinci Gruba alındığı tarihten itibaren %100’ü

oranında özel karşılık ayrılması gerekmektedir.

ÖRNEK: Bankanın bir müşterisine kullandırdığı kısa vadeli 100.000.- TL tutarındaki kredi vadesinin sona erdiği 1.1.2005 tarihinde geri ödenmemiştir. Bu durumda, donuk alacak niteliğini kazanan kredinin izleyen dönemlerde hangi hesaplara aktarılacağı ve tahsil edilemeyen alacağa ilişkin olarak ayrılması gereken karşılıklara ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Birinci aşama: Donuk hale gelen kredi vade tarihinin sona ermesinden itibaren 90 gün geçmiş olmasına rağmen tahsil edilemediğinde, normal kredi hesabından üçüncü grupta yeralan hesaplara aktarılıp, en az %20 oranında karşılık ayrılmalıdır. Böyle bir durumda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin yeniden sınıflandırılması ve asgari yasal oran üzerinden karşılık ayrılması,

01.4.2005

170- TOA/ TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER 100.000.- TL

116- KISA VADELİ KREDİLER 100.000.- TL

/

ve

01.4.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 20.000.- TL

180- ÖZEL KARŞILIKLAR 20.000.- TL

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

İkinci aşama: 170 no.lu hesapta izlenen kredi alacağı herhangi bir tahsilat olmadan bu hesapta 90 gün bekletildikten sonra dördüncü grupta yeralan 172- TOA/Tahsili Şüpheli Krediler hesabına aktarılarak asgari % 50 oranında karşılık ayrılmalıdır. Bu durumda yapılacak kayıtlar,

01.7.2005

172- TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ 100.000.- TL
TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER

170- TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ 100.000.- TL
TAHSİL İMKANI SINIRLI KREDİLER

/

ve

01.7.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 30.000.- TL

180- ÖZEL KARŞILIKLAR(*) 30.000.- TL

/

(*) Daha önce ayrılan karşılık tutarı dikkate alınarak ilave %30 oranında karşılık ayrılmıştır.

şeklinde olmalıdır.

Üçüncü aşama: 172 no.lu hesapta 180 gün kaldıktan sonra, kredi ile ilgili herhangi bir tahsilat sağlanmazsa, alacak, 176- Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına aktarılarak %100 oranında karşılık ayrılmalıdır. Bu durumda yapılması gereken kayıtlar,

31.12.2005

176- ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER 100.000.- TL

172- TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ 100.000.- TL
TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER

/

ve

31.12.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 50.000.- TL

180- ÖZEL KARŞILIKLAR(*)

50.000.- TL

(*) Daha önce ayrılan karşılık tutarı dikkate alınarak ilave %50 oranında karşılık ayrılması

şeklindedir.

Yukarıdaki kayıtlarda görüleceği üzere, ayrılan karşılık tutarları ilgili mevzuat gereği zorunlu olan asgari oranlar üzerinden yapılmıştır. Ancak, kredinin donuklaşmasından sonra, sürelerle bağlı olmaksızın yasal asgari oranlardan daha yüksek oranlarda karşılık ayrılabilir. Örneğin, kredinin tahsil imkanının sınırlı veya şüpheli hale geldiği tarihlerde yukarıdaki oranların üzerinde veya alacağıın %100'ü oranında karşılık ayrılması mümkündür.

5.2.6.2. Karşılıkların İptal Edilmesi

Tasfiye Olunacak Alacaklar hesaplarında izlenen ve karşılık ayrılmış bulunan kredi ve diğer alacakların daha sonraki tarihlerde tahsil edilmesi durumunda, bunlarla ilgili olarak yapılan karşılık kayıtlarının iptal edilmesi gerekir.

Karşılıkların iptal edilmesi sırasında dikkate edilmesi gereken önemli bir husus, dönemsellik ilkesidir. Bu çerçevede, donuk alacaklar hesabında izlenen ve daha önce herhangi bir şekilde tahsilat sağlanan krediler için ayrılmış olan karşılıkların yukarıdaki kayıtların tersi, yani 180 no.lu hesaba borç ve 820. no.lu hesaba alacak kaydı verilerek dönem içerisinde iptal edilmesi gerekir. Ancak, karşılıkların ayrıldıkları dönemini izleyen yıllarda iptal edilmesi durumunda,

180- ÖZEL KARŞILIKLAR

790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER

- Geçmiş Yıl Giderlerine Ait Düzeltme Hesabı

şeklinde muhasebeleştirilmesi gerekir.

5.2.7. YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLER (150-157)

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca, borçluya likidite gücü kazandırmak ve banka alacağının tahsilini sağlamak amacıyla yeniden yapılandırılan ya da yeni bir itfa planına bağlanan krediler ve diğer alacaklar, bahse konu Yönetmelikte belirtilen koşulların gerçekleşmesini müteakiben, ilgili “Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler” hesabına borç kaydedilerek izlenir.

“Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler” hesabında izlenen yabancı para krediler sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutularak bakiyeleri Türk parasına dönüştürülür.

Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğinin 11 inci maddesi uyarınca; 4 üncü maddede belirtilen sınıflandırma esasları kapsamında krediler ve diğer alacaklara ilişkin olarak bankaya olan ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesinin geçici likidite sıkıntısından kaynaklanması halinde, borçluya likidite gücü kazandırmak ve banka alacağının tahsilini sağlamak amacıyla gecikmiş faizler de dahil olmak üzere krediler ve diğer alacaklar, belirlenen esaslara uyulmak kaydıyla, gerektiğinde ilave kredi açmak suretiyle yeni bir itfa planına bağlanabileceği hükme bağlanmıştır. Yönetmeliğinin uygulamasında, geçici likidite sıkıntısı, yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirebilecek ödeme gücüne sahip olan bir kredi borçlusunun normal faaliyetlerden kaynaklanan fon giriş ve çıkışlarının, satış gelirlerinin veya faaliyet gelirlerinin beklenmedik ve geçici bir nedene bağlı olarak dalgalanmasından dolayı düzensiz hale gelmesinden kaynaklanan yönetilebilir bir nakit açığı olarak kabul edilmektedir. Sorunlu bir kredi ile ilgili olarak borçlu ile yapılan anlaşmanın kabul edilmesi ile birlikte bu kredilerin hemen 150-157 no.lu hesaplara aktarılmaması ve o tarihe kadar izlendikleri hesaplarda 6 ay süre ile takibine ve karşılık ayrılmasına devam edilmesi gerekir. Yeniden yapılandırılan krediler, toplam alacak tutarının en az yüzde onbeşinin (%15) geri ödenmiş olması, en az altı ay süreyle izlendikleri grupta takip edilmeleri ve ödemelerin aksatılmaması kaydıyla, bu sürenin sonunda “Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler Hesabı”na aktarılabilir. Yeniden yapılandırmaya ilişkin sözleşme gereği yapılması gereken ödemelerin aksatılması halinde, yeniden yapılandırılan krediler ve diğer alacaklar her yıl kalan anapara borcunun yüzde yirmisinin (%20) tahsil edilmiş olması kaydıyla, azami bir kez daha yeniden yapılandırılabilir. Ayrıca, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 49 uncu maddesinde belirtilen bankanın dahil olduğu risk grubundaki gerçek ve tüzel kişilerden olan

krediler ve diğer alacakların, bu maddede belirtilen esaslar dahilinde ilave kredi açılmaması kaydıyla yeni bir itfa planına bağlanması mümkündür.

Bankalar “Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler Hesabı”na intikal eden alacakları, 4 üncü maddede belirtilen sınıflandırma esasları çerçevesinde niteliklerini yeniden değerlendirmek suretiyle belirlecek gruplar altında sınıflandırabilirler.

ÖRNEK: Bankanın, vadesinde tahsil edilmemesi nedeniyle, 1 USD = 10 TL kuru üzerinden takip hesaplarına aktarılan 100.000.- USD tutarındaki kredisi ile ilgili olarak müşterisinin verdiği ödeme planı 1.1.2005 tarihinde kabul edilmiştir. Yapılan anlaşmaya göre, alacağın itfa planına bağlandığı tarihe kadar oluşan 20.000.- USD’lık faizle birlikte toplam 120.000.- USD tutarındaki alacağın, ilk taksidin birikmiş faizle birlikte olmak üzere, aylık 10.000.- USD anapara ve hesaplanacak faiz ve BSMV ile birlikte ödenmesi gerekmektedir. İtfa planının kabul edildiği tarihteki kur, 1 USD= 10 TL’dir.

Yukarıda verilen mevzuat hükümleri çerçevesinde bu işlemlere ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin takip hesaplarına aktarılması;

_____ / _____

295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.000.- USD
170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KREDİLER	1.000.000.- TL
117- KISA VADELİ KREDİLER	100.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.000.- TL

_____ / _____

ve

_____ / _____

997- DİĞER BİL. DIŞI HES. ALACAKLAR	100.000.- USD
- Takipteki Döviz Alacakları	

999- DİĞER BİL. DIŞI HES. BORÇLAR	100.000.- USD
--	---------------

_____ / _____

şeklinde kayıtlara alınır.

THP'de sorunlu yabancı para kredilerin döviz olarak izlenmesine ilişkin YP hesaplar bulunmaktadır. Ancak, THP uyarınca, takibe intikal etmiş bir kredi YP takip hesaplarında intikal tarihlerindeki kurlar üzerinden izlenmelidir. Hem takiplerin TP üzerinden yapılması hem de (YP olarak izlenmesi halinde) bu kredilerin diğer YP hesaplardan farklı olarak sabit kur üzerinden izlenme zorunluluğu bankalar için operasyonel anlamda bir külfet yarattığından uygulamada bu tür krediler takibe alındıktan sonra Türk Parası üzerinden kayıtlara aktarılmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, örneğimizdeki alacak TL'na çevrildiğinden döviz vaziyet ve alım-satım hesapları kullanılmış, ayrıca, alacağın döviz üzerinden takibini sağlamak üzere nazım kayıtlar tesis edilmiştir.

Kredi için karşılık ayrılması;

_____ / _____

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ 200.000.- TL

180- ÖZEL KARŞILIKLAR(*) 200.000.- TL

_____ / _____

(*) Kredinin tahsil edilmemiş faiz tahakkukunun olmadığı ve yasal asgari oran olan %20 üzerinden karşılık ayrıldığı varsayılmıştır.

Alacağın itfa planına bağlanması;

Alacak itfa planına planına bağlanmış olmakla birlikte 6 ay süre ile 170 no.lu hesapta izlenmeye devam edilecektir. Bu durumda, mevcut alacağın 170 no.lu hesap altında ilgili yardımcı hesaba aktarılması gerekir.

_____ 01.01.2005 _____

170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KREDİLER 1.000.000.- TL

- İtfa Planına Bağlanan Krediler

170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KREDİLER 1.000.000.- TL

_____ / _____

İtfa planına göre kabul edilen 20.000.-USD tutarındaki faiz alacağının kayıtlara alınması;

01.01.2005

997- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. ALACAKLAR 20.000.- USD
- Ödeme Planına Bağlı Faiz Alacakları

999- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. BORÇLAR 20.000.- USD

/

İlk taksidin hesaplanan 1.000.-USD tutarındaki BSMV ile birlikte nak-
den tahsil edilmesi;

01.02.2005

011- EFEKTİF DEPOSU 31.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI 341.000.- TL

293- EFEKTİF VAZİYETİ 31.000.- USD
170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KREDİLER 100.000.- TL
- İtfa Planına Bağlanan Krediler
548- TAH. ŞÜPHELİ ALA.ALINAN FAİZLER 220.000.- TL
771- KAMBİYO KÂRLARI 10.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER 11.000.- TL
- BSMV

/

(*) Döviz kuru,1USD =11 TL olarak kabul edilmiştir.Yapılan tahsilat,anapara, birikmiş faiz,
itfa planının kabul edilmesinden itibaren işletilen faiz ve vergi toplamından oluşmaktadır.
Kambiyo kârı, tahsil edilen 10.000.-USD tutarındaki anapara taksidin değerlemesinden kay-
naklanmıştır.

Tahsil edilen anapara ve birikmiş faiz alacağına ilişkin nazım kayıtlarının
iptali;

01.02.2005

999- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. BORÇLAR 10.000.- USD

997- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. ALACAKLAR 10.000.- USD
- Takipteki Döviz Alacakları

/

01.02.2005

999- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. BORÇLAR 20.000.- USD

997- DİĞER BİL. DIŞI HES. ALACAKLAR 20.000.- USD
 - Ödeme Planına Bağlı Faiz Alacakları

/

İkinci taksit 10.000.-USD'nin hesaplanan 840.- USD tutarındaki faizi ile birlikte nakden tahsil edilmesi;

01.03.2005

011- EFEKTİF DEPOSU 10.840.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI 130.080.- TL

293- EFEKTİF VAZİYETİ 10.840.- USD
170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KREDİLER 100.000.- TL
 - İtfa Planına Bağlanan Krediler
548- TAH. ŞÜPHELİ ALA. ALINAN FAİZLER 9.576.- TL
771- KAMBIYO KÂRLARI 20.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER 504.- TL
 - BSMV

/

(*) Döviz kuru,1USD=12 TL, BSMV oranı %5 olarak kabul edilmiştir.

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki kayıta da görüldüğü üzere, anapara alacağı döviz olarak tahsil edilmekle beraber, kredi takibe aktarıldığı tarihte TL olarak kayıtlara alındığından, bu hesaptan çıkışın tahsilatin yapıldığı tarihteki kurdan yapılmaması ve sabit kur (alacağın TL'ye çevrildiği tarihteki kur) üzerinden yapılması gerekir.

Tahsil edilen anapara tutarının nazım kayıtlardan çıkışı;

01.03.2005

999- DİĞER BİL. DIŞI HESAP. BORÇLAR 10.000.- USD

997- DİĞER BİL. DIŞI HESAP ALACAKLAR 10.000.- USD
 - Takipteki Döviz Alacakları

/

şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Bankanın izleyen aylarda yapacağı aylık diğer tahsilatlar da yukarıdaki çerçevede muhasebeleştirilecektir.

İtfa planında öngörülen ödemelerin aksatılmadığı varsayımıyla, altı aylık süre sonunda kalan alacak tutarının 150- Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler Hesabına veya diğer normal kredi hesaplarına aktarılması mümkündür.

Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 11 inci maddesinin 3 üncü fıkrası, “*Yeniden yapılandırılan krediler, o tarihe kadar sınıflandırılarak izlendikleri Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Grup krediler ve diğer alacaklar içinde en az altı ay süreyle takip edilmeye devam olunur. Bu süre içinde söz konusu alacaklar için, izlendikleri gruba uygulanan özel karşılık oranlarında karşılık ayrılmasına devam edilir.*” hükmünü amirdir.

Bu çerçevede, sözkonusu alacak için hesap grubu değişmediğinden (mevcut grup için %20 oranında karşılık ayrılmıştır) ilave karşılık ayrılması zorunlu olmamakla birlikte, daha önce ayrılan karşılıkların bu süre içerisinde iptal edilmemesi gerekir. Yönetmelik’te itfa planına bağlanan alacaklar için ayrılmış bulunan karşılıkların ne zaman iptal edilmesi gerektiği hususunda açık bir ifade bulunmamakla birlikte; karşılık iptal işleminin, ödemelerin aksatılmamış olması kaydıyla, itfa planının yürürlüğe girdiği tarihten asgari 6 ay sonra yapılabileceği düşünölmektedir.

Bakiye alacağın yeniden sınıflandırılması ve ayrılmış karşılıkların iptali,

01.07.2005

150- YENİDEN YAP.VE İTFA PLAN. BAĞ. KRED. 400.000.- TL

170- TOA/ TAHSİL İMK. SINIRLI KRED. 400.000.- TL

ve

01.07.2005

180- ÖZEL KARŞILIKLAR

200.000.- TL

820- KARŞILIK VE DEĞ. DÜŞME GİDER.

200.000.- TL

/

(*) Bankanın Temmuz ayı tahsilatına ilişkin kayıtları yaptığı varsayılmıştır.

şeklinde kaydedilir.

Bankanın bu tarihten sonra yapacağı tahsilatlar da benzer şekilde, bu defa 150 no.lu hesaptan düşülerek muhasebeleştirilir.

5.2.8. TAZMİN EDİLEN GAYRİ NAKDİ KREDİ BEDELLERİ (158-159)

Gayrinakdi kredilerin tazmin edilen veya nakit krediye dönüşmüş bedelleri tazmin veya nakit krediye dönüşme tarihinde 158, 159 Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Bedelleri – T.P.,Y.P. hesaplarına borç kaydedilir. Söz konusu bedeller, Karşılık Yönetmeliğinde belirtilen doksan günlük sürede tahsil edilememeleri halinde, "Tasfiye Olunacak Alacaklar" hesabına aktarılır.

Tazmin edilen gayrinakdi kredi bedellerinden yabancı para hesaplarda izlenenler sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutularak bakiyeleri Türk parasına dönüştürülür.

ÖRNEK: Bankanın verdiği 100.000.- USD tutarındaki teminat mektubu tazmin edilmiştir. Tazmin tarihinde doğrudan Tasfiye Olunacak Alacaklar hesaplarına aktarılmayan bu alacağa ilişkin olarak yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Teminat mektubu bedelinin ödenmesi;

/

159- TAZMİN ED. GAYRİNAKDİ KREDİ BED. 100.000.- USD**025- YURTDIŞI BANKALAR**

100.000.- USD

/

Nazım kayıtların iptal edilmesi;

913- Y.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR 100.000.- USD

911- Y.P. TEMİNAT MEKTUP. ALACAKLAR 100.000.- USD

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki şekilde kayıtlara alınan, tazmin edilen teminat mektubu bedelinin tazmin tarihinden itibaren 90 günlük süre içerisinde belli bir faiz ve BSMV ile birlikte tahsil edilmesi durumunda yapılacak kayıt ise,

011- EFEKTİF DEPOSU 110.500.- USD

292- EFEKTİF A/S HESABI 1.105.000.- TL

159- TAZMİN ED. GAYRİNAKDİ KREDİ BED. 100.000.- USD

293- EFEKTİF VAZİYETİ 10.500.- USD

599- DİĞER ALINAN FAİZLER 100.000.- TL

380- ÖDENECEK VERGİLER 5.000.- TL

(* *Faiz 10.000.- USD, BSMV oranı %5 ve tahsilat tarihindeki kur; 1 USD = 10 TL olarak kabul edilmiştir.*

şeklinde olacaktır.

Tazmin edilen teminat mektubu bedelinin tazmin tarihinden itibaren 90 günlük süre içerisinde tahsil edilememesi durumunda, 159 no.lu hesapta izlenen alacağın 170 no.lu hesaplara aktarılması gerekmektedir. Alacağın 170 no.lu hesaplara aktarılmasından sonra yapılacak muhasebe kayıtları bir önceki hesaplarla ilgili olarak verilen örneklerdeki uygulamaya paraleldir.

5.2.9. KANUN VE/VEYA KARARNAMELERE DAYANAN ERTELENMİŞ VE TAKSİTLENDİRİLMİŞ KREDİLER (160-161)

Riski aracı bankaya ait bulunmayan krediler ile özel görev hesaplarında izlenen özel görev alacak tutarları ve diğer alacakların ertelemeye ya da taksitlendirmeye konu olması halinde 160, 161 Kanun ve/veya Karar-

namelere Dayanan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Krediler – T.P.,Y.P. hesaplarına borç kaydedilerek izlenir. Kanun ve/veya Kararnamelere dayanan ertelenmiş ve taksitlendirilmiş yabancı para krediler sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutularak bakiyeleri Türk parasına dönüştürülür.

5.2.10. TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR, TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER ALACAKLAR İLE ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR (170-177)

Bankalar, Karşılık Yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tasnif ettikleri, “Tahsil İmkkanı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar” ile “Tahsili Şüpheli Krediler”i, Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına, “Tahsili Şüpheli Diğer Alacaklar”ı, Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar hesabına, “Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar”ı, Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına aktarmak zorundadırlar.

Gayrinakdi kredilerin “Tasfiye Olunacak Alacaklar” hesabına aktarılması, Karşılık Yönetmeliğinde belirtilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir.

174, 175 Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar – T.P.,Y.P. hesapları verilen bir hizmet karşılığı tahsili gereken, ancak protesto veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçluları tarafından ödenmemiş alacaklarla, dava ve icra safhasında olup tahsil edilemeyen ücretler, komisyonlar ile Karşılık Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinde belirtildiği şekilde tasnif edilen tahsili şüpheli diğer alacakların kaydına özgü bir hesaptır.

Yabancı para krediler ve alacaklar, bankaların tercihine göre ilgili takip hesaplarına intikal tarihindeki kurlar üzerinden çevrilerek Türk parası hesaplarda ya da sabit fiyat üzerinden yabancı para hesaplarda izlenebilir. Yabancı para hesaplarda izlenen sözkonusu donuk krediler ve diğer alacaklar bu hesaplara intikal tarihindeki kurlarla değerlendirilir. Bu krediler ve diğer alacaklar cari kurlarla değerlendirilemez. Sözkonusu yabancı para kredilere ve alacaklara ilişkin olarak haricen hesaplanacak kur farkı istatistiki amaçlarla kullanılan diğer bilanço dışı hesaplarda izlenebilir.

5.2.11. ÖZEL KARŞILIKLAR (180-181)

Bu hesaplar, banka yönetimi tarafından Karşılık Yönetmeliği uyarınca sınıflandırılan Türk parası/yabancı para krediler ve alacaklar üzerinden bir indirim kalemi olarak dikkate alınacak negatif aktif düzenleyici hesaplardır.

Özel karşılıklar 180, 181 Özel Karşılıklar - T.P.,Y.P. hesaplarında izlenir.

Yabancı para krediler ve alacaklar için ayrılan özel karşılıklar tarihi kurlarla değeriendir.

6. BÖLÜM

YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER

6.1. Genel Bilgi

Bu grupta yer alan hesapların temel özellikleri; kısa vade içinde likide çevrilebilme kabiliyeti taşımamaları veya kısa vade içerisinde tahsilat yapma ya da başka hesaplara aktarılma suretiyle tasfiye edilecek nitelikte olmalarıdır.

6.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

THP'de defteri kebir numaraları 2 ile başlayan bu grupta yer alan hesaplar ile açıklamaları aşağıda verilmiştir. Hesapların işleyişi ile bunlara bağlı olarak yapılması gerekli muhasebe kayıtları ilgili hesabın açıklamasından sonra örneklerle verilmeye çalışılacaktır.

6.2.1. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ (LEASING)

6.2.1.1. Genel Bilgi

Sözlük karşılığı kiralama olan Leasing işlemi en genel ifadeyle, herhangi bir varlığın belli bir bedel karşılığında ve belli bir süre için başkasının kullanımına verilmesi anlamına gelmektedir. Avrupa Leasing Birliği tarafından yapılan tanımlamaya göre Finansal Kiralama, belirli bir süre için kiralayan ve kiracı arasında imzalanan ve üreticiden kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın, mülkiyetin kiralayanda, kullanımın ise belli bir ödeme karşılığında kiracıda bırakılmasını sağlayan sözleşmeler olarak ifade edilmektedir. Leasing işlemlerinin; kapsam, ödeme şekli ve tarafları, risk ve yararların hangi tarafça üslenildiği gibi hususlar bakımından pek çok çeşidi olmakla birlikte, izleyen bölümlerde sadece finansal kiralama işlemleri ve bunların muhasebeleştirilmesi incelenecektir.

Finansal Kiralama, ilk defa Hazine Müsteşarlığınca düzenlenen ve 28.6.1985 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 10.6.1985 tarih ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile ayrı bir yasal zemine kavuşturulmuştur. Bu Kanunun 4 üncü maddesinde, kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngören sözleşmeler Finansal Kiralama Sözleşmesi olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu Kanun hükümleri uyarınca, sözleşmeye konu malın mülkiyeti kiralayanda kalmakta, sözleşme en az 4 yıl süre ile feshedilememekte ve üçüncü kişilerin kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülememektedir. Ayrıca, sözleşme süresi sonunda kiracının malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağına karar verilebilir.

Türkiye’de finansal kiralama işlemleri yapabilmek isteyen kuruluşların, anonim şirket şeklinde kurulmuş olmaları ve bu tür işlemleri yapmak için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’ndan izin almaları gerekmektedir. Bu Kanun hükümleri çerçevesinde Türkiye’de faaliyette bulunan bütün bankaların izin alarak finansal kiralama işlemleri yapabilecekleri ilk bakışta mümkün gibi görülmekle birlikte, 5411 sayılı Bankalar Kanunu’nun 4 üncü maddesi hükmü uyarınca mevduat bankalarının finansal kiralama faaliyetlerinde bulunmaları yasaklanmıştır. Aynı madde hükümleri çerçevesinde, yatırım bankaları ile katılım bankalarının finansal kiralama işlemleri yapmaları konusunda herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır.

6.2.1.2. Muhasebeleştirme

TMSK tarafından yayımlanan, “*Kiralama İşlemlerine İlişkin TMS-17 numaralı Muhasebe Standardı*”nın tanımlar başlıklı 4 üncü maddesine göre, **Kiralama**; kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresince kiracıya devrettiği sözleşme, **Finansal Kiralama** ise; bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile tüm yararların devredildiği sözleşme olarak ifade edilmiştir. Sözleşme süresi sonunda mülkiyetin devredilip devredilemeyeceği hususu ilgili tarafların iradesine bağlı olarak kararlaştırılabilir. Finansal kiralama dışındaki kiralama işlemleri **Faaliyet kiralaması** olarak kabul edilmektedir.

Finansal Kiralama işlemlerinin **kiraya veren** tarafından muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar Tebliğin; “**Kiralama sözleşmesinin kiraya verenin finansal tablolarında gösterilmesi**” başlıklı bölümde açıklanmıştır. Konuyla ilgili olarak bu bölümde yer alan hükümler aşağıda verilmiştir.

Finansal kiralamalar

İlk muhasebeleştirme

Kiraya verenler, finansal kiralamaya konu edilmiş varlıkları bilançolarına yansıtırlar ve net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak gösterirler.

Finansal kiralamada, bir varlığa hukuken sahip olmaktan kaynaklanan tüm risk ve yararlar kiraya veren tarafından devredildiğinden, kiraya verenin alacaklı olduğu kira ödemeleri, kendisinin yapmış olduğu yatırım ve diğer hizmetlerini karşılamak ve kendisine bir fayda sağlamak amacıyla, yatırmış olduğu anaparanın geri dönüşü ve finansman geliri şeklinde dikkate alınır.

Komisyonlar, hukuki masraflar ve dahili maliyetler gibi kiralama sözleşmesinin müzakeresi ve tanzimine bağlı olarak ortaya çıkan ve bunlara doğrudan atfedilebilen başlangıç doğrudan maliyetleri, genelde kiraya verenler tarafından üstlenilmektedir. Satış ve pazarlama işlemlerinden kaynaklanan genel giderler bu kapsamda değerlendirilmez. Kiraya verenin üretici ve satıcı olmadığı finansal kiralama işlemlerinde başlangıç doğrudan maliyetleri, finansal kiralama gelirlerinin başlangıç hesaplamalarına dahil edilir ve kiralama süresi boyunca gelir kaydedilecek tutarlardan düşülür. Kiralama işleminde yer alan faiz oranı, başlangıç doğrudan maliyetlerini ayrı ayrı dikkate almaya gerek kalmaksızın, finansal kiralama gelirlerine bunları doğrudan dahil edecek şekilde tespit edilir

Sonraki ölçümler

Finansman geliri, kiraya verenin finansal kiralama konusu varlığa ilişkin net yatırımındaki sabit dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre muhasebeleştirilir.

Kiraya veren, finansman gelirini kiralama süresine sistematik ve rasyonel bir biçimde dağıtmayı hedefler. Söz konusu gelir dağıtım işlemi, kiraya verenin finansal kiralamaya ilişkin net yatırımına ilişkin sabit dönemsel bir getiriyi yansıtacak bir esasa dayanır.

Kiraya verenin kiralama işlemindeki brüt yatırımını hesaplamada kullanılan tahmini garanti edilmemiş kalıntı değerler, sürekli olarak gözden geçirilir. Tahmini garanti edilmemiş kalıntı değerlerde eksilme olması durumunda, gelirlerin kiralama süresine dağılımı yeniden gözden geçirilir ve tahakkuk ettirilmiş tutarlarda meydana gelen eksilmeler derhal muhasebeleştirir.

Üretici veya satıcı konumdaki kiraya verenler, satış kâr veya zararlarını, ilgili dönemde kesin satışlarında uygulamış oldukları yöntem çerçevesinde muhasebeleştirir. Kasıtlı olarak düşük faiz oranlarının kararlaştırılması durumunda, satış kârları piyasa faiz oranının uygulanması durumunda oluşacak tutarlarla sınırlandırılır. Üretici veya satıcı konumdaki kiraya verenler tarafından kiralamanın müzakere ve düzenlenmesi ile bağlantılı olarak katılan maliyetler satış kârının muhasebeleştirilmesi esnasında gider olarak dikkate alınır.

Herhangi bir üretici ya da satıcı konumdaki kiraya veren tarafından, kiralama süresinin başında finansal tablolara yansıtılacak satış gelirleri, ilgili varlığın gerçeğe uygun değeri, ya da, bu değer in altında olması koşuluyla piyasa faiz oranının kullanılması durumunda hesaplanan ve kiraya veren tarafından elde edilecek asgari kira ödemelerinin bugünkü değeridir. Kiralama süresinin başlangıcı itibariyle muhasebeleştirilecek satış maliyeti, kiralanan varlığın maliyetinden, veya farklı ise defter değerinden, garanti edilmemiş kalıntı değerin çıkarılması sonucunda bulunacak tutardır. İşletmenin kesin satışları için uygulamış olduğu yöntem e göre bulunan ve satış geliri ile satış maliyeti arasındaki farkı oluşturan tutar satış kârıdır.

Üretici ya da satıcı konumdaki kiraya verenler, bazı zamanlar, müşteri çekmek amacıyla gerçekçi olmayacak derecede düşük faiz oranları belirler. Anılan türden bir oranın kullanılması, satış tarihi itibariyle elde edilecek toplam gelirin normalden fazla bir kısmının gelir olarak muhasebeleştirilmesine neden olacaktır. Bu türden düşük faiz oranlarının belirlendiği durumlarda satış kârı, piyasa faiz oranlarının uygulanması sonucunda bulunacak tutarla sınırlandırılır.

Üretici ya da satıcı konumdaki kiraya verenlerce finansal kiralamanın müzakere edilmesi ve düzenlenmesi ile bağlantılı olarak gerçekleştirilen maliyetler, kiralama süresinin başlangıcında gider olarak muhasebeleştirilir; çünkü söz konusu maliyetler ilgili üretici ve satıcının satış kârıyla ilgilidir.

Faaliyet kiralaması

Kiraya verenler, faaliyet kiralamasına konu olan varlıkları niteliğine göre bilançolarında gösterir.

Faaliyet kiralamasından kaynaklanan kira geliri, kiraya konu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan başka bir sistematik yöntem var olmadıkça, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntem uygulanmak suretiyle gelir olarak muhasebeleştirilir.

Kira gelirinin elde edilmesinde katlanılan maliyetler, amortismanlar dahil olmak üzere, gider olarak muhasebeleştirilir. Kiralama konusu varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi yansıtan sistematik başka bir yöntem var olmadıkça, kiralama geliri (kiralama konusu varlıkların bakımı ve sigortalanması gibi hizmetler karşılığında elde edilen gelirler hariç olmak üzere), ilgili gelir bu çerçevede elde edilmese dahi, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntemle muhasebeleştirilir.

Kiracılar tarafından herhangi bir faaliyet kiralamasının müzakere edilmesi ve düzenlenmesi için katılan başlangıç doğrudan maliyetleri, kiralanan varlığın defter değerine eklenir ve kiralama geliriyle aynı şekilde kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilir.

Amortisman tabi varlıklara ilişkin amortisman politikası, kiraya verenin benzer varlıklar için uygulamakta olduğu normal amortisman politikasıyla uyumlu olarak uygulanır ve söz konusu amortisman TMS 16 ve TMS 38 ile uyumlu bir şekilde hesaplanır.

Bir işletme, kiralanan varlıkta değer düşüklüğü meydana gelip gelmediğinin değerlendirilmesinde TMS 36'yı uygular.

Kiraya verenin, kiralama konusu varlığın üreticisi veya satıcısı konusunda bulunduğu bir kiralamada, kiraya veren, söz konusu işlem satışa eşit olmadığından, faaliyet kiralamasına ilişkin olarak herhangi bir satış kârı muhasebeleştirmez.

Satış ve geri kiralama işlemleri

Bir satış ve geri kiralama işlemi, bir varlığın satışını ve yine aynı varlığın geri kiralmasını içerir. Kira ödemeleri ve satış fiyatı, bunlar bir bütün olarak müzakere edildiğinden, genellikle birbirlerine bağımlıdır. Bir satış ve geri kiralama işleminin muhasebeleştirme yöntemi, ilgili kiralama işleminin çeşidine bağlıdır.

Bir satış ve geri kiralama işleminin finansal kiralama ile sonuçlanması durumunda, satış gelirlerinin defter değerinin üzerindeki kısmı satıcı-kiraya veren tarafından hemen gelir olarak muhasebeleştirilmez. Bunun yerine, sözü edilen gelir ertelenir ve kiralama süresi boyunca itfa edilir.

Geri kiralama işlemi bir finansal kiralama ise, yapılmış olan işlem, kiralanan varlık işlemin teminatı olmak üzere, kiraya verenin kiracıya finansman sağladığı bir araçtır. Bu nedenle, ilgili varlığın defter değerini aşan satış gelirlerinin gelir olarak görülmesi doğru değildir. Bu türden fazla tutarlar ertelenir ve kiralama süresi boyunca itfa edilir.

Bir satış ve geri kiralama işleminin faaliyet kiralaması ile sonuçlanması ve ilgili işlemin gerçeğe uygun değer üzerinden gerçekleştiğinin açık olması durumunda, her türlü kâr veya zarar hemen muhasebeleştirilir. Satış fiyatının gerçeğe uygun değer altında olması durumunda, piyasa fiyatının altında yapılacak kira ödemeleri dolayısıyla karşılanacak zararlar hariç, ki bu durumda bunlar ertelenir ve ilgili varlığın tahmini kullanım süresince kira ödemeleriyle orantılı olarak itfa edilir, diğer her türlü kâr

ve zarar hemen muhasebeleştirilir. Satış fiyatının gerçeğe uygun değerin üzerinde olması durumunda, gerçeğe uygun değeri aşan kısım ertelenir ve ilgili varlığın beklenen kullanım süresi boyunca itfa edilir.

Geri kiralama işlemleri faaliyet kiralaması ve ilgili kira ödemeleri ile satış fiyatları gerçeğe uygun değerde ise, normal bir satış işlemi söz konusudur ve her türlü kâr ya da zarar hemen muhasebeleştirilir.

Faaliyet kiralamaları açısından, satış ve geri kiralama işleminin meydana geldiği tarihteki gerçeğe uygun değerin defter değerinden düşük olması durumunda, defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark hemen muhasebeleştirilir.

Finansal kiralamalar açısından, ilgili varlığın değerinde düşüklük olduğu ve bu nedenle buna ilişkin defter değerinin TMS 36 uyarınca geri kazanılabilir tutara iskonto edildiği durumlar hariç olmak üzere, bu tür bir düzeltme gerekmez.

Finansal kiralama kapsamında kiraya veren tarafından yapılacak işlemlere ilişkin olarak THP'de yer alan hesapların açıklamaları ile işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

6.2.2. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (202)

Maddi duran varlıkların finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiraya konu edilmesi durumunda finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı ile faaliyet kiralamasının döneme isabet eden kısmı bu hesapta izlenir.

Finansal kiralamanın dışında faaliyet kiralaması ile diğer kiralama türlerinin döneme isabet eden kısmı bu hesabın borcuna, 79010 Kiralama Gelirleri hesabına alacak kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

6.2.3. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - YABANCI PARA (203)

202 Finansal Kiralama İşlemlerinden Alacaklar – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir.

6.2.4. KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) – TÜRK PARASI (204)

Finansal kiralama yönteminde, kiralamaya konu varlığın maliyeti ile sözleşmeye göre taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı arasındaki fark bu

hesabın alacağında izlenir. Dönemsellik ilkesi gereği finansal kiralama kira gelirleri bu hesabın borcuna, 582 Finansal Kiralama Gelirleri - T.P. hesabına alacak kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

Bilançoda, “Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri” kalemi “Finansal Kiralama İşlemlerinden Alacaklar” kaleminin altında bir indirim kalemi olarak yer alır ve bu iki kalem arasındaki fark net yatırım tutarını ifade eder.

6.2.5. KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) YABANCI PARA (205)

204 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

ÖRNEK: Banka aktifinde 100.000.- TL defter değeri ile bulunan bir taşıtı 01.01.2005 tarihinde 150.000.- TL bedelle, kiralama süresi sonunda mülkiyetini de kiracıya devretmek kaydıyla kiralamıştır. Sözleşme gereği, kiralama bedeli 15.000.- TL’lik eşit taksitlerle 6 ayda bir olmak üzere 5 yılda ödenecektir. İşleme ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Taşıttın finansal kiralama yoluyla satışı;

_____ 01.01.2005 _____

202- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 150.000.- TL

204- KAZANILMAMIŞ FİN. KİRA. GELİRLERİ	50.000.- TL
250- MENKULLER	100.000.- TL
- Nakil Vasıtaları	

_____ / _____

Kiralama bedeline ilişkin ilk taksidin tahsili;

_____ 01.07.2005 _____

010-KASA HESABI 15.000.- TL

204-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRA. GELİRLERİ 5.000.- TL

202- KİRALAMA İŞLEM. ALACAKLAR	15.000.- TL
582- FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ	5.000.- TL

_____ / _____

(*) Kiralama gelirlerinin vergiye tabi olmadığı varsayılmıştır.

şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Bankanın sözleşme gereğince izleyen dönemlerde yapacağı tahsilatlar da yukarıdaki gibi muhasebeleştirilecektir. Kiralama konusu varlık henüz mülkiyetinden çıkmamış olmakla birlikte mevcut düzenlemeler çerçevesinde bankanın, amortisman ayırması gerekmemektedir.

Döviz üzerinden yapılan finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi aşağıda verilen örnekteki gibidir.

ÖRNEK: Banka aktifinde 200.000.- TL defter değeri ile yer alan bir gayrimenkulü 1.1.2005 tarihinde 30.000.- USD karşılığında; 6 ayda bir 3.000.-USD tahsil etmek ve sözleşme süresi sonunda mülkiyetini kiracıya devretmek üzere 5 yıl süre ile kiralamıştır. Bu işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Gayrimenkulün kiralama yoluyla satışı;

01.01.2005

203- KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	30.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	200.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	20.000.- USD
205- KAZANILMAMIŞ FİN. KİRA. GELİRLERİ	10.000.- USD
252- GAYRİMENKULLER	200.000.- TL

(*) Döviz kurunun; 1 USD=10 TL olduğu kabul edilmiştir.

Kiralama bedeline ilişkin ilk taksidin tahsili;

01.07.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	3.000.- USD
205- KAZANILMAMIŞ FİN. KİRA. GELİR.	1.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	33.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	2.000.- USD
203- KİRALAMA İŞLEM. ALACAKLAR	3.000.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	3.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	22.000.- TL
583- FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ	11.000.- TL

(*) Yukarıdaki işlemlerde vergi olmadığı ve işlem tarihindeki döviz kurunun 1 USD= 11 TL olduğu varsayılmıştır.

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bankanın daha sonraki dönemlerde yapacağı tahsilatlar da yukarıdaki gibi kayıtlara yansıtılacaktır. Burada unutulmaması gereken önemli bir husus, dönemsellik ilkesi uyarınca, hesap dönemleri sonunda 204-205 numaralı hesaplarda yer alan tutarlardan ilgili döneme tekabül eden kısmın dönem gelirlerine aktarılmasıdır.

6.2.6. ZORUNLU KARŞILIKLAR - TÜRK PARASI (210)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemeleri çerçevesinde, Türk parası zorunlu karşılıkların bloke olarak tesis edilen kısmının izlendiği aktif nitelikli bir hesap olup, genel müdürlükte hareket görür.

Bankaların TL mevduatlarının artması nedeniyle tesis edilmesi gereken karşılıklar,

_____ / _____

210- ZORUNLU KARŞILIKLAR

020- T.C. MERKEZ BANKASI

- Vadesiz Serbest Hesap
veya

022- YURTIÇİ BANKALAR

_____ / _____

Mevduatın azalması sonucu tesis edilen karşılıkların iade edilmesi,

_____ / _____

020- T.C. MERKEZ BANKASI

- Vadesiz Serbest Hesap

210-ZORUNLU KARŞILIKLAR

_____ / _____

Banka lehine, tesis edilen zorunlu karşılıklar üzerinden faiz tahakkuk ettirilmesi durumunda oluşan gelir tutarı ise,

_____ / _____

020- T.C. MERKEZ BANKASI

- Vadesiz Serbest Hesap

560- ZORUNLU KAR. ALINAN FAİZLER

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

6.2.7. ZORUNLU KARŞILIKLAR - YABANCI PARA (211)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemeleri çerçevesinde yabancı para zorunlu karşılıkların bloke olarak tesis edilen kısmının izlendiği aktif nitelikli bir hesap olup, genel müdürlükte hareket görür. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

Yabancı para olarak tesis edilen zorunlu karşılıklar bu hesabın borcu ile 021 veya 023 numaralı hesapların alacağı ile karşılıklı şekilde kayıtlara alınacaktır. Ayrılan karşılıklarla ilgili olarak banka lehine tahakkuk ettirilen faizler,

	/	
021- T.C. MERKEZ BANKASI		
- Vadesiz Serbest Hesap		
294- DÖVİZ A/S HESABI		
295- DÖVİZ VAZİYETİ		
561- ZORUNLU KAR. ALINAN FAİZLER		

hesapları kullanılarak muhasebeleştirilir. Elde edilen faiz gelirinin BSMV'ye tabi olması durumunda, oluşan vergi ise,

	/	
820-VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR		
380- ÖDENECEK VERGİ, RES.HARÇ VE PRİMLER		

şeklinde kayıtlara alınır.

6.2.8. KREDİ FAİZLERİ VE GELİRLERİ TAHAKKUK VE REESKONTLARI - TP (220)

FAİZ TAHAKKUKLARI (22000)

Kredilerin dönem kârını ilgilendirdiği halde henüz tahsil olunmamış faizleri, tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Üçüncü Grup, Dördüncü Grup ve Beşinci Grup krediler ve diğer alacaklar altında tasnif edile-

rek donuk alacak haline gelen tutarlar için döneme ilişkin faiz tahakkuku yapılmaz. Donuk alacak haline dönüşen tutar için daha önce yapılmış bulunan ve tahsil edilmediği halde gelir yazılan faiz tahakkukları muhasebe kayıtları üzerinde iptal edilir. Donuk alacaklara ilişkin olarak sadece nakden tahsil edilen faizler gelir yazılır.

ÖRNEK: Bankanın kısa vadeli krediler hesabında yer alan bir alacağına 31.03.2005 tarihinde 100.000.- TL faiz ve 20.000.- TL komisyon tahakkuk ettirildiği ve bu faiz ve komisyon üzerinden % 5 oranında BSMV ödeneceği varsayımıyla yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

31.03.2005

220- KREDİ FAİZ.VE GELİR TAH. VE REES.	120.000.- TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR	6.000.- TL
514- KISA VAD.KRED. ALINAN FAİZLER	100.000.- TL
714- KISA VAD. DİĞ. KRED. AL.ÜCRET VE KOM.	20.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HARÇ VE PRİMLER	6.000.- TL

(*) BSMV'nin müşteri tarafından ödeneceği varsayılmıştır.

Tahakkuk ettirilen bu faiz, komisyon ve vergilerin kısa bir süre sonunda tahsil edilmesi durumunda ise,

010- KASA HESABI	126.000.- TL
220- KREDİ FAİZ.VE GELİR TAH. VE REES.	120.000.- TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR	6.000.- TL

kayı yapılarak hesap kapatılır.

Borçlu cari hesap şeklinde işleyen kredilerde, faiz tahakkuk dönemleri; Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayı sonlarıdır. Dönem sonları ve kredilerin kapatıldığı dönemlerde faiz ve komisyon tahakkukları yukarıdaki şekilde yapılır.

Bankalar tarafından yapılan bu tahakkuk işlemlerinden doğan alacakların tahakkuk tarihinden çok kısa bir süre sonra tahsil edilmesi gerekir- tahsi-

linin 90 günden fazla gecikmiş olması durumunda, Karşılıklar Kararnamesi uyarınca hem bu tutarların hem de kredi anapara alacağıının donuk alacak niteliğini taşıyacağı ve dolayısıyla 170 numaralı hesap grubuna aktarılması gerektiği unutulmamalıdır.

Yabancı para olarak tahakkuk ettirilen alacakların kayıtlara alınması da yukarıdaki mantık çerçevesinde YP hesaplar ve döviz vaziyeti ve döviz alım-satım hesapları kullanılarak yapılmalıdır.

FAİZ REESKONTLARI (22001)

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş tüm krediler için, o dönemi ilgilendiren faizlerin reeskontları yapılır ve bu hesaba borç, ilgili gelir hesaplarına alacak verilir.

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Üçüncü Grup, Dördüncü Grup ve Beşinci Grup krediler ve diğer alacaklar altında tasnif edilerek donuk alacak haline gelen tutarlar için döneme ilişkin faiz reeskontu yapılmaz. Donuk alacak haline dönüşen tutar için daha önce yapılmış bulunan ve tahsil edilmediği halde gelir yazılan faiz reeskontları muhasebe kayıtları üzerinde iptal edilir. Donuk alacaklara ilişkin olarak sadece nakden tahsil edilen faizler gelir yazılır.

Genel anlamıyla reeskont, dönemsellik ilkesi gereği gelir ve giderlerin ilgili hesap dönemine tekabül eden tutarlarının hesaplanıp sonuç hesaplarına aktarılma işlemi olarak tanımlanabilir. Dönem sonlarında yapılan bu hesaplama işlemleri sırasında gelirin veya giderin tahakkuk ettirilmesi ya da tahsil edilebilir nitelikte olması söz konusu değildir.

Kredi faizlerinde genellikle Mart, Haziran; Eylül ve Aralık ay sonları itibarıyla faiz tahakkuku yapıldığından, diğer ay sonlarında hak edilen faizler reeskont yoluyla sonuç hesaplarına alınmaktadır. Yılsonunda yapılanlar hariç olmak üzere, reeskont işlemlerine ilişkin kayıtların dönemi izleyen ayın ilk gününde ters kayıtla iptal edilmelidir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, bir bankanın kredi alacağı ile ilgili olarak Şubat ayı sonunda 50.000.- TL faiz ve 5.000.- TL komisyon reeskontu yaptığı varsayımıyla yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi yapılır.

Reeskont tutarının kayıtlara alınması,

28.02.2005

220-KREDİ FAİZ. VE GEL. TAH. VE REES. 55.000.- TL

514- KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER 50.000.- TL
714- KRED. AL. ÜCRET VE KOMİSYONLAR 5.000.- TL

/

Reeskontun iptali,

01.03.2005

514- KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER 50.000.- TL
714- KRED. AL. ÜCRET VE KOMİSYONLAR 5.000.- TL

220-KREDİ FAİZ. VE GEL. TAH.VE REES. 55.000.- TL

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

KREDİ KOMİSYON VE DİĞER GELİRLER TAHAKKUKLARI (22002)

Kısa, orta ve uzun vadeli kredilerin dönem kârını ilgilendirdiği halde henüz tahsil olunmamış komisyon ve diğer gelirler, tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

Bu hesabın işleyiş esasları ve buna ilişkin muhasebe kayıtları Faiz Tahakkukları ile ilgili bölümde açıklandığı gibidir.

KREDİ KOMİSYON VE DİĞER GELİRLER REESKONTLARI (22003)

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş tüm krediler için, o dönemi ilgilendiren komisyon ve diğer gelirlerin reeskontları yapılır ve bu hesaba borç ilgili gelir hesaplarına alacak verilir.

Bu hesabın işleyiş esasları ve buna ilişkin muhasebe kayıtları Faiz Reeskontları ile ilgili bölümde açıklandığı gibidir.

DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLER ANAPARA KUR ARTIŞ TAHAKKUKLARI (22004)

Dövizle endeksli kredilerde, değerleme kurlarının başlangıç kurlarının üzerinde olması neticesinde kredinin anapara tutarında meydana gelen artışlar tahakkuk yöntemiyle ilgili gelir hesaplarına alacak verilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLER ANAPARA KUR ARTIŞ REESKONTLARI (22005)

Dönem sonları itibarıyla tahakkuk dönemi gelmemiş dövizle endeksli kredilerde değerleme kurlarının başlangıç kurlarının üzerinde olması neticesinde kredinin anapara tutarında meydana gelen artışlar bu hesaba borç, ilgili gelir hesaplarına alacak verilir.

6.2.9. KREDİ FAİZLERİ VE GELİRLERİ TAHAKKUK VE REESKONTLARI YP (221)

220 Kredi Faizleri ve Gelirleri Tahakkuk ve Reeskontları – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

6.2.10. DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI – TÜRK PARASI (222)

Dönem kârını ilgilendirdiği halde, henüz tahsil edilmemiş bulunan menkul değerler ve zorunlu karşılıklar faiz gelir reeskontları, faktoring alacaklarına ilişkin reeskontlar ve diğer faiz ve gelir reeskontlarının döneme isabet eden bölümü bu hesaba borç kaydedilerek ilgili kâr/zarar hesabının alacağında gösterilir.

Yapısal pozisyon olarak tutulan menkul değerlerin faiz ve gelir reeskontları ise özkaynaklar altında ilgili oldukları fon hesabı ile karşılıklı çalışır.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı çerçevesinde teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçekleşen değer artışları bu hesapta izlenir. Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre sonuç hesaplarına veya özkaynak kalemlerine intikal ettirilir.

Değerleme kurlarının başlangıç kurlarının üzerinde olması neticesinde dövize endeksli menkul değerlerin defter değerinde meydana gelen artışlar bu hesaba borcuna, ilgili kâr/zarar hesabının alacağına kaydedilir.

6.2.11. DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI - YABANCI PARA (223)

222 Diğer Faiz ve Gelir Reeskontları – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

6.2.12. TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR – TÜRK PARASI (224)

Bilânço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar aktif nitelikli bu hesapta izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerleme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre ilgili gelir veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

6.2.13. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURUDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (238)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslar çerçevesinde satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlık olarak sınıflandırılan varlıklar bu hesapta izlenir.

6.2.14. İŞTİRAKLER - TÜRK PARASI (240)

Bankaların, sermaye veya yönetim kontrolü bulunmamakla birlikte, üzerlerinde önemli etkinliğe sahip oldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur. Bu hesapta izlenen hisse senetleri bilanço dışı hesaplarda nominal değerleri ile de izlenir. Bedelsiz alınan hisse senetleri ile değerlendirme artışları bu hesaba kaydedilir.

Değerleme Artışı Hesabı: İştiraklerin değer artış farkları bu hesaba borç, 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına alacak yazılarak izlenir. İştirak hisselerinin değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her iştirake ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

Bu şekilde değerlenen iştirakin satılması halinde 414030 İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına kaydedilen değer artışı, bu hesapla karşılıklı olarak kapatılır, satış işleminde doğan kâr veya zarar ilgili hesaplara yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın 15.01.2005 tarihinde bir şirketin, nominal değeri 120.000.- TL olan %10 oranındaki hisselerini 100.000.- TL bedelle satın aldığı varsayımıyla yapacağı ilk kayıt ile izleyen dönemlerde bu hisse senetlerinin değerinin değişmesi durumunda yapması gereken işlemler aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilecektir.

İştirak hisselerinin satın alınması,

_____ 15.01.2005 _____	
240- İŞTİRAKLER	100.000.- TL
- Maliyet Bedeli	
010- KASA	100.000.- TL
_____ / _____	

Hisse senetleri nominal bedellerinin kaydı;

_____ 15.01.2005 _____	
996- DİĞER BİLANÇO DİŐİ HESAP. ALACAKLAR	120.000.- TL
998- DİĞER BİLANÇO DİŐİ HESAP. BORÇLAR	120.000.- TL
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bu hesabın açıklamasında, iştiraklerin asli hesaplara kaydedilen alış bedelinin yanı sıra, satın alınan hisse senetlerinin nominal bedellerinin bilanço dışı hesaplarda da izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Değerlemeye ilişkin hesaplamalarda kullanılmamakla beraber, iştirak hisse senetlerinin nominal bedellerinin bilanço dışı hesaplarda izlenmesi, bankaların bu iştiraklerdeki pay oranının tespit edilebilmesi bakımından gereklidir.

Portföyde bulunan hisse senetlerinin rayiç değerlerinin 31.03.2005 tarihinde 120.000.- TL'ye yükseldiği varsayımıyla oluşan değer artışı,

31.03.2005

240- İŞTİRAKLER	20.000.- TL
- Değerleme Farkları	
414- SERMAYE YEDEKLERİ	20.000.- TL
- Menkul Değ. Değerleme Farkları	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir. Bankanın elindeki hisse senetlerinin değerinin izleyen dönemlerde 120.000.- TL'nin üzerine çıkması durumunda meydana gelen artış tutarları da aynı şekilde kayıtlara alınmalıdır.

Bankanın portföyündeki iştirak hisselerinin değerinin maliyet bedelinin veya değerlenmiş tutarının altına düşmesi durumunda da meydana gelen düşüş tutarında karşılık ayrılması gerekir. Böyle bir durumda değer azalışı, öncelikle varsa 414- Sermaye Yedekleri hesabına daha önce yazılmış olan değer artışının iptal edilmesi, değer düşüşünün daha önce yapılmış olan değer artışından fazla olması durumunda ise, öncelikle 414 numaralı hesaba yazılan değer artışının iptali ve fazla kalan değer düşüşünün de 820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ hesabına borç ve 246-İŞTİRAKLER ve BAĞLI ORTAKLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI hesabına alacak kaydı verilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

Bu çerçevede, hisse senetlerinin değerinin 30.04.2005 tarihinde 110.000.- TL'ye düştüğü varsayımıyla oluşan değer düşüşü,

30.04.2005

414- SERMAYE YEDEKLERİ	10.000.- TL
- Menkul Değ. Değerleme Farkları	
240- İŞTİRAKLER	10.000.- TL
- Değerleme Farkları	
/	

şeklinde kayıtlara alınır.

31.03.2005 tarihindeki değerlenmiş tutarı 120.000.- TL olan iştirak hisselerinin değerinin 30.0.2005 tarihinde 90.000.- TL'ye düşmüş olduğu varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları ise,

30.04.2005

414- SERMAYE YEDEKLERİ

20.000.- TL

- Menkul Değ. Değerleme Farkları

240- İŞTİRAKLER

20.000.- TL

- Değer Artışı

/

ve

30.04.2005

820- KARŞILIK VE DEğer DÜŞME GİDERLERİ

10.000.- TL

- İŞtirak Değer Düşüş Giderleri

246- İŞTİRAKLER DEğer DÜŞÜŞ KARŞILIğI

10.000.- TL

/

Şeklinde olmalıdır.

Bankanın elinde bulundurduğu bu hisse senetlerinin satışı halinde, yapılan değerleme işlemlerine ilişkin bir bakiye varsa, öncelikle bu tutarların ters kayıtlı kapatılması ve iliğli hisse senetlerinin 240 numaralı hesaptan çıkarılması gerekir.

6.2.15. İŞTİRAKLER -YABANCI PARA (241)

Kur Değişiminin Etkilerine ilişkin TMS-21 nolu Standart hükümleri çerçevesinde yabancı para olmak kaydıyla 240 İŞtirakler – T.P. hesabının açıklaması bu hesap için de geçerlidir. Hesap mutlaka sabit fiyat üzerinden hareket görmeli ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulmalıdır.

Kur Değişiminin Etkileri Muhasebeleştirilmesine ilişkin TMS-21 nolu standartta; “parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar doğrudan özkaynaklarda muhasebeleŐtirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da özkaynaklarda muhasebeleştirilir. Buna karŐın, parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kâr ya da zararda muhasebeleŐtirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da kâr ya da zararda muhasebeleştirilir. Bir işleminin yurtdışındaki işlemeden öngörülebilir bir gelecekte gerçekteŐmesi beklenmeyen bir parasal alacağı, özünde işleminin yurtdışındaki işlemedeki net yatırımının bir parçası olarak kabul edilir. Raporlayan işleminin yurtdışındaki işlemindeki net yatırımının bir parçasını oluşturan parasal bir

kaleminden kaynaklanan kur farkları, raporlayan işletmenin bireysel finansal tablolarında ve yurtdışındaki işletmenin kendi finansal tablolarında kâr ya da zarar olarak muhasebeleştirilir. Yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda (örneğin yurtdışındaki işletme bir bağlı ortaklık ise konsolide finansal tablolar), bu tür kur farkları başlangıçta öz-kaynakların ayrı bir unsuru olarak muhasebeleştirilir ve net yatırım elden çıkarılıncaya kadar kâr ya da zarar olarak muhasebeleştirilemez.”

hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki hükümler çerçevesinde, yabancı para üzerinden izlenen iştirakler hesabının işleyişi de 240 numaralı hesap için verilen esaslar dahilinde yapılır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus, değer artışları için 414 nolu hesap yerine 415 hesap kullanıldığından herhangi bir kambiyo geliri oluşmamaktadır. Ancak, değer düşüşü olması durumunda oluşan değer düşüşünün varsa 415 hesaptaki ilgili bakiyenin üzerinde olan kısmı gider olarak kaydedildiğinden, döviz vaziyet ve döviz alım-satım hesaplarının çalıştırılmak zorundadır.

ÖRNEK: Bankanın yurtdışında kurulu bir şirketin % 10 oranındaki hisselerini 15.01.2005 tarihinde 100.000.- USD bedelle satın almıştır. Bu şirketin hisselerinin değerinin 31.03.2005 tarihinde 105.000.- USD'ye çıktığı varsayımıyla satın alma ve değerlendirme tarihlerinde yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Hisselerin satın alınması,

_____ 15.01.2005 _____

241- İŞTİRAKLER 100.000.- USD

025- YURTDIŞI BANKALAR 100.000.- USD

/

Söz konusu hisse senetlerinin değerinin 31.03.2005 tarihinde değerlendirilmesi sonucu oluşan değerlendirme farkı ise,

_____ 31.03.2005 _____

241- İŞTİRAKLER 5.000.- USD

- Değerleme Artışı

415- SERMAYE YEDEKLERİ 5.000.- USD

41503- Menkul Değ. Değ. Farkları

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

Hisse senetlerinin 30.04.2005 tarihinde yapılan değerleme işlemi sonucunda değerinin 95.000.- USD olduğu varsayımıyla yapılması gereken muhasebe kayıtları da aşağıdaki gibi olacaktır.

Hisse senetleri ile ilgili daha önce hesaplanan değer artışının iptali,

30.04.2005

415- SERMAYE YEDEKLERİ	5.000.- USD
41503- Menkul Değ. Değer. Farkları	
241- İşTİRAKLER	5.000.- USD
- Değerleme Farkları	
/	

Net değerleme farkının kayıtlara yansıtılması,

30.04.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.000.- USD
821- KARŞILIK VE DEğer DÜŞME GİDERLERİ	50.000.- TL
- İştirak Değer Düşüş Giderleri	
247- İşTİRAK DEğer DÜŞÜŞ KARŞILIğI	5.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	50.000.- TL
/	

(*) Bu tarihteki döviz kurunun 1 USD=10 TL olduğu kabul edilmiştir.

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bankanın elinde bulundurduğu bu hisse senetlerinin satışı halinde, öncelikle yapılan değerleme işlemlerine ilişkin bir bakiye varsa, öncelikle bu tutarların ters kayıtla kapatılması ve ilgili hisse senetlerinin 241 numaralı hesaptan çıkarılması gerekir.

6.2.16. BAğLI ORTAKLIKLAR - TÜRK PARASI (242)

Bankaların, sermayesi veya yönetimi üzerinde kontrol gücüne sahip buldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur. Bu hesapta izlenen hisse senetleri bilanço dışı hesaplarda nominal değerleri ile de izlenir. Bedelsiz alınan hisse senetleri ile değerleme artışları bu hesaba kaydedilir.

Değerleme Artışı Hesabı: Bağlı ortaklıklarının değer artış farkları bu hesaba borç, 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık-

lardan hesabına alacak yazılarak izlenir. Bağlı ortaklığın sermaye paylarının değerlendirilmiş tutarlarında (fiyatlarında) azalma meydana gelmesi halinde ise azalma tutarına ilişkin olarak yukarıdaki kaydın tersi yapılır. Hesap bakiyesini aşan tutarda değer düşüşleri için değer düşüş karşılığı ayrılır. Tekrar değer artışı halinde önce gider yazılan tutar ters kayıtlarla gelire dönüştürülür ve tekrar ilk mekanizma işlemeye başlar. Her bağlı ortaklığın sermaye paylarına ilişkin değerlendirme işlemi bu hesapta ayrı ayrı takip edilir.

Bu şekilde değerlendirilen bağlı ortaklığın sermaye paylarının satılması halinde 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına kaydedilen değer artışı, bu hesapla karşılıklı olarak kapatılır, satış işleminden doğan kâr veya zarar ilgili hesaplara yansıtılır.

Bu hesabın işleyiş esasları ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 240 numaralı hesaba ilişkin olarak verilen örnekteki gibidir.

6.2.17. BAĞLI ORTAKLIKLAR -YABANCI PARA (243)

Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı çerçevesinde yabancı para olmak kaydıyla 242 Bağlı Ortaklıklar – T.P. hesabının açıklaması bu hesap için de geçerlidir. Hesap mutlaka sabit fiyat üzerinden hareket görmeli ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulmalıdır.

Bu hesabın işleyiş esasları ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 241 numaralı hesaba ilişkin olarak verilen örnekteki gibidir.

6.2.18. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER –TÜRK PARASI (244)

Yatırım amaçlı menkul kıymetlerin ve mülkiyeti bankada kalmak kaydıyla teminata verilen, bloke edilen ve repoya konu olan vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlerin kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Hesap dönem sonları itibarıyla etkin faiz oranı yöntemi kullanılarak itfa edilmiş maliyetiyle değerlemeye tabi tutulur ve değerlendirme farkları sonuç hesaplarına intikal ettirilir.

Repoya konu edilen vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin gelir reeskontu ile repo işleminden sağlanan fonlar için gider reeskontu düzenli olarak hesaplanır.

Repo vadesinde anapara ve faizden oluşan toplam borç, müşteriye ilgili ödeme ve gider hesapları çalıştırılarak ödendikten sonra menkul değer daha önce bulunduğu hesap grubuna tekrar aktarılır.

Repo işlemleri ile ilgili örnekler 14 üncü bölümde verilmiştir.

24451 MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PIYASASINDAN ALACAKLAR

Menkul Kıymet Ödünç Piyasası'nda ödünç verme işlemlerine konu olan vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler, bu hesabın borcuna ve ilgili vadeye kadar elde tutulacak menkul değer yardımcı hesabının alacağına kaydedilir.

Bu hesap grubunda yer alan menkul kıymetlerin değerlerinin düşmesi durumunda oluşan değer düşüşleri, 030 numaralı hesaplar için verilen örneklerdeki uygulamaya paralel şekilde muhasebeleştirilir.

6.2.19. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER - YABANCI PARA (245)

Yabancı para olmak kaydıyla 244 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler – T.P. hesabının açıklaması bu hesap için de geçerlidir. Hesap mutlaka sabit fiyat üzerinden hareket görmeli ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulmalıdır.

Yabancı para menkul değerler kullanılarak repo işlemi yapılması durumunda, ilgili kayıtların ve değerlemenin, 244 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler T.P. hesabında ifade edilen hususlar da dikkate alınarak yabancı para işlemler muhasebesine ilişkin esaslar ve hesaplar kullanılarak yapılması gereklidir.

6.2.20. İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) -TÜRK PARASI (246)

İştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıkların değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) elde etme maliyetlerinden veya daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde değer düşüşü 414030 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Bu ortaklıklara ilişkin kalıcı değer azalışları ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde bu hesabın alacağına ilgili gider hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle gider yazılır.

Vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) elde etme maliyetlerinden veya daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde ilgili gider hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılmak suretiyle değer düşüşü kayıtlara yansıtılır. Ancak sözkonusu kıymetlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının), daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde, öncelikle değer artışı ile ilgili olarak önceden yapılan kayıtların yeni

değere göre düzeltilmesi gerekmekte olup, önceki değer artışının üzerinde bir değer kaybı varsa aradaki fark ilgili gider hesabına borç kaydedilerek gider yazılmalıdır.

Değer artışı halinde, önce sözkonusu iştirak/bağlı ortaklık/vadeye kadar elde tutulacak menkul değere ait ayrılan değer düşüş karşılıkları ters kayıtla gelire dönüştürülür. Karşılığı aşan tutarda değer artışları için ise 240, 242, 244 numaralı hesapların altında yer alan Yeniden Değerleme Artışı hesap açıklamasından yararlanır.

6.2.21. İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - YABANCI PARA (247)

İştirakler, bağlı ortaklıklar ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının) kayıtlı değerlerinden veya daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde 821031- İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı Giderleri hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılmak suretiyle değer düşüşü kayıtlara yansıtılır.

Ancak sözkonusu kıymetlerin değerlenmiş tutarlarının (fiyatlarının), daha önceki değerlenmiş tutarlarından (fiyatlarından) düşük olması halinde, öncelikle değer artışı ile ilgili olarak önceden yapılan kayıtların yeni değere göre düzeltilmesi gerekmekte olup, önceki değer artışının üzerinde bir değer kaybı varsa aradaki fark 821031 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı Giderleri hesabına borç kaydedilmelidir.

Değer artışı halinde önce sözkonusu iştirak/bağlı ortaklık/vadeye kadar elde tutulacak menkul değere ait ayrılan değer düşüş karşılıkları ters kayıtla gelire dönüştürülür, karşılığı aşan tutarda değer artışları için ise 241, 243 ve 245 numaralı hesapların altında yer alan Yeniden Değerleme Artışı hesap açıklamasından yararlanır. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesabın bakiyesi dönem sonlarında değerlendirme işleminden geçirilerek Türk parasına dönüştürülür.

6.2.22. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR – TÜRK PARASI (248)

8/11/2006 tarihli ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ hükümleri çerçevesinde, iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dâhil olmak üzere, ana ortaklık bankanın dâhil olduğu grubun bir ortaklık sözleşmesi çerçevesinde başka gruplarla birlikte kontrol ettiği ortaklıkları bu hesapta izlenir.

Bu hesabın işleyiş esasları ile muhasebeleştirilmesi 240 numaralı hesap ile ilgili olarak verilen örnekteki gibidir.

6.2.23. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR – YABANCI PARA (249)

248 Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar – T.P. hesabı açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Bu hesabın işleyişi, Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı çerçevesinde değerlendirilir.

Bu hesabın işleyiş esasları ile muhasebeleştirilmesi 241 numaralı hesap ile ilgili olarak verilen örnekteki gibidir.

6.2.24. MADDİ DURAN VARLIKLAR

6.2.24.1. Genel Bilgi

Maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin, TMS-16 numaralı standartta maddi duran varlıklar; mal veya hizmet üretiminde kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir değerlendirme döneminden daha uzun bir süreyle elde tutulması beklenen fiziki kalemler olarak tanımlanmıştır. Söz konusu standartta, maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesindeki temel konuların; varlıkların muhasebeleştirilmesi, defter değerlerinin belirlenmesi ve bunlarla ilgili olarak finansal tablolara yansıtılması gereken amortisman tutarları ile değer düşüklüğü zararları olduğu belirtilmiştir.

Maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin TMS-16 numaralı standartta yer alan ve bankacılık uygulaması itibarıyla önemli görülen diğer hükümler aşağıda verilmiştir.

Kapsam

Bir başka standart farklı muhasebe işlemlerini gerektirmediği veya izin vermediği sürece, maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde bu Standart hükümleri uygulanır.

Tanımlar

Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir:

Defter değeri: Bir varlığın birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra finansal tablolara yansıtıldığı tutarıdır.

Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değere

rini veya belli durumlarda, (diğer TFRS'lerin özel hükümleri uyarınca) ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder.

Amortisman tabi tutar: Bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine geçen diğer tutarlardan kalıntı değerin düşülmesiyle bulunan tutarı ifade eder.

Amortisman: Bir varlığın amortisman tabi tutarının, yararlı ömür süresince sistematik olarak dağıtılmasını ifade eder.

İşletmeye özgü değer : Bir işletmenin bir varlığın devamlı kullanımından ve yararlı ömrünün sonunda elden çıkarıldığında elde edilmesi beklenen veya bir yükümlülüğün karşılanmasında oluşması beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini ifade eder

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Değer düşüklüğü zararı : Bir varlığın defter değerinin geri kazanabilir tutarını aşan kısmını ifade eder.

Geri kazanılabilir tutar: Bir varlığın net satış fiyatı ve kullanım değerinden büyük olanıdır.

Bir varlığın kalıntı değeri: Bir varlık tahmin edilen yararlı ömrünün sonundaki durum ve yaşına ulaştığında elden çıkarılması sonucu elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri düşülerek ulaşılan tahmini tutardır.

Yararlı ömür: Bir varlığın işletme tarafından kullanılabilmesi beklenen süreyi veya işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı veya benzeri üretim birimini ifade eder.

Muhasebeleştirme

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti, bu kalemlerle ilgili gelecekteki ekonomik yararların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması; ve maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda varlık olarak finansal tablolara yansıtılır.

Yedek parça ve bakım malzemeleri genel olarak stoklarda izlenir ve kullanıldıklarında gelir tablosuna yansıtılır. Ancak, bir işletmenin bir dö-

nemden fazla kullanmayı beklediği önemli yedek parça ve yedek malzemeleri maddi duran varlık olarak değerlendirilir. Aynı Şekilde, eğer yedek parça ve bakım malzemeleri sadece bir maddi duran varlık kalemiyle ilişkili olarak kullanılabiliriyorsa, maddi duran varlık olarak dikkate alınırlar.

Bir işletme bu ilke çerçevesinde, maddi duran varlıklarla ilgili bütün maliyetleri oluştuğu tarihteki değerleriyle muhasebeleştirir. Bu maliyetler, bir maddi duran varlık kaleminin ilk elde etme veya inşa edilmesi aşamasında oluşan ve sonradan; ekleme, kısmi yenileme ve bakım için katlanılan maliyetleri içerir.

MuhasebeleŐtirmede ölçüm

Varlık olarak muhasebeleştirilme koşullarını sağlayan bir maddi duran varlık kalemi, maliyet bedeli ile ölçülür.

Maliyetin ölçümü

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti, muhasebeleştirme tarihindeki peşin fiyatın eŐdeđerleri tutardır.

Muhasebeleştirme sonrası ölçüm

Bir işletme muhasebe politikası olarak, maliyet modelini ya da yeniden değerleme modelini seçer ve bu politikayı ilgili maddi duran varlık sınıfının tamamına uygular.

Maliyet modeli

Bir maddi duran varlık kalemi varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğu zararları indirildikten sonraki değerleri ile gösterilir.

Yeniden değerleme modeli

Gerçeğe uygun değerleri güvenilir olarak ölçülebilir bir maddi duran varlık kalemi, varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, yeniden değerlenmiş tutarı üzerinden gösterilir. Yeniden değerlenmiş tutar, yeniden değerleme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğu zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değerdir. Yeniden değerlemeler, bilanço tarihi itibariyle gerçeğe uygun değer kullanılarak bulunacak tutarın defter değerinden önemli ölçüde farklı olmasına neden olmayacak Şekilde düzenli olarak yapılmalıdır.

Arazi ve binaların gerçeğe uygun değerleri genellikle, piyasa koŐullarındaki kanıtların mesleki yeterliliğe sahip değerleme uzmanları tarafından de-

ğerlendirilmesi sonucu saptanır. Maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değeri genellikle değerlendirme yoluyla belirlenmiş piyasa değerleridir.

Yeniden değerlemelerin sıklığı, yeniden değerlendirme konusu maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlere bağlıdır. Yeniden değerlendirilen varlığın gerçeğe uygun değerinin defter değerinden önemli ölçüde farklılaşması durumunda, varlığın tekrar yeniden değerlendirilmesi gerekir.

Eğer bir varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa, bu artış doğrudan özkaynak hesap grubunda yeniden değerlendirme değer artışı adı altında muhasebeleştirilir. Ancak, bir yeniden değerlendirme değer artışı, aynı varlığın daha önce gelir tablosu ile ilişkilendirilmiş bulunan yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak muhasebeleştirilir.

Eğer bir varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda azalmışsa, bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, sözkonusu varlıkla ilgili olarak daha önce bir yeniden değerlendirme değer artışı oluşturulmuşsa, bu azalış önceki yeniden değerlendirme farkını tersine çevirdiği ölçüde özkaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı hesabından düşülür.

Bir maddi duran varlık kalemine ilişkin özkaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık bilanço dışı bırakıldığında doğrudan geçmiş yıl kârlarına aktarılabilir. Aynı husus varlığın kullanımdan çekilmesi veya elden çıkarılması durumunda da geçerli olabilir. Öte yandan, değer artışının bir kısmı, varlık işletme tarafından kullanıldıkça da aktarılabilir. Bu durumda, aktarılan değer artışı, varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan amortisman ile orijinal maliyeti üzerinden hesaplanan amortisman arasındaki fark kadar olur. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl kârlarına aktarım kâr veya zarar üzerinden yapılamaz.

Maddi duran varlıkların yeniden değerlemesinden kaynaklanan, varsa, gelir vergilerinin etkileri "TMS-12 Gelir Vergileri" Standardına uygun olarak muhasebeleştirilir ve açıklanır.

Amortisman

Bir maddi duran varlık kaleminin, toplam maliyetine göre önemli bir maliyeti olan herbir parçası ayrı ayrı amortismanına tabi tutulur.

İşletme maddi duran varlık kaleminin bazı parçalarını ayrı olarak amortismanına tabi tuttuğu kapsamda, kalemin kalan kısmını da amortismanına

tabi tutar. Kalan kısım, kalemin tek başına önemli olmayan parçalarından oluşur. İşletmenin bu parçalar için değişen beklentileri olması durumunda, kalan kısma ilişkin amortismanın ilgili tüketim alışkanlıkları ve/veya yararlı ömrü doğru olarak yansıtacak şekilde gerçekleştirilmesi için tahmin teknikleri kullanılabilir.

Dönemin amortisman gideri genel olarak gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Ancak, bazı durumlarda varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydalar diğer varlıkların üretiminde kullanılır. Bu durumda, amortisman gideri diğer varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur ve defter değerine dahil edilir.

Amortismanına tabi tutar ve amortisman dönemi

Bir varlığın amortismanına tabi tutarı yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılır.

Amortisman, varlığın kalıntı değeri defter değerini aşmadığı sürece, gerçeğe uygun değerinin defter değerini aştığı durumlarda dahi finansal tablolara yansıtılır. Bir varlığın bakım ve onarımı, amortisman ayırma ihtiyacını ortadan kaldırmaz.

Bir varlığın amortismanına tabi tutarı, kalıntı değeri düşülerek belirlenir. Uygulamada, bir varlığın kalıntı değeri genellikle değersiz ve dolayısıyla amortismanına tabi tutarın hesaplanmasında önemsizdir.

Bir varlığın kalıntı değeri varlığın defter değerine eşit ya da daha fazla bir tutara yükselebilir. Bu durumda, varlığın amortisman gideri, kalıntı değeri sonradan varlığın defter değerinin altında bir değere düşene kadar sifıra eşit olur.

Bir varlığın amortismanına tabi tutulması, varlık kullanılabilir olduğunda, örneğin, yönetim tarafından istenilen yer ve duruma getirildiği zaman başlar. Bir varlığın amortismanı, ilgili varlığın TFRS-5 uyarınca satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılma (veya satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir gruba dahil edilme) tarihi veya varlığın bilanço dışı bırakıldığı tarihin erken olanında durdurulur. Bu yüzden amortisman ayırma işlemi, varlık tamamen itfa olmadıkça, atıl kaldığında ya da kullanımdan kaldırıldığında durmaz. Ancak, kullanıma göre amortisman metodu uygulanırken, amortisman gideri üretim olmadığı zamanlarda sıfır olabilir.

Varlığın yararlı ömrü işletmenin varlıktan beklediği faydaya göre belirlenir. İşletmenin varlık yönetimi politikası, varlıkların belirli bir süre ya da gelecekteki ekonomik yararlarının belirli oranda tüketilmesinden sonra

elden çıkarılmasını gerektirebilir. Bu nedenle, bir varlığın yararlı ömrü ekonomik hizmet süresinden kısa olabilir. Bir varlığın yararlı ömrünün tahmini, işletmenin benzer varlıklara ilişkin tecrübelerine dayanan bir takdir meselesidir.

Arsa ve binalar birlikte alındıklarında dahi ayrılabilir maddi duran varlıklardır ve ayrı olarak muhasebeleştirilirler. Taş ocakları ve toprak doldurmak için kullanılan alanlar gibi bazı istisnalar hariç olmak üzere, arsaların sınırsız yararlı ömrü vardır ve bu nedenle amortismanına tabi tutulmazlar. Binaların sınırlı yararlı ömrü vardır ve bu nedenle amortismanına tabi varlıktırlar. Bir binanın üzerinde bulunduğu arsanın değerindeki artış binanın amortismanına tabi tutarını etkilemez.

Amortisman Yöntemi

Kullanılan amortisman yöntemi, varlığın gelecekteki ekonomik yararlarına ilişkin olarak işletme tarafından uygulanması beklenen tüketim modelini yansıtır.

Bir varlığın amortismanına tabi tutarının yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtmak için çeşitli amortisman yöntemleri kullanılabilir. Bu yöntemler doğrusal amortisman yöntemi, azalan bakiyeler yöntemi, ve üretim miktarı yöntemlerini içerir. Doğrusal amortisman yönteminde, varlığın kalıntı değeri değişmediği sürece, amortisman gideri yararlı ömrü boyunca sabittir. Azalan bakiyeler yönteminde, amortisman gideri yararlı ömür boyunca azalır. Üretim miktarı yönteminde beklenen kullanım ya da üretim miktarı üzerinden amortisman ayrılır. İşletme, varlığın gelecekteki ekonomik yararlarının beklenen tüketim biçimini en çok yansıtan yöntemi seçer. Seçilen yöntem gelecekteki ekonomik yararların beklenen tüketim biçiminde bir değişiklik olmadıkça dönemden döneme tutarlı olarak uygulanır.

Değer düşüklüğü

Bir maddi duran varlık kaleminde değer düşüklüğü olup olmadığının belirlenmesinde, "TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardı hükümleri uygulanır. Bu standart bir işletmenin varlığın defter değerinin nasıl gözden geçirileceğini, bir varlığın geri kazanılabilir tutarının nasıl belirleneceğini, ve değer düşüklüğü zararının ne zaman muhasebeleştirileceği ya da iptal edileceğini belirler.

Değer düşüklüğü tazminatı

Değer düşüklüğü olan, kayıp ya da vazgeçilen maddi duran varlık kalemleri için üçüncü kişilerden alınan tazminatlar, tazminat tahsil edilebilir olduğunda gelir tablosu ile ilişkilendirilir.

Maddi duran varlık kalemlerinin değer düşüklüğü ya da kayıpları, ve bunlara ilişkin üçüncü kişilerden talep edilen veya tahsil edilen tazminatlar ve yenilenen varlıklar için sonradan yapılan satınalma veya inşa faaliyetleri farklı ekonomik olaylardır ve farklı esaslarla muhasebeleştirilir.

Bilanço dışı bırakma

Bir maddi duran varlık kaleminin defter değeri, elden çıkarıldığında veya kullanımından ya da elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik yarar beklenmediği durumlarda bilanço dışı bırakılır.

Bir maddi duran varlık kaleminin bilanço dışı bırakılmasından doğan kazanç veya kayıp ilgili kalem bilanço dışı bırakıldığında (TMS-17 farklı şekilde satış ve geri kiralama işlemi gerektirmedikçe) gelir tablosu ile ilişkilendirilir.

Bir maddi duran varlık kaleminin bilanço dışı bırakılmasından doğan kazanç ya da kayıp; varsa varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan net tahsilat ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak belirlenir.

Bir maddi duran varlık kaleminin elden çıkarılması nedeniyle ortaya çıkan alacaklar başlangıçta gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilir. Eğer ilgili kalem için yapılan ödeme ertelenmişse, alınan tutar başlangıçta peşin fiyat eşdeğeri ile muhasebeleştirilir. Oluşan alacanın nominal değeri ile peşin fiyat eşdeğeri arasındaki fark, TMS-18'e uygun olarak alacak üzerindeki bileşik getiriye yansıtacak şekilde faiz geliri olarak finansal tablolara yansıtılır.

6.2.24.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Maddi duran varlıklara ilişkin olarak THP'de yer alan hesaplar ve bunların işleyişini gösteren örnekler aşağıda verilmiştir.

6.2.24.2.1. MENKULLER - TÜRK PARASI (250)

Bankalarca finansal kiralama yoluyla edinilen menkuller ile bankaların faaliyetlerini sürdürebilmek için satın aldıkları kullanma süreleri bir yıldan fazla olan kasalar, büro makineleri, mobilya, mefruşat, nakil vasıtaları ve diğer menkul eşya ile ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri gereğince yapılacak yeniden değerleme sonucu menkullerimizde doğan değer artışları ve bankaca alımı yapılmış ancak henüz kullanım için dağıtımı yapılmamış stok menkullerin kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır.

Menkuller hesabında kayıtlı demirbaşlar ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde amortismanına tabi tutulur.

Amortisman süresi sonunda demirbaşlar halen kullanılabilir durumda iseler, "Menkuller" hesabında takip edilmeğe devam olunur. Menkuller hesabında kayıtlı demirbaşlar için "Demirbaş Eşya" ve "Amortisman Defterleri" tutulur. Demirbaşlar ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre kayıtlardan çıkarılır.

Faaliyet kiralaması yöntemi ile kiralamaya konu edilen menkuller 25021 Faaliyet Kiralaması Konusu Menkuller yardımcı hesabında izlenir.

ÖRNEK: Bir bankanın kayıtlarında 100.000.- TL bedelle kayıtlı bir menkul için önceki dönemde ayrılmış olan birikmiş amortisman tutarı 20.000.- TL'dir. İzleyen dönemde bankanın yapacağı değerlendirme işlemleri ile ayrılacak amortismanlara ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır. Yeniden değerlendirme oranı % 50, menkulün faydalı ömrünün 5 yıl olduğu varsayımıyla amortisman oranı ise % 20 olarak kabul edilecektir.

Yılsonunda yapılması gereken değerlendirme işlemi;

_____ / _____		
250-	MENKULLER	50.000.- TL
	256- BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	10.000.- TL
	414- SERMAYE YEDEKLERİ	40.000.- TL
	- Yeniden Değerleme Fonu	
_____ / _____		

şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Görüldüğü üzere, değerlendirme yapıldığında hem menkulün hem de buna ilişkin olarak ayrılmış bulunan birikmiş amortismanlar, değerlendirme oranı ile çarpılarak artış tutarlarının bu iki hesaba ilave edilmiş fark tutar ise gelir hesaplarına aktarılmayıp, özkaynaklar hesabının altında sermaye yedekleri hesabı içinde muhasebeleştirilmiştir.

Amortisman ayrılması;

_____ / _____		
850-	AMORTİSMAN GİDERLERİ	30.000.- TL
	256- BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	30.000.- TL
_____ / _____		

şeklinde muhasebeleştirilir.

Amortismanlar *direkt* veya *endirekt* yöntem olmak üzere iki şekilde kayıtlara alınmaktadır. Direkt yöntemde, ayrılan amortismanlar 850- Amortisman Giderleri hesabına borç ve 250-Menkuller hesabına alacak kaydı verilerek muhasebeleştirilirken, endirekt yöntemde, ayrılan amortismanlar yukarıdaki örnekte olduğu gibi, 850- Amortisman Giderleri hesabına borç ve 256-Birikmiş Amortismanlar hesabına alacak kaydı verilerek muhasebeleştirilmektedir. Direkt yöntemde menkuller hesabı amortisman düşüldükten sonraki bakiyeyi göstermesine karşılık, endirekt yöntemde menkuller hesabı ilk giriş bedeli üzerinden görülecek, ancak birikmiş amortismanlar bu hesabın altında negatif bakiye ile yer alacaktır. Bankalar endirekt yöntemi uygulamaktadır.

Menkul varlığın satılması veya finansal kiralamaya konu edilmesi durumunda bu varlık ile ilgili olarak kayıtlarda bulunan yeniden değerlendirme fonu ve birikmiş amortismanların da tasfiye edilmesi gerekir. Yukarıdaki kayıtlar yapıldıktan sonra sözkonusu menkulün 160.000.- TL'ye satıldığı varsayımıyla yapılması gereken kayıtlar;

010- KASA	160.000.- TL
256- BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR	30.000.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	40.000.- TL
250- MENKULLER	150.000.- TL
790- Diğer FAİZ Dişi GELİRLER	80.000.- TL
- Menkul Sat. Elde Ed. Gelirler	

şeklinde olacaktır.

6.2.24.2.2. MENKULLER - YABANCI PARA (251)

Yurtdışında döviz ödemek suretiyle iktisap edilen ve yurtdışı birimin aktifine kayıtlı menkullerin kaydolunduğu bir hesaptır.

Bu hesabın işleyiş esasları ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 250 numaralı hesap ile ilgili olarak verilen örnekteki gibidir. Ancak, satışı veya değer düşüklüğü sonucu yabancı para cinsinden gelir veya gider oluşması durumunda döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerektiği unutulmamalıdır.

6.2.24.2.3. GAYRİMENKULLER - TÜRK PARASI (252)

Bankaların finansal kiralama yoluyla edindikleri gayrimenkullerin, faaliyetlerini sürdürmek amacıyla satın aldıkları binaların, aynı amaç için satın aldıkları arsalar ve araziler ile bunlar üzerindeki inşa halindeki binalar için yatırdıkları paraların, özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak inşaat ve ticaret veya işletmecilik amacıyla edindikleri gayrimenkul maliyet bedellerinin ve gayrimenkullerin ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre yeniden değerlemeye tabi tutulması sonucu meydana gelen değer artışlarının kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

Kiracı durumunda olan bankalarca, finansal kiralama sözleşmesi sona erdiğinde edinilen gayrimenkuller, 25220 Finansal Kiralamayla Edinilen Gayrimenkullerhesabından 25200 Bankanın Kullanımı İçin hesabına aktarılır.

252000 Binalar hesabında kayıtlı gayrimenkuller, dönem sonlarında ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre amortismanına tabi tutulur.

Faaliyet kiralamasına konu edilen gayrimenkuller 25221 Faaliyet Kiralaması Konusu Gayrimenkuller yardımcı hesabında izlenir.

ÖRNEK: Bankanın finansal kiralamayla rayiç değeri 100.000.- TL olan bir gayrimenkulü yıllık eşit tasitlerle 5 yılda ödenmek üzere toplam 150.000.- TL bedelle satın aldığını varsayalım. İşlemin yapıldığı ve taksit ödemesinin yapıldığı tarihlerde yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Gayrimenkulün satın alınması;

_____ / _____	
252- GAYRİMENKULLER	100.000.- TL
354- ERTELENMİŞ FİN. KİR. GİDERLERİ	50.000.- TL
352- KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	150.000.- TL
- Finansal Kiralama Borçları	
_____ / _____	

Taksit ödemesi;

352-KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	30.000.- TL
- Finansal Kiralama Borçları	
010- KASA	30.000.- TL

Döneme tekabül eden giderin sonuç hesaplarına aktarılması;

644-FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	10.000.- TL
354- ERTELENMİŞ FİN. KİR. GİDERLERİ	10.000.- TL

şeklinde kayıtlara alınır.

Bankanın finansal kiralama yoluyla edindiği, kiralayan sıfatıyla faaliyet kiralamasına konu ettiği veya doğrudan satın aldığı gayrimenkullerin değerlendirilmesi ve bunlar için ayrılması gereken karşılıklar ve amortismana ilişkin işlemler ve muhasebe kayıtları 250- Menkuller hesabı için verilen örnekteki gibidir.

6.2.24.2.4. GAYRİMENKULLER - YABANCI PARA (253)

Yurtdışında döviz ödemek suretiyle iktisap edilen ve yurtdışı birimin aktifine kayıtlı gayrimenkullerin kaydolunduğu bir hesaptır.

Bu hesabın işleyiş esasları ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 252 numaralı hesap ile ilgili olarak verilen örnekteki gibidir. Ancak, yabancı para cinsinden gelir veya gider oluşması durumunda döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekir.

6.2.24.2.5. BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR – TÜRK PARASI (256)

Bilançoların aktifinde yer alan ve bir yıldan fazla kullanılan, yıpranan ve değer kaybına uğrayan menkul ve gayrimenkuller ile maddi olmayan duran varlıkların itfa edilmelerini sağlamak üzere döneme ait amortisman giderlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan ve aktifteki azalmayı ifade eden negatif düzenleyici bir hesaptır.

Bankalar, alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldıkları varlıkları 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia

ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde amortismanına tabi tutar.

6.2.25. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

6.2.25.1. Genel Bilgi

Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesine ilişkin TMS-38 numaralı Standartta, maddi olmayan duran varlık; mal veya hizmet üretiminde veya ediniminde kullanılmak veya üçüncü şahıslara kiraya verilmek veya idari amaçlar için elde tutulan, fiziki özü bulunmayan ve parasal kalem olmayan varlıklar olarak tanımlanmıştır.

Maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar TMS-38 numaralı standartta düzenlenmiştir. Sözkonusu standardın bu çalışmanın kapsamı bakımından yararlı görülen hükümleri aşağıda verilmiştir.

Amaç ve Kapsam

Bu Standardın amacı başka bir Standartta özel hüküm bulunmayan maddi olmayan duran varlıklarla ilgili muhasebeleştirme yöntemlerini belirlemektir. Standart, işletmenin, bir maddi olmayan duran varlığı sadece ve sadece belirlenmiş kriterlerin sağlanmış olması durumunda muhasebeleştirmesini zorunlu kılar. Bu Standart, ayrıca, maddi olmayan duran varlıkların defter değerinin nasıl ölçüleceğini belirleyip, maddi olmayan duran varlıklarla ilgili bazı özel açıklamalar yapılmasını gerektirir.

Tanımlar

Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıda verilmiştir.

Aktif piyasa: Ticareti yapılan kalemlerin homojen olduğu, normal koşullarda her zaman alıcı ve satıcıların bulunduğu ve oluşan fiyatların kamuoyuna açık olduğu piyasadır.

İtfa: Maddi olmayan duran varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılmasını ifade eder.

Varlık: Geçmişteki bazı olayların sonucu olarak işletme tarafından kontrol edilen ve işletmeye gelecekte ekonomik yarar sağlaması beklenen bir kaynaktır.

Defter değeri: Bir varlığın birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra finansal tablolara yansıtıldığı tutarıdır.

Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşasında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, (diğer TFRS'lerin özel hükümleri uyarınca) ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder.

Amortismanına tabi tutar: Bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine gečen diğer tutarlardan kalıntı değerinin düşölmesiyle bulunan tutarı ifade eder.

Geliştirme: Ticari üretim ya da kullanıma başlamadan önce, yeni veya önemli ölçüde geliştirilmiş malzeme, aygıt, ürün, süreç, sistem ya da hizmetlerin üretim planı veya tasarımında araştırma sonuçları ya da diğer bilgilerin uygulanmasıdır.

İşletmeye özgü değer: İşletmenin varlığın devamlı kullanımı ve yararlı ömrünün sonunda elden çıkarılması veya bir yükümlülüğün ödenmesi sırasında oluşması beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini ifade eder.

Varlığın gerçeğe uygun değeri: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Değer düşüklüğü zararı: Bir varlığın defter değerinin geri kazanabilir tutarını aşan kısmını ifade eder.

Maddi olmayan duran varlık: Fiziksel niteliği olmayan tanımlanabilir parasal olmayan varlıktır.

Parasal varlıklar: Elde tutulan para ile, sabit ya da belirlenebilir tutarda bir para cinsinden elde edilecek varlıklardır.

Araştırma: Yeni bir bilimsel ya da teknik bir bilgi ve anlayış kazanma amacıyla üstlenilen özgün ve planlı incelemedir.

Bir maddi olmayan duran varlığın kalıntı değeri: İşletmenin, varlığın halihazırda beklenen yararlı ömrünün ve yaşının sonuna gelmiş olması durumunda, bu varlığı elden çıkarmasından elde edeceği tahmin edilen tutardan tahmini elden çıkarma maliyetleri düşöldükten sonra kalan tutardır.

Yararlı ömür: Bir varlığın işletme tarafından kullanılabilmesi beklenen süreyi veya işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı veya benzeri üretim birimini ifade eder.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İşletmeler sıklıkla kaynak tüketir veya bilimsel ya da teknik bilgi, yeni süreç veya sistemlerin tasarım ve uygulanması, lisans, fikri mülkiyet hakları, piyasa bilgisi ve markalar (marka isimleri ve yayın hakları dahil) gibi maddi olmayan kaynakların elde etme, geliştirme, bakım veya iyileştirilmesi sırasında çeşitli borçlar yüklenirler. Bu geniş kapsamlı başlıklar altındaki kalemlerin yaygın örnekleri; bilgisayar yazılımı, patentler, telif hakları, sinema filmleri, müşteri listeleri, ipotek hizmeti sunma hakları, balıkçılık lisansları, ithalat kotaları, isim hakları, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı ve pazarlama haklarıdır.

Yukarıda tanımlanan bütün kalemler, bir maddi olmayan duran varlık, örneğin belirlenebilirlik, bir kaynak üzerindeki kontrol ve gelecekteki ekonomik yararının varlığı gibi, tanımını karşılamaz. Bu Standardın kapsamı içindeki bir kalem maddi olmayan duran varlık tanımına uymaz ise, onu elde etmek ya da işletme içinde yaratmak için katlanılacak harcamalar, oluştukları anda gider olarak muhasebeleştirilir. İlgili kalemin bir işletme birleşmesi sırasında elde edilmiş olması durumunda, söz konusu kalem, elde etme tarihinde muhasebeleştirilen şerefiyenin bir parçasını oluşturur.

Belirlenebilirlik

Maddi olmayan duran varlık tanımı, maddi olmayan duran varlığın şerefiyeden ayrı olarak belirlenebilmesini gerektirir. Bir işletme birleşmesinde elde edilen şerefiye, devralanın tek başına belirlenemeyen ve ayrı olarak muhasebeleştirilemeyen varlıklardan gelecekte beklediği ekonomik yararlar için yaptığı ödemedir. Gelecekteki ekonomik yarar, elde edilmiş belirlenebilir varlıklar arasındaki ya da, finansal tablolarında tek başına muhasebeleştirilmesi uygun görülmeyen ancak devralanın işletme birleşmesinde ödemeye hazır olduğu varlıklar arasındaki sinerjinin bir sonucu olabilir.

Bir varlık, maddi olmayan duran varlık tanımındaki belirlenebilirlik kriterini; ayrılabilir olması, diğer bir deyişle işletmeden ayrılabilme ya da bölünebilme özelliğine sahip ve bireysel olarak ya da ilgili sözleşme, varlık ya da borçla beraber satılabilir, devredilebilir, lisans altına alınabilir, kiralanabilir ya da takas edilebilir olması veya ilgili hakların işletmeden ya da diğer haklar ve yükümlülüklerden ayrılabilmesi veya devredilebilmesine bakılmaksızın, sözleşmede yer alan haklardan ya da diğer yasal haklardan kaynaklanması durumlarında sağlar.

Kontrol

İşletmenin ilgili varlıktan ortaya çıkan gelecekteki ekonomik yararları kullanabilme ve başkalarının bu yararları erişimini kısıtlama gücü olması durumunda, bu varlıktan ekonomik yarar sağlama gücü var demektir. Bir

işletmenin maddi olmayan duran varlığın gelecekteki ekonomik yararlarını kontrol etme kapasitesi, normal olarak, bir hukuk mahkemesinde uygulanması zorlanabilen yasal haklardan kaynaklanır. Yasal hakların olmadığı durumlarda, söz konusu gücün varlığını göstermek daha zordur. Ancak, hakkın yasal yaptırım gücü, kontrol için gerekli bir koşul değildir, çünkü işletme gelecek ekonomik yararları başka bir şekilde de kontrol edebilir.

Gelecekteki ekonomik yararlar

Maddi olmayan duran varlıktan beklenen gelecekteki ekonomik yararlar; ürün ve hizmet satışından sağlanan geliri, maliyet tasarruflarını ya da işletme tarafından varlıkların kullanımından kaynaklanan diğer yararları içerebilir. Örneğin, üretim sürecinde fikri mülkiyet haklarının kullanımı gelecekteki gelirleri arttırmak yerine gelecekteki üretim maliyetlerini düşürebilir.

Muhasebeleştirme ve ölçme

Bir kalemin maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesi için; maddi olmayan duran varlık tanımı kapsamına girmesi, bu varlıkla ilişkilendirilen gelecekte beklenen ekonomik yararların gerçekleşmesinin muhtemel olması ve varlığın maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi gerekir.

Beklenen gelecekteki ekonomik yararların gerçekleşme olasılığı; ilgili varlığın yararlı ömrü boyunca mevcut olacak ekonomik koşullarla ilgili yönetimin en iyi tahminini yansıtan makul ve desteklenebilir varsayımlar kullanılmak suretiyle değerlendirilir.

Varlığın kullanımıyla ilişkilendirilebilen gelecekteki ekonomik faydaların kesinlik derecesi, harici kanıtlara daha fazla ağırlık verilmek suretiyle, ilk muhasebeleştirme tarihinde mevcut olan kanıtları esas alınmak suretiyle değerlendirilir.

Maddi olmayan duran varlıklar ilk muhasebeleştirilmesi sırasında maliyet bedelleriyle kayıtlara alınır.

Ayrı olarak elde etme

Maddi olmayan duran varlığın maliyeti; ithalat vergileri ve iade edilmeleri mümkün olmayan satın alma vergileri de dahil, ticari iskontolar ve indirimler düşüldükten sonraki satın alma fiyatı ile varlığı amaçlanan kullanımına hazır hale getirmeye yönelik, doğrudan varlıkla ilişkilendirilebilen diğer giderlerden oluşur.

İşletme birleşmesinin bir parçası olarak elde etme

“TFRS 3 İşletme Birleşmeleri” Standardına göre, bir maddi olmayan duran varlığın işletme birleşmesi sırasında elde edilmiş olması durumunda, maddi olmayan duran varlığın maliyeti, elde edilme tarihindeki gerçeğe uygun değeridir.

Bu Standart ve TFRS 3'e uygun olarak, işletme birleşmesinden önce varlığın devralınan tarafından muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda devralan, birleşme tarihinde, devralınanın maddi olmayan duran varlığını şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirir.

İşletme içi yaratılan şerefiye

İşletme içi yaratılan şerefiye, varlık olarak muhasebeleştirilmez.

Bazı durumlarda, gelecekte ekonomik yararlar sağlamak amacıyla harcamalar yapılır, ancak yapılan söz konusu harcamalar, bu Standarttaki muhasebeleştirme kriterlerini sağlayan bir maddi olmayan duran varlığın yaratılması sonucunu vermez. Bu tür harcamalar, çoğu kez işletme içi yaratılan şerefiyeye katkıda bulunur. İşletme içi yaratılan şerefiye, güvenilir bir şekilde maliyetten ölçülebilen, işletme tarafından kontrol edilen tanımlanabilir bir kaynak olmadığından, (yani ne ayrılabilir bir durumdadır ne de sözleşme veya diğer yasal haklardan kaynaklanmaktadır) bir varlık olarak muhasebeleştirilmez.

Giderin muhasebeleştirilmesi

Bir maddi olmayan kalem için yapılan harcamalar, bazı istisnai durumlar haricinde gider olarak muhasebeleştirilir.

Başlangıçta gider olarak muhasebeleştirilen bir maddi olmayan duran varlık ile ilgili harcamalar, daha sonraki bir tarihte maddi olmayan duran varlık maliyetinin bir parçası olarak muhasebeleştirilmezler.

Muhasebeleştirilme sonrası ölçme

Bir işletme, aşağıda açıklanan maliyet yöntemini veya yeniden değerlendirme yöntemini muhasebe politikası olarak seçer. Bir maddi olmayan duran varlığın yeniden değerlendirme yöntemine göre muhasebeleştirilmesi durumunda, sınıftaki diğer tüm varlıklar da, aktif bir piyasalarının bulunmaması durumu söz konusu olmadığı sürece, yine aynı yöntemle göre muhasebeleştirilir.

Maddi olmayan duran varlıklar sınıfı, işletmenin faaliyetlerinde kullanılan benzer nitelik ve işlevdeki varlıklar grubudur. Maddi olmayan duran varlık sınıfında yer alan kalemler, ilgili varlıkların seçilerek yeniden değerlemeye tabi tutulmasından ve mali tablolarda farklı tarihlerdeki maliyet ve değerleri içeren tutarlar olarak raporlanılmasından kaçınmak için, aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi tutulur.

Maliyet yöntemi

Bir maddi olmayan duran varlık, ilk muhasebeleştirilmesinin ardından, maliyetinden, tüm birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararları düşülmüş olarak izlenir.

Yeniden değerlendirme yöntemi

Bir maddi olmayan duran varlık, ilk muhasebeleştirilmesinin ardından, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararlarının tamamı düşüldükten sonra hesaplanan tutarı olan yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden izlenir. Bu Standarda göre yeniden değerlendirme yapmak için, gerçeğe uygun değer, aktif bir piyasa ile ilişkilendirilmek suretiyle belirlenir. Yeniden değerlendirme işlemleri, bilanço tarihinde ilgili aktifin defter değerinin gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde farklılık göstermemesi açısından düzenli olarak yapılır.

Yeniden değerlendirme yöntemi, varlığın maliyeti üzerinden ilk muhasebeleştirilmesinden sonra uygulanır.

Yeniden değerlendirme işlemlerinin sıklığı, yeniden değerlendirilen maddi olmayan duran varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin değişkenliğine bağlıdır. Yeniden değerlendirilen varlığın gerçeğe uygun değerinin, defter değerinden önemli ölçüde farklı olması durumunda, yeniden değerlemeye devam edilmesi gerekir.

Bir maddi olmayan duran varlığın defter değerinin yeniden değerlendirme işlemi sonucunda artması durumunda, söz konusu artış doğrudan, yeniden değerlendirme fazlası adı altında özkaynağa alacak kaydedilir. Ancak, anılan yeniden değerlendirme artışının, varsa daha önce aynı varlık için kâr veya zararda muhasebeleştirilen yeniden değerlendirme azalışını ortadan kaldıran kısmı, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Bir maddi olmayan duran varlığın defter değerinin yeniden değerlendirme işlemi sonucunda azalmış olması durumunda, söz konusu azalan tutar, kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Ancak, anılan varlık için yeniden değerlendirme fazlasında mevcut bakiye ölçüsünde bir azalış olduğu sürece, söz

konusu azalış yeniden değerlendirme fazlası adı altında doğrudan özkaynağa borç kaydedilir.

Özkaynakta yer alan birikmiş yeniden değerlendirme fazlası, elde edildiğinde, doğrudan, dağıtılmamış kârlara nakledilebilir. Değerleme fazlasının tamamı, ilgili varlığın kullanımdan çekilmesi veya elden çıkarılması durumunda elde edilebilir. Ancak, değerlendirme fazlasının bir kısmı, ilgili varlık işletme tarafından kullanıldıkça elde edilebilir, böyle bir durumda, elde edilen değerlendirme fazlası tutarı, söz konusu varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri esas alınarak hesaplanan itfa payları ile tarihi maliyetinin esas alınmış olması durumunda muhasebeleştirilmesi gereken itfa payları arasındaki farktır. Yeniden değerlendirme fazlasından dağıtılmamış kârlara yapılan transfer, gelir tablosu aracılığıyla yapılmaz.

Yararlı ömür

İşletme, bir maddi olmayan duran varlığın yararlı ömrünün sınırlı mı yoksa sınırsız mı olduğunu ve eğer sınırlı ise, bunun süresini veya kendisini oluşturan ürün veya benzeri birimlerin sayısını değerlendirir. İlgili her türlü unsura ilişkin olarak yapılan analiz esas alındığında, varlığın işletmeye net nakit girişi sağlaması beklenen süre için öngörülebilir bir sınır olmaması durumunda, işletme, maddi olmayan duran varlığı sınırsız yararlı ömre sahip olarak değerlendirir.

Kalıntı değer

Sınırlı yararlı ömre sahip varlığın itfaya tabi tutarı, kalıntı değeri düşüldükten sonra belirlenir. Sıfırdan farklı bir kalıntı değer, işletmenin maddi olmayan duran varlığı yararlı ekonomik ömrü bitmeden elden çıkarmayı beklediği anlamına gelir.

Defter değerinin geri kazanılabilir durumu - değer düşüklüğü zararları

Bir maddi olmayan duran varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığını belirlemek için, işletme, "TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardını uygular. Anılan Standart, işletmenin varlıklarının defter değerlerini ne zaman ve nasıl incelenmesi, geri kazanılabilir tutarlarının nasıl belirlenmesi ve değer düşüklüğü zararlarının ne zaman muhasebeleştirilmesi ya da iptal edilmesi gerektiğini gösterir.

6.2.25.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişı

Maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olarak THP'de yeralan hesaplar ile açıklamaları aşağıda verilmiştir.

6.2.25.2.1. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR TÜRK PARASI (258)

Bankanın tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması ya da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler bu hesaba kaydedilir. Aktif nitelikli bir hesaptır. Yukarıda belirtilen giderlerin aktifleştirilmesi ve değerlemesi ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre yapılır.

Bankanın kiraladığı bir yerin şeref ve önemine karşılık, herhangi bir maddi varlık edinmeksizin, yapılan ödeme ile devir ve satın aldığı bir şirkete ödediği bedelin satın alınan şirketin özvarlığından fazla olan kısmı bu hesapta izlenir.

ÖRNEK: Bankanın, 15.01.2005 tarihinde sermayesi 100.000.- TL olan bir şirketin %10 oranındaki hisselerini 25.000.- TL ödeyerek satın almıştır. Bu şirketin hisselerinin işlemin yapıldığı tarihteki toplam rayiç değerinin de 100.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

15.01.2005

240- İŞTİRAKLER	10.000.- TL
258- MADDİ OLM. DURAN VARLIKLAR	15.000.- TL
- Şerefiye	
010- KASA	25.000.- TL

/

Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı hükümlerine göre, hesaplanan şerefiye, satın alınan iştirakin o tarihteki rayiç değeri ile yapılan ödeme arasındaki fark olarak hesaplanmıştır.

TMS-36 hükümleri çerçevesinde, şerefiyenin ilgili olduğu faaliyetin veya nakit yaratan birimin elden çıkarılması durumunda, elden çıkarılan birimle ilgili şerefiye bu birimin defter değerine dahil edilerek, satış kârı veya zararı belirlenir.

Şerefiye ile ilgili olarak daha sonraki dönemlerde yapılacak değerlendirme işlemleri ilgili standart (TMS-36, TMS-38) hükümlerine göre muhasebeleştirilmelidir.

TMS-36 uyarınca, nakit yaratan bir birimin değer düşüklüğü zararı, öncelikle bu birime dağıtılmış olan şerefiyenin defter değerini azaltacak şekilde ve sonrasında ilgili birimin defter değerini azaltacak şekilde dağıtılır.

Örneğin, yukarıdaki iştirakin yıl sonundaki değerinin 20.000.- TL olduğu varsayımıyla ortaya çıkan değer düşüklüğü zararı (25.000-20.000) 5.000.- TL'dir. Bu değer düşüklüğü zararının öncelikle ilgili birime ilişkin şerefiyeden düşülmesi gerekir. Buna göre yapılması gereken kayıt;

31.12.2005

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ	5.000.- TL
820051- Maddi Olmayan Duran Var.	
- Şerefiye	
264-DURAN VAR. DEĞ. DÜŞÜŞ KARŞILIĞI	5.000.- TL
264010- Şerefiye	

şeklinde olmalıdır.

6.2.25.2.2. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR YABANCI PARA (259)

258 numaralı hesapla ilgili olarak yapılan açıklamalar Türk Parası yerine yabancı paranın alınması suretiyle bu hesap içinde geçerlidir.

6.2.26. PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER (260)

Bankaların, vergi mevzuatı gereği, menkul sermaye iradı, gelir vergisi ve fon payı, geçici vergi gibi peşin ödedikleri ve dönem sonlarında ödenecek vergilerden mahsup edecekleri vergiler bu hesapta izlenir.

Bankaların başka kurumlardan elde ettiği gelirler üzerinden, vergi fon payı vb. Kesintilerin karşı kurumca brüt gelirden kesilerek ödenmesi durumunda, karşı kurumca yapılan vergi vb. kesintiler bu hesaba borç verilerek muhasebeleştirilir.

ÖRNEK: Bankanın diğer bir bankadan olan alacağı için 100.000.- TL faiz tahakkuk ettirildiği ve bu faizden kaynaklanan %15 oranındaki vergi ve fon payı düşüldükten sonra kalan net tutar üzerinden bankanın alacaklandırılışı varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Alınan brüt faiz ve karşı kurum tarafından kesilen vergi karşılığı;

022- YURTİÇİ BANKALAR	85.000.- TL
260- PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER	15.000.- TL
570- BANKALARDAN ALINAN FAİZLER	100.000.- TL

Alınan brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanan BSMV;

830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR	5.000.- TL
380- ÖDENECEK VER. RES. HARÇ VE PRİM.	5.000.- TL

(*) BSMV oranı %5 olarak kabul edilmiştir.

şeklinde muhasebeleştirilir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus; işlemde ilk kaydın bankanın mükellef, diğer bir bankanın ise sorumlu olduğu vergilere, ikinci kaydın ise bankanın hem mükellef hem de sorumlu durumunda olduğu vergilerle ilgili olmasıdır.

Yukarıdaki şekilde kayıtlara alınan peşin vergiler dönem sonlarında;

380- ÖDENECEK VER. RES. HARÇ VE PRİM.
260- PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER

şeklinde kaydedilerek ödenecek vergilerden indirilir.

6.2.27. ERTELENMİŞ VERGİLER

6.2.27.1. Genel Bilgi

Ertelenmiş vergilerin muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar TMS-12 numaralı Standartta düzenlenmiştir. Gelir vergilerine ilişkin bu standardın konumuz itibarıyla önemli görülen hükümleri aşağıda verilmiştir.

Amaç

Bu Standartın amacı; gelir vergilerinin (*kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergilerin*) muhasebeleştirilmesini düzenlemektir.

Finansal raporlama yapan kuruluş bir varlığı veya borcu muhasebeleştirdiğinde bunların defter değerleri kadar bu varlıktan ileride fayda temin edileceğini, borcun ise ödeneceğini bekler. Eğer defter değerleri tutarında ileride fayda elde edildiği veya borç ödendiğinde ödenecek vergiler, bu faydanın elde edilmesi veya borcun ödenmesinin vergisel etkisinin olmadığı duruma göre fazla veya az olacaksa; bu Standart, bazı istisnai durumların dışında, işletmenin ertelenmiş vergi borcu veya ertelenmiş vergi alacağı muhasebeleştirmesini zorunlu kılar.

Bu Standart işletmenin işlemlerin ve diğer olayların vergisel sonuçlarını işlemleri ve diğer olayları muhasebeleştirdiği şekilde muhasebeleştirmesini zorunlu kılar. Bu nedenle, işlemler ve diğer olaylar kâr veya zararda muhasebeleştirilmişse, bunlarla ilgili vergi etkileri de kâr veya zararda muhasebeleştirilir. İşlemler ve diğer olaylar doğrudan doğruya özkaynak hesaplarında muhasebeleştirilmişse, ilgili vergi etkileri de doğrudan özkaynak hesaplarında muhasebeleştirilir. Benzer şekilde, işletme birleşmelerinde ertelenmiş vergi alacağının veya vergi borcunun muhasebeleştirilmesi, işletme birleşmesinde oluşan şerefiye tutarını veya elde etmenin maliyetinin devralınan şirketin belirlenebilen varlıklarının net gerçeğe uygun değerlerinin, borçlarının ve koşullu borçlarının toplamını aşan kısmındaki devralanın hissesine düşen kısmı etkiler.

Bu Standart, aynı zamanda, henüz kullanılmamış olan geçmiş yıl zararları nedeniyle oluşan ertelenmiş vergi varlıklarının veya kullanılmamış vergi avantajlarının muhasebeleştirilmesi, gelir vergilerinin finansal tablolarında sunumunu ve gelir vergileri ile ilgili bilgilerin açıklanması konularını da düzenler.

Kapsam

Bu Standart gelir vergilerinin muhasebeleştirilmesinde uygulanır. Standartın uygulanmasında, gelir vergileri vergiye tabi gelir üzerinden hesaplanan bütün yurt içi ve yurt dışı vergileri içerir. Gelir vergileri aynı zamanda bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıklarının raporlayan işletmeye kâr dağıtımlarında kaynaktan kesinti suretiyle ödenen vergileri de kapsar.

Tanımlar

Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir.

Muhasebe kârı (muhasese zarar): Vergi gideri öncesi dönem kârını (zararını) ifade eder.

Vergiye tabi kâr (mali zarar): Vergi otoriteleri tarafından konulan kurallara göre bir hesap dönemi için tespit edilen ve üzerinden vergi ödenen (vergi geri kazanımı sağlayan) kârı (zararı) ifade eder.

Vergi gideri (vergi geliri): Dönem kârının veya zararının belirlenmesinde dönem vergisi ve ertelenmiş vergi açısından dikkate alınan toplam tutarı ifade eder.

Dönem vergisi: Vergiye tabi kâr (mali zarar) açısından o döneme ait ödenecek gelir vergisini (geri kazanılacak gelir vergisini) ifade eder.

Ertelenmiş vergi borçları: Vergiye tabi geçici farklar üzerinden gelecek dönemlerde ödenecek gelir vergilerini ifade eder.

Ertelenmiş vergi varlıkları: Aşağıdaki durumlarda gelecek dönemlerde geri kazanılacak olan gelir vergisi tutarlarını ifade eder:

- (a) İndirilebilir geçici farklar;
- (b) Gelecek dönemlere devreden kullanılmamış mali zararlar; ve
- (c) Gelecek dönemlere devreden kullanılmamış vergi avantajları.

Geçici farklar: Bir varlığın veya borcun bilançodaki defter değeri ile bunların vergi açısından taşıdıkları değerler arasındaki farkları ifade eder. Geçici farklar aşağıdakilerden biri şeklinde olabilir:

(a) **Vergiye tabi geçici farklar;** bunlar gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi kârını veya zararını belirlerken vergiye tabi tutarlar oluştururlar; ya da

(b) **İndirilebilir geçici farklar;** bunlar gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi kârını veya zararını belirlerken vergi matrahından indirilebilir tutarlardır.

Vergiye esas değer: Bir varlık veya borcun vergisel açıdan taşıdığı tutarı/değeri ifade eder.

Vergi gideri (vergi geliri): dönem vergi gideri (dönem vergi geliri) ile ertelenmiş vergi gideri (ertelenmiş vergi geliri) toplamından oluşur.

Vergiye esas değer: Bir varlığın vergiye esas değeri, işletmenin gelecekte söz konusu varlığın defter değeri tutarında sağlayacağı vergiye tabi

ekonomik yarardan vergisel açıdan gider olarak indirilebilecek olan tutarı ifade eder. Eğer ilerideki ekonomik faydalar vergiye tabi olmayacaksa, anılan varlığın vergiye esas değeri defter değerine eşittir. Bir borcun vergiye esas değeri, onun defter değerinden bu borçla ilgili olarak gelecek dönemlerde vergi açısından indirilebilir tutarlar düşüldükten sonra kalan tutardır. Avans olarak alınmış olan hasılat örneğinde, ilgili borcun vergiye esas değeri alınan avansın tutarından gelecek dönemlerde vergiye tabi olmayacak olan gelir tutarları düşüldükten sonra kalan değerdir.

Konsolide finansal tablolarda geçici farklar, varlık ve borçların konsolide finansal tablolardaki defter değerlerinin bunların uygun vergiye esas değerleri ile karşılaştırılması suretiyle belirlenir. Konsolide vergi beyannamelerinin verilmesinin yasal olarak mümkün olduğu durumda vergiye esas değer, konsolide vergi beyannamesi esas alınarak belirlenir. Konsolide vergi beyannamelerinin söz konusu olmadığı durumlarda vergiye esas değer, gruba ait işletmelerin her birinin vergi beyannamesi dikkate alınarak tespit edilir.

Dönem vergi borcu ve dönem vergi varlıklarının muhasebeleştirilmesi

Cari dönemin ve önceki dönemlerin vergileri, henüz ödenmemiş kısım- la sınırlı olmak üzere, borç olarak muhasebeleştirilir. Eğer cari dönem ve önceki dönemler için ödenen vergiler bu dönemlere ait vergiden fazla ise aşan kısım varlık (*vergi varlığı*) olarak muhasebeleştirilir.

Bir mali zararın önceki dönemin dönem vergisine mahsup edilebilir bir şekilde geriye taşınabildiği hallerde faydalanılabilecek tutar bir varlık olarak muhasebeleştirilir.

Bir mali zararın önceki dönemin ödenecek vergisine mahsup edilebil- diği ve bu mahsubun yapıldığı durumda mali zararın ortaya çıktığı dö- nemde, işletmenin bu faydadan yararlanacağını olası olması ve faydanın da güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi nedenleriyle, işletme, bu faydayı bir varlık olarak muhasebeleştirir.

Ertelenmiş vergi borçlarının ve ertelenmiş vergi varlıklarının muhasebeleştirilmesi

Vergiye tabi geçici farklar

Bütün vergiye tabi geçici farklar için ertelenmiş vergi borcu muhase- beleştirilir. Ancak aşağıdaki durumlarda meydana gelen geçici farklar için ertelenmiş vergi borcu muhasebeleştirilmez:

- (a) Şerefiyenin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında; veya
- (b) Aşağıdaki işlemler sonucunda oluşan bir varlık veya borcun ilk muhasebeleştirilmesi sırasında:
 - (i) İşletme birleşmesi niteliğinde olmayan işlemler; ve
 - (ii) Oluşmasının ne muhasebe kârını ne de vergiye tabi kârı (mali zararı) etkilemediği işlemler.

Bir varlığın muhasebeleştirilmesi işlemi, ilgili varlığın defter değerinin bir ekonomik yarar olarak işletmeye gelecek dönemlerde geri kazanılacağını gösterir. Eğer varlığın defter değeri onun vergiye esas değerini aşarsa, bu varlık nedeniyle ileride muhasebe kârının tespitinde gider yazılabilecek tutar vergi mevzuatına göre gider yazılabilecek tutarı aşılıyor demektir. Bu fark, vergiye tabi bir geçici farktır ve sonuçta oluşan gelir vergilerini gelecek dönemlerde ödeme yükümlülüğü ise bir ertelenmiş vergi borcudur. İşletme bu varlığın defter değerini geri kazandıkça vergilendirilebilir geçici fark tersine dönecek ve vergiye tabi kâr ortaya çıkacaktır. Bu durumda, işletmeden vergi ödemeleri şeklinde ekonomik fayda çıkışı olacaktır. Bu nedenle, bazı istisnai durumlar dışındaki bütün durumlarda ertelenmiş vergi borcu muhasebeleştirilmesini zorunlu kılar.

Bazı geçici farklar gelir veya giderin bir dönemin muhasebe kârına dahil edilmiş olmasına rağmen vergiye tabi kârın hesabında farklı bir dönemde dikkate alınmış olmasından kaynaklanabilir. Bu tür farklar, zamanlama farkı olarak adlandırılır. Aşağıdaki örneklerde yer verilen farklar ertelenmiş vergi borcu doğuran bu tür vergiye tabi zamanlama farklarıdır:

(a) Faiz gelirleri muhasebe kârının tespitinde faiz işleyen zaman esasına göre belirlenebilirken, vergi mevzuatına göre nakit tahsil edilen faiz tutarları gelir yazılabilir. Bilançoya yansıtılmış ancak tahsil edilmemiş bu tür faiz alacaklarının vergiye esas değeri sıfır olacaktır; çünkü bu gelirler nakit olarak tahsil edilmedikleri için vergiye tabi geliri etkilemez.

(b) Muhasebe kârının (zararının) tespitinde dikkate alınan amortisman, vergiye tabi kârın (mali zararın) tespitinde dikkate alınan amortismandan farklı olabilir. Bir varlığın defter değeri ile o varlığın vergiye esas değeri (varlığın orijinal maliyetinden o varlıkla ilgili olarak vergi mevzuatının içinde bulunulan dönemin ve önceki dönemlerin vergiye tabi kârları tespit edilirken izin verdiği bütün indirimler düşüldükten sonra kalan tutar) arasındaki fark geçici farktır. Vergi açısından hızlandırılmış amortisman uygulanması halinde ertelenmiş vergi borcu doğuran vergiye tabi bir geçici fark ortaya çıkar. Vergi açısından uygulanan amortismanın ticari muhasebede uygulanan amortismandan daha yavaş olması halinde indirilebilir bir geçici fark oluşur ve ertelenmiş vergi varlığı ortaya çıkar.

Geçici farklar aşağıdaki durumlarda da ortaya çıkabilir:

(a) İşletme birleşmelerinde elde etme maliyeti edinilen belirlenebilir varlıkların ve üstlenilen borçların gerçeğe uygun değerleri dikkate alınarak dağıtıldığı halde, buna eşit bir dağıtımın vergisel açıdan yapılmadığı bir durumda

(b) Varlıkların yeniden değerlendirildiği ancak, vergisel açıdan buna eşit bir değerlemenin yapılmadığı bir durumda

(c) İşletme birleşmelerinde şerefiye oluşması durumunda

(d) Bir varlık veya borcun ilk muhasebeleştirilmesindeki vergiye esas değerinin başlangıç defter değerinden farklı olması durumunda, örneğin işletmenin bu varlıkla ilgili olarak vergiye tabi olmayan devlet teşviklerinden yararlanması durumunda

(e) Bağlı ortaklıkların, şubelerin, iştiraklerin ve iş ortaklıklarındaki yatırımların defter değerlerinin bunların vergiye esas değerlerinden farklı olması durumlarında

İşletme birleşmeleri

İşletme birleşmelerinde devir işleminin maliyeti, devralınan belirlenebilir varlıkların ve üstlenilen borçların devir tarihindeki gerçeğe uygun değerleri dikkate alınarak bunlara dağıtılır. Eğer devralınan belirlenebilir varlıkların ve üstlenilen borçların vergiye esas değerleri işletme birleşmesinden etkilenmemişse veya farklı bir şekilde etkilenmişse, geçici farklar ortaya çıkar. Örneğin, eğer bir varlığın defter değeri gerçeğe uygun değerine yükseltilmiş ancak vergiye esas değeri önceki sahiplerine olan maliyeti ile kalmışsa ertelenmiş vergi borcu doğuran bir geçici fark ortaya çıkar. Oluşan bu ertelenmiş vergi borcu da şerefiyeyi etkiler.

Gerçeğe uygun değerinden izlenen/gösterilen varlıklar

TFRS bazı varlıkların gerçeğe uygun değerden gösterilmelerini ya da bunlar için yeniden değerlendirme yapılmasını mümkün kılmakta ya da bu işlemi zorunlu tutmaktadır. Bazı yasal düzenlemelere göre, bir varlığın yeniden değerlemeye tabi tutulması veya diğer şekillerde değerinin yeniden belirlenerek gerçeğe uygun değerine yükseltilmesi cari dönemin vergiye tabi kârını (mali zararını) etkileyebilir. Sonuç olarak, varlığın vergiye esas değeri de arttırılır ve herhangi bir geçici fark doğmaz. Bazı diğer yasal düzenlemelerin olduğu ortamlarda ise, varlığın yeniden değerlendirilmesi veya değerinin yeniden belirlenmesi, bu işlemin yapıldığı dönemin vergiye tabi kârını etkilemez ve varlığın vergiye esas değerinde herhangi bir düzelt-

me yapılmaz. Buna rağmen, defter değerinin gelecekte geri kazanılması yoluyla işletmeye vergiye tabi ekonomik fayda girişı olacaktır, ancak vergi açısından indirilebilir olan tutar söz konusu olan ekonomik fayda tutarından farklı olacaktır. Bu durumda, yeniden değerlenen varlığın defter değeri ile vergiye esas değeri arasındaki fark geçici bir farktır ve geçici vergi borcu veya geçici vergi alacağı doğurur.

Şerefiye

Bir işletme birleşmesinde ortaya çıkan şerefiye, elde etme maliyetinden, devralanın sahiplendiği, devrolanın belirlenebilir varlıkları ve üstlenilen borçları ile koşullu borçlarının elde etme tarihindeki net gerçeğe uygun değerleri çıkarıldıktan sonra kalan tutar olarak hesaplanır. Vergi mevzuatı şerefiyenin defter değerini vergiye tabi kârın belirlenmesinde gider olarak kabul etmeyebilir. Buna ek olarak, vergi mevzuatına göre eğer edinilen bağlı ortaklık veya iştirak, faaliyetlerini durdurursa şerefiyenin gider olarak yazılması da mümkün olmayabilir. Bu şekilde bir vergi mevzuatının olması halinde şerefiyenin vergiye esas değeri sıfırdır. Şerefiyenin defter değeri ile sıfır olan vergiye esas değeri arasındaki fark vergilendirilebilir bir geçici farktır. Ancak, bu Standart, ortaya çıkan ertelenmiş vergi borcunun muhasebeleştirilmesine izin vermez; çünkü şerefiye bir kalan tutar olarak hesaplanır ve ertelenmiş vergi borcu muhasebeleştirilmesi şerefiyenin defter değerinin artmasına neden olur.

Şerefiye ile ilgili vergilenebilir geçici farkların ertelenmiş vergi borçları şerefiyenin ilk muhasebeleştirilmesi esnasında doğmamış olmaları koşuluyla muhasebeleştirilir. Örneğin, eğer bir işletme birleşmesinde edinilen şerefiyenin maliyeti 100 YTL ve vergi açısından elde etme yılından başlamak üzere yıllık %20 amortismanına tabi ise, şerefiyenin ilk muhasebeleştirme sırasındaki vergiye esas değeri 100 YTL, devralınan ilk yılın sonundaki vergiye esas değeri ise 80 YTL'dir. Şerefiyenin defter değerinin, edinilen yılın sonunda 100 YTL olarak değişmeden kalmış olması durumunda, anılan yılın sonunda 20 YTL vergilendirilebilir geçici fark oluşacaktır. Bu vergilendirilebilir fark, şerefiyenin ilk muhasebeleştirilmesi ile ilgili olmadığı için, meydana gelen ertelenmiş vergi borcu muhasebeleştirilir.

İndirilebilir geçici farklar

Vergisel açıdan indirilebilir gider niteliğindeki bütün geçici farklar için, ileriki dönemlerde bu giderlerin indirilmesine yetecek kadar vergiye tabi gelir oluşacağıın muhtemel olması koşuluyla ve ertelenmiş vergi varlığının aşağıda sayılan işlemler sonucunda bir varlık veya borcun ilk muhasebeleştirilmesinden kaynaklanmamış olması halinde ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilir.

Ertelenmiş vergi varlığı doğuran indirilebilir geçici farklara ilişkin örnekler aşağıda gösterilmiştir:

(a) Emeklilik tazminatlarının maliyeti çalışanların hizmet verdikleri sürece muhasebe kârının hesabında gider olarak dikkate alınabilir, ancak vergisel açıdan ya bir fona yatırıldığında ya da emeklilik halinde çalışana ödendiğinde gider yazılabilmesi mümkün olabilir. Bu durumda borcun defter değeri ile genellikle sıfır olan vergiye esas değeri arasında bir indirilebilir geçici fark ortaya çıkar. Bu indirilebilir geçici fark da, gelecek dönemlerde emeklilik fonlarına ya da emeklilere doğrudan ödeme yapıldığında vergiye tabi kârdan indirilmek suretiyle bir ekonomik fayda olarak geri dönecek olan bir ertelenmiş vergi varlığı oluşmasına yol açar;

(b) Araştırma giderleri muhasebeleştirildikleri dönemin muhasebe kârının hesabında gider olarak dikkate alınabilirler; ancak vergiye esas kârın (mali zararın) tespitinde daha sonraki bir dönemde gider olarak indirilmeleri söz konusu olabilir. Araştırma giderlerinin vergi mevzuatının gelecek dönemlerde gider olarak yazılmasına izin verdiği tutar olan vergiye esas değeri ile sıfır olan defter değeri arasındaki fark, ertelenmiş vergi varlığı doğuran bir indirilebilir geçici farktır;

(c) Bir işletme birleşmesinin maliyeti, edinilen belirlenebilir varlıklar ve üstlenilen borçların elde etme tarihindeki net gerçeğe uygun değerlerinden muhasebeleştirilmeleri suretiyle bunlara dağıtılır. Elde etme tarihinde üstlenilen bir borçla ilgili maliyet, eğer vergi mevzuatı açısından sonraki bir döneme kadar gider olarak indirilemiyorsa, ertelenmiş vergi varlığı yaratan bir indirilebilir geçici fark oluşur. Edinilen bir belirlenebilir varlığın gerçeğe uygun değeri o varlığın vergiye esas olan değerinden daha az olması durumunda da ertelenmiş vergi varlığı oluşur. Her iki durumda da oluşan ertelenmiş vergi varlığı şerefiyenin tutarını etkiler.

İndirilebilir geçici farklar ilerideki dönemlerde iptal edildiğinde o dönemlerin vergiye tabi kârlarından indirilecek giderler oluşur. Ödenecek vergide meydana gelecek azalmalar şeklinde işletmeye geri dönecek olan ekonomik fayda ancak işletmenin indirimlerin yapılabileceği tutarlarda vergiye tabi gelir elde etmesine bağlıdır. Bu nedenle bir işletmenin ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilmesi için indirilebilir geçici farkların düşülebileceği kadar vergiye tabi gelir elde edeceğinin muhtemel olması gerekir.

Vergi planlaması olanakları işletmenin mali zararının veya vergi avantajının kullanımının zamanaşımına uğramasından önceki dönemde yapabileceği ve vergilendirilebilir gelir yaratabileceği veya bu geliri arttırabileceği

eylemlerdir. Örneğin, aşağıdaki durumlarda vergi mevzuatı vergilendirilebilir gelir yaratılmasına veya arttırılabilmesine imkan verebilir:

(a) Faiz gelirinin tahsil veya tahakkuk esasından birine göre vergilendirilmesi seçmeye tabi olabilir;

(b) Bir borcun vergilendirilebilir gelirden indirilmesinin ertelenebilmesi;

(c) Amortismanı tabi tutulmuş ancak vergiye esas değeri bu amortismanı yansıtmayan maddi varlıkların satılması, belki de geri kiralanması; ve

(d) Vergiye tabi olmayan gelir yaratan bir varlığın (örneğin devlet tahvillerinin satışından elde edilen gelirin vergiye tabi olmadığı bir vergileme rejiminin olması durumunda) geliri vergilendirilebilir olan bir varlık satın alınması durumunda.

Vergi planlama olanaklarının kullanılarak daha sonra oluşacak vergiye tabi gelirin önceki bir döneme çekilmesi suretiyle geçmiş dönemlerden gelen mali zararın veya vergi avantajının söz konusu döneme taşınabilmesi için de ilerideki dönemde oluşacak vergilendirilebilir gelirin o dönemde ortaya çıkacak geçici farkların dışındaki kaynaklardan oluşması gerekir.

Kullanılmamış mali zararlar ve vergi avantajları

Henüz kullanılmamış geçmiş yıl mali zararları ve vergi avantajları için ilerideki dönemde bunların mahsup edilmesine yeterli olacak tutarda vergilendirilebilir gelir elde edileceğinin muhtemel olması halinde ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilir.

Geçmiş yıl mali zararları ve vergi avantajlarının ileriye taşınması nedeniyle ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilmesinin koşulları indirilebilir geçici farklar nedeniyle ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilmesinin koşulları ile aynıdır. Ancak, işletmenin mali zararının olması ilerideki dönemde yeterli vergilendirilebilir gelirinin olamayabileceğinin de güçlü bir işarettir. Bu nedenle işletmenin mali zararları olan bir geçmişî varsa kullanılmamış mali zararı veya vergi avantajı üzerinden ayırabileceği vergi varlığının tutarı indirilebilir geçici farklarının tutarı ve diğer geçerli güçlü karinelere dayanmak kaydıyla, işletmenin bu zarar veya avantajları mahsup edeceği varsayılan vergilendirilebilir gelirin tutarı ile sınırlıdır.

Kullanılmamış mali zararların veya vergi avantajlarının kullanılmasına yetecek tutarlarda vergilendirilebilir gelir elde etme olanağı olmadığı durumlarda ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilmez.

Muhasebeleştirilmemiş ertelenmiş vergi varlıklarının tekrar değerlendirilmesi

İşletme her bilanço gününde önceki dönemlerde, muhasebeleştirmediği ertelenmiş vergi varlıklarını tekrar gözden geçirilmelidir. Bir işletme ileriki dönemde vergiye tabi kâr elde etmesinin olası olması halinde bu tutarlarla sınırlı olmak üzere önceden muhasebeleştirmediği ertelenmiş vergi varlığını muhasebeleştirebilir.

Ölçme

Cari dönemin ve önceki dönemlerin dönem vergisi olarak vergi idaresine ödenecek (veya mahsup edilecek) dönem vergi borçlarının (varlıklarının) tutarı bilanço tarihi itibarıyla yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi oranları (ve vergi kanunları) dikkate alınarak hesaplanır.

Ertelenmiş vergi varlıkları veya borçları bilanço tarihi itibarıyla yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi oranlarına (ve vergi kanunlarına) dayanılarak varlıkların gelire dönüştüğü veya borçların ödendiği dönemlerde uygulanması beklenen vergi oranları kullanılmak suretiyle hesaplanır.

Ertelenmiş vergi varlığı ve ertelenmiş vergi borcu iskontoya tabi tutulmaz.

Ertelenmiş vergi varlıklarının defter değerleri her bilanço tarihinde gözden geçirilir. Bir işletme ertelenmiş vergi varlığının tamamından veya bir kısmından yararlanmasına yeterli tutarda vergiye tabi kâr elde etme olasılığı yoksa, ertelenmiş vergi varlığının defter değerini buna paralel olarak azaltır. Bu tür azaltmalar yeterli vergiye tabi kâr olasılığının tekrar ortaya çıkması halinde artışla sınırlı olmak üzere tersine döndürülebilir.

Dönem vergisinin ve ertelenmiş verginin muhasebeleştirilmesi

Bir işlemin veya diğer olayın dönem vergisi ve ertelenmiş vergi açısından muhasebeleştirilmesi, ilgili işlem veya diğer olayın muhasebeleştirilmesi ile tutarlı olmalıdır.

Gelir Tablosu

Ertelenmiş vergi borçlarının ve ertelenmiş vergi varlıklarının çoğu, bir gelir veya bir giderin bir dönemin muhasebe kârının hesabında dikkate alınmış olması ancak vergiye tabi kâr açısından o dönemden farklı bir dönemde dikkate alınmış olması nedeniyle oluşur. Ortaya çıkan ertelenmiş vergi gelir tablosunda muhasebeleştirilir.

Doğrudan özkaynaklara borç veya alacak olarak kaydedilen kalemler

Doğrudan özkaynaklara borç veya alacak olarak kaydedilmiş olan kalemlerle ilgili olan dönem vergisi ve ertelenmiş vergi de aynı dönemde veya farklı dönemlerde özkaynaklara doğrudan borç veya alacak olarak kaydedilir.

Mahsup

Bir işletme dönem vergi varlığı ile dönem vergi borcunu ancak ve ancak aşağıdaki durumlarda mahsup edebilir:

(a) Yasal olarak, muhasebeleştirilmiş tutarları birbirlerine mahsup etme vardır; ve

(b) Ya net tutar üzerinden ödeme veya tahsilat yapacaktır ya da tahsilatı ve ödemeyi ayrı ayrı ancak aynı anda yapacaktır.

Her ne kadar dönem vergi varlığı ve vergi borcu ayrı ayrı hesaplanıp ayrı ayrı muhasebeleştirilse de bilançoda, "TMS 32 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve Sunum" Standardındaki kriterlere benzer kriterlere uymak koşulu ile mahsup edebilirler. Bir işletmenin dönem vergi varlığı ve dönem vergi borcu aynı vergi idaresi ile ilgili ise ve vergi idaresi tek bir net ödeme almayı veya net ödeme yapmayı mümkün kılmışsa, normal olarak işletmenin yasal olarak muhasebeleştirilmiş tutarları mahsup etme hakkı vardır.

Konsolide finansal tablolarda, ancak ve ancak konsolidasyona tabi tutulmuş işletmelerin yasal olarak tek bir net ödeme alma veya net ödeme yapma hakları varsa ve işletmeler ya net tutar üzerinden ödeme veya tahsilat yapacak ya da tahsilatı ve ödemeyi ayrı ayrı ancak aynı anda yapacaklarsa, grup içindeki bir işletmenin dönem vergi varlığı diğer bir işletmenin dönem vergi borcu ile mahsup edilir.

Vergi gideri

Olağan faaliyet kârı (zararı) ile ilgili vergi gideri (geliri)

Olağan faaliyet kârı (zararı) ile ilgili vergi gideri (geliri) gelir tablosunda sunulur.

Kur değişimlerinin yabancı ülkelerdeki faaliyetlerle ilgili ertelenmiş vergi borcuna veya alacağına etkisi

"TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri" Standardı, kur değişikliklerinin bazı etkilerinin gider veya gelir olarak muhasebeleştirilmesini gerekli kılar; ancak bu değişikliklerin etkilerinin gelir tablosunda nerede gösterileceğini

özel olarak belirlemez. Bu nedenle, ertelenmiş yabancı vergi borçları veya varlıklarında kur değişiklikleri nedeniyle meydana gelen farkların gelir tablosuna yansıtılmaları durumunda, anılan değişiklikler, bu sunumun finansal tablo kullanıcıları açısından en yararlı şekil olduğu düşünülüyorsa, ertelenmiş vergi gideri (geliri) olarak sınıflandırılabilir.

6.2.27.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Ertelenmiş vergi aktifi ile ilgili THP'de yer alan hesaplar ve işleyişine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

6.2.27.2.1. ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ HESABI – TÜRK PARASI (262)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi varlıklarının kaydedilmesine özgü bir hesaptır.

Hesap, 794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - T.P. ve 894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri - T.P. hesapları ile birlikte çalışır. Ertelenmiş vergi varlığı hesaplandığında bu hesabın borcuna, 794 Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri - T.P. hesabının alacağına kaydedilir. Cari yıla ilişkin kurumlar vergisi, sonraki dönemlerde vergi varlığından indirilirken, 894 Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri - T.P. hesabının borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilir. Özkaynaklar ile ilişkilendirilen varlıklara ilişkin ertelenmiş vergi varlığı tutarları ise ilgili özkaynak hesabıyla ilişkilendirilir.

Ertelenmiş vergi varlık ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

6.2.27.2.2. ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ HESABI – YABANCI PARA (263)

262 Ertelenmiş Vergi Aktifi Hesabı – T.P. hesabının açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

Bu hesabın işleyişi ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 262 numaralı hesap için aşağıda verilen örnek uygulamalara paralel şekilde gerçekleştirilir.

ÖRNEK: Bankanın 2005 yılsonu itibarıyla ticari kârının 80.000.- TL, vergiye esas mali kârının ise, sonraki döneme taşınabilir nitelikteki 20.000.- TL tutarındaki forward gider reeskontu nedeniyle 100.000.- TL olarak belirlendiğini varsayalım. Bu durumda, bankanın 2005 yılsonu itibarıyla ödeyeceği vergi, mali kâr (100.000.- TL) üzerinden hesaplanmakla birlikte, 20.000.- TL üzerinden sonraki dönemde geri kazanılabilir vergi tutarı, başka bir ifade ile ertelenmiş vergi aktifi oluşturulması mümkündür.

Bu çerçevede bankanın 2005 yılsonu itibariyle yapacağı işlemler ve bunlara ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Ticari Kâr	80.000.- TL
Forward Gider Reeskontu (+)	20.000.- TL
Mali Kâr	100.000.- TL
Kurumlar Vergisi Oranı	%30
Kurumlar Vergisi Provizyonu	30.000.- TL
Vergi Aktifi Öncesi Dönem Kârı	50.000.- TL
Ertelenmiş Vergi Aktifi (%30*20.000.- TL)	6.000.- TL
Dönem Kârı	56.000.- TL

Yılsonu itibariyle yapılacak muhasebe kayıtları;

Kurumlar vergisi karşılığının ayrılması;

31.12.2005

820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ 30.000.- TL
- Vergi Karşılığı

350- KARŞILIKLAR 30.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı

/

Ertelenmiş vergi aktifinin kayıtlara alınması;

31.12.2005

262- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ 6.000.- TL

794- ERTELENMİŞ VERGİ AKT. GELİR. 6.000.- TL

/

Ertelenmiş vergi aktifinden kaynaklanan gelirin sonuç hesaplarına alınması;

31.12.2005

794-ERTELENMİŞ VERGİ AKT. GELİR. 6.000.- TL

440- DÖNEM KÂRI/ZARARI 6.000.- TL

/

İzleyen yılsonundaki işlemler ve bunlara ilişkin kayıtlar ise aşağıdaki gibidir.

Forward Realizasyonu Öncesi Ticari Kâr	120.000.- TL
Forward Gider Realizasyonu* (-)	20.000.- TL
Ticari Kâr	100.000.- TL
İndirim; İstisnalar, İlaveler	0.- TL
Mali Kâr	100.000.- TL
Kurumlar Vergisi Provizyonu	30.000.- TL
Vergi Aktifi İptali Öncesi Dönem Kârı	70.000.- TL
Ertelenmiş Vergi Aktifi İptali (-)	6.000.- TL
Dönem Kârı	64.000.- TL

Forward işlemi ile ilgili olarak vade sonunda yapılan toplam gider re-eskontu 20.000.- TL'dir.

Muhasebe kayıtları;

Kurumlar vergisi karşılığının ayrılması;

31.12.2006

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ 30.000.- TL
- Vergi Karşılığı

350- KARŞILIKLAR 30.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı

/

Ertelenmiş vergi aktifinin iptali;

31.12.2006

894- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GİDERİ 6.000.- TL

262- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ 6.000.- TL

/

Ertelenmiş vergi aktifi iptalinin sonuç hesaplarına aktarılması;

31.12.2006

440- DÖNEM KÂRI/ ZARARI

6.000.- TL

894- ERTELENMİŞ VERĐİ AKTİFİ GİDERİ 6.000.- TL

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

Karşılaştırma:

2005 Yılı Vergi Aktifi Öncesi Dönem Kârı	:	50.000.- TL
2006 Yılı Vergi Aktifi İptali Öncesi Dönem Kârı	:	<u>70.000.- TL</u>
Toplam	:	120.000.- TL

2005 Yılı Vergi Aktifi Sonrası Dönem Kârı	:	56.000.- TL
2006 Yılı Vergi Aktifi İptali Sonrası Dönem Kârı	:	<u>64.000.- TL</u>
Toplam	:	120.000.- TL

Ertelenmiş vergi aktifi uygulaması esas itibariyle cari dönemde fazla ödenen gelecek dönemlere ilişkin vergi nedeniyle dönem kârı üzerinde oluşan negatif etkinin giderilmesine yöneliktir. Cari dönemde ödenen bu vergiler izleyen dönemde mahsup edilmelidir.

Yukarıdaki örnekte de görüleceği üzere, bankanın sonraki döneme taşınabilir gideri üzerinden oluşturulan vergi aktifi nedeniyle 2005 yılı dönem kârı vergi aktifi tutarı kadar artmış, ertesı yıl ise bu vergi aktifinin iptal edilmesi, başka bir ifade ile giderin realize olması nedeniyle dönem kârı bu tutar kadar azalmıştır.

ÖRNEK: Bir bankanın 2005 ve 2006 yıl sonları itibariyle kıdem tazminatı ayrılmadan önceki kârlarının 100.000.- TL olduğunu ve 2005 yıl sonunda 10.000.- TL kıdem tazminatı karşılığı ayırdığını varsayalım. Banka 2006 içinde 10.000.- TL kıdem tazminatını ödemiştir. Bu çerçevede bankanın bilanço değerleri aşağıdaki gibi olacaktır. Kurumlar vergisi oranı %30 olarak kabul edilmiştir.

	2005	2006	Toplam
A-Gayri Safi Kâr	100.000	100.000	200.000
B-Giderler	10.000	0	10.000
C-Ticari Kâr (A-B)	90.000	100.000	190.000
D-Vergi Matrahına İlaveler	10.000	0	10.000
E-Vergi Matrahından İndirimler	0	10.000	10.000
F-Mali Kâr (C+D-E)	100.000	90.000	190.000
G-Vergi Karşılıkları	27.000	30.000	57.000
a- Ödenecek Vergiler	30.000	27.000	57.000
b- Ertelenmiş Vergiler	(3.000)	0	
H-Bilanço Kârı (C- Ga)	60.000	73.000	133.000
I-Net Dönem Kârı (C-G)	63.000	70.000	133.000

(*) Vergi matrahına ilaveler ile matrahtan yapılan indirimler kıdem tazminatı karşılığı ve ödemelerinden oluşmaktadır.

Ertelenmiş vergi aktifi ile ilgili olarak yapılacak işlemler aşağıda verilmiştir.

_____ 31.12.2005 _____

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ 30.000.- TL
- Vergi Karşılığı

350- KARŞILIKLAR 30.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı

_____ / _____

_____ 31.12.2005 _____

262- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ 3.000.- TL

794- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GELİR. 3.000.- TL

_____ / _____

_____ 31.12.2005 _____

794- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GELİRLERİ 3.000.- TL

440- DÖNEM KÂRI/ZARARI 3.000.- TL

_____ / _____

Ayrılan kıdem tazminatı ertesı yıl ödendiğinden, bununla ilgili olarak oluşturulan vergi aktifinin iptal edilmesi gerekmektedir. İzleyen yıl sonunda bu işlemlerle ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Ertelenmiş vergi aktifinin iptali;

31.12.2005

894- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GİDERİ	3.000.- TL
262- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ	3.000.- TL
/	

Ertelenmiş vergi aktifi iptalinin sonuç hesaplarına aktarılması;

31.12.2006

440- DÖNEM KÂRI/ ZARARI	3.000.- TL
894- ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GİDERİ	3.000.- TL
/	

Kurumlar vergisi karşılığının karşılığının kayıtlara alınması;

31.12.2006

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ	27.000.- TL
- Vergi Karşılığı	
350- KARŞILIKLAR	27.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki kayıtlardan görüleceği üzere, ertelenmiş vergi aktifinin oluşturulması nedeniyle iki dönem içinde gerçekleşen toplam gelir üzerinden ödenen toplam vergi tutarı etkilenmemekle birlikte, dönem kârı ilk dönem ertelenmiş vergi tutarında artmakta, izleyen dönemde ise bu tutarda azalmaktadır.

6.2.28. DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI –(-) TÜRK PARASI (264)

Duran varlıklardaki değer düşüşleri, 82005 Duran Varlıklar Değer Düşüş Gideri yardımcı hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılarak kayıtlara yansıtılır. Satış amaçlı elde tutulan ve durudurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıkların defter değerinin elde etme maliyetinin altına düşmesine yol açan değer düşüşleri de bu hesapta izlenir.

Bir menkulün değerinin herhangi nedenle düşmesi durumunda oluşan değer düşüşleri için karşılık ayrılması gerekir. Değer düşüşleri,

_____ / _____

820- KARŞILIK VE DEĞ.DÜŞME GİDERLERİ

264- MAD. DURAN VAR. DEĞ. DÜŞ.KARŞILIĞI

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

6.2.29. DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI – (-) YABANCI PARA (265)

Yabancı para cinsinden izlenen duran varlıklarda değer düşüşleri olduğunda, 82105 Maddi Olan ve Olmayan Duran Varlıkların Değer Düşüş Gideri – Y.P. yardımcı hesabına borç, bu hesaba alacak kaydı yapılarak değer düşüşü kayıtlara yansıtılır.

Bu hesabın işleyişi ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi 264 numaralı hesapla ilgili esaslar içinde yapılır. Yabancı para duran varlıklar için değer düşüklüğünün sözkonusu olması durumunda gider hesapları çalıştığından döviz vaziyet ve alım-satım hesapları kullanılmak zorundadır.

6.2.30. AYNİYAT MEVCUDU – TÜRK PARASI (270)

Hizmetlerin yürütülebilmesi için satın alınıp ihtiyaç halinde kullanılmak üzere stok olarak elde bulundurulan basılı kâğıt, kırtasiye ve büro levazımı, çek karneleri, damga pulu, posta pulu ve diğer kıymetlerin takibi için açılan bu hesap aktif niteliklidir.

ÖRNEK: Bankanın 15.01.2005 tarihinde 10.000.- TL tutarında posta pulu satın aldığını ve bunun 3.000.- TL'lik kısmını 20.02.2005 tarihinde kullandığı varsayımıyla yapılması gereken muhasebe kayıtları;

15.01.2005

270- AYNİYAT MEVCUDU

10.000.- TL

- Posta Pulu

010- KASA

10.000.- TL

/

ve

20.02.2005

880- DİĞER İŞLETME GİDERLERİ

3.000.- TL

- Haberleşme Giderleri

270- AYNİYAT MEVCUDU

3.000.- TL

- Posta Pulu

/

Şeklinde olmalıdır.

6.2.31. AYNİYAT MEVCUDU – YABANCI PARA (271)

Yabancı para olmak kaydıyla 270 Ayniyat Mevcudu – T.P. hesabına ait açıklama bu hesap için de geçerlidir.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebe kayıtları 270 numaralı hesap için verilen esaslara tabidir.

6.2.32. AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (272)

İŞtirak, bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık, vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler ile menkul ve gayrimenkullerin vadeli satışından doğan toplam alacak tutarları bu hesapta izlenir. Hesap, 274 Aktiflerimizin Vadeli Satışından Kazanılmamış Gelirler hesabı ile netleştirilerek finansal tablolara yansıtılır.

Bankaların herhangi bir kredi alacağının temlik edilmesi neticesinde oluşan alacaklar da bu hesapta izlenir.

6.2.33. AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN KAZANILMAMIŞ GELİRLER(-) – TÜRK PARASI (274)

Bankaların iştirak, bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık, vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler ile menkul ve gayrimenkullerinin vadeli satışından doğan toplam alacak tutarları ile bu varlıkların maliyet bedeli arasındaki fark bu hesabın alacağına izlenir. Dönem sonlarında dönemi ilgilendiren gelirler bu hesabın borcuna, 79005 Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler hesabının alacağına kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın kayıtlı değeri 100.000.- TL olan bir iştirakini 01.01.2005 tarihinde 3 yıl vade ve 175.000.- TL bedelle sattığını varsayalım. Yapılan sözleşme uyarınca, satış bedelinin 125.000.- TL'si yılsonunda, kalan bakiye ise izleyen yıl sonlarında 25.000.TL tutarındaki iki eşit taksitle ödenecektir. Buna göre bankanın yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Satış işlemine ilişkin kayıtlar;

01.01.2005

272- AKTİF. VAD. SAT. DOĞAN ALACAK.	175.000.- TL	
		240- İŞTİRAKLER
		100.000.- TL
		274- AKTİFLERİN VAD. SATIŞINDAN
		75.000.- TL
		KAZANILMAMIŞ GELİRLER
		/

Yılsonunda yapılan tahsilatın kayıtlara alınması;

31.12.2005

010- KASA	125.000.- TL	
274- AKTİFLERİN VAD. SATIŞINDAN	25.000.- TL	
		KAZANILMAMIŞ GELİRLER
		272- AKTİF. VAD. SAT. DOĞAN
		ALACAKLAR
		125.000.- TL
		790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER
		25.000.- TL
		- Aktiflerin Vadeli Satışından
		/

şeklinde olmalıdır.

Bankanın, iştirakin vadeli satışından kaynaklanan 75.000.- TL tutarındaki toplam gelirin 25.000.- TL'si 2005 yılına ait olduğundan, bu tutar dönem gelirin aktarılmıştır. İzleyen dönemlere ilişkin gelirler de tahsil edildiğinde aynı şekilde muhasebeleştirilecektir.

Bu tür işlemlerle ilgili olarak unutulmaması gereken önemli bir husus, dönem sonlarında 274 numaralı hesapta bakiye olması durumunda, ilgili döneme tekabül eden gelirin reeskont yoluyla K/Z hesabına aktarılması gereğidir.

6.2.34. AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR - YABANCI PARA (273)

272 Aktiflerimizin Vadeli Satışından Doğan Alacaklar – T.P. hesabının açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

ÖRNEK: Bankanın kayıtlı değeri 100.000.- USD olan bir iştirakini 01.01.2005 tarihinde 3 yıl vade ve 130.000.- USD bedelle sattığını var-sayalım. Yapılan sözleşme uyarınca, satış bedelinin 110.000.- USD'ı yıl sonunda, kalan bakiye ise izleyen yıl sonlarında 10.000.- USD tutarındaki iki eşit taksitle ödenecektir. Buna göre bankanın yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Satış işlemine ilişkin kayıtlar;

_____ 01.01.2005 _____

273- AKTİF. VAD. SAT. DOĞAN ALACAKLAR 130.000.- USD

241- İŞTİRAKLER 100.000.- USD

275- AKTİFLERİN VAD. SATIŞINDAN 30.000.- USD

KAZANILMAMIŞ GELİRLER

_____ / _____

Yılsonunda yapılan tahsilatın kayıtlara alınması;

31.12.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	110.000.- USD
275- AKTİFLERİN VAD. SATIŞINDAN KAZANILMAMIŞ GELİRLER	10.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	100.000.- TL
273- AKTİF. VAD. SAT. DOĞAN ALACAKLAR	110.000.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	10.000.- USD
791- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER	100.000.- TL
- Aktiflerin Vadeli Satışından	
/	

(*) Döviz kurunun 1 USD= 10 TL olduğu varsayılmıştır.

Bankanın, iştirakin vadeli satışından kaynaklanan 30.000.- USD tutarındaki toplam gelirin 10.000.- TL'si 2005 yılına ait olduğundan, bu tutar dönem gelirine aktarılmıştır. İzleyen dönemlere ilişkin gelirler de tahsil edildiği tarihlerde aynı şekilde muhasebeleştirilecektir.

6.2.35. MUHTELİF ALACAKLAR - TÜRK PARASI (278)

Bankaya kredi işlemleri dışında, kredi alacağıının temlik edilmesi işlemleri dâhil olmak üzere diğer işlem ve ilişkilerden dolayı borçlu duruma düşen, ancak banka nezdinde cari hesabı bulunmayan kişi ve kuruluşların genelde kısa bir zamanda tasfiye edilmesi gereken borçları ile türev finansal araçlar için verilen teminatlar ile diğer alacakların takip edildiği aktif nitelikli bir hesaptır. Tasfiyeleri uzun zamana bağlı alacaklar bu hesapta izlenemezler. Burada belirtilen "uzun zaman" kavramı iki yılın üzerinde kalan bir vadeyi ya da tahsil süresini ifade etmektedir. Ayrıca, banka ile menkul kıymetler yatırım fonu arasındaki Türk parası mali ilişkilerden doğan alacaklar bu defteri kebir hesabındaki 27806 Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Alacakları yardımcı hesabında izlenir.

ÖRNEK: Bankanın kredi dışındaki bir alacağı için açtığı dava nedeniyle ödediği ve karşı taraftan talep edilebilir nitelikte 10.000.- TL tutarında bir masraf yaptığı varsayımıyla yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

278- MUHTELİF ALACAKLAR	10.000.- TL
- Dava ve Mah. Masraflarından Alacaklar	
010- KASA	10.000.- TL

Sözkonusu alacak tahsil edildiğinde bu işlem ters kayıtla iptal edilir. Alacağın tahsil edilemeyeceğinin anlaşılması durumunda ise 278 hesaptaki tutarın;

880- DİĞER İŞLETME GİDERLERİ	10.000.- TL
- Dava ve Mahkeme Giderleri	
278- MUHTELİF ALACAKLAR	10.000.- TL

Şeklindeki kayıtla gider hesaplarına alınması gerekir.

6.2.36. MUHTELİF ALACAKLAR - YABANCI PARA (279)

278 Muhtelif Alacaklar – T.P. hesabındaki açıklama Türk parası yerine yabancı paranın esas alınmasıyla bu hesap için de geçerlidir. Ancak, banka ile Menkul Kıymetler Yatırım Fonu arasındaki yabancı para mali ilişkilerden doğan alacak 27906 Menkul Kıymetler Yatırım Fonundan Alacaklar - Y.P. yardımcı hesabında izlenir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonları itibarıyla değerleme işlemine tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebe kayıtları 278 numaralı hesap için verilen örnekteki esaslara tabidir.

6.2.37. BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - TÜRK PARASI (280)

Aktifte başka bir hesaba geçmesi gerektiği halde, işlemin yapıldığı sırada zorunlu bir nedenle ait olduğu asıl hesaba alınamayan ve genellikle bankaların iç işlemleri ile ilgili geçici nitelikteki kayıtların gösterildiği bir hesaptır.

PEŞİN ÖDENEN ÜCRET VE KOMİSYONLAR (280013)

Finansal yükümlülükler için peşin ödenen komisyon ve benzeri masraflar bu hesaba kaydedilir. Bu hesapta izlenen tutarların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde etkin faiz oranı yöntemiyle

hesaplanan dönemi ilgilendiren bölümü, ilgili gider hesabının borcuna ve bu hesabın alacağına yazılmak suretiyle dönem giderlerine yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın şube lokali olarak kullanılmak üzere bir gayrimenkulü 01.01.2005 tarihinde kiralamıştır. Kira sözleşmesi uyarınca 6 aylık kira bedeli olan 600.000.- TL'yi peşin olarak ödenmiştir. Yapılan işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Peşin yapılan kira ödemesi;

_____ 01.01.2005 _____	
280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	600.000.- TL
- Peşin Ödenmiş Giderler	
010-KASA	600.000.- TL
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir.

İlk kayıt yukarıdaki şekilde yapıldıktan sonra, ay sonları itibariyle o aya ilişkin kira bedelinin gider hesaplarına alınması gerekir. Bu durumda her ay sonunda;

_____ 31.12.2005 _____	
880- DİĞER İŞLETME GİDERLERİ	100.000.- TL
- Kira Giderleri	
280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	100.000.- TL
- Peşin Ödenmiş Giderler	
_____ / _____	

kaydı yapılarak döneme ilişkin kira bedelleri sonuç hesaplarına yansıtılır.

6.2.38. BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - YABANCI PARA (281)

Aktifte başka bir hesaba geçmesi gerektiği halde, işlemin yapıldığı sırada zorunlu bir nedenle ait olduğu asıl hesaba alınamayan ve genellikle bankaların iç işlemleri ile ilgili geçici nitelikteki kayıtların gösterildiği, döviz üzerinden çalışması nedeniyle sabit fiyatla hareket gören aktif nitelikli bir kambiyo hesabıdır. Dönem sonları itibariyle değerlendirilme işlemine tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişı ve muhasebe kayıtları 280 numaralı hesap için verilen örnekteki esaslara tabidir.

6.2.39. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (288)

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise bu hesabın alacağına 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilir.

Bu hesabın işleyişı ve muhasebe kayıtları Enflasyon Muhasebesi başlıklı ayrı bir bölümde incelenecektir.

6.2.40. ŞUBELER CARİ HESABI - TÜRK PARASI (290)

Şubelerin genel müdürlükleriyle veya birbirleriyle yaptıkları Türk parası işlemlerin kaydına özgü çift nitelikli bir hesaptır. Hesabı ilk çalıştıran şubenin göndereceği dekonta istinaden karşı şubece yapılacak mahsup işlemi ile şubeler cari hesabının karşılıklı olarak kapatılması sağlanır. Şubeler cari hesabını çalıştıran her şube, belli dönemlerde tam mutabakat sağlamak zorundadır.

6.2.41. ŞUBELER CARİ HESABI - YABANCI PARA (291)

Şubelerin genel müdürlükleriyle veya birbirleriyle yabancı para cinsi ve kıymetli maden (gram) cinsi üzerinden yapılacak işlemlerin kaydına özgü sabit fiyatla hareket gören çift nitelikli bir kambiyo hesabıdır. Hesabın çalışması 290 Şubeler Cari Hesabında açıklandığı gibidir.

6.2.42. ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER

6.2.42.1. Genel Bilgi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 57 nci maddesinin 4 numaralı fıkrasında; bankaların alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldıkları emtia ile gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin esas ve usullerin Kurul tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Kanunda yer alan bu hükme dayanılarak Kurum tarafından hazırlanan **“Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”** 1.11.2006 tarihinde resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözkonusu yönetmeliğin, “Bankaların alacaklarından dolayı edindikleri varlıkların elden çıkarılması” başlıklı 5 inci maddesinde;

“(1) Bankalar, alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldıkları varlıkları edinme gününden itibaren üç yıl içinde elden çıkarmak zorundadır.

(2) Edinim tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılması olasılığı yüksek görülen elden çıkarılacak amortisman tabi varlıklar, bu süre zarfında banka tarafından satış planı ve planın tamamlanmasına yönelik aktif bir çalışma yapılmış olması ve varlığın piyasa fiyatına yakın bir fiyattan satışa sunulmuş olması şartıyla, amortisman tabi tutulmaz.

(3) Edinim tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılması mümkün görülmeyen veya bir yıl içinde elden çıkarılması mümkün görülmeyle birlikte bu süre içinde elden çıkarılmayan amortisman tabi varlıklar, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca belirlenen faydalı ömür süreleri ve amortisman oranları kullanılarak niteliğine göre her biri edinim tarihinden başlamak üzere ayrı ayrı amortisman tabi tutulur.

(4) Üç yıllık sürenin dolmasını müteakip elden çıkarılmayan amortisman tabi varlıklar, bu sürenin dolduğu tarihten itibaren üçüncü fıkrada belirtilen usul ve esaslar dahilinde amortisman oranı iki katı uygulanmak suretiyle amortisman tabi tutulur.

(5) Amortisman tabi olmayan varlıklar edinim tarihinden üç yıl geçmesi ve elden çıkarılmaması halinde edinim tarihinden itibaren her yıl için yüzde beş oranında karşılık ayrılmak suretiyle itfaya tabi tutulur.

(6) Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik uyarınca edinim tarihinden itibaren beş yıl geçmesine rağmen elden çıkarılmayan varlıklar net defter değerleri üzerinden özkaynak hesabında sermayeden indirilen değer olarak dikkate alınır.

(7) Alacaklardan dolayı edinilen varlıklar hiçbir şekil ve suretle değerlemeye tabi tutulamaz.

(8) Bankaların, alacaklarından dolayı edindikleri gayrimenkulleri, Kanununun 57 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen sınırı ve bankacılık işlerini yürütebilmek için ihtiyaç duydukları sayı ve büyüklüğü aşmamak kaydıyla kendi kullanımları için tahsis edebilmeleri Kurumun iznine bağlıdır. Tahsis izni verilen gayrimenkuller bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilmez.”

hükümleri yer almaktadır.

6.2.42.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişı

Elden çıkarılacak kıymetler ile ilgili olarak THP'de yer alan hesaplar ve açıklamaları aşağıda verilmiştir.

6.2.42.2.1. ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER TÜRK PARASI (298)

Bankanın alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldığı ticari emtia ve gayrimenkullerle, ihtisas bankalarınca özel kanunlarına göre satılmak amacıyla inşa ettirilen gayrimenkullerin kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

Alacaklardan dolayı edinilen varlıklar hiçbir şekil ve suretle değerleme-ye tabi tutulamaz

Bankaların alacaklarından dolayı edindikleri gayrimenkullerin hangi bedel üzerinden kayıtlara alınacağı hususunda hesabın açıklamasında açık bir hüküm bulunmamakla beraber, Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı hükümlerine göre maddi duran varlıkların ilk kayıta maliyet bedeli üzerinden kaydedilmesi gerekmektedir. Elden çıkarılacak kıymetlerin maliyet bedeli ise icra takibine ilişkin hukuki süreç dahilinde belirlenecektir. Bu hukuki süreç sonunda, teminat olarak alınan kıymet için belirlenen fiyatın alacak tutarından daha fazla olması durumunda, alacak miktarı tasfiye edilecek, bunu aşan tutar içinde ödeme yapılması gerekecektir. Söz konusu değer alacağın altında olması durumunda ise elde edilen varlığın fiyatına ilişkin tutarda alacak tasfiye edilecek, bakiye kısım ise takipteki alacaklar hesaplarında izlenmeye devam edilecektir.

ÖRNEK: Bankanın takipteki hesaplarda izlediği bir alacağı karşılığında teminat olarak aldığı bir gayrimenkulü temellük ettiği varsayımıyla yapılacak kayıt;

Takipteki alacağın tasfiyesi;

_____ / _____

298- ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER

- Alacak. Dolayı Ed. Gayrimenkuller

172- TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR

_____ / _____

Eldedilen gayrimenkul ile ilgili tapu ve harç masraflarının kayıtlara alınması;

_____ / _____

298- ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER

- Alacak. Dolayı Ed. Gayrimenkuller

010- KASA

_____ / _____

Elden çıkarılacak kıymetin satılması;

_____ / _____

010- KASA**882- DİĞER GİDER VE ZARARLAR**

- Diğer Aktif Satış Zararları

298- ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER

- Alacak. Dolayı Ed. Gayrimenkuller

790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER

- Diğer Ak.Satış Gelirleri

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bankanın elden çıkarılacak kıymeti kayıtlı değerinin altında satması durumunda satış bedeli ile kayıtlı değer arasındaki farkın 882 numaralı hesaba, satış bedelinin kayıtlı değer üzerinde olması durumunda ise aradaki farkın 790 numaralı hesaba kaydedilmesi gerekir.

7. BÖLÜM

MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR

7.1. MEVDUAT

7.1.1 Genel Bilgi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda mevduata ilişkin hükümler 60 ıncı maddede düzenlenmiştir. Mevduatın niteliği, tasnifi, mevduat sahiplerinin hakları ve mevduatın zaman aşımına uğraması gibi hususları düzenleyen "Mevduat ve katılım fonu kabulü" başlıklı bu madde hükmü aşağıda verilmiştir.

"Kredi kuruluşları ile özel kanunlarına göre yetkili olanlar dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişi, aslen veya fer'an meslek edinerek mevduat veya katılım fonu kabul edemez, ticaret unvanları ve kamuya yapacakları açıklamalar ile ilân ve reklamlarında bu izlenimi yaratacak ifade ve deyimleri kullanamaz.

Karşılığında hesap cüzdanı yerine makbuz, katılma belgesi, senet ve benzeri belgelerin verilmesi, alınan paraların mevduat veya katılım fonu kabulü sayılmasına engel değildir.

Resmî ve özel kuruluşlar ile ortaklıklarda, yalnız çalışanlarına ait olmak üzere sağlık ve sosyal yardım, emeklilik, ihtiyat ve tasarruf sağlama amaçlarıyla kurulan sandık ve vakıfların münhasıran kendi üyelerinden bu amaçlar için topladıkları paralar ile sigorta şirketlerinin işlemleri bu Kanun uygulamasında mevduat ve katılım fonu kabulü sayılmaz.

Kalkınma ve yatırım bankalarının kendi müstakrizlerinden, ortak ve ortaklıklarından genel esaslar dâhilinde sağladıkları fonlar ile bankalardan, para piyasaları, sermaye piyasaları ve organize piyasalardan sağlayacakları fonlar bu Kanun uygulamasında mevduat sayılmaz.

Türkiye'de kurulan kredi kuruluşlarının yurt dışındaki şubeleri ve ortaklıkları, mevduat cüzdanı ve fon toplamaya ilişkin evrakın düzenlenmesi işlemlerini faaliyette buldukları ülkede yapmak zorundadır. Bu şube veya ortaklıklar adına hiçbir şekil ve surette yurt içinde mevduat cüzdanı ve fon toplamaya ilişkin evrak düzenlenemez veya verilemez.

Türkiye'de kurulu kredi kuruluşları, yurt dışında kurulu ortaklıkları veya başka banka veya finansal kuruluşlar adına yurt içinde yerleşik

kişilerden mevduat veya katılım fonu kabul etmek amacıyla; evrak ya da cüzdandan bulundurmaları, personel istihdam etmeleri, bu ortaklıklar veya başka kredi kuruluşu veya finansal kuruluşlar adına toplanacak mevduat ve katılım fonu üzerinden personele ücret, komisyon, prim ve benzeri adlar altında para ödemek veya personele bu kuruluşların reklamını yaptırmak suretiyle müşterilerini anılan kuruluşlara yönlendirmeleri, bu ve benzeri yöntemler kullanarak yurt dışında kurulu kuruluşlar adına mevduat ve katılım fonu kabul etmeleri, bu madde kapsamında izinsiz mevduat ve katılım fonu kabulü sayılır.

Kredi kuruluşları, mevduat hesapları ile katılım fonu hesaplarını Kurulun görüşü alınmak suretiyle Merkez Bankasınca tespit edilecek vade ve türlerine göre tasnif etmek, tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonunu diğer hesaplardan ayırmak zorundadırlar.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç edilen sermaye piyasası araçları hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.”

7.1.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Mevduata ilişkin olarak THP’de yer alan hesaplar ile bunlara ilişkin açıklamalar aşağıdaki gibidir.

Türk parası mevduat, “Tasarruf Mevduatı”, “Resmi Kuruluşlar Mevduatı”, “Ticari Kuruluşlar Mevduatı”, “Bankalar Mevduatı”, “Diğer Kuruluşlar Mevduatı” hesaplarında, yabancı para mevduat ise “Bankalar Mevduatı -Y.P.” ve “Döviz Tevdiat” hesaplarında izlenir.

İlgili düzenlemelerle belirlenen mevduat vadeleri, vadesiz ve vadeli olmak üzere bölümlenmiş olup, mevzuatta meydana gelecek değişikliklere paralel olarak vade ayırımında düzenleme yapılır.

Müşteri tarafından mevduat bakiyesinden fazla yapılan çekilişler bir kredi işlemi olarak kabul edilir ve ilgili kredi hesaplarının “Kredili Mevduat Hesabı” yardımcı hesaplarında izlenir. 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca bankaların ödemekle yükümlü olduğu paralar da bu kapsama girer. Suistimal ve dolandırıcılık gibi olaylar sonucu hesabın borç bakiye vermesi halinde ise sözkonusu tutarlar 174, 175 Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar - T.P.,Y.P hesaplarında izlenir.

Bankaların yurtdışı şubelerinde, bunların buldukları ülkelerde ya da diğer ülkelerde yerleşik kişiler tarafından açılan mevduat hesapları ilgili yurtdışı mevduat hesaplarına, Türkiye’de yerleşik kişiler tarafından açılan mevduat hesapları ilgili yurt içi mevduat hesaplarına kaydedilir.

7.1.3. TASARRUF MEVDUATI (300-302-310-312)

Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesapları tasarruf mevduatıdır. Tasarruf mevduatının vadesiz olanı 300 Tasarruf Mevduatı (Y.İ.Y Gerçek Kişiler) – Vadesiz, vadeli olanı ise 310 Tasarruf Mevduatı (Y.İ.Y Gerçek Kişiler) – Vadeli hesaplarında izlenir.

ÖRNEK: Bankanın nakden tahsil ettiği para karşılığında .01.01.2005 tarihinde 100.000.- TL'lık bir mevduat hesabı açtığı ve bu hesaba 31.03.2005 tarihinde 10.000.- TL faiz tahakkuk ettirdiği varsayımıyla yapacağı muhasebe kayıtları;

Hesabın açılması;
_____ 01.01.2005 _____

010- KASA	100.000.- TL
310- TASARRUF MEVDUATI	100.000.- TL
_____ / _____	

Faiz tahakkuku;
_____ 31.03.2005 _____

610- MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	10.000.- TL
310- TASARRUF MEVDUATI	10.000.- TL
_____ / _____	

şeklinde olmalıdır.

Hesaba tahakkuk ettirilen bu faiz üzerinden menkul sermaye iradı gelir vergisi kesintisinin yapılması gerekmektedir. Menkul sermaye iradı gelir vergisi oranının %10 olduğu varsayımıyla yapılacak kayıt;

_____ 31.03.2005 _____

310- TASARRUF MEVDUATI	1.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİ, RESİM VE HARÇ.	1.000.- TL
- Ödenecek Vergiler	
_____ / _____	

şeklinde olacaktır.

Mevduat hesaplarına vade bitimlerinde, hesap kapanış tarihlerinde ve vadesiz hesaplar olmak kaydıyla yılsonlarında faiz tahakkuku yapılır. Ara dönemlerde mevduatlarla ilgili olarak hesaplanan faiz giderleri, 610 numaralı hesaba borç ve 360- FAİZ VE GİDER REESKONTLARI hesabına alacak kaydı verilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

5411 sayılı Kanun'un 62 nci maddesi hükmü uyarınca; son işlem tarihinden itibaren 10 yıl süre ile herhangi bir hareket görmeyen her türlü mevduat, katılım fonu, emanet ve alacakların ilgili mevzuat uyarınca zaman aşımına uğradığı kabul edilmekte ve bu hesaplardaki paraların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna gelir kaydedilmesi gerekmektedir. Böyle bir hesabın olması durumunda yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Mevduat hesabının kapatılması;

_____ / _____

310- TASARRUF MEVDUATI

390- MUHTELİF BORÇLAR

- Zaman Aş. Uğr. Talep Olunmamış Kıy.

_____ / _____

Hesaptaki tutarın devredilmesi;

_____ / _____

390- MUHTELİF BORÇLAR

- Zaman Aş. Uğr. Talep Olunmamış Kıy.

022- T.C. MERKEZ BANKASI

_____ / _____

(*) Fona devredilen tutar Merkez Bankasındaki mevcutlardan karşılanmıştır.

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.1.4. DÖVİZ TEVDİAT HESABI (301-311)

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki Karar ve buna ilişkin tebliğler uyarınca bankalar tarafından gerek Türkiye'de yerleşik, gerek yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiler adına konvertibl dövizler üzerinden açılabilen "Döviz Tevdiat Hesabı" pasif nitelikli olup, sabit fiyat üzerinden hareket görür. Her dönem sonu, hesap bakiyesi değerlendirme işlemine tabi tutularak, Türk parasına dönüştürülür. Döviz tevdiat hesapları 301 Döviz Tevdiat Hesabı – Vadesiz ve 311 Döviz Tevdiat Hesabı – Vadeli hesaplarında izlenir.

ÖRNEK: Bankanın nakden tahsil ettiği efektif karşılığında 01.01.2005 tarihinde 10.000.- USD'lık vadeli bir döviz tevdiat hesabı açtığı ve bu hesaba 31.03.2005 tarihinde 500.- USD faiz tahakkuk ettirdiği varsayımıyla yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Hesabın açılması;

_____ 01.01.2005 _____	
011-EFEKTİF DEPOSU	10.000.- USD
311-DÖVİZ TEVDİAT HESABI	10.000.- USD
_____ / _____	

Faiz tahakkuku;

_____ 31.03.2005 _____	
295-DÖVİZ VAZİYETİ	500.- USD
611-MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	5.000.- TL
311-DÖVİZ TEVDİAT HESABI	500.- USD
294-DÖVİZ A/S HESABI	5.000.- TL
_____ / _____	

(* Döviz kuru; 1 USD= 10 TL olarak kabul edilmiştir.

Tahakkuk ettirilen faiz üzerinden %10 oranında Menkul Sermaye İradı Gelir Vergisi kesilmesi;

_____ 31.03.2005 _____	
311-DÖVİZ TEVDİAT HESABI	50.- USD
294-DÖVİZ A/S HESABI	500.- TL
295-DÖVİZ VAZİYETİ	50.- USD
380-ÖDENECEK VERGİ, RESİM VE HARÇ.	500.- TL
- Ödenecek Vergiler	
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki işlemde verginin TL olarak ödeneceği varsayılmıştır. THP'ye göre hesaplanan verginin yabancı para olarak tahakkuku mümkündür. Böyle bir durumda yukarıdaki kayıтта döviz vaziyet ve alım-satım hesapları

kullanılmayacak, 380 numaralı hesap yerine 381 numaralı hesaba hesaplanan vergi tutarı olan 50.- USD yazılacaktır.

7.1.5. RESMİ KURULUŞLAR MEVDUATI (304-306-314-316)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemesinde belirtilen resmi kuruluşlar mevduatı bu hesapta izlenir.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme esasları yukarıda verilen örneklerdeki uygulamaya paraleldir.

7.1.6. TİCARİ KURULUŞLAR MEVDUATI (304-306-314-316)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemesinde belirtilen ticari kuruluşlar mevduatı bu hesapta izlenir.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme esasları yukarıda verilen örneklerdeki uygulamaya paralel şekilde gerçekleştirilir.

7.1.7. DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI (304-306-314-316)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemesinde belirtilen diğer kuruluşlar mevduatı bu hesapta izlenir.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme esasları yukarıda verilen örneklerdeki uygulamaya paralel şekilde gerçekleştirilir.

7.1.8. KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI - VADESİZ YABANCI PARA (305)

Kıymetli maden depo hesapları açılmasına ve kıymetli maden kredisi kullanılmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre bankaların belirli standartlar üzerinden açmış olduğu 'Kıymetli Maden Depo Hesapları'nın gram olarak kaydedildiği bir hesaptır.

Kıymetli Maden Depo Hesaplarının işleyişi ve muhasebeleştirilmesi esas itibariyle yabancı para üzerinden izlenen hesaplarla aynıdır. Bu hesaplarla ilgili alım-satım yapılması veya gelir-gider oluştuğunda, dövizli hesaplardaki uygulamaya benzer şekilde, 284- KIYMETLİ MADEN ALIM SATIM HESABI ve 285- KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ hesaplarının çalıştırılması gerekir.

Nitelik itibariyle döviz tevdiat hesapları gibi çalışan bu hesabın muhasebeleştirilmesi 019- KIYMETLİ MADEN DEPOSU hesabı için verilen örnekteki uygulamaya paralel şekilde yapılır.

7.1.9. KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI VADELİ YABANCI PARA (315)

305 Kıymetli Maden Depo Hesapları - Vadesiz - Yabancı Para hesap açıklaması bu hesap için de geçerlidir.

7.1.10. BANKALAR MEVDUATI (308-309-318-319)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ilgili düzenlemesinde belirtilen bankalar mevduatı bu hesapta izlenir.

7.2. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR

Mevduat ve özkaynaklar dışındaki pasif hesapların kaydedildiği bu grupta yer alan hesaplar, açıklamaları ve işleyişine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

7.2.1 PARA PİYASALARINA BORÇLAR - TÜRK PARASI (328)

Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla, diğer bir bankadan aldığı Türk parası borçlar bu hesapta izlenir.

ÖRNEK: Bankanın T.C. Merkez Bankası aracılığıyla bankalararası para piyasasından 1.000.000.- TL borçlandığı ve bu borçlanmaya ilişkin olarak 10.000.- TL komisyon ödediği varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Paranın alınması;

_____ / _____

020- T.C. MERKEZ BANKASI 1.000.000.- TL

328- PARA PİYASALARINA BORÇLAR 1.000.000.- TL

_____ / _____

Aynı anda komisyon ve BSMV'nin ödenmesi;

_____ / _____

840- T.P. İŞLEMLERE VER. KOM VE ÜCRETLER 10.000.- TL

- Bankalararası Para Piyasası İşlemleri

830- VERGİ, RES, HARÇ. VE FONLAR 500.- TL

020- T.C. MERKEZ BANKASI 10.500.- TL

_____ / _____

(* BSMV oranı %5 olarak kabul edilmiştir.

Borcun anapara ve faiziyle birlikte geri ödenmesi;

_____ / _____	
328- PARA PİYASALARINA BORÇLAR	1.000.000.- TL
626- PARA PİYA. İŞLEMLERİNE VER. FAİZLER	50.000.- TL
830- VERGİ, RES, HARÇ. VE FONLAR	2.500.- TL
020- T.C. MERKEZ BANKASI	1.052.500.- TL
_____ / _____	

(*) Alınan borç ile ilgili olarak ödenen faizin 50.000.- TL, BSMV oranının %5 olduğu kabul edilmiştir.

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.2. PARA PİYASALARINA BORÇLAR -YABANCI PARA (329)

Bankanın, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla, diğer bir bankadan aldığı yabancı para borçlar bu hesapta izlenir.

ÖRNEK: Bankanın T.C. Merkez Bankası aracılığıyla bankalararası para piyasasından 1.000.000.- USD borçlandığı ve bu borçlanmaya ilişkin olarak 10.000.- USD komisyon ödediği varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Paranın alınması;

_____ / _____	
021- T.C. MERKEZ BANKASI	1.000.000.-USD
329- PARA PİYASALARINA BORÇLAR	1.000.000.-USD
_____ / _____	

Aynı anda ödenen komisyon ve BSMV;

_____ / _____	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.500.- USD
841- Y.P. İŞLEM. VER. KOM VE ÜCR.	100.000.- TL
- Bankalararası Para Piyasası İşlemleri	
831- VERGİ, RES, HARÇ. VE FONLAR	5.000.- TL
021- T.C. MERKEZ BANKASI	10.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	105.000.- TL
_____ / _____	

(*) BSMV oranı 5 olarak kabul edilmiştir.

Borcun anapara ve faiziyle birlikte geri ödenmesi;

<hr/>	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	52.500.- USD
329- PARA PİYASALARINA BORÇLAR	1.000.000.- USD
627- PARA PİYA. İŞLEMLERİNE	500.000.- TL
VER. FAİZLER	
831- VERGİ, RES, HARÇ. VE FONLAR	25.000.- TL
021- T.C. MERKEZ BANKASI	1.052.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	525.000.- TL
<hr/>	

(* Alınan borç ile ilgili olarak ödenen faizin 50.000.-USD, BSMV oranının %5 olduğu kabul edilmiştir.

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.3. REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR TÜRK PARASI (332)

Bankaların, repo işlemleri yoluyla temin ettiği kısa vadeli kaynaklar bu hesapta izlenir. Ters repo işlemi yapan bir banka, bu işlemlerle ilgili olarak yeniden repo işlemi yapması durumunda, 33202 Menkul Değerlerden Borçlar – Yurtiçinden veya 33203 Menkul Değerlerden Borçlar – Yurtdışından yardımcı hesaplarını kullanır.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme işlemleri 14 üncü bölümde açıklanmıştır.

7.2.4. REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR YABANCI PARA (333)

332 Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar- T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap içinde geçerlidir. Bu hesaplar pasif nitelikli olup, sabit fiyat üzerinden hareket görür. Her dönem sonu, hesap bakiyesi değerlemeye tabi tutularak, Türk parasına dönüştürülür.

7.2.5. MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASINA BORÇLAR TÜRK PARASI (334)

Menkul kıymet ödünç piyasasına borçların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Bahse konu piyasadan ödünç alınan menkul değerler 030 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler - T.P. hesabının borcuna bu hesabın alacağına kaydedilir.

**7.2.6. MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASINA BORÇLAR
YABANCI PARA (335)**

334 Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar – T.P. hesabı açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

**7.2.7. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLARA
İLİŞKİN BORÇLAR (336)**

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, satış amaçlı olarak sınıflandırılan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlıklara ilgili yükümlülükler bu hesapta izlenir.

**7.2.8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİ
TÜRK PARASI (340)**

Bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan kullandıkları kredilerin izlenmesine mahsus hesaptır.

T.C. Merkez Bankası'ndan alınan kredi;

_____ / _____

010- KASA

veya

020- T.C. MERKEZ BANKASI

- Serbest Tevdiat

340- T.C. MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

_____ / _____

Krediye ilişkin faiz ödemesi;

_____ / _____

620- T.C. MERKEZ BANKASI KRED. VER. FAİZLER

020- T.C. MERKEZ BANKASI

- Serbest Tevdiat

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.9. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİ YABANCI PARA (341)

340 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kredileri-Yabancı Para hesabındaki açıklama, Türk parasının yerine yabancı paranın esas alınmasıyla bu hesap için de geçerlidir. Pasif nitelikli bu hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve bakiyesi dönem sonları itibarıyla değerlendirilerek Türk parasına dönüştürülür.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebe kayıtları 340 numaralı hesap ile paraleldir. Ancak, hesaba ilişkin olarak faiz giderlerinin muhasebeleştirilmesi sırasında döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekir.

7.2.10. YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER TÜRK PARASI (342)

Bankaların yurtiçi bankalardan aldıkları kredilerin izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Bu hesabın değerlemesi ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre yapılır.

Bankaların temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, banka genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenir. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak yurtdışı şube müdürlüklerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebeleştirme esasları 340 numaralı hesap ile paraleldir.

7.2.11. YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER YABANCI PARA (343)

Bankaların yurtiçi bankalardan yabancı para cinsinden aldıkları kredilerin izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebeleştirme esasları 341 numaralı hesap ile paraleldir.

7.2.12. YURTIÇI DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER TÜRK PARASI (344)

Bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve yurtiçi bankalar dışında kalan diğer kuruluşlardan Türk parası cinsinden aldıkları kredilerin izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Bankaların temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, banka genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenir. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak, yurtdışı şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebeleştirme esasları 340 numaralı hesap ile paraleldir.

7.2.13. YURTIÇI DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER YABANCI PARA (345)

Bankaların TCMB ve yurtiçi bankalar dışında kalan diğer kuruluşlardan yabancı para cinsinden aldığı kredilerin izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Bankaların temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, banka genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenir. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak yurtdışı şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek, piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebeleştirme esasları, döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılmak kaydıyla, 340 numaralı hesap ile paraleldir.

7.2.14. SERMAYE BENZERİ BORÇLAR – TÜRK PARASI (346)

İlgili düzenleme kapsamında gerekli koşulları taşıyan sermaye benzeri borçlar Kurum izninin alınmasıyla birlikte bu hesapta izlenmeye başlanır.

Bankaların sermaye benzeri borçlara ilişkin hükümler, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 44 üncü maddesine dayanılarak BDDK tarafından hazırlanarak 1.11.2006 tarihinde yürürlüğe giren “Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik”te yer almaktadır. Söz konusu yönetmeliğin birincil ve ikincil sermaye benzeri borçlara ilişkin 7 ve 8 inci madde hükümleri aşağıda verilmiştir.

Birincil sermaye benzeri borçlar (Madde 7);

“(1) Bankalarca ihraç edilen ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınan borçlanma araçları, aşağıda belirtilen nitelikleri taşıdıklarını teyit eden banka yönetim kurulunun yazılı beyanı ile birlikte yapılacak başvuru üzerine Kurumca uygun görülmesi halinde, bu Yönetmelik uygulamasında birincil sermaye benzeri borç olarak dikkate alınır.

- a) Vadesiz,
- b) Bedeli nakit olarak tamamen tahsil edilmiş,
- c) Bankanın tasfiyesi halinde, sahibine alacak hakkını ikincil sermaye benzeri borçlardan sonra tahsil etme yetkisi veren,
- ç) (c) bendindeki yetki sırası bakımından teminat, garanti ya da başka bir suretle sahibine öncelik sağlayacak bir işleme konu edilmeyen,
- d) İlgili dönemde ortaklara temettü dağıtılmamasına ve sonraki dönemlerde de dağıtımına konu edilmemesine ilişkin karar alınmış olması kaydıyla; ilgili dönem faiz ve temettü ödemelerinin miktarı ve zamanı ile iptali konusunda bankanın yetkisi bulunan ve bu yetkinin kullanılması halinde, sözleşmede belirlenmiş olan tutar ile ödememe durumu da dahil olmak üzere yapılan ödeme tutarı arasındaki fark sonraki dönemlerde de ödenmeyen,
- e) Dağıtılacak veya ödenecek temettü ya da faiz tutarını ve dağıtım veya ödeme zamanını belirleme yetkisi bankada olan,
- f) Temettü ya da faiz oranı veya bunların ihraç tarihi itibarıyla belirlenmiş hesaplama yöntemi değiştirilemeyen ve temettü veya faiz ödemeleri temettü dağıtımının yapılabileceği kalemlerden karşılanan,
- g) Yatırımcının itfa talep hakkı bulunmayan ve banka tarafından erken itfası Kurumun onayına bağlı olan,
- ğ) Nitelikleri yatırımcıların hak, menfaat ve yükümlülükleri açısından açık ve anlaşılır bir şekilde duyurulan,
- h) Bankanın bağlı ortaklık ve iştirakleri dışındaki kişiler tarafından satın alınan,
- ı) Birden fazla erken itfa opsiyonu içermeyen.

(2) Birinci fıkrada kapsamında Kuruma yapılacak başvurularda söz konusu borçlanma araçlarının Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınma yazısı ve borçlanma aracının metni de Kuruma ibraz edilir.

(3) Bankaya erken itfa opsiyonu tanıyan ve banka tarafından erken itfa opsiyonunun kullanılmaması halinde sonraki dönemler için temettü ya da faiz artışı öngörülen borçlanma araçları;

a) Temettü ya da faiz artışının ihraç tarihinden itibaren onuncu yıldan sonra gerçekleşmesi,

b) Temettü veya faiz artışının sadece bir kereye mahsus olması,

c) Temettü ya da faiz oranındaki artışın yüzde birden veya başlangıçta uygulanan kredi faiz farkının (credit spread) yüzde ellisinden fazla olmama koşullarından birini sağlaması

halinde, bu madde uygulamasında vadesiz kabul edilir. Sadece bu fıkradaki koşulları taşımaması nedeniyle birincil sermaye benzeri borç olarak değerlendirilmeyen borçlanma araçları, opsiyonun kullanılmaması halinde, opsiyonun kullanılabilme tarihinden sonraki dönem için birincil sermaye benzeri borç olarak kabul edilir.

(4) Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen borçlanma araçlarının itfası için Kurumdan onay alınması zorunludur. Kurum tarafından verilecek onaylarda;

a) Borçlanma aracının ihraç tarihinden itibaren en az beş yıl geçmiş olması,

b) Bankanın risklerini karşılayacak düzeyde yeterli özkaynağa sahip olduğunun belirlenmesi veya özkaynakta oluşacak kaybı telafi edebilecek benzer bir sermaye unsurunun temin edilmesi,

c) Bankanın varlıklarının yükümlülüklerini karşılayacak yeterli düzeyde likiditeye sahip olması veya likiditede oluşacak kaybı telafi edebilecek kaynak temin edilmesi,

koşulları aranır.

(5) Birinci fıkranın uygulamasında, iptal edilmiş temettü ya da faiz ödemelerinin sonraki dönemlerde bedelsiz hisse senedi verilme suretiyle ödenmesi, iptal edilmiş temettü veya faiz ödemelerinin sonraki dönemlerde ödenmesi olarak değerlendirilmez.

(6) Bankalarca satın alınan yurt dışı banka ve finansal kuruluşların ihraç etmiş olduğu borçlanma araçlarından, ilgili ülke mevzuatınca borçlanma aracını ihraç eden tarafından birincil sermaye benzeri borç maddeli hesaplarda izlenenler bu maddedeki nitelikleri taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın kullanılan birincil sermaye benzeri borç olarak dikkate alınır.

İkincil sermaye benzeri borçlar (Madde-8);

“(1) Aşağıdaki nitelikleri taşıdıklarını teyit eden banka yönetim kurulunun yazılı beyanı ile birlikte yapılacak başvuru üzerine Kurumca uygun görülmesi halinde, bankaların bağlı ortaklık ve iştirakleri dışındakilerden temin edecekleri krediler ya da bunlar dışındakilere ihraç edecekleri ve Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınacak borçlanma araçları bu Yönetmelik uygulamasında ikincil sermaye benzeri borç olarak dikkate alınır.

a) Başlangıç vadesi en az beş yıl olan ve ilk beş yıl içerisinde anapara geri ödemesi veya vadeden önce geri ödeme opsiyonu bulunmayan,

b) Vadeden önce birden fazla geri ödeme opsiyonu içermeyen ve vadeden önce geri ödeme opsiyonu içermesi halinde opsiyonun kullanılabilceği tarih açıkça hükme bağlanmış olan,

c) Bankanın tasfiyesi halinde, hisse senetlerinden ve birincil sermaye benzeri borçlardan bir önce, diğer tüm borçlardan sonra ödenmesi borç verenlerce veya yatırımcılarca kabul edilen,

ç) Krediler bakımından defaten kullanılan, borçlanma aracı bakımından ise bedeli nakit olarak tamamen tahsil edilmiş olan,

d) (c) bendindeki şartın ihlalini doğuracak nitelikte hiç bir türev işlem ve sözleşmeyle ilişkilendirilmemiş ya da herhangi bir şekil ve surette doğrudan ya da dolaylı olarak teminata bağlanmamış ve başka kişilere temlik edilemeyeceği yazılı olarak belirlenmiş olan,

e) Bankanın risklerini karşılayacak düzeyde özkaynağa sahip olması veya yapılacak geri ödemenin veya itfanın bankanın özkaynağının risklerini karşılayacak düzeyin altına düşmesine neden olması durumunda, vadesi gelmiş olsa bile faizi ve anaparası geri ödenmeme koşulu içeren,

f) Vadesinden önce ödenmesi Kurumun onayına bağlı olan.

(2) Sadece 7 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki şartları taşımaması nedeniyle birincil sermaye benzeri borç kapsamında değerlendirilmeyen borçlanma araçları, erken itfa opsiyonunun kullanılabilme tarihi ihraç tarihini izleyen beşinci yıldan sonra olmak kaydıyla ikincil sermaye benzeri borç olarak kabul edilir. Sekizinci fıkra uygulaması bakımından, ikincil sermaye benzeri borç olarak kabul edilen bu borçlanma araçlarının vadesi olarak opsiyonun kullanılabilme tarihi esas alınır.

(3) Birinci fıkra kapsamında Kuruma yapılacak başvurularda, ilgisine göre,

a) Kredi sözleşmesinin aslı veya noter onaylı örneğinin, kredi sözleşmesi henüz imzalanmamış ise aslı veya noter onaylı örneği sözleşmenin imzalandığı tarihi izleyen beş iş günü içinde ibraz edilmek koşuluyla sözleşme taslağı,

b) Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınma yazısı ve borçlanma aracının metni de gönderilir.

(4) Üçüncü fıkranın (a) bendi uyarınca Kuruma yapılan başvuruda, kredi sözleşme taslağının verildiği hallerde, sözleşme taslağı hükümleriyle, imzalanan sözleşme hükümleri arasında farklılık bulunması durumunda, söz konusu farklılıkların kullanılan kredinin sermaye benzeri niteliğini ortadan kaldırmadığına ilişkin banka yönetim kurulunun yazılı beyanatının da Kuruma ibraz edilmesi zorunludur. Kurumca aksi görüş belirtilmedikçe alınan kredi sermaye benzeri kredi olarak ikincil sermaye benzeri borç hesaplamasına dahil edilir.

(5) İkincil sermaye benzeri borçlara uygulanacak faiz oranlarının kredi sözleşmesinde veya borçlanma aracının senet metninde açık bir şekilde belirlenmemesi ya da faiz oranının benzer kredilere veya borçlanma araçlarına göre aşırı ölçüde yüksek olması halinde, kredinin veya borçlanma aracının katkı sermaye hesabına dahil edilmesine Kurumca izin verilmeyebilir.

(6) Kurumca uygun görülen ikincil sermaye benzeri borçlar, banka kayıtlarında ilgili hesaplara intikal tarihi itibarıyla katkı sermaye hesaplamalarına dahil edilir.

(7) İkincil sermaye benzeri borçların birinci fıkranın (f) bendi uyarınca vadesinden önce geri ödenmesine Kurumca onay verilmesinde, bankanın risklerini karşılayacak düzeyde yeterli özkaynağa sahip olduğunun belirlenmesi veya özkaynakta oluşacak kaybı telafi edebilecek benzer bir sermaye unsurunun temin edilmesi koşulu aranır.

(8) Katkı sermaye hesaplamalarına dahil edilen ikincil sermaye benzeri borçlardan kalan vadesi beş yıldan az olanlar her bir yıl için yüzde yirmi oranında azaltılarak katkı sermaye hesaplamalarına intikal ettirilir. Vadesine bir yıldan az süre kalan ikincil sermaye benzeri borçlar katkı sermaye hesaplamasında dikkate alınmaz.

(9) Sekizinci fıkra uygulaması bakımından, vadeden önce geri ödeme opsiyonu tanıyan ve bu opsiyonun kullanılmaması halinde faiz artışı öngören ikincil sermaye benzeri borçlarda kalan vade, borcun temin edildiği tarihte öngörülen faiz oranına göre yapılacak faiz artışının;

a) Yüzde birden fazla olmaması veya

b) Başlangıçta uygulanan kredi faiz farkının (credit spread) yüzde ellisinden fazla olmaması

halinde vade tarihi, diğer hallerde ise opsiyonun kullanılabilceği tarih esas alınarak belirlenir. Opsiyonun kullanılabilme tarihi esas alınarak kalan vadesi belirlenen ikincil sermaye benzeri borçlarda opsiyonun kullanılmaması halinde, bu tarihten itibaren vadesine göre tespit edilecek yeni kalan

vadeye isabet eden orandan başlanılarak ikincil sermaye benzeri borç katkı sermayeye dahil edilmeye devam olunur.

(10) Vadeden önce geri ödeme opsiyonu içeren ikincil sermaye benzeri borçlarda, borca uygulanması öngörülen faiz oranı ile vadeden önce geri ödeme opsiyonunun kullanılmaması durumunda ve uygulanacak faiz oranı için bir endeks değeri belirlenmiş olması halinde, dokuzuncu fıkra uyarınca yapılacak faiz artışı hesaplamasında, bu endekslerin, ikincil sermaye benzeri borçların katkı sermaye hesabına dahil edilebilmesi için Kuruma yapılan başvuru tarihindeki değerleri esas alınır. Opsiyonun kullanılmamasına bağlı olarak öngörülen prim, masraf, tazminat ve benzeri adlar altındaki ilave yükümlülükler faiz artışı hesabına dahil edilir. Vadeden önce geri ödeme opsiyonu tanıyan ve kalan vadesi vade tarihi esas alınarak belirlenen ikincil sermaye benzeri borçlarda opsiyonun kullanılmasına bankanın risklerini karşılayacak düzeyde yeterli özkaynağa sahip olduğunun belirlenmesi veya özkaynakta oluşacak kaybı telafi edebilecek benzer bir sermaye unsurunun temin edilmesi kaydıyla Kurumca izin verilebilir.

(11) Kurumca izin verilmesi halinde, bankanın sermaye artırımlarında kullanılması hissedarlarca kesin ve yazılı olarak taahhüt edilen, karşılığında hiç bir şekil ve surette faiz tahakkuku ve ödemesi yapılmayan ve tasfiye halinde, hisse senetlerinden bir önce, diğer tüm borçlardan sonra ödenmesi kabul edilen, herhangi bir şekil ve surette doğrudan ya da dolaylı olarak teminata bağlanmamış, hiç bir türev işlem ve sözleşmeyle ilişkilendirilmemiş, bankaya rehnedilmiş kaynaklar da vade şartı aranmaksızın, niteliklerine göre ikincil sermaye benzeri borç hesaplamasına dahil edilir.”

Sermaye benzeri borçlar hesabının işleyişine ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

Sermaye benzeri borcun alınması;

_____ / _____

022- YURTIÇİ BANKALAR

veya

010- KASA

346- SERMAYE BENZERİ BORÇLAR

_____ / _____

Bu borç için verilen faizler ise;

698- VERİLEN DİĞER FAİZLER

010- KASA

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.15. SERMAYE BENZERİ BORÇLAR – YABANCI PARA (347)

346 Sermaye Benzeri Borçlar – T.P. hesabı için yapılan açıklama, yabancı para cinsinden temin edilecek sermaye benzeri krediler için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirilmesi 346 numaralı hesap için verilen örnekteki uygulamaya paraleldir.

7.2.16. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER TÜRK PARASI (348)

Bankaların yurtdışındaki banka, kuruluş ve fonlardan doğrudan sağladıkları kısa, orta ve uzun vadeli Türk parası krediler bu hesapta izlenir.

Bankaların temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, banka genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenirler. Bu sınırlama yurtçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak yurtdışı şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek, piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirilmesi 340 numaralı hesap için verilen örnekteki uygulamaya paraleldir.

7.2.17. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER YABANCI PARA (349)

Bu hesapta, bankaların yabancı bankalardan, uluslararası finansman kuruluşlarından, uluslararası para piyasalarından veya benzeri kaynaklardan doğrudan sağladıkları kısa, orta ve uzun vadeli krediler yer alacaktır.

Bankaların temin etmiş oldukları kredilerden, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınan krediler, diğer bir deyişle, banka genel müdürlüğünün doğrudan yükümlülüğünü oluşturan krediler genel müdürlük hesaplarına mal edilir ve genel müdürlük nezdinde izlenirler. Bu sınırlama yurtiçi şubelerin kayıtlarında izlenen dış ticaretin finansmanına yönelik olarak temin edilen kredileri kapsamaz. Genel müdürlüğün verdiği genel bir otorizasyona dayanılarak, yurtdışı şube müdürlerinin yetkisi ve imzasıyla şube faaliyetleri gözetilerek piyasalardan doğrudan temin edilen kredilerin genel müdürlük hesaplarına mal edilip edilmemesi hususu genel müdürlük yetkisindedir.

İlgili ülkelerin ihracat kredi kuruluşları tarafından kullanılan ve Türkiye'deki bankalarca ithalatın finansmanına yönelik olarak muhtelif biçimlerde aracılık edilmek üzere sağlanan GSM (ABD), Hermes, (Almanya), SACE (İtalya) ve benzeri krediler, düzenlenen kredi sözleşmesinde bankanın garantör konumunda bulunması veya kredinin kullanılması aşamasında banka nezdinde bir nakit hareketi olmaması, nakit hareketi olması halinde ise nakdin kullanımının bankanın yetkisinde olmaması halinde bilanço dışında ilgili hesaplarda, aksi durumda bu hesapta muhasebeleştirilir.

Bu hesabın işleyişine ilişkin örnek uygulamalar 14 üncü bölümde verilmiştir.

7.2.18. KARŞILIKLAR- TÜRK PARASI (350)

7.2.18.1. GENEL KARŞILIKLAR (35000)

Bankaların Karşılık Yönetmeliğinde belirlenen usul ve esaslar dâhilinde ayırdıkları genel karşılıkların kaydedilmesine özgü pasif nitelikli bir hesaptır.

Yabancı para kredi ve alacaklar için ayrılan genel karşılıklar "351 Karşılıklar – Y.P." hesabının ilgili yardımcı hesabında izlenir.

Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte "**genel karşılıklar**"la ilgili olarak 7 nci maddede yer alan hükümler aşağıda verilmiştir.

"(1) Bankalar,

(a) Standart nitelikli nakdi kredileri toplamının yüzde biri (% 1) ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi kredileri toplamının binde ikisi (% 0,2) oranında,

(b) Yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının yüzde ikisi (% 2) ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi kredileri toplamının binde ikisi (% 0,4) oranında,

genel karşılık ayırırlar. Bu hükmün uygulanmasında standart nitelikli nakdi krediler ve yakın izlemedeki nakdi krediler, “Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı”, “Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar Hesabı” ve “Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar Hesabı” dışında bilanço içi hesaplarda izlenen kredileri ve diğer alacakları kapsar.

(2) “Türev Finansal Araçlardan Alacaklar” hesaplarında izlenen tutarlar, Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelikte belirtilen krediye dönüş-türme oranlarıyla çarpılmak suretiyle bulunacak tutar üzerinden, nakdi krediler için geçerli olan genel karşılık oranı uygulanmak suretiyle genel karşılık hesaplamasında dikkate alınır.

(3) Kanunun 55 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen krediler, (d) ve (h) bentlerinde yer alanlar hariç olmak üzere, genel karşılık hesaplamasında dikkate alınmaz.

(4) Genel karşılığa tabi gayrinakdi krediler; teminat mektupları, kabul kredileri, akreditif taahhütleri, cirolar gibi bankayı bir şartın ifa edilememesinden dolayı ileride doğabilecek bir borç yükümlülüğü altına sokarken, aynı zamanda da diğer şahıslardan alacaklı duruma getiren her türlü cayılamaz gayrinakdi kredilerdir.

(5) Aylık olarak, her ayın son günü itibariyle hesaplanan genel karşılık tutarları gider yazılarak pasifte “Genel Karşılıklar” hesabında muhasebeleştirilir.”

Genel karşılıkların muhasebeleştirilmesi aşağıda şekilde yapılır.

Karşılık ayrılması;

_____ / _____

820- KARŞILIK VE DEĞ. DÜŞ. GİDERLERİ

- Genel Karşılık Giderleri

350- KARŞILIKLAR

- Genel Karşılıklar

_____ / _____

Ayrılmış bulunan karşılıkların iptali ise;

350- KARŞILIKLAR

- Genel Karşılıklar

790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER

veya

820- KARŞILIK VE DEĞ. DÜŞ. GİDERLERİ

- Genel Karşılık Giderleri

şeklinde muhasebeleştirilir. Ayrılmış bulunan karşılığın aynı yıl iptal edilmesi durumunda 820 numaralı, önceki yıllarda ayrılmış bulunan karşılığın iptal edilmesi halinde ise 790 numaralı hesaba alacak kaydı verilmelidir.

7.2.18.2. KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI (35001)

Bankanın, çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kıdem tazminatından dönemsel olarak ayrılması gereken karşılığın izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin TMS-19 hükümlerine göre hesaplanan kıdem tazminatından dönemsel olarak ayrılması gereken karşılıklar;

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ

- Kıdem Tazminatı Karşılığı Gid.

350- KARŞILIKLAR

- Kıdem Tazminatı Karşılığı

Kıdem Tazminatı ödemeleri;

350- KARŞILIKLAR

- Kıdem Tazminatı Karşılığı

010- KASA

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.18.3. BANKA SOSYAL YARDIM SANDIğI VARLIK AÇIKLARI KARŞILIğI(35002)

Bankanın, elemanlarına emeklilik yıllarında da ödeme yapabilmek için oluşturduğu sosyal yardım sandığı mali tablolarında ortaya çıkan varlık açıkları için ayırdığı karşılığın izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Bu açıkları karşılıamak bankanın sorumluluğunda ise bu hesap kullanılabilir.

Bu hesabın işleyişi ve muhasebeleştirme işlemleri 35001-Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabı ile aynıdır.

7.2.18.4. KISA VADELİ ÇALIŞAN HAKLARI YÜKÜMLÜLÜKLERİ KARŞILIğI (35003)

Bankanın, çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kısa vadeli çalışan haklarından doğan yükümlülükleri için ayırması gereken karşılıklar bu hesabın alacağına, 820033 Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı Giderleri hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

7.2.18.5. VERđİ KARŞILIKLARI (35004)

Bankaların, kurumlar vergisi ve gelir vergisi için ayırmak zorunda olduğu karşılıkların kaydolunduğu hesaptır. Faaliyetler sonucu elde edilen vergiye tabi kâr üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ve kurumlar vergisinden muaf gelirlere ilgili gelir vergisi stopajı için dönem ve yıl sonları itibarıyla hesaplanarak ayrılan karşılıklar, 35004 Vergi Karşılıkları yardımcı hesabının alt hesapları olan 350040 Kurumlar Vergisi Karşılığı veya 350041 Gelir Vergisi Karşılığı hesaplarına alacak ve 82002 Vergi Karşılığı hesabına borç olarak kaydedilir.

Bankaların, faaliyetleri sonucu elde ettiği vergiye tabi kâr üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ve kurumlar vergisinden muaf gelirlere ilgili gelir vergisi stopajı için ayrılan karşılıklar;

- 350040 Kurumlar Vergisi Karşılığı
- 350041 Gelir Vergisi Karşılığı

hesaplarında izlenir ve ilgili yıla ait vergi beyannamelerinin düzenlenip kesinleşmesinden sonra tahakkuk eden meblağ bir defada ödenecek ise sözkonusu meblağın tamamı;

- 380010 Ödenecek Kurumlar Vergisi
- 380011 Ödenecek Gelir Vergisi

hesaplarına aktarılır. Ancak, vergi ödemelerinin taksimde bağlanması durumunda, her taksit tutarı ödeneceği döneme bağlı olarak 380010 Ödenecek Gelir Vergisi, 380011 Ödenecek Kurumlar Vergisi alt hesaplarına aktarılır.

ÖRNEK: Bankanın 2005 yılsonu itibariyle elde ettiği kâr üzerinden 125.000.- TL kurumlar vergisi ödeyeceği varsayımıyla yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Hesaplanan vergi karşılıkları;	
_____ / _____	
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ	125.000.- TL
- Vergi Karşılığı Gid.	
350- KARŞILIKLAR	125.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı	
_____ / _____	
ve	
_____ / _____	
350- KARŞILIKLAR	125.000.- TL
- Kurumlar Vergisi Karşılığı	
380- ÖDENECEK VER, RES. HARÇ VE PRİM.	125.000.- TL
- Ödenecek Kurumlar Vergisi	
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir. Hesaplanan verginin ödenmesi durumunda ödenen tutar, 380 numaralı hesaba borç, 010-Kasa veya ödemenin yapılış şekline bağlı olarak başka bir hesaba alacak kaydı verilerek muhasebeleştirilir.

7.2.18.6. DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLER VE FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI ANAPARA KUR AZALIŞ KARŞILIKLARI (35005)

Dövizle endeksli krediler ve finansal kiralama alacaklarında, kurlarda meydana gelen düşüşler dolayısıyla anapara tutarında ortaya çıkan azalışların kaydedilmesine mahsus aktif düzenleyici pasif nitelikli bir hesaptır. Kur düşüşü dolayısıyla ortaya çıkan değer azalışı bu hesabın alacağına, 86111 Dövizle Endeksli Krediler ve Finansal Kiralama Alacakları Anapara Kur Azalışları hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

İlgili kredi ve finansal kiralama hesabı, bu hesap ile netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır

ÖRNEK: Bankanın 01.01.2005 tarihinde 1.000.000.- TL tutarında kredi kullandırdığını ve bu kredinin kullandırım tarihinde 1 USD=10 TL kuru esas alınarak 100.000.-USD'ye endekslendiğini kabul edelim. Döviz kurunun 31.03.2005 tarihinde 1 USD = 9 TL olduğu varsayımıyla yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin kullandırılması;

	01.01.2005	
118- KISA VADELİ KREDİLER		1.000.000.- TL
-Döviz Endeksli Krediler		
010-KASA		1.000.000.- TL

ve

	01.01.2005	
975- DÖVİZE END. KRED. ALACAKLAR		100.000.- USD
977- DÖVİZE END. KRED. BORÇLAR		100.000.- USD

şeklinde kaydedilir.

31.03.2005 tarihinde yapılması değerleme kayıtları;

Döviz kurunun düşmesi nedeniyle, bankanın 100.000.- USD'ye endekslendiği kredi alacağının bu tarihteki TL karşılığı 900.000.- TL'dir. Bu durumda, bankanın alacağı için 100.000.- TL karşılık ayırması gerekmektedir.

Ayrılan karşılık tutarı;

	31.03.2005	
820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ		100.000.- TL
- Döviz Endeksli Kred. Kur Farkı Giderleri		
350- KARŞILIKLAR		100.000.- TL
- Döv. End. Kred. An. Kur Azalış Kar.		

şeklinde muhasebeleştirilir.

**7.2.18.7. TESLİM TARİHİNE GÖRE MUHASEBELEŞTİRME
DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (35006)**

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin, işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçekleşen değer düşüşleri bu hesapta izlenir.

Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen menkul değerlerin işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre sonuç hesaplarına veya özkaynak kalemlerine intikal ettirilir.

Finansal araçların muhasebeleştirilmesine ilişkin TMS-39 hükümleri uyarınca; teslim tarihi muhasebesi,(a) varlığın işletme tarafından elde edildiği tarihte muhasebeleştirilmesini, ve (b) varlığın işletme tarafından teslim edildiği tarih itibarıyla bilanço dışı bırakılmasını ve yine aynı tarih itibarıyla elden çıkarma kazanç yada kaybının muhasebeleştirilmesini gerektirir. Teslim tarihi muhasebesi uygulanması durumunda, işletme, teslim aldığı varlıklarda olduğu gibi, ticari işlem tarihi ve teslim tarihi arasındaki dönem boyunca varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimleri muhasebeleştirir. Başka bir ifadeyle, gerçeğe uygun değerdeki değişim, maliyetinden veya itfa edilmiş maliyetinden gösterilen varlıklar için muhasebeleştirilemez; diğer yandan gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için kâr veya zararda, satılmaya hazır olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için ise özkaynakalarda muhasebeleştirilir.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme işlemleri 030 numaralı hesaplar için verilen örneklerdeki uygulamaya paraleldir.

**7.2.18.8. TAZMİN EDİLMEMİŞ VE NAKDE DÖNÜŞMEMİŞ
GAYRİNAKDE KREDİLER ÖZEL KARŞILIKLARI (35009)**

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Üçüncü, Dördüncü veya Beşinci grup krediler ve diğer alacaklar altında tasnif edilmekle birlikte, henüz tazmin edilmeyen ya da nakde dönüştürülmeyen gayrinakde krediler için ayrılacak özel karşılıkların kaydedilmesine özgü pasif nitelikli bir hesaptır.

Tazmin edilmemiş ve nakde dönüşmemiş gayrinakdi krediler için ayrılan karşılıklar;

_____ / _____

820- KARŞILIK VE DEĞ. DÜŞ. GİDERLERİ

350- KARŞILIKLAR

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

Karşılık ayrılmış bulunan gayrinakdi kredilerin tazmin edilmesi durumunda, tazmin edilen tutar Donuk Alacaklar hesabına aktarılır. Bu durumda daha önce ayrılan karşılıkların 180- Özel Karşılıklar hesabına aktarılması gerekir. Buna göre, tazmin tarihinde;

_____ / _____

350- KARŞILIKLAR

180- ÖZEL KARŞILIKLAR

_____ / _____

kaydının yapılması gerekir.

7.2.18.9. YENİDEN YAPILANMA KARŞILIĞI (35020)

Yeniden yapılanma maliyetleri için ayrılan karşılıklar bu hesapta izlenir.

7.2.18.10. KREDİ KARTLARI VE BANKACILIK HİZMETLERİNE İLİŞKİN PROMOSYON UYGULAMALARI KARŞILIĞI (35030)

Kredi kartı hamillerinin yapmış oldukları harcama tutarları karşılığında ya da verilen bankacılık hizmetleri nedeniyle bankanın ödül veya benzeri adlar altında yeni mal ve hizmet alımının finanse edilmesine yönelik ödemeyi taahhüt ettiği tutarların, dönem sonları itibarıyla son on iki aylık süre içerisinde kullanılan tutarın, bu tutar ile 98011 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Taahhütleri hesabının bakiyesinden oluşan toplam taahhüt tutarına oranı nispetinde hesaplanan kısmı, bu hesabın alacağına, 88019 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Giderleri hesabının borcuna kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir. Söz konusu tutarın geri kalan kısmı ise 98011 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Taahhütleri hesabında izlenmeye devam edilir.

Kredi kartı hamillerinin kullandığı tutarlar ilgili ay içerisinde ayrılan karşılıklardan düşülür, kullanılan tutarların ayrılan karşılık tutarını aşması durumunda, aşım miktarı ortaya çıktığı ay içerisinde ilgili hesaplar kullanılarak 88019 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Giderleri hesabına aktarılır.

7.2.18.11 DİĞER KARŞILIKLAR (35099)

Yukarıda yer alanlar dışında kalan diğer karşılıklar bu hesapta izlenir.

7.2.19. KARŞILIKLAR- YABANCI PARA (351)

350 Karşılıklar hesabı açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Yabancı para karşılıkların işleyişi ve muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar 350- Karşılıklar hesabındaki uygulamaya paraleldir. Ancak, yabancı para karşılık ayrıldığında bir gider olduğundan, döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekmektedir.

7.2.19.1. TAZMİN EDİLMEMİŞ ve NAKDE DÖNÜŞMEMİŞ GAYRİNAKDİ KREDİLER ÖZEL KARŞILIKLARI (35109)

35009 Tazmin Edilmemiş ve Nakde Dönüşmemiş Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları hesabının açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Tazmin edilmemiş ve nakde dönüşmemiş yabancı para üzerinden olan bir gayrinakdi kredi için 1.000.- USD karşılık ayrıldığı ve bu tarihteki döviz kurunun; 1 USD = 10 TL olduğu varsayımıyla yapılacak muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

_____ / _____	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.- USD
821- KARŞILIK VE DEĞ. DÜŞ. GİDERLERİ	10.000.- TL
351- KARŞILIKLAR	1.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.000.- TL
_____ / _____	

7.2.20. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR TÜRK PARASI (352)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiracı durumunda olan bankaca, finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam borç tutarı ile faaliyet kiralaması borcunun döneme isabet eden tutarı bu hesapta izlenir.

Finansal kiralamanın dışında faaliyet kiralaması ile diğer kiralama türlerinin döneme isabet eden kira giderleri bu hesabın alacağına, 880 Diğer İşletme Giderleri - T.P. hesabının borcuna kaydedilerek dönem giderlerine yansıtılır.

7.2.21. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR YABANCI PARA (353)

352 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar – T.P. açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

7.2.22. ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) TÜRK PARASI (354)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardında belirtilen esaslara göre ertelenmiş finansal kiralama giderleri bu hesapta izlenir.

Dönemsellik ilkesi gereği ödenecek finansal kiralama giderleri bu hesabın alacağına, 644 Finansal Kiralama Giderleri – T.P. hesabının borcuna kaydedilerek dönem giderlerine yansıtılır. “Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri” kalemi bilânçoda “Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar” kaleminin altında bir indirim kalemi olarak yer alır.

ÖRNEK: Bankanın 01.01.2005 tarihinde finansal kiralama yoluyla bir gayrimenkulü 150.000.- TL bedelle edindiğini varsayalım. Sözleşmeye göre gayrimenkul bedeli 5 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödenecektir. Sözleşmenin yapıldığı tarihte finansal kiralamaya konu edilen gayrimenkulün rayiç değeri 100.000.- TL'dir. Bu işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Gayrimenkulün edinilmesi;

01.01.2005

252- GAYRİMENKULLER	100.000.- TL
- Finansal Kira. Edinilen	
354- ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ	50.000.- TL
352- KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	150.000.- TL

Yıllık ödemenin yapılması;

31.12.2005

352- KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	30.000.- TL
010- KASA	30.000.- TL

Döneme ilişkin giderin sonuç hesaplarına aktarılması;

31.12.2005

644- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	10.000.- TL
354- ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ	10.000.- TL

şeklinde kaydedilir.

Finansal kiralama yoluyla edinilerek 252 numaralı hesaba kaydedilen tutarların tasfiyesi; piyasadan satın alınarak bu hesaplarda izlenen diğer benzer varlıkların tabi olduğu amortisman ve yeniden değerlendirme esaslarına göre yapılmalıdır.

7.2.23. ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) YABANCI PARA (355)

354 Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-) – T.P. hesap açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

ÖRNEK: Bankanın 01.01.2005 tarihinde finansal kiralama yoluyla bir gayrimenkulü 125.000.- USD bedelle edindiğini varsayalım. Sözleşmeye göre gayrimenkul bedeli 5 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödenecektir. Sözleşmenin yapıldığı tarihte finansal kiralamaya konu edilen gayrimenkulün rayiç değeri 100.000.- USD'dir. Bu işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Gayrimenkulün edinilmesi;

01.01.2005

253- GAYRİMENKULLER	100.000.- USD
- Finansal Kira. Edinilen	
355- ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ	25.000.- USD
353- KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	125.000.- USD

/

Yıllık ödemenin yapılması;

31.12.2005

353- KİRALAMA İŞLEM. BORÇLAR	25.000.- USD
011- EFEKTİF DEPOSU	25.000.- USD

/

Döneme ilişkin giderin sonuç hesaplarına aktarılması;

31.12.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.000.- USD
645- FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ	50.000.- TL
355- ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ	5.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	50.000.- TL

/

şeklinde kaydedilir.

7.2.24. FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR TÜRK PARASI (356)

Faktoring işlemlerinden kaynaklanan borçlar bu hesapta izlenir.

7.2.25. FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR YABANCI PARA (357)

356 Faktoring İşlemlerinden Borçlar – T.P. hesabının açıklaması, yabancı para olmak kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir.

7.2.26. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİ YABANCI PARA (359)

Bankaların kıymetli maden depo hesabı açılması, kıymetli maden kredisi kullanılması ve yurtdışından kıymetli maden kredisi sağlanmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre, yurtdışındaki banka ve diğer kuruluşlardan kullandıkları kısa, orta ve uzun vadeli kıymetli maden kredilerinin gram olarak kaydedildiği bir hesaptır.

Bu hesabın işleyişi ile işlemlerin muhasebeleştirilmesi 305-315 Kıymetli Maden Depo Hesapları için geçerli olan esaslara tabidir.

7.2.27. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI- TÜRK PARASI (360)

Dönem sonları itibarıyla, Türk parası cinsinden mevduat, alınan krediler, çıkarılan tahviller ve diğer faiz ve gider doğurucu pasif hesaplar ile bilanço dışı hesaplarda kayıtlı diğer yükümlülükler üzerinden cari hesap dönemine ait olan faiz ve giderler, reeskonta tabi tutularak bu hesaba alacak ve ilgili gider hesaplarına borç kaydolunur.

ÖRNEK: Bankanın 01.10.2005 tarihinde kullandığı 100.000.- TL tutarındaki bir kredi ile ilgili olarak, 31.12.2005 tarihi itibarıyla hesaplanan ve reeskontu yapılacak olan faiz tutarının 15.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

_____ 31.12.2005 _____	
622- YURTDIŞINDAN KULL. KRED. VER. FAİZLER	15.000.- TL
360- FAİZ VE GİDER REESKONTLARI	15.000.- TL
- Kullanılan Kred. Faiz Reeskontları	
_____ / _____	

Ara dönemlerde yukarıdaki şekilde muhasebeleştirilen faiz reeskontlarının ertesi iş günü iptal edilmesi gerekir. Yıl sonlarında yapılan reeskont kayıtları dönemsellik ilkesi gereği iptal edilemez. Vadesi ertesi dönemde gelen hesapların kapatılması sırasında, bunlarla ilişkili olarak 360 numaralı hesapta izlenen bakiyelerin de tasfiye edilmesi gerekir.

Yukarıdaki kredinin vadesinin 15.02.2006 tarihinde dolduğu ve 01.01.2006-15.02.2006 dönemi için hesaplanan faizin ise 10.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılması gereken kayıtlar;

15.02.2006	
622- YURTIÇİNDEN KULL. KRED. VER. FAİZLER	10.000.- TL
360- FAİZ VE GİDER REESKONTLARI - Kullanılan Kred. Faiz Reeskontları	15.000.- TL
342- YURTIÇİ BANKA. KULL. KREDİLER	25.000.- TL

/

şeklinde olacaktır.

7.2.28. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI - YABANCI PARA (361)

360 Faiz ve Gider Reeskontları- T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Reeskonta tabi tutulan yabancı para faiz, gider ve kur gider reeskontları, reeskont tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilerek ilgili hesaplara kaydolunur. Bu hesaptaki bakiye dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

ÖRNEK: Bankanın 01.10.2005 tarihinde kullandığı 100.000.- USD tutarındaki bir kredi ile ilgili olarak, 31.12.2005 tarihi itibarıyla hesaplanan ve reeskontu yapılacak olan faiz tutarının 5.000.- USD olduğu varsayımıyla yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.000.- USD
623- YURTİÇİNDEN KULL. KRED. VER. FAİZLER	50.000.- TL
361- FAİZ VE GİDER REESKONTLARI	5.000.- USD
- Kullanılan Kred. Faiz Reeskontları	
294- DÖVİZ A/S HESABI	50.000.- TL

(*) Döviz kuru; 1 USD = 10 TL olarak kabul edilmiştir.

7.2.29. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU TÜRK PARASI (362)

Karşılık Yönetmeliğinin ilgili hükmü uyarınca, yapılan faiz tahakkuk ve reeskontları dahil olmak üzere kayıtlı donuk kredi tutarının tamamen birinci grup teminatlar ile karşılanabilmesi halinde, bankanın nakden tahsil etmediği halde gelir yazdığı faiz tahakkukları ve reeskontları gelir hesaplarından çıkarılarak bu hesapta izlenir.

ÖRNEK: Bankanın ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca donuk alacak haline dönüşen birinci grup teminatlı bir kredi alacağı ile ilgili olarak daha önce hesaplarına aldığı 100.000.- TL tutarında bir faiz alacağının olduğu varsayımıyla yapması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Faiz reeskontunun alacak hesaplarına aktarılması;

170- TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR	100.000.- TL
220- KREDİ FAİZ VE GELİR REESK.	100.000.- TL

Faiz gelirin fon hesabına alınması;

514- KISA VAD. KRED. ALINAN FAİZLER	100.000.- TL
362- KREDİ VE DİĞ. ALA. DEĞERLEME FONU	100.000.- TL

Söz konusu nitelikleri taşıyan kredilerle ilgili olarak hesaplarda yer alan, faiz dışı komisyon vb. diğer gelirlerin de benzer şekilde muhasebeleştirilmesi mümkündür.

Daha sonraki tarihlerde, anapara ile birlikte 220 numaralı hesaptan 170 numaralı hesaba aktarılmış bulunan tutarların da tahsil edilmesi halinde, tahsil edilen tutar;

_____ / _____

362-KREDİ VE DİĞ. ALA. DEĞERLEME FONU

548-TASFİYE OL. ALA. ALINAN FAİZLER

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.30. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU YABANCI PARA (363)

362 Kredi ve Diğer Alacaklar Değerleme Fonu – T.P. hesabının açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebe kayıtları 362 numaralı hesap için verilen örnekteki uygulamaya paraleldir.

7.2.31. TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER - TÜRK PARASI (364)

Bilânço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve yükümlülük oluşturan farklar pasif nitelikli bu hesapta izlenir. Bu hesaba kaydedilen değerleme farkları, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde ilgisine göre ilgili gider veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

7.2.32. YURTDIĞI MERKEZ VE ŞUBELER - TÜRK PARASI (366)

Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı bankaların ana merkez ile diğer ülkelerdeki şubelerine, Türkiye'de kurularak faaliyette bulunan bankaların diğer ülkelerdeki şubelerine olan Türk parası borçlarının kaydedildiği, aktifteki 026 Yurtdışı Merkez ve Şubeler – T.P. hesabıyla karşılıklı çalışan bir hesaptır.

7.2.33. YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - YABANCI PARA (367)

366 YurtdiŐi Merkez ve Şubeler – T.P. hesabı için yapılan açıklama, aktif hesap karşılığının 027 YurtdiŐi Merkez ve Şubeler – Y.P. hesabı olması kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerleme işleminden geğerilerek bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

**7.2.34. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI
TÜRK PARASI (368)**

Pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın alacağına, 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon K arı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir.

7.2.35. İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - TÜRK PARASI (370)

Kendi kaynaklarından veya diğer kaynaklardan yararlanarak ithalata aracılık eden bankaların ithalat transfer emirlerini izledikleri hesaplardır. İthalat bedeli nakden ve/veya ithalat kredisi yoluyla tahsil edildiğinde bu hesaba alacak verilir, 390 Muhtelif Borçlar hesabında izlenmez.

7.2.36. İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - YABANCI PARA (371)

370 İthalat Transfer Emirleri – T.P. hesabı için yapılan açıklama yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında eval e edilir.

İthalat bedelinin nakden tahsil edilmesi;

_____ / _____

011-EFEKTİF DEPOSU**371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ**

_____ / _____

İthalat bedelinin açılacak krediden karşılanması;

_____ / _____

115- KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİ**371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ**

_____ / _____

İthalat bedelinin ödemesi;

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ

025- YURTDİŐİ BANKALAR

Şeklinde muhasebeleştirilir.

7.2.37. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER - TÜRK PARASI (376)

Banka tarafından ihraç edilen ve üçüncü şahıslara satılan tahvillerin, bonoların ve varlığa dayalı menkul kıymetlerin kaydına özgü pasif nitelikli bir hesaptır. Bu hesabın tasfiye işlemi, sözkonusu menkul kıymetlerin bedelleri itfa edildikçe hesaba borç verilerek yapılır. Bu hesap genel müdürlük nezdinde hareket görür ve izlenir.

7.2.38. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER -YABANCI PARA (377)

376 İhraç Edilen Menkul Kıymetler – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla bu hesap içinde geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap, dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

7.2.39. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER İHRAÇ FARKLARI (-) TÜRK PARASI (378)

İskontolu olarak satılan menkul değerlere ilişkin ihraç farkları bu hesapta izlenir. Hesap, negatif pasif düzenleyici nitelikli olup, çıkarılan menkul kıymetlerin bilanço günündeki değerine indirgenmesinde 376 İhraç Edilen Menkul Kıymetler hesabını düzenleyici hesap olarak kullanılır. Dönemsel olarak gerçekleşen faiz giderleri, bu hesaba alacak, ilgili faiz gideri hesabına borç yazmak kaydıyla dönem giderlerine yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın 01.01.2005 tarihinde kendi ihraç ettiği, nominal değeri 100.000.- TL olan bir menkul kıymeti iskontolu olarak 60.000.- TL'ye sattığı varsayımıyla yapacağı kayıt aşağıdaki gibidir.

İhraç Edilen Menkul kıymetin iskontolu satılması;

01.01.2005

010- KASA	60.000.- TL
378- İHRAÇ ED. MEN KİY. İHRAÇ FARKLARI	40.000.- TL
376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL KİYMETLER	100.000.- TL

31.03.2005 tarihinde döneme ilişkin giderin 10.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılacak kayıt ise;

31.03.2005

630- İHRAÇ ED. MEN. KİY. VER. FAİZLER	10.000.- TL
378- İHRAÇ ED. MEN KİY. İHRAÇ FARKLARI	10.000.- TL

şeklinde olmalıdır.

7.2.40. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KİYMETLER İHRAÇ FARKLARI YABANCI PARA (379)

378 İhraç Edilen Menkul Kıymetler İhraç Farkları (-) – T.P. hesabı açıklaması, yabancı para olması kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

Bu hesabın işleyişi ile muhasebeleştirme esasları 378 hesap ile ilgili olarak verilen örnekteki uygulamaya paraleldir.

7.2.41. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER TÜRK PARASI (380)

Bankanın kendi tüzel kişiliği, personeli ve ilişkide bulunduğu üçüncü kişilere ait işlemler nedeniyle vergi sorumlusu veya vergi yükümlüsü olması halinde ödeyeceği vergi, resim, harç ve primlerin kaydolunduğu hesaptır.

Bankaların yükümlü veya sorumlu sıfatıyla ödeyeceği vergi, resim ve harçlar aşağıda verilmiştir.

1) Ödenecek Vergiler

a) Ücretlerden Kesilen Gelir Vergisi

Bankalarda alışan personele hizmet karşılığında ödenen aylık, ikramiye, tazminat, harcırah vb. gibi ücretlerden Gelir Vergisi Kanunu'na göre yapılan kesintiler süresinde beyanname verilmek suretiyle vergi dairesine yatırılarak tasfiye edilir.

b) Serbest Meslek Kazançları Vergisi

Gelir Vergisi Kanunu Kapsamına giren serbest meslek sahiplerine yaptırılan iş ve hizmetler karşılığında yapılan demeler üzerinden kesilen bu vergi, süresinde beyanname verilmek suretiyle ödenerek tasfiye edilir.

c) Menkul Sermaye İradı Gelir Vergisi

Mevduat faizleri ile tahvil ve hisse senedi gibi menkul kıymetlerden elde edilen gelirler üzerinden kesilen bu vergi, süresinde vergi dairesine yatırılarak hesap tasfiye edilir.

d) Gayrimenkul Sermaye İradı Gelir Vergisi

Gerçek kişilere gayrimenkule ilişkin hakların kiralanması karşılığında yapılan ödemelerden kesilen süresinde muhtasar beyanname verilmek suretiyle ödenir.

e) Dar Mükellef Kurumlar Vergisi

Dar mükellefiyete tabi kurumlara ücret, serbest meslek kazancı, menkul sermaye iradı ile telif, imtiyaz, ihtira vb. gibi hakların satışı, temlik veya kiralanması sonucu yapılan demeler üzerinden kesilen vergiler bu hesapta izlenir.

f) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Gerek müşteriilerden nakden veya hesaben alınan gerekse banka tarafından karşılanan vergiler bu hesapta izlenir.

g) Kambiyo Muameleleri Vergisi

Bankaların yaptığı yabancı para satışıları üzerinden kesilen bu vergi BSMV ile birlikte beyan edilerek ödenir.

h) Makbuz Mukabili denecek Damga Vergisi

Sözleşmeler ve taahhütnameler için müşteriilerden kesilen ya da tahsil edilen damga vergisi bu hesapta izlenir.

i) İstihkaktan Kesilen Damga Vergisi

Aylık ücret ve gündeliklerle, hizmet karşılığında yapılan her türlü ödeme ve avanslar üzerinden kesilen damga vergileri bu hesapta izlenir.

j) Veraset ve İntikal Vergisi

Kıralık kasa ve mevduat sahiplerinden veya bankalardan herhangi bir alacağı olanlardan birinin ölümü halinde mirasçılarının ödemesi gereken vergiler bu hesapta izlenir.

k) Ödenecek Kurumlar Vergisi

Vergiye tabi kar üzerinden kesilen kurumlar vergisinin izlendiği bir hesaptır. Sadece Genel Müdürlükte hareket görür.

l) Ödenecek Gelir Vergisi

Genel Müdürlüklerde hareket gören bu hesapta, kurumlar vergisinden istisna edilen gelirler üzerinden yapılan gelir vergisi stopajları bu hesapta izlenir.

m) Ödenecek Katma Değer Vergisi

Katma Değer Vergisi mevzuatı uyarınca sorumlu sıfatıyla yatırılması gereken vergiler ile dar mükellefiyete tabi kurumlardan alınan mallar için ödenecek vergiler bu hesapta izlenir.

n) İnşaat ve Onarım Ödemelerinden Kesilen Gelir Vergisi

İnşaat ve onarım işleri ile ilgili olarak yapılan ödemeler üzerinden yapılan gelir vergisi kesintileri bu hesapta izlenir.

2) Ödenecek Resim ve Harçlar**3) Ödenecek Primler*****a) Emekli Sandığı Aidat ve Karşılıkları (personel- işveren)***

Bankalar veya personel tarafından karşılanan Emekli Sandığı Aidatı kesintileri bu hesapta izlenir.

b) Sandık Üyeleri İşsizlik Sigortası (personel- işveren)

Sandık üyesi personelin maaşından kesilen veya bankalarca karşılanan işsizlik sigortası primleri bu hesapta izlenir.

c) Emekli sandığı Kredi Taksitleri

Emekli Sandığından borç alan personelin aylıklarından borçlarının taksitleri için kesilen paralar bu hesapta izlenir.

d) Emekli Sandığı Ek Karşılıkları Taksitleri

Emekli sandığı Kanunu uyarınca bağlanan vazife malüllüğü aylıkları ile bağlanan dul ve yetim aylıkları için her yıl bankaların ücretle ilgili bütçeleri üzerinden belirlenen oranda ayrılan ek karşılıklar bu hesapta izlenir.

**7.2.42. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER
YABANCI PARA (381)**

Bu hesap bankalar tarafından vergi, resim ve harçların döviz olarak ödenmesi hallerinde 380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler – T.P. hesabının yardımcı hesaplarına uygun bir biçimde kullanılacaktır. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap, dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

**7.2.43. BANKAMIZA TAHSİS EDİLEN FONLAR
TÜRK PARASI (384)**

Bu hesap, bankalara, bütçeden, bakanlıklardan ve diğer kamu kaynaklarından yasa ve idari kararlarla tahsis edilen fonlar için kullanılır. Kanun ve kararnamelere istinaden kurulmuş olup, mevduat dışında her ne ad altında (kredi sözleşmesi dahil) olursa olsun, bankacılık sistemi aracılığı ile üçüncü şahıslara kredi olarak kullandırmak veya bankacılık sisteminin sunduğu hizmetlerden yararlanmak amacıyla bankada tutulan, fon idaresince bankaya verilen talimatlar doğrultusunda karşılıklı veya karşılıksız, garantili veya garantisiz olarak üçüncü şahıslara kullanılan tüm meblağların 'fon' olarak tanımlanması ve bu hesapta izlenmesi gerekir.

Söz konusu fonlardan yapılacak karşılıksız (hibe, bağış, vs. şeklinde) ödemeler ters kayıtla pasif hesaptan düşülecek, kredi şeklinde kullandırmalar aktifte vade yapısına göre 124 Kısa Vadeli Fon Kaynaklı Krediler veya 144 Orta ve Uzun Vadeli Fon Kaynaklı Krediler hesaplarında takip edilecektir.

Ne amaçla kullanılırsa kullanılırsın mevduat faizi elde etmek veya bankacılık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla mevduat olarak tevdi edilen fonlar pasifte vadesine göre 304 veya 314 Resmi Ticari ve Diğer Kuruluşlar Mevduatı ana, 'Fonlar' alt hesabında izlenecektir. Bu fonlardan karşılıksız ödemeler yine ters kayıtla düşülecek, kredi kullandırmaları ise vade yapısına göre yine 124 Kısa Vadeli Fon Kaynaklı Krediler veya 144 Orta ve Uzun Vadeli Fon Kaynaklı Krediler hesaplarında izlenecektir.

Adında fon ibaresi bulunsa dahi kamu otoritelerince yurtdışından belirli projelerin finansmanında kullanılmak amacıyla doğrudan veya garanti verilme suretiyle bağlanan ve 'kredi devir anlaşmaları' ile bankalara

devredilen her türlü kaynak (Dünya Bankası, AKIF, KFW fonu vs.) fon tanımı ile irtibatlandırılmayıp 'Krediler' kapsamında değerlendirilecektir. Bu tür kredilerde, bankanın yurtiçindeki kamu otoritelerine sorumluluğu var ise 'Yurtiçi Kredi', dış kaynağa sorumluluğu var ise 'Yurtdışı Kredi' kullanımı sözkonusudur. Bu tür krediler pasifte 344, 345 Yurtiçi Diğer Kuruluşlardan Kullanılan Krediler - T.P.-YP. veya 348, 349 Yurtdışından Kullanılan Krediler - T.P.-Y.P. hesaplarında aktifte ise kullanılan kredinin niteliğine göre uygun hesaplarda izlenir.

7.2.44. BANKAMIZA TAHSİS EDİLEN FONLAR - YABANCI PARA (385)

384 Bankamıza Tahsis Edilen Fonlar – T.P. hesabı için yapılan açıklama yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

7.2.45. ERTELENMİŞ VERGİ BORCU HESABI - TÜRK PARASI (386)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi borçlarının kaydedilmesine özgü bir hesaptır. 896 Ertelenmiş Vergi Borcu Giderleri – T.P. ve 796 Ertelenmiş Vergi Borcu Gelirleri – Y.P. hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Özkaynaklar ile ilişkilendirilen varlıklarla ilgili ertelenmiş vergi borcu tutarları ise özkaynaklarla ilişkilendirilir.

Ertelenmiş vergi varlık ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

ÖRNEK: Bankanın 2005 yılsonu itibarıyla 200.000.- TL ticari kârının olduğunu, bu tutar içinde vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler cüzdanında bulunan maliyet değeri 100.000.- TL olan menkul kıymetlerin değerlendirme farklarının da yer aldığını varsayalım. Sözkonusu menkul kıymetlerin 2005 yılsonunda iç verim yöntemiyle hesaplanan iskontolu değeri 120.000.- TL, rayiç değeri ise 110.000.- TL'dir.

Vergi Usul Kanunu'nun 279 uncu maddesi uyarınca; hisse senetleri portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Örneğimizde vergiye tabi gelir; borsa rayici ile alış (maliyet) bedeli arasındaki fark olan 10.000.- TL'dir. İskontolu değer üzerinden hesaplanan ilave 10.000.- TL, ticari kârın hesaplamasına dahil edildiği halde mali kârın tespitinde dikkate alınmamaktadır. Bu durumda iskontolu değer ile rayiç değer arasındaki fark olan 10.000.- TL, vergilendirilebilir geçici fark niteliğinde olduğundan bu tutar üzerinden ertelenmiş vergi pasifi oluşturulabilir.

Buna göre, Bankanın 2005 yılsonundaki K/Z durumu hesaplanan vergi pasifine ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Ticari Kâr	200.000.- TL
İndirimler	10.000.- TL
Mali Kâr	190.000.- TL
Kurumlar Vergisi Oranı	%30
Kurumlar Vergisi Provizyonu	57.000.- TL
Vergi Pasifi Öncesi Dönem Kârı	143.000.- TL
Ertelenmiş Vergi Pasifi (-)	3.000.- TL
Dönem Kârı	140.000.- TL

Buna göre, 2005 yıl sonunda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Ertelenmiş Vergi Pasifi; 10.000.- TL* %30= 3.000.- TL'dir.

Hesaplanan Ertelenmiş Vergi Pasifinin muhasebeleştirilmesi;

31.12.2005

896- ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ GİDERLERİ 3.000.- TL

386- ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ 3.000.- TL

Ertelenmiş vergi pasifi giderinin dönem K/Z hesabına intikali;

31.12.2005

440- DÖNEM KÂR VE ZARARI 3.000.- TL

896- ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ GİDERLERİ 3.000.- TL

İzleyen dönem içinde menkul kıymet işlemiş faizi ile birlikte tahsil edilmiştir. Bankanın dönem sonundaki durumu ve yapılması gereken işlemler aşağıdaki gibidir.

Ticari Kâr	300.000.- TL
İlaveler(*)	10.000.- TL
Mali Kâr	310.000.- TL
Kurumlar Vergisi Oranı (%)	%30
Kurumlar Vergisi Provizyonu	93.000.- TL
Vergi Pasifi İptali Öncesi Dönem Kârı	207.000.- TL
Vergi Pasifi İptali (+)	3.000.- TL
Dönem Kârı	210.000.- TL

(*) Vergi matrahına ilave edilen 10.000.- TL, önceki dönem gelirine intikal eden ancak ilgili mevzuat uyarınca o dönemde vergilendirilmeyen tutarı ifade etmektedir.

Kurumlar vergisi karşılığının ayrılması;

31.12.2006

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞ. GİDERLERİ 93.000.- TL

82002- Vergi Karşılığı

350- KARŞILIKLAR

93.000.- TL

350040- Kurumlar Vergisi Karşılığı

Ertelenmiş vergi pasifinin iptali;

31.12.2006

386- ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ

3.000.- TL

**796- ERTELENMİŞ VERGİ
PASİFİ GELİRLERİ**

3.000.- TL

Ertelenmiş vergi pasifi iptalinin sonuç hesaplarına aktarılması;

31.12.2006

796- ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ GELİRLERİ

3.000.- TL

440- DÖNEM KÂR VE ZARARI

3.000.- TL

şeklinde muhasebeleştirilir.

Karşılaştırma:

2005 Yılı Vergi Pasifi Öncesi Dönem Kârı	: 143.000.- TL
2006 Yılı Vergi Pasifi İptali Öncesi Dönem Kârı	: <u>207.000.- TL</u>
Toplam	: 350.000.- TL

2005 Yılı Vergi Pasifi Sonrası Dönem Kârı	: 140.000.- TL
2006 Yılı Vergi Pasifi İptali Sonrası Dönem Kârı	: <u>210.000.- TL</u>
Toplam	: 350.000.- TL

Yukarıda verilen örnekten anlaşılacağı üzere, her iki döneme ilişkin olarak gerçekleşen toplam gelir üzerinden ödenen toplam vergi tutarı (57.000 +93.000 =150.000.- TL) etkilenmemekte, dönem kârı birinci dönemde ertelenmiş vergi pasifi nedeniyle aynı tutarda azalmakta, iptal işlemi nedeniyle de izleyen dönemde aynı tutarda artmaktadır.

7.2.46. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ HESABI – YABANCI PARA (387)

386 Ertelenmiş Vergi Pasifi Hesabı – T.P. hesabının açıklaması yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir.

**7.2.47. FONLARDAN KULLANDIRILAN KREDİ KARŞILIKLARI
TÜRK PARASI (388)**

Bu hesapta bankalara tahsis olunan ve 384 Bankamıza Tahsis Edilen Fonlar – T.P. hesabında izlenen fonlardan kredi olarak kullanılan kısım bu hesaba aktarılır ve izlenir.

7.2.48. MUHTELİF BORÇLAR - TÜRK PARASI (390)

Bankalarda alacaklı veya borçlu cari hesabı bulunmayan müşteri veya üçüncü şahısların bankalardan olan alacakları ile bankalarca açılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan paraların, türev finansal araçlar için alınan teminatlar ile diğer borçların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Veraset yoluyla devredilecek mevduat ile hacizli mevduat bu hesapta izlenemez. Ayrıca, banka ile menkul kıymetler yatırım fonu arasındaki Türk parası mali ilişkilerden doğan borçlar bu defteri kebir hesabındaki 39025 Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Borçları yardımcı hesabında izlenir.

Kredi kartı hamili tarafından taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği tarihten üye işyerine ödemenin yapıldığı ana kadar geçen sürede, bu defteri kebir hesabındaki 39090 Kredi Kartı Ödemelerinden yardımcı hesabının ilgili alt hesabının alacağında izlenir.

Bu hesap ile ilgili alt hesaplar aşağıda verilmiştir.

Bankaların iş ve işlemleri nedeniyle alınan nakdi teminatlar bu grupta izlenir. Sözkonusu teminatların kaynaklandığı işlemlerin başlıcaları şunlardır.

- Türk Lirası Teminat Mektupları
- Harici Garantiler ve Kabul Kredileri
- Kiralık Kasalar
- Bankanın Yaptırdığı Müteahhitlik İşleri
- Nakdi Krediler
- Türev Finansal Araçlar
- Alınan Masraf Karşılıkları
- Ödenecek Kâr Payları
- Fon Kesintileri (KKDF, DFİF vb.)
- Zaman Aşımına Uğramış Kıymetler
- Kredi Kartı Ödemeleri

7.2.49. MUHTELİF BORÇLAR - YABANCI PARA (391)

390 Muhtelif Borçlar – T.P. hesabındaki açıklama Türk parası yerine yabancı paranın esas alınmasıyla bu hesap için de geçerlidir. Sabit fiyat üzerinden hareket gören bu hesap dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulur.

7.2.50. ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - TÜRK PARASI (392)

Mahsup yeri ve şekli önceden kesin olarak belli olmayan veya kısa sürede tediye olunacak veya ilgili hesaplara aktarılacak paralardan, banka için gerçek bir borç özelliği taşımayan ve genellikle bankanın iç işlemleri ile ilgili geçici durumda olanların kaydedilmesine özgü pasif nitelikli bir hesaptır.

PEŞİN TAHSİL EDİLEN ÜCRET VE KOMİSYONLAR (392023)

Kullandırılan krediler için peşin tahsil edilen komisyon ve benzeri masraflar tahsil edildiklerinde 392023 Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar hesabına kaydedilir. Bu hesapta izlenen tutarların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde etkin faiz oranı yöntemiyle hesaplanan dönemi ilgilendiren bölümü 392023 Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar hesabının borcuna ve ilgili gelir hesabının alacağına yazılmak suretiyle dönem gelirlerine yansıtılır.

7.2.51. ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - YABANCI PARA (393)

Mahsup yeri ve şekli önceden kesin olarak belli olmayan veya kısa sürede tediye olunacak veya ilgili hesaplara aktarılacak paralardan, banka

için gerçek bir borç özelliği taşımayan ve ilke olarak üçüncü kişileri ilgilendirmeyen ve bankanın bünyesini ilgilendiren geçici dövizli işlemlerin kayıt edilmesine övgü pasif nitelikli bir hesap olup, sabit fiyat üzerinden hareket görür. Hesap dönemi sonunda değerleme işlemine tabi tutulur.

7.2.52. ÖDEME EMİRLERİ - TÜRK PARASI (394)

Şube veya muhabirler tarafından keşide edilen çeklerle havale emirlerinin kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Çek almak isteyen müşterinin talimatı uyarınca nakden alınan çek tutarı, masraf ve komisyon ile bunlara ilişkin BSMV;

010- KASA

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR

- Keşidelerimiz

760- BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ

790- DİĞ. FAİZ DİŐİ FAAL. GELİRLERİ

380- ÖDENECEK VER. RES. HAR. VE PRİMLER

şeklinde kaydedildikten sonra, aynı anda 392 numaralı hesaba alınan tutar,

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR
- Keşidelerimiz

290- ŞUBELER CARİ HESABI

şeklinde karşı şubeye mal edilir.

Karşı şube ise gelen çek bedelini,

290- ŞUBELER CARİ HESABI

394- ÖDEME EMİRLERİ

- Ödenecek Çekler

kaydıyla hesaba aldıktan sonra, müşterinin müracaatında çek bedelini,

394- ÖDEME EMİRLERİ

- Ödenecek Çekler

010- KASA

kaydıyla ödeyerek hesabı kapatır.

7.2.53. ÖDEME EMİRLERİ - YABANCI PARA (395)

Yurtdışındaki muhabirler tarafından, bankanın şubeleri üzerine çekilmiş yabancı para cinsinden çeklerle havale emirlerinin kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Bu hesabın işleyişi ile işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar yukarıda verilen örnekteki uygulama ile paraleldir.

**7.2.54. KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA BORÇLAR
TÜRK PARASI (396)**

Bankaların çeşitli kanun, kararname ve özel anlaşmalarla üstlendiği görevlere ait işlemlerin kaydolunduğu bir hesaptır.

**7.2.55. KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA BORÇLAR
YABANCI PARA (397)**

396 Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Borçlar – T.P. hesaptaki açıklama Türk parası yerine yabancı paranın esas alınmasıyla bu hesap için de geçerlidir.

7.2.56. YÜKLENİCİLER HESABI (398)

Bu hesap İller Bankası tarafından müteahhitlere yapılacak ödemelerin tahakkuku için kullanılan bir hesaptır.

8. BÖLÜM ÖZKAYNAKLAR

8.1. Genel Bilgi

Ticari faaliyetlerin finansmanında kullanılabilecek en sorunsuz kalem niteliğindeki özkaynakların Bankalar Kanunu uygulaması bakımından tanımı, kanunun 44 üncü maddesi ve bu maddeye istinaden çıkarılan, "**Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik**"te yapılmıştır. Söz konusu madde ve ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca özkaynak; ay sonları itibarıyla hesaplanmak üzere, bankaların ana sermaye ve katkı sermayeleri toplamından, sermayeden indirilen değerlerin düşülmesi sonucu bulunacak tutarı ifade eder.

Özkaynaklar kalemi bankalar için, Bankalar Kanununda yer alan plasman tutarlarının tespitinde, başka bir deyişle, alınabilecek risk sınırlarının belirlenmesinde temel kriter olarak kabul edilmesinden dolayı, diğer ticari işletmeler için ifade ettiğinden daha farklı ve kapsamlı bir kavram niteliğindedir.

8.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

THP'de özkaynaklar grubu içinde yer verilen hesapların açıklamaları ile önemli görülen bazı hesapların işleyişine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

8.2.1. SERMAYE - TÜRK PARASI (410)

Esas sözleşmede Türk parası olarak belirtilen ve ticaret siciline tescil edilmiş bulunan sermaye tutarı bu hesapta yer alır. Bu hesap, pasif nitelikli olup, genel müdürlük muhasebesinde izlenir. Kayıtlı sermaye sistemine alınmış bulunan bankalarda esas sermaye yerine çıkarılmış sermaye gösterilir. Kayıtlı sermaye tavanı ayrıca dipnotlarda belirtilir.

Sermaye karşılığı ihraç edilen hisse senedi türleri yardımcı hesaplarda izlenir.

8.2.2. SERMAYE - YABANCI PARA (411)

Sermayelerini yabancı para cinsinden tutmalarına izin verilen bankaların, nominal sermayelerini gösterdikleri pasif nitelikli bir hesaptır. Genel müdürlük muhasebesinde izlenen bu hesap sermayenin geldiği tarihteki kur esas alınarak muhasebeleştirilir. Dönem sonlarında aktifteki 413 Ser-

maye Taahhütleri – Y.P. düşüldükten sonraki bakiye (ödenmiş sermaye) üzerinden oluşacak kur farkları, önceden izin alınmış veya kuruluş düzenlemelerinde belirtilmiş olmak kaydıyla 42009 Diğer Kâr Yedekleri – T.P. yardımcı hesaba ilave veya tenzil olarak kaydedilir.

8.2.3. SERMAYE TAAHHÜTLERİ - TÜRK PARASI (412)

Türk parası olarak taahhüt edilen sermayenin kaydedildiği bir hesaptır. Bakiyesi henüz tahsil olunmamış sermaye miktarını gösterir. Aktif nitelikli olup, genel müdürlük muhasebesinde tutulur.

8.2.4. SERMAYE TAAHHÜTLERİ - YABANCI PARA (413)

Yabancı para olarak taahhüt edilmiş olup da henüz tahsil edilmemiş sermayenin kaydedildiği bir hesaptır. Genel müdürlük muhasebesinde tutulan sözkonusu hesap aktif niteliklidir.

8.2.5. SERMAYE YEDEKLERİ (414)

Hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme farkları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve bankada bırakılan tutarların izlendiği hesap grubudur.

8.2.5.1. HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ (41400)

Yeni çıkarılan hisse senetlerinin primli satışından kaynaklanan tutarlar bu hesapta izlenir.

ÖRNEK: Bankanın sermaye artırımını nedeniyle ihraç ettiği, nominal değeri 1.000.- TL olan 100.000 adet hisse senedinin, piyasada %10 primle 1.100.- TL'den alıcı bulduğu varsayımıyla yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

022- YURTIÇİ BANKALAR	110.000.000.- TL
410- SERMAYE HESABI	100.000.000.- TL
414- SERMAYE YEDEKLERİ	10.000.000.- TL
41400- Hisse Senedi İhraç Primleri	

8.2.5.2. HİSSE SENEDİ İPTAL KÂRLARI (41402)

İptal edilen hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan hisse senetlerinin elde edilen hasılat noksanı kapatıldıktan sonra artan kısmın izlendiği hesaptır.

Bu hesabın yukarıda verilen açıklaması, Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan Tek Düzen Muhasebe Planında yer alan aynı isimli hesabın açıklaması ile tamamen aynı olmakla beraber çok anlaşılır değildir. Söz konusu hesabın taahhüt edilen, ancak henüz ödenmeyen sermaye taahhütlerine ilişkin olarak bu taahhüde tekabül eden senetlerin iptal edilmesi, bunların yerine çıkarılan, ancak daha yüksek bir bedelle satılan hisse senetlerinden sağlanan ilave tahsilatların kaydına ilişkin olduğu düşünülmektedir.

ÖRNEK: A Bankası sermaye taahhüdünün yarısını yerine getirmeyen bir ortağına ait 100 hissenin tutarı 100.000.- TL'dir. Sermaye taahhüdününü yerine getirilen kısmı 50.000.- TL'dir. Söz konusu ortağın bedelini ödemediği hisse senetleri iptal edilerek, başka bir kişiye 75.000.- TL'ye satılmıştır. Bu işlemlere ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Sermaye artırımı;

_____ / _____	
010- KASA	50.000.- TL
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ	50.000.- TL
410- SERMAYE	100.000.- TL
_____ / _____	

Bedeli ödenmeyen hisse senetlerinin iptali ve başka bir kişiye satışı ve oluşan iptal kârı;

_____ / _____	
010- KASA	75.000.- TL
412- SERMAYE TAAHHÜTLERİ	50.000.- TL
414- HİSSE SENEDİ İPTAL KÂRLARI	25.000.- TL
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir.

8.2.5.3. MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI (41403)

032, 033 Satılmaya Hazır Menkul Değerler-T.P, Y.P defteri kebir hesapları altında izlenen ve menkul değerler ile iştirakler ve bağlı ortaklıklar portföyünde izlenen kıymetlerin değerleme farklarının muhasebeleştirildiği bir hesaptır. Hesap, 03290, 03390 Menkul Değerler Değer Artış Hesabı ile iştirakler, bağlı ortaklıklar hesapları altında izlenen “Değerleme Artışı” ile 038 Menkul Değer Değer Düşüş Karşılığı - T.P. ve 246 İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Md Değer Düşüş Karşılığı (-) – T.P. hesaplarıyla karşılıklı çalışır.

Satılmaya hazır menkul değerlerin değerleme farkları 032 Satılmaya Hazır Menkul Değerler – T.P. hesabının açıklaması çerçevesinde kayıtlara yansıtılır.

8.2.5.4. MADDİ VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI (41404)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri kapsamında, duran varlıkların değerleme farklarının kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır. İştirak, bağlı ortaklık ve iş ortaklığı hisseleri ile satılmaya hazır menkul değer niteliğindeki hisse senetlerinin veya gayrimenkullerin satışından doğan kazancın, bankaların yetkili organları tarafından sermayeye ilave edilmesi kararlaştırılmış olan ve dağıtıma konu edilmeyen kısmı da bu hesap altında çalışan 414044 İştirak ve Bağlı Ortaklık Hisseleri ile Gayrimenkul Satış Kazançları hesaplarında izlenir.

8.2.5.5. İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR BEDELSİZ HİSSE SENETLERİ (41405)

İştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklarca, kâr kaynaklı olmayan içsel kaynaklardan yapılan sermaye artırımları dolayısıyla edinilen bedelsiz hisse senetlerine isabet eden tutarlar sonucu aktifte meydana gelen artışların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

8.2.5.6. RİSKTEN KORUNMA DEĞERLEME FARKLARI (41406)

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kazanç ve kayıplardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerekenler bu hesapta izlenir.

8.2.5.7. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLARIN BİRİKMiŞ DEĞERLEME FARKLARI (41407)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca satış amaçlı elde tutulan veya durdurulan faaliyetler kapsamında sınıflandırılan duran varlıklara ilişkin olarak özkaynaklarda gösterilen birikmiş değerleme farkları, sınıflandırma itibarıyla bu hesapta izlenmeye başlanır.

8.2.5.8. KUR FARKLARI (41408)

Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca özkaynaklarda izlenmesi gereken yabancı para varlıklara ilişkin kur değişiminden kaynaklanan farklar bu hesapta izlenir.

8.2.5.9. DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ (41409)

Diğer sermaye yedekleri bu hesapta izlenir

8.2.6. SERMAYE YEDEKLERİ – YABANCI PARA (415)

Yabancı para olması kaydıyla 414 Sermaye Yedekleri hesabı açıklamaları bu hesap için de geçerlidir.

8.2.6.1. MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARI (41503)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde özkaynak kalemleri arasında izlenmesi öngörülen yabancı para menkul değer ve ortaklık paylarına ilişkin değerleme farkları, 41403 Menkul Değerler Değerleme Farkları hesabının açıklaması dikkate alınarak bu hesapta izlenir.

8.2.6.2. MADDİ VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI (41504)

Döviz ödemek suretiyle iktisap edilen yurtdışındaki gayrimenkuller ile yurtdışı birimlerin aktiflerine kayıtlı duran varlıkların değerleme farklarının izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. İştirak, bağlı ortaklık ve iş ortaklığı hisseleri ile satılmaya hazır menkul değer niteliğindeki hisse senetlerinin veya gayrimenkullerin satışından doğan kazancın, bankaların yetkili organları tarafından sermayeye ilave edilmesi kararlaştırılmış olan ve dağıtıma konu edilmeyen kısmı da bu hesap altında çalışan 41504 İştirak ve Bağlı Ortaklık Hisseleri ile Gayrimenkul Satış Kazançları hesabında izlenir.

8.2.6.3. İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR BEDELSİZ HİSSE SENETLERİ (41505)

Bankanın yabancı para cinsinden ortak olduğu iştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklarca, kâr kaynaklı olmayan içsel kaynaklardan yapılan sermaye artırımları dolayısıyla edinilen bedelsiz hisse senetlerine isabet eden tutarlar sonucu aktifte meydana gelen artışların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Bu hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

8.2.6.4. DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ (41509)

Diğer yabancı para sermaye yedekleri bu hesapta izlenir.

8.2.7. KÂR YEDEKLERİ – TÜRK PARASI (420)

Kanun ve esas sözleşme hükümleri ya da bankaların yetkili organları tarafından alınan kararlar uyarınca, dağıtılmamış ya da bankada alıkonulmuş özkaynak kalemleri bu hesap grubunda izlenir.

8.2.7.1. YASAL YEDEKLER (42000)

Türk Ticaret Kanununun 466 ncı maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının üçüncü bendi, 467 nci maddesi ve kuruluş kanunları gereğince yıllık kârdan ayrılan yedek akçelerin kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır.

8.2.7.2. STATÜ YEDEKLERİ (42001)

Ana sözleşme hükümleri çerçevesinde faaliyet yılı kârından mahsup edilmek suretiyle ayrılan yedekler bu hesapta izlenir.

8.2.7.3. OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER (42002)

Yıllık vergi sonrası kârdan yasal yedeklerin ayrılmasından sonra, genel kurul kararı uyarınca ayrılan yedek akçeler bu hesaba kaydolunur. Genel kurulu bulunmayan bankalarda yönetim kurulu kararı ile 420020 Genel Kurul Kararı Uyarınca Ayrılan Yedek Akçe alt hesabını aynı amaçla kullanabilir. Birikmiş zararlar ise bu hesaptan mahsup edilir. Nitelik itibarıyla 420021 Dağıtılmamış Kârlar alt hesabı hesabı alacak bakiye, 420022 Birikmiş Zararlar alt hesabı borç bakiye verir.

8.2.8. KÂR YEDEKLERİ – YABANCI PARA (421)

Yabancı para ile izlenmesi mümkün olan kâr yedekleri bu hesapta izlenir.

8.2.9. KÂR VE ZARAR (440)

Yıl sonlarında gider ve gelir hesaplarının bakiyelerinin devredildiği çift nitelikli bir hesaptır.

8.2.10. GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI (442)

Bilanço ve Kâr/Zarar Cetveli, yetkili organları tarafından henüz onaylanmamış bankaların geçmiş yıllar kâr ve zararı bu hesapta izlenir.

**8.2.11. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI
TÜRK PARASI (448)**

Özkaynak kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın alacağına 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir.

9. BÖLÜM

GELİR - GİDER HESAPLARI

9.1. Genel Bilgi

Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi, Finansal Tablolar ve Finansal Raporlar başlıklı ikinci bölümünün Gelir Tablosu (Kâr ve Zarar Cetveli)'na ilişkin 7 inci maddesinde gelir-gider hesaplarının muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar belirlenmiştir. Bu madde hükmüne göre;

Gelir tablosu, bankanın belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirler ile katlandığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren ve dönem faaliyet sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetleyen tablodur.

Bütün gelir ve giderler, tahakkuk tarihleri itibarıyla kayda alınır ve tahakkuk ettikleri hesap dönemine ait gelir tablosunda gösterilir.

Bütün gelirler ve giderler, kaynakları itibarıyla sınıflandırılır, her gelir grubu ilgili olduğu gider grubu ile karşılaştırılır ve gayrisafi tutarları üzerinden gösterilir. Bir gelir kalemi, tamamen veya kısmen bir gider kalemiyle netleştirilmek suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.

Gelirler, varlıklardaki artışa veya yükümlülüklerdeki azalışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilir bir artış olduğunda, gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Gelirlerin kayda alınması, varlıklardaki artış veya yükümlülüklerdeki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.

Giderler, varlıklardaki azalış veya yükümlülüklerdeki artışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilen bir azalış olduğunda gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Giderlerin muhasebeleştirilmesi, yükümlülüklerdeki artış veya varlıklardaki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.

Gerçekleşmemiş gelir ve kârlar, gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilemez. Belirli bir dönem veya dönemlerin, gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, ilgili dönem veya dönemlerin başında veya sonunda doğru hesap kesimi ve mutabakatı işlemleri yapılmalıdır.

Gelir, gider, kâr ve zarar kayıtları ile ilgili olarak düzeltme kaydı yapılmasının gerekmesi, ancak, bu kayıtların önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikte olmaması durumunda, yapılan düzeltmeler dönemin gelir tablosunda gösterilir.

Özkaynakları değiştirmeleri nedeniyle sonuç hesaplar olarak kabul edilen gelir- gider hesapları yılsonlarında 440- Kâr ve Zarar hesaplarına aktarılır.

THP'de gelir ve gider hesapları aşağıda verilen dört grupta sınıflandırılmaktadır.

Gelir hesapları;

- 5 Grubu- Faiz Gelirleri
- 7 Grubu- Faiz Dışı Gelirler

Gider Hesapları;

- 6 Grubu- Faiz Giderleri
- 8 Grubu- Faiz Dışı Giderler

9.2. İlgili Hesaplar ve Açıklamaları

THP'de yer alan gelir- gider hesapları ve bunalara ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

9.2.1. FAİZ GELİRLERİ

**9.2.1.1. İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN FAİZLER
TÜRK PARASI, YABANCI PARA (500, 501)**

İskonto ve iştira senetlerinden alınan faizler 500, 501 İskonto ve İştira Senetlerinden Alınan Faizler-T.P, Y.P hesaplarında izlenir. Türk parası iskonto ve iştira senetlerinden alınan Türk parası faizlerin cari dönem ile ilgili kısımlarının ve yabancı para iskonto ve iştira senetlerinden alınan yabancı para faizlerin cari dönem ile ilgili kısımlarının işlemin yapıldığı tarihteki kurdan Türk parası karşılıklarının kaydolunduğu hesaplardır.

**9.2.1.2. FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER
TÜRK PARASI (502)**

Factoring alacaklarından alınan Türk parası faizlerin takip edildiği bir hesaptır.

**9.2.1.3. FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER
YABANCI PARA (503)**

Factoring alacaklarından alınan yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesapta izlenir.

**9.2.1.4. KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZ
TÜRK PARASI (504)**

Kıymetli maden kredilerinden alınan Türk parası faizlerin takip edildiği bir hesaptır.

**9.2.1.5. KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZ
YABANCI PARA (505)**

Kıymetli maden kredilerinden kıymetli maden veya döviz olarak alınan faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıklarının takip edildiği bir hesaptır.

9.2.1.6. KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER (510-543)

Kısa vadeli kredilerden alınan faizler 510'dan 523'e, orta ve uzun vadeli kredilerden alınan faizler ise 530'dan 543'e kadar olan hesaplarda izlenir.

Bu hesaplar, açık/teminatlı ayırımı hariç kredilerdeki tasnife paralel olarak düzenlenmiştir.

**9.2.1.7. YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN
KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER (546-547)**

Bu hesaba, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157 numaralı hesaplar da izlenen kredilere tahakkuk ettirilen Türk parası ve yabancı para faizler kaydolunur. Yabancı para faizler işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilir.

**9.2.1.8. TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli
Alacaklardan alınanlar dahil) İLE ZARAR NİTELİĞİNDEKİ
KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN FAİZLER
(548-549)**

Türk parası ve yabancı para tasfiye olunacak alacaklar (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacaklardan tahsil olunan Türk parası ve yabancı para faizlerin kaydolunduğu bir hesaptır.

Karşılık Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Üçüncü Grup, Dördüncü Grup ve Beşinci Grup krediler ve diğer alacaklar altında tasnif edilen tutarlar için döneme ilişkin faiz tahakkuku ve reeskontu yapılmaz. Donuk alacak haline dönüşen tutar için daha önce yapılmış bulunan ve tahsil edilmediği halde gelir yazılan faiz tahakkukları ve reeskontları muhasebe kayıtları üzerinde iptal edilir. Donuk alacaklara ilişkin olarak sadece nakden tahsil edilen faizler gelir yazılır.

9.2.1.9. KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME FONUNDAN ALINAN PRİMLER (550)

İlgili mevzuat gereği, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonundan alınan primlerden yalnız banka hisselerinin kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır.

9.2.1.10. ZORUNLU KARŞILIKLARDAN ALINAN FAİZLER TÜRK PARASI (560)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde tesis edilen Türk parası zorunlu karşılıklarından alınan faizler bu hesaba kaydedilir.

9.2.1.11. ZORUNLU KARŞILIKLARDAN ALINAN FAİZLER YABANCI PARA (561)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde tesis edilen yabancı para zorunlu karşılıklardan alınan yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesaba kaydedilir.

9.2.1.12. BANKALARDAN ALINAN FAİZLER - TÜRK PARASI (570)

Yurtiçi ve yurtdışı bankalardan alınan Türk parası faizler bu hesaba kaydedilir.

9.2.1.13. BANKALARDAN ALINAN FAİZLER - YABANCI PARA (571)

Yurtiçi ve yurtdışı bankalardan alınan yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesaba kaydedilir.

9.2.1.14. PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER TÜRK PARASI (572)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İMKB aracılığıyla diğer bir bankaya verilen borç karşılığında alınan Türk parası faizler bu hesaba kaydedilir.

**9.2.1.15. PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER
YABANCI PARA (573)**

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İMKB aracılığıyla diğer bir bankaya verilen borç karşılığında alınan yabancı para faizler işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülerek bu hesaba kaydedilir.

**9.2.1.16. TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER
TÜRK PARASI (576)**

Ters repo işlemlerinden elde edilen Türk Lirası faiz gelirleri bu hesapta izlenir.

**9.2.1.17. TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER
YABANCI PARA (577)**

Yabancı para üzerinden gerçekleştirilen ters repo işlemlerinden elde edilen faiz gelirlerinin, hesaplandıkları veya tahsil edildikleri tarihteki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesapta izlenir.

**9.2.1.18. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI
TÜRK PARASI (578)**

Faiz geliri hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna bu hesabın alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir.

**9.2.1.19. MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER
TÜRK PARASI (580)**

Alım-satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak Türk parası menkul değerlerden alınan faizlerin kaydedildiği hesaptır.

Menkul kıymetlerin satış tutarı ile elde etme maliyeti arasındaki fark faiz geliri olarak bu hesaba kaydedilir. Ancak, menkul değerlerin satış fiyatının, satış tarihindeki itfa edilmiş maliyetinin üzerinde olması halinde, satış tutarı ile itfa edilmiş maliyet arasındaki olumlu fark 750 Sermaye Piyasası İşlemleri Kârları - T.P. hesabına gelir olarak yazılır. Menkul değerlerin satış fiyatının satış tarihindeki itfa edilmiş maliyetinin altında olması halinde ise, itfa edilmiş maliyet ile satış tutarı arasındaki olumsuz fark 870 Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları - T.P. hesabına gider olarak yazılır.

9.2.1.20. MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER YABANCI PARA (581)

Alım-satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler içinde yabancı para olarak izlenenlerden alınan yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülerek kaydedildiği hesaptır.

9.2.1.21. FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ – TÜRK PARASI (582)

Finansal kiralama işlemlerinden sağlanan Türk parası faiz gelirleri bu hesapta izlenir. Bu hesap, 204 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) – T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

9.2.1.22. FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ – YABANCI PARA (583)

Finansal kiralama işlemlerinden sağlanan yabancı para faiz gelirlerinin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesaba kaydedilir.

9.2.1.23. ŞUBELERDEN ALINAN FAİZLER - TÜRK PARASI (592)

Bu hesaba, şubelerin karşılıklı işleyen hesapları üzerinden genel müdürlükçe tahakkuk ettirilerek belgesi düzenlenen Türk parası faizler kaydedilir. Bu hesap dönem sonlarında aynı miktardaki 650 Şubelere Verilen Faizler – T.P. hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

9.2.1.24. ŞUBELERDEN ALINAN FAİZLER - YABANCI PARA (593)

Bu hesaba, şubelerin karşılıklı işleyen hesapları üzerinden genel müdürlükçe tahakkuk ettirilerek belgesi düzenlenen yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen miktarları kaydolunur. Bu hesap dönem sonlarında aynı miktardaki 651 Şubelere Verilen Faizler – Y.P hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

9.2.1.25. DİĞER ALINAN FAİZLER - TÜRK PARASI (598)

Bu hesaba, yukarıda belirtilenler dışındaki işlemler sonucu elde edilen Türk parası faiz gelirleri kaydedilir.

Geçmiş yıllarda herhangi bir nedenle gider yazılan ve cari dönemde, tahsil edilmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken faiz gelirleri 59800 Geçmiş Yıllar Faiz Giderlerine Ait Düzeltme Hesabı'na kaydedilir.

9.2.1.26. DİĞER ALINAN FAİZLER - YABANCI PARA (599)

Bu hesaba, yukarıda belirtilenler dışındaki işlemler sonucu elde edilen yabancı para faiz gelirlerinin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen miktarları kaydedilir.

9.2.2. FAİZ GİDERLERİ

Bankaların sağladığı yabancı kaynaklara ödedikleri faizler ile yasal yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ödediği faizler bu gruptaki hesaplarda yer alır.

9.2.2.1. TÜRK LİRASI MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (608-610)

Tasarruf mevduatı ile bunlar dışında kalan diğer mevduat hesaplarına ödenen Türk parası faizler, bu hesaplar için açılmış bulunan yardımcı hesaplara borç kaydolunur.

9.2.2.2. YABANCI PARA MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (611)

Her türlü yabancı para mevduata verilen faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları bu hesaba borç kaydolunur.

**9.2.2.3. KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER
TÜRK PARASI (614)**

Kıymetli Maden Depo Hesaplarına verilen faizlerin Türk parası olarak takip edildiği hesaptır.

**9.2.2.4. KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER
YABANCI PARA (615)**

Kıymetli Maden Depo Hesaplarına kıymetli maden veya döviz olarak verilen faizlerin işlem tarihindeki Türk Parası karşılıklarının takip edildiği bir hesaptır.

**9.2.2.5. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN
KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER - TÜRK PARASI (616)**

Bankaların, yurtdışındaki banka ve diğer kuruluşlardan kullandıkları kısa, orta ve uzun vadeli kıymetli maden kredilerine verdikleri Türk parası faizlerin izlendiği bir hesaptır.

**9.2.2.6. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN
KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER- YABANCI PARA (617)**

Bankaların, yurtdışındaki banka ve diğer kuruluşlardan kullandıkları kısa, orta ve uzun vadeli kıymetli maden kredilerine kıymetli maden veya

döviz olarak verdikleri faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

9.2.2.7. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER - TÜRK PARASI (620)

TCMB'den reeskont veya avans işlemiyle sağlanan kredilere ilişkin Türk parası faizler bu hesapta izlenir.

9.2.2.8. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER - YABANCI PARA (621)

TCMB'den reeskont veya avans işlemiyle sağlanan yabancı para kredilere ödenen yabancı para faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

9.2.2.9. YURTIÇİNDEN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN FAİZLER TÜRK PARASI (622)

Bankanın, yurtiçindeki bankalar ile diğer kuruluşlardan Türk parası üzerinden kullandığı kredilere ödediği Türk parası faizler, bu hesapta izlenir.

9.2.2.10. YURTIÇİNDEN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN FAİZLER YABANCI PARA (623)

Bankanın yurtiçi bankalar ile yurtiçindeki diğer kuruluşlardan yabancı para üzerinden kullandığı kredilere döviz olarak verdiği faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları bu hesapta izlenir.

9.2.2.11. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN FAİZLER - TÜRK PARASI (624)

Bankanın yurtdışındaki banka, kuruluş ve fonlardan Türk parası üzerinden kullandığı kredilere ödediği Türk parası faizler, bu hesapta izlenir.

9.2.2.12. YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN FAİZLER - YABANCI PARA (625)

Bankanın yurtdışındaki banka, kuruluş ve fonlardan yabancı para cinsi dövizler üzerinden kullandığı kredilere verdiği yabancı para faizlerin işlem tarihindeki Türk parası karşılıkları bu hesapta izlenir.

9.2.2.13. PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER TÜRK PARASI (626)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası aracılığıyla diğer bir bankadan alınan borç karşılığında verilen Türk parası faizler bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.14. PARA PİYASASI VE VADELİ DÖVİZ İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER - YABANCI PARA (627)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası aracılığıyla diğer bir bankadan borç karşılığında verilen yabancı para faizler işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülerek bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.15. REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER – TÜRK PARASI (628)

Bankaların repo işlemleri dolayısıyla ödediği faiz giderleri bu hesaba borç kaydedilir.

9.2.2.16. REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER – YABANCI PARA (629)

Bankaların repo işlemleri nedeniyle ödediği yabancı para faiz gidelerinin, hesaplara yansıtıldıkları tarihteki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesaba borç kaydolunur.

9.2.2.17. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN FAİZLER TÜRK PARASI (630)

Banka tarafından üçüncü kişilere Türk parası üzerinden satılarak ihraç edilen menkul kıymetlere verilen Türk parası faizler bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.18. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN FAİZLER YABANCI PARA (631)

Banka tarafından üçüncü kişilere yabancı para üzerinden satılarak ihraç edilen menkul kıymetlere verilen yabancı para faizler işlem tarihindeki Türk parası karşılığı üzerinden, bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.19. FONLARA VERİLEN FAİZLER - TÜRK PARASI (640)

Bankanın, bütçeden ve diğer kamu kaynaklarından yasa veya idari kararlarla Türk parası üzerinden sağlamış olduğu fonlara ödediği Türk parası faizler bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.20. FONLARA VERİLEN FAİZLER - YABANCI PARA (641)

640 Fonlara Verilen Faizler – T.P. hesabı için yapılan açıklama, yabancı para olmak kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Verilen faizin Türk parası karşılığı kaydedilir.

**9.2.2.21. FAKTORİNG BORÇLARINA VERİLEN FAİZLER
TÜRK PARASI (642)**

Factoring borçlarına verilen Türk parası faizlerin takip edildiği bir hesaptır.

**9.2.2.22. FAKTORİNG BORÇLARINA VERİLEN FAİZLER
YABANCI PARA (643)**

Factoring borçlarına verilen yabancı para faizlerin işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülen tutarları bu hesapta izlenir.

9.2.2.23. FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ – TÜRK PARASI (644)

Finansal kiralama yoluyla edinilen varlıklar için yapılan Türk parası ödemeler bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.24. FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ – YABANCI PARA (645)

Finansal kiralama yoluyla edinilen varlıklar için yapılan yabancı para ödemelerin ödeme tarihindeki Türk parası karşılığı bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.25. ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER - TÜRK PARASI (650)

“Alacaklı Şubeler” hesabına genel müdürlükçe tahakkuk ettirilen Türk parası faizler bu ana hesaba kaydolunur. Bu hesap dönem sonlarında aynı tutardaki 592 Şubelerden Alınan Faizler - T.P. hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

9.2.2.26. ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER - YABANCI PARA (651)

“Alacaklı Şubeler” hesabına genel müdürlükçe tahakkuk ettirilen yabancı para faizler, yabancı para cinsi dövizler karşılığı Türk parası üzerinden bu ana hesaba kaydolunur. Bu hesap dönem sonlarında aynı tutardaki 593 Şubelerden Alınan Faizler - Y.P. hesabı ile kapatılarak gelir tablosunda gösterilmez.

**9.2.2.27. YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER
TÜRK PARASI (652)**

Yurtdışı merkez ve şubelere verilen faizler bu hesapta izlenir.

**9.2.2.28. YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELERE VERİLEN FAİZLER
YABANCI PARA (653)**

Yurtdışı merkez ve şubelere verilen yabancı para faizler, işlem tarihindeki Türk parası karşılığı üzerinden bu hesaba kaydedilir.

9.2.2.29. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (678)

Faiz gideri hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise bu hesabın alacağına 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilir.

9.2.2.30. VERİLEN DİĞER FAİZLER - TÜRK PARASI (698)

Eksik tesis olunan zorunlu karşılıklar ve Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kesintilerinin zamanında ve tam olarak yatırılmaması nedenleriyle tahakkuk eden cezai faizler ile diğer Türk parası faiz tahakkukları bu hesapta izlenir.

Geçmiş yıllarda gelir yazılan ve cari dönemde hesaben düzeltilmesi gereken faiz giderleri 69800 Geçmiş Yıllar Faiz Gelirlerine Ait Düzeltme Hesabına kaydedilir.

9.2.2.31. VERİLEN DİĞER FAİZLER - YABANCI PARA (699)

Diğer yabancı para faizler yabancı para cinsi dövizler karşılığı Türk parası üzerinden bu hesabın borcuna yazılarak ödenir.

9.2.3. FAİZ DIŞI GELİRLER

9.2.3.1. İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN KOMİSYONLAR (700-701)

Bankanın iskonto ve iŐtiraya kabul ettiği Türk parası ve yabancı para üzerinden düzenlenmiş senetlerden aldığı komisyonlar 700, 701 İskonto ve İŞtira Senetlerinden Alınan Komisyonlar - T.P., Y.P. numaralı defteri kebir hesaplarında izlenir. Yabancı para cinsinden düzenlenmiş senetlerden alınan komisyonlar, işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülerek kayıtlara geçirilir.

9.2.3.2. FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR (702-703)

Factoring alacaklarından alınan Türk parası ve yabancı para komisyon ve ücretler 702, 703 Factoring Alacaklarından Alınan Ücret ve Komisyon – T.P., Y.P. hesaplarında izlenir. Yabancı para komisyon ve ücretler işlem tarihindeki kurdan Türk parasına dönüştürülerek hesaplara intikal ettirilir.

9.2.3.3. KREDİLERDEN ALINAN KOMİSYONLAR VE ÜCRETLER (710-743)

Kredilerden alınan Türk parası ve yabancı para komisyon ve ücretler 710'dan 743'e kadar olan hesaplarda izlenir. Yabancı para komisyon ve ücretler işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilererek kayıtlara geçirilir.

9.2.3.4. YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR (744-745)

"Yeniden Yapılandırılan ve İtfa Planına Bağlanan Krediler" hesaplarında izlenen krediler ve diğer alacaklardan alınan Türk parası ve yabancı para ücret ve komisyonların kaydedildiği bir hesaptır.

9.2.3.5. TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) İLE ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR (746-747)

Tasfiye olunacak alacaklar (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacaklardan tahsil olunan Türk parası ve yabancı para ücret ve komisyonların kaydedildiği bir hesaptır.

Donuk krediler ve alacaklardan alınacak ücret ve komisyonlar için gelir tahakkuk ve reeskont işlemi uygulanamaz. Sözkonusu ücret ve komisyonlar nakden tahsil edilmedikçe gelir yazılamaz.

9.2.3.6. NAKDİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - TÜRK PARASI (748-749)

Bankanın, üçüncü kişi ve kuruluşlara hitaben müşterileri lehine verdiği teminat mektubu, garantiler, kabul kredisi, aval ve ciroları ile benzeri nakdi olmayan krediler için ilgili müşterilerden tahsil ettiği Türk parası ve yabancı para ücret ve komisyonların kaydına özgü bir hesaptır. İthal garantisi komisyonları ile prefinansman kredisi komisyonları 74802-74902 Garanti Komisyonları yardımcı hesaplarında izlenir.

9.2.3.7. SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KÂRLARI (750-751)

Menkul değerlerin satışından doğan kârlar ile menkul değerlerin alım-satımı ile ilgili komisyon bedelleri bu hesaplara kaydedilir.

Menkul değerlerin satış tutarı ile elde etme maliyeti arasındaki fark faiz geliri olarak 580-581 Menkul Değerlerden Alınan Faizler hesaplarına kaydedilirken, satış fiyatının, satış tarihindeki iskonto edilmiş değer üzerinde olması durumunda, iskonto edilmiş değer ile satış tutarı arasındaki olumlu fark bu hesaplara gelir olarak yazılır.

75003-75103 Değerleme Kazancı hesapları, gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerlerin değer artış hesapları ile karşılıklı çalışır.

9.2.3.8. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR (752-753)

Alım satım amaçlı türev finansal araçlardan doğan kârlar bu hesaplarda izlenir.

9.2.3.9. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR (754-755)

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kazançlardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde kâr yazılması gerekenler bu hesapta izlenir.

9.2.3.10. BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ (760-761)

Herhangi bir kredi işlemine bağlı olmayıp, başlı başına bankanın yaptığı hizmetler karşılığında alınan ücret ve komisyonların kaydına özgü bir hesaptır.

9.2.3.11. KAMBIYO KÂRLARI (771)

Kambiyo hesapları kapsamında efektif, döviz ve kıymetli maden alım-satımı ve değerlemeden ve arbitraj işleminden elde edilen kârlar gibi çeşitli kambiyo kârlarının Türk parası karşılıklarının kaydedildiği bir hesaptır. Yardımcı hesapları aşağıda gösterilmiştir:

9.2.3.11.1. ARBİTRAJ KÂRLARI (77100)

Bankanın mevcut dövizlerinden bir bölümünün ihtiyaç duyulan başka cins dövize dönüştürülmesi sırasında bankanın kurlarına nazaran iki borsa fiyatı arasında meydana gelen lehte farkların Türk parası karşılıkları bu hesapta izlenir.

9.2.3.11.2. EFEKTİF DÖVİZ ALIM-SATIM VE DEĞERLEME KÂRLAR (77101)

Efektif ve döviz alış kurları ile satış kurları arasında banka lehine oluşan farkın değerlendirme kârının izlendiği bir hesaptır.

9.2.3.11.3. KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM DEĞERLEME KÂRLARI (77110)

Kıymetli maden alış fiyatıyla satış fiyatı arasında banka lehine oluşan farkın ve değerlendirme kârının izlendiği bir hesaptır.

9.2.3.11.4. DİĞER (77199)

Yukarıdaki yardımcı hesaplar içinde yer almayan diğer kambiyo kârları bu hesapta izlenir.

9.2.3.12. BİRLEŞME GELİRLERİ (774-775)

Birleşme ve devir işlemlerinden sağlanan gelirler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde bu hesapta izlenir.

9.2.3.13. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (778)

Faiz dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilir. Düzeltilme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir.

9.2.3.14. ALINAN KÂR PAYLARI (780-781)

Bankanın Türk parası iştiraklerinin, bağlı ortaklıklarının ve birlikte kontrol ettiği ortaklıklarının faaliyetleri sonucu elde ettikleri kârdan sermaye payı olarak dağıtılan Türk parası ve yabancı para temettülerin banka payına düşen miktarı ile gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan menkul değerler ve satılmaya hazır menkul değerlerden elde edilen kâr paylarının kaydedildiği bir hesaptır.

İştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıklarca kâr kaynaklı içsel kaynakların sermayeye ilavesi dolayısıyla bedelsiz edinilen hisse senetleri bu hesaba kaydedilerek gelir yazılır. Ancak, sermaye artırımına esas olan kârın her türlü muvazaadan arı olması ve/veya ana ortaklık, iştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklar arasında veya bunlarla diğer kuruluş ve ortaklıklar arasında birden fazla işleme konu edilmemiş gerçek ticari muameleler kaynaklı olması gerekmektedir.

9.2.3.15. DİĞER FAİZ DİŐİ GELİRLER - TÜRK PARASI (790)

Yukarıda sayılanlar dışında kalan diğer faiz dışı gelirlerin kaydedildiği bir hesaptır. Aşağıda yer alan yardımcı ve alt hesaplarda izlenir.

9.2.3.15.1. DEPO GİDERLERİ KARŞILIĞI (79000)

Emtia karşılığında açılan krediler dolayısıyla bankaya rehin olarak bırakılan emtia için bankaca yapılan her türlü harcamayı karşılamak üzere tahsil edilen paraların kaydına özgü bir hesaptır.

9.2.3.15.2. HABERLEŞME GELİRLERİ (79001)

Müşteriler nam ve hesabına yapılan işlemler nedeniyle yapılan haberleşme harcamaları karşılığı olarak tahsil edilen bedellerin kaydedildiği bir hesaptır.

9.2.3.15.3. DAMGA VERGİSİ KARŞILIĞI (79002)

Müşteriler nam ve hesabına yapılan işlemler nedeniyle damga vergisi karşılığı olarak müşterilerden tahsil edilen bedellerin izlendiği bir hesaptır.

9.2.3.15.4. PUL BEYİYELERİ (79003)

Banka şubelerinin, bayilik ruhsatına sahip bulunmaları nedeniyle, Maliye Bakanlığı'ndan tahsil ettikleri pul beyiyeleri bu hesaba kaydedilir.

9.2.3.15.5. EKSTRE MASRAF KARŞILIĞI (79004)

Banka müşterilerine gönderilen ekstreler için yapılan masraflar karşılığı tahsil ettikleri tutarlar bu hesaba kaydedilir.

9.2.3.15.6. AKTİFLERİMİZİN SATIŞINDAN ELDE EDİLEN GELİRLER (79005)

Kullanılmasına gerek kalmayan duran varlıklar, iştirakler, bağlı ortaklıklar, yatırım amaçlı menkul kıymetler ile Kanunun 57 nci maddesinde belirtilen hususları da kapsayacak biçimde gayrimenkullerin defter değerini aşan bir bedelle satılmasından elde edilen kârlar bu hesaba kaydedilir.

9.2.3.15.7. GEÇMİŞ YILLAR GİDERLERİNE DÜZELTME HESABI (79007)

Geçmiş yıllarda herhangi bir nedenle gider yazılan ve cari dönemde, tahsil edilmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken Türk paralarının kaydına özgü bir hesaptır. Bu kapsamda geçmiş yıllarda yapılan karşılık giderlerine ilişkin düzeltmeler de bu hesapta izlenir.

9.2.3.15.8. ÇEK KARNESİ BEDELLERİ (79009)

Bankaların keşide edilmek üzere müşterilerine verdikleri çek karneleri masrafları karşılığı tahsil ettikleri tutarlar bu hesapta izlenir.

9.2.3.15.9. KİRALAMA GELİRLERİ (79010)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı çerçevesinde bankaların kiralayan sıfatıyla elde ettikleri ilgili döneme isabet eden finansal kiralama dışında faaliyet kiralaması ve diğer kiralamalardan elde edilen gelirler bu hesapta izlenir.

9.2.3.15.10. DİĞER GELİRLER (79099)

Yukarıda izah edilenler dışında kalan diğer faiz dışı gelirlerin izlendiği bir hesaptır.

9.2.3.16. DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER - YABANCI PARA (791)

Yabancı para diğer faiz dışı gelirlerin yabancı para cinsi dövizler karşılığı Türk parası üzerinden kaydedildiği bir hesaptır.

9.2.3.17. OLAĞANÜSTÜ GELİRLER (792-793)

Bankanın normal bankacılık faaliyetlerinin dışında tekrar olma olasılığı düşük olan işlemlerden ve/veya olaylardan elde ettiği, cari yıl kârını veya zararını önemli ölçülerde etkileyen gelirlerin kaydolunduğu bir hesaptır. Dikkat edilmesi gereken husus, hesabın muhasebe hataları ve geçmiş yıllara ait gelir hesaplarının değiştirilmesi sonucu doğacak işlemler için kullanılmayacağıdır.

9.2.3.18. ERTELENMİŞ VERĐI VARLIĞI GELİRLERİ (794-795)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca oluşturulan ertelenmiş vergi varlıkları 262-263 Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesaplarının borcuna, bu hesapların alacağına kaydedilir.

Ertelenmiş vergi varlıkları ve borçları netleştirilmek suretiyle finansal tablolara yansıtılır.

9.2.3.19. ERTELENMİŞ VERĐI BORCU GELİRLERİ (796-797)

Sonraki dönemlere ilişkin kurumlar vergisi tutarı, ilgili dönemde 386-387 Ertelenmiş Vergi Borcu Hesaplarının borcuna, bu hesapların alacağına kaydedilerek kapatılır ve 35004 Vergi Karşılıkları ve 380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler – T.P. hesaplarının açıklamasında belirtil-diği şekilde cari dönem vergisi olarak kaydedilir.

9.2.3.20. PARASAL POZİSYON KÂRI – TÜRK PARASI (798)

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar “288 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları – T.P.” hesabının borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilir.

Faiz gideri ve faiz dışı gider hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın alacağına ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının borcuna kaydedilir.

9.2.4. FAİZ DIŞI GİDERLER

Banka faaliyetlerinin yürütölmesi için bilanço dönemi içinde yapılan personel giderleri, karşılık giderleri, yatırılan vergi ve harçlar ile çeşitli Türk parası işlemlerden dolayı verilen ücret ve komisyonlar, ayrılan amortismanlar, kambiyo işlemleri ile ilgili zararlar, sermaye piyasası zararları ve diğer işletme giderleri “Faiz Dışı Giderler” bölümünün aşağıda gösterilen defteri kebir hesaplarında izlenir.

9.2.4.1. PERSONEL GİDERLERİ - TÜRK PARASI (810)

Bankada çalışan bütün personele ödenen aylık ve ücretler, ödenek ve tazminatlar, yapılan sosyal yardımlar, yolluk ve sigorta primleri gibi çalışanların haklarınınin ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde kaydına özgü bir hesaptır.

9.2.4.2. PERSONEL GİDERLERİ - YABANCI PARA (811)

Yurtdışında görevli personele yabancı para üzerinden ödenen aylık ve ücretler, ödenek ve tazminatlar ve yapılan sosyal yardım, yolluk ve sigorta primleri gibi hakların ödeme tarihi itibarıyla Türk parası karşılıklarının kaydına özgü bir hesaptır.

9.2.4.3. KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ - TÜRK PARASI (820)

9.2.4.3.1. ÖZEL KARŞILIK GİDERLERİ (82000)

Karşılık Yönetmeliği hükümleri uyarınca ayrılan özel karşılıklar bu hesaba borç, 180 Özel Karşılıklar – T.P. hesabına alacak yazılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

9.2.4.3.2. KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI - DÖNEM SONUNDA HESAP EDİLEN (82001)

Dönem sonları itibarıyla hesaplanan yükümlölük tutarları 35001 Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabına alacak, bu hesaba borç verilerek gider yazılır.

9.2.4.3.3. VERĐİ KARŞILIĞI (82002)

Bankanın yurtiçi faaliyetleri sonucu elde ettiği vergiye tabi dönem kârı üzerinden ödenecek kurumlar vergisi ile gelirleri üzerinden ödenecek gelir vergisinin döneme isabet eden kısmı için ayrılan karşılıkların kaydedildiği hesaptır. Bu hesap 35004 Vergi Karşılıkları pasif hesabı ile karşılıklı çalışır.

9.2.4.3.4. DİĞER KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ (82003)

9.2.4.3.4.1. MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞME GİDERLERİ (820030)

Türk parası menkul değerlerin değerlenmiş tutarlarının maliyet bedellerinin altına düşmesi sonucu doğan değer düşüklüğü tutarları 032 Satılmaya Hazır Menkul Değerler – T.P. ve 038 Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı – T.P. hesaplarının açıklamaları çerçevesinde, bu hesaba borç verilerek zarar yazılır.

9.2.4.3.4.2. İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŐŐ GİDERLERİ (820031)

Türk parası iştirakler, bağlı ortaklıklar ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin maliyet bedellerinde veya değerlenmiş bedellerinde değer düşüklüğü meydana gelmesi halinde, değer düşüklüğü tutarı 246 İŞtirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı (-) - T.P. hesabına alacak ve bu hesaba borç verilerek zarar yazılır.

9.2.4.3.4.3. BANKA SOSYAL YARDIM SANDIĞI VARLIK AÇIKLARI KARŞILIĞI (820032)

Banka elemanlarına emeklilik yıllarında da ödeme yapabilmek için oluşturulan sosyal yardım sandığı nın finansal tablolarında ortaya çıkan Türk parası varlık açıkları için ayrılan karşılık, 35002 Banka Sosyal Yardım Sandığı Varlık Açıkları Karşılığı hesabına alacak ve bu hesaba borç verilerek zarar yazılır.

9.2.4.3.4.4. KISA VADELİ ÇALIŞAN HAKLARI YÜKÜMLÜLÜKLERİ KARŞILIĞI GİDERLERİ (820033)

Hesap, bankaların çalışanları için ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümlerine göre hesaplayacağı kısa vadeli çalışan haklarından doğan yükümlülükleri için ayırması gereken karşılıkların kaydedilmesine mahsustur. Bu hesap, 35003 Kısa Vadeli Çalışan Hakları Yükümlülükleri Karşılığı yardımcı hesabı ile karşılıklı olarak çalışır.

9.2.4.3.4.5. GENEL KARŞILIK GİDERLERİ (820034)

Hesap, bankaların Karşılık Yönetmeliği uyarınca ayırdıkları genel karşılıkların kaydedilmesine mahsustur. Bu hesap, 35000 Genel Karşılıklar yardımcı hesabı ile karşılıklı olarak çalışır.

9.2.4.3.4.6. MUHTEMEL RİSKLER İÇİN AYRILAN SERBEST KARŞILIK GİDERLERİ (820035)

Bu hesap, 350990 Muhtemel Riskler İçin Ayrılan Serbest Karşılıklar yardımcı hesabı ile karşılıklı çalışır.

9.2.4.3.4.7. DİĞER (820039)

Yukarıda belirtilenler dışında kalan diğer karşılıklarla ilgili provizyonlar bu hesaba kaydedilir.

9.2.4.3.5 DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ GİDERLERİ (82005)

Türk parası duran varlıklarda değer düşüşleri olduğunda, 264 Duran Varlıklar Değer Düşüş Karşılığı – (-) T.P. hesabına alacak, bu hesaba borç verilerek değer düşüklüğü tutarı zarar yazılır.

9.2.4.4. DEĞER DÜŞME GİDERLERİ - YABANCI PARA (821)

Yabancı para değer düşme giderlerinin Türk parası karşılığının izlendiği hesaptır.

9.2.4.5. VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - TÜRK PARASI (830)

Menkul ve gayrimenkullere ilişkin her türlü vergi yükümlülükleri ile faaliyetler nedeniyle ödenecek çeşitli vergi, resim, harç ve fonların kaydedildiği bir hesaptır.

9.2.4.6. VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - YABANCI PARA (831)

Bankanın yurtdışındaki ülkelere ödediği yabancı para vergi, resim, harçlar ile yurtdışı kredilerden ödenen kaynak kullanımını destekleme fonunun Türk parası üzerinden kaydedildiği bir hesaptır.

9.2.4.7. VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER –TÜRK PARASI (840)

Bankanın diğer ortaklık ve kuruluşlardan sağladığı Türk parası yabancı kaynaklar ile faktoring borçları ve diğer işlemler nedeniyle ödediği komisyon ve ücretlerin izlendiği bir hesaptır.

9.2.4.8. VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER- YABANCI PARA (841)

Bankanın diğer ortaklık ve kuruluşlardan sağladığı yabancı para cinsi dövizler karşılığı kaynaklar ile yabancı para üzerinden yapılan işlemler nedeniyle yabancı para olarak ödediği komisyon ve ücretlerin Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

9.2.4.9. AMORTİSMAN GİDERİ- TÜRK PARASI (850)

Menkuller, gayrimenkuller ve gayri maddi haklar ile ilk tesis ve taazzuv giderlerinin itfa edilmelerini teminen ilgili bilanço döneminde ayrılan amortismanlar bu hesapta izlenir.

9.2.4.10. KAMBİYO ZARARLARI (861)

Efektif, döviz ve kıymetli maden alım/satımı ve değerlemesiile arbitraj işlemlerinden kaynaklanan zararlar bu hesapta izlenir.

9.2.4.10.1 ARBİTRAJ ZARARLARI (86100)

Mevcut dövizlerden bir kısmının ihtiyaç duyulan başka bir döviz cinsine dönüştürülmesi sırasında bankanın kurlarına nazaran iki borsa fiyatı arasında meydana gelen aleyhte farkların Türk parası karşılıkları bu hesapta izlenir.

9.2.4.10.2. EFEKTİF VE DÖVİZ ALIM/SATIM VE DEĞERLEME ZARARLARI (86101)

Efektif ve döviz alış kurları ile satış kurları arasında banka aleyhine oluşan farkın ve değerlendirme zararının izlendiği bir hesaptır.

9.2.4.10.3. KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM DEĞERLEME ZARARLARI (86110)

Kıymetli maden alış fiyatıyla satış fiyatı arasında banka aleyhine oluşan farkın ve değerlendirme zararının izlendiği bir hesaptır.

9.2.4.10.4. DİĞER (86199)

Yukarıdaki yardımcı hesaplara alınmayan diğer kambiyo zararlarının takibi de bu hesapta yapılır.

9.2.4.11. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR-TÜRK PARASI (862)

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlara ilişkin kayıplardan, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde zarar yazılması gerekenler bu hesapta izlenir.

9.2.4.12. SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI TÜRK PARASI (870)

Türk parası menkul değerlerin satışından doğan zararların kaydedildiği bir hesaptır.

Menkul değerlerin satış tutarı ile elde etme maliyeti arasındaki fark faiz geliri olarak 580 Menkul Değerlerden Alınan Faizler – T.P. hesabına kaydedilirken, satış fiyatının, satış tarihindeki itfa edilmiş maliyetin altında olması durumunda, İtfa edilmiş maliyet ile satış tutarı arasındaki olumsuz fark bu hesaba gider olarak yazılır.

9.2.4.13. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – TÜRK PARASI (872)

Alım satım amaçlı türev finansal araçlardan doğan zararlar bu hesaba kaydedilir.

9.2.4.14. BİRLEŞME GİDERLERİ – TÜRK PARASI (874)

Birleşme ve devir işlemleri için yapılan giderler ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde bu hesapta izlenir.

9.2.4.15. YENİDEN YAPILANMA GİDERLERİ – TÜRK PARASI (876)

Banka yönetimi tarafından planlanan ve kontrol edilen, bankanın faaliyet alanında ve faaliyetlerinin yürütülme yöntemlerinde önemli ölçüde değişiklikler getiren bir programın maliyeti için ayrılan karşılık giderleri ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde bu hesapta izlenir. Bu hesap 35020 Yeniden Yapılanma Karşılığı pasif hesabı ile karşılıklı çalışır.

9.2.4.16. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (878)

Faiz dışı gider hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna, 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise bu hesabın alacağına 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilir.

9.2.4.17. DİĞER İŞLETME GİDERLERİ - TÜRK PARASI (880)

Bankanın faaliyetlerini yürütebilmesi için bilanço dönemi içinde yaptığı diğer işletme giderleri bu hesaba kaydedilir.

9.2.4.18. DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR - TÜRK PARASI (882)

Bankanın faaliyetlerini yürütebilmesi için bilanço dönemi içinde yaptığı, işletme giderleri haricindeki diğer gider ve zararlar bu hesaba kaydedilir.

Geçmiş yıllarda gelir yazılan ve cari dönemde, geri ödenmesi sebebiyle veya başka bir sebeple hesaben düzeltilmesi gereken paralar 88207 Geçmiş Yıllar Gelirlerine Ait Düzeltme Hesabı'nda izlenir.

9.2.4.19. OLAĞANÜSTÜ GİDERLER -TÜRK PARASI (890)

Bankanın normal bankacılık faaliyetlerinin dışında tekrar olma olasılığı düşük olan işlemlerden ve/veya olaylardan elde ettiği, cari yıl kârını veya zararını önemli ölçülerde etkileyen, Türk parası giderlerin kaydolunduğu bir hesaptır. Dikkat edilmesi gereken husus bu hesabın muhasebe hataları ve geçmiş yıllara ait gider hesaplarının değiştirilmesi sonucu doğacak işlemler için kullanılmamasıdır.

9.2.4.20. ERTELENMİŞ VERĐİ VARLIĞI GİDERLERİ TÜRK PARASI (894)

Cari yıla ilişkin kurumlar vergisi, sonraki dönemlerde ertelenmiş vergilere ilişkin düzenlemeler kapsamında oluşturulan ertelenmiş vergi varlığından indirilirken, bu hesabın borcuna 262 Ertelenmiş Vergi Aktifi Hesabı – T.P.'nin alacağına kaydedilir.

9.2.4.21. ERTELENMİŞ VERĐİ BORCU GİDERLERİ – TÜRK PARASI (896)

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı kapsamında oluşturulan ertelenmiş vergi borçları bu hesabın borcuna 386 Ertelenmiş Vergi Pasifi Hesabı – T.P.'nin alacağına kaydedilerek gider yazılır.

9.2.4.22. PARASAL POZİSYON ZARARI – TÜRK PARASI (898)

Pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

Faiz geliri ve faiz dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

10. BÖLÜM BİLANÇO DIŞI HESAPLAR

10.1. Genel Bilgi

Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın, Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesi, Finansal Tablolar ve Finansal Raporlar başlıklı ikinci bölümünün bilanço ile ilgili 6 ncı maddesinde bilanço dışı hesaplar (nazım hesaplar); bankaların aktif ve pasifini birinci derecede ilgilendirmeyen, müşterilere sağlanan gayrinakdi krediler ile ileride borç veya alacak doğuracak hak ve yükümlölükleri, fer'i zilyetlik altındaki değerleri ve muhasebe disiplini altında takip edilmek istenen bilgileri izlemek amacıyla kullanılan hesaplar Şeklinde tanımlanmaktadır.

10.2. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

THP'de yer alan bilanço dışı hesaplar ve açıklamaları bu hesaplardan bazılarının işleyişine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

10.2.1. TÜRK PARASI TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR (910)

10.2.2. YABANCI PARA TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR (911)

10.2.3. TÜRK PARASI TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR (912)

Herhangi bir kişi ya da kuruluşa hitaben, belirli bir işın saptanan koşullara uygun olarak belli bir süre içinde yapılacağını, aksi takdirde işı yapmakla yükümlü olan tarafın işı veren tarafa ödemesi gereken Türk parası tutarının banka tarafından ödeneceğine dair verilen teminat mektuplarının kaydedildiği bir hesaptır.

Bu hesapta "Geçici", "Kesin", "Avans" ve "İstihaklardan İşverence Yapılan Kesintilerin Müteahhite Ödenmesi İçin Düzenlenen" teminat mektupları "Limit İçi" ve "Limit Dışı" olarak izlenirler. Gümrük mevzuatına göre verilecek olan teminat mektupları ise "Gümrük" teminat mektupları hesabında gösterilir.

Bu hesap 910 Teminat Mektuplarından Alacaklar – T.P. hesabıyla karşılıklı çalışır. 910 Türk Parası Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabında teminat mektupları teminat türlerine göre yardımcı hesaplarda, bankanın kefil olduğu kişi ya da kuruluşların niteliğine göre de 'İŞtirakler ve Diğer Müşteriler' alt hesaplarında izlenir.

Nakit temini amacıyla verilen teminat mektupları 91270 Nakdi Kredilerin Teminatı İçin Verilen Teminat Mektupları hesabında izlenir.

Teminat mektubu düzenlendiğinde taahhüt edilen tutar üzerinden;

_____ / _____

910- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR

912- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR

_____ / _____

kaydı tesis edilerek hesaplara alınır.

Teminat mektuplarında damga vergisi yükümlüsü banka olduğundan, taahhüt tutarı üzerinden hesaplanan vergi;

_____ / _____

830- VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR

380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HAR. VE PRİMLER

- Damga Vergisi

_____ / _____

Teminat mektubundan kaynaklanan verginin müşteriye yansıtılması durumunda, yansıtılan vergi tutarı ve bunun üzerinden hesaplanan BSMV;

_____ / _____

010- KASA

veya

MEVDUAT HESABI

790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER

- Damga Vergisi Karşılığı

380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HAR. VE PRİMLER

- BSMV

_____ / _____

şeklinde kaydedilerek müşteri den tahsil edilir.

Kullandırılan teminat mektupları ile ilgili olarak tahsil edilen komisyonlar ile bunların üzerinden hesaplanan BSMV ise,

010- KASA

veya

MEVDUAT HESABI**748- NAKDİ OLMA. KRED. AL. ÜCRET VE KOM**

- TP Teminat Mektubu Kom.

380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HAR. VE PRİMLER

- BSMV

şeklinde muhasebeleştirilir.

Tazmin edilmemiş veya nakde dönüşmemiş teminat mektupları ile ilgili olarak karşılık ayrılması durumunda ayrılan karşılıklar için,

820- KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ**350- KARŞILIKLAR**- Tazmin Edilmemiş Gayrinakdi Kred.
Özel Karşılıkları

şeklinde kayıt düzenlenir.

Teminat mektupları, lehdarın mektubu iade etmesi veya mektup tutarının muhatap tarafından nakde dönüştürülerek tazmin edilmesi durumlarında kayıtlardan çıkarılır.

Teminat mektubunun lehdar tarafından iade edilmesi durumunda;

912- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR**910- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR**

şeklindeki kayıtla taahhüt kapatılır.

Teminat mektubunun muhatap tarafından nakde dönüştürülerek tazmin edilmesi durumunda ise, öncelikle mektup bedelinin muhataba ödenerek ilgili hesaplara alınması ve nazım kayıtların iptal edilmesi gerekir. Buna göre, tazmin halinde yapılacak kayıtlar, mektup bedellerinin daha önce tahsil edilip edilmediğine bağlı olarak;

_____ / _____
158- TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KRED.

veya

390- MUHTELİF BORÇLAR

- TP Teminat Mektupları

010- KASA

_____ / _____
şeklinde ödemenin yapılması ve nazım kayıtların,

_____ / _____
912- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR

910- TP TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR

şeklinde iptal edilmesi suretiyle kaydedilir.

Tazmin edilen edilen teminat mektubu bedellerinin doğrudan Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabına alınması halinde, yukarıdaki kayıtlarda 158 numaralı hesap yerine 170 veya 172 veya 176 numaralı hesaplar kullanılır ve bu mektup için daha önce ayrılmış karşılık varsa, sözkonusu karşılık tutarı,

_____ / _____
350- KARŞILIKLAR

- Tazmin Edilmemiş Gayrinakdi Kred.

Özel Karşılıkları

180- ÖZEL KARŞILIKLAR

_____ / _____
şeklindeki kayıtla özel karşılıklar hesabına alınır.

Tazmin edilen teminat mektubu bedelinin daha sonra faiz ve BSMV ile birlikte tahsil edilmesi durumunda yapılacak kayıt,

_____ / _____
010- KASA

158- TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KRED.

514- KISA VAD. KRED. ALINAN FAİZLER

380- ÖDENECEK VERGİ, RES. HAR. VE PRİMLER

- BSMV

şeklinde olacaktır.

10.2.4. YABANCI PARA TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR (913)

Herhangi bir kişi ya da kuruluşa hitaben, belirli bir işin saptanan koşullara uygun olarak belli bir süre içinde yapılacağını, aksi takdirde işi yapmakla yükümlü olan tarafın işi veren tarafa ödemesi gereken yabancı para cinsi döviz tutarının banka tarafından ödeneceğine dair verilen teminat mektuplarının kaydedildiği bir hesaptır. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

Bu hesapta teminat mektupları “Geçici”, “Kesin”, “Avans”, “Gümrük” ve “İstihkaklardan İşverence Yapılan Kesintilerin Müteahhite Ödenmesi İçin Düzenlenen” olarak izlenirler.

Bu hesap 911 Yabancı Para Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabıyla karşılıklı çalışır. 911 Yabancı Para Teminat Mektuplarından Alacaklar hesabında teminat mektupları teminat türlerine göre yardımcı hesaplarda, bankanın kefil olduğu kişi ya da kuruluşların niteliğine göre de ‘İştirakler ve Diğer Müşteriler’ alt hesaplarında izlenir.

Nakit temini amacıyla verilen teminat mektupları 91370 Nakdi Kredilerin Teminatı İçin Verilen Teminat Mektupları hesabında izlenir.

Yabancı para üzerinden düzenlenen teminat mektuplarının işleyişi ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi TP Teminat Mektupları hesabı için verilen örnekteki esaslar dahilinde yapılır. Ancak, bu hesaplar yapılacak yabancı para gelir ve gider hesaplarının çalıştırılması durumunda döviz vaziyet ve alı-satım hesaplarının çalıştırılması gerektiği hususu unutulmamalıdır.

10.2.5. KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (920)

10.2.6. KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - YABANCI PARA (921)

10.2.7. KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - TÜRK PARASI (922)

Yabancı ihracatçıların keşide ettikleri Türk parası poliçelerin banka tarafından kabulü veya aval sıfatı ile imzalanması veya yurtdışındaki muhabirlere banka adına verecekleri kabul kredileri için tevdi edilecek garantiler bu hesaba kaydedilir.

İthalatın yapılması ve mal bedellerinin vadesinde transferi halinde ters bir kayıtla ilgili hesaplardaki bakiyeler tasfiye edilir.

Kabul kredili ithalatta, bir akreditif işlemi sözkonusu ise bu tür işlemler 92300 Kabul Kredili İthalat Akreditifleri yardımcı hesabında, eğer sadece poliçelere aval verme işlemi sözkonusu ise ithalatın cinsine göre (mal

veya vesaik mukabili ithalat) 92302 Mal Mukabili İthalat ve 92304 Vesaik Mukabili İthalat yardımcı hesaplarında izlenir.

Bu hesap 920 Kabul Kredilerinden Alacaklar – T.P. hesabıyla karşılıklı çalışır. Bu hesapta kabul kredileri, yardımcı hesaplar düzeyinde teminat cinslerine göre, alt hesaplar düzeyinde ise verilen kişilerin niteliğine göre ‘İştirakler ve Diğer Müşteriler’ alt hesaplarında izlenir.

10.2.8. KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - YABANCI PARA (923)

922 Kabul Kredilerinden Borçlar – T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Bu hesap 921 Kabul Kredilerinden Alacaklar – Y.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

10.2.9. AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR TÜRK PARASI (930)

10.2.10. AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR YABANCI PARA (931)

10.2.11. AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR TÜRK PARASI (932)

Banka tarafından açtırılan “Kabul Kredili İthalat Akreditifleri”, “Vesaik İbrazında Ödenecek İthalat Akreditifleri”, “Vadeli İthalat Akreditifleri”, “Teyitli İhracat Akreditifleri” ile “Garanti Akreditifleri” bu hesabın ilgili yardımcı hesaplarında izlenir. Bu hesap 930 Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar-T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

10.2.12. AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR YABANCI PARA (933)

932 Akreditif Taahhütlerimizden Borçlar - T.P. hesabı için yapılan açıklama, Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması kaydıyla, bu hesap için de geçerlidir. Bu hesap 931 Akreditif Taahhütlerimizden Alacaklar - Y.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

Akreditif bedelinin peşin tahsil edilip edilmemesine bağlı olarak tesis edilecek muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

011- EFEKTİF DEPOSU

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ

931- AKREDİTİF TAAHHÜT. ALACAKLAR

933- AKREDİTİF TAAHHÜT. BORÇLAR

İthalat bedelinin kısmen ya da tamamen peşin tahsil edilmesi durumunda her iki kayıt, tahsilatın olmadığı durumda ise sadece nazım kayıt tesis edilmelidir. İhracatçıya ödemenin yapıldığı tarihte transfer emirleri hesabı ile nazım kayıtların kapatılması gerekir.

10.2.13. MÜŞTERİ ADINA YAPILAN TÜREV FİNANSAL ARAÇ ALIM SATIM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR- (934-935)

Bankaların, müşterileri adına gerçekleştirdikleri türev finansal araçlardan kaynaklanan alacaklarının izlendiği hesaplardır. Bu hesaplar, 936-937 Müşteri Adına Yapılan Türev Finansal Araç Alım Satım işlemlerinden Borçlar hesapları ile karşılıklı çalışır.

10.2.14. CİRANTALARIMIZ - TÜRK PARASI (940)**10.2.15. CİRANTALARIMIZ - YABANCI PARA (941)****10.2.16. CİROLARIMIZ - TÜRK PARASI (942)**

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına reeskonta veya teminata verilen Türk parası kıymetlerle, bankanın diğer bankalara ciro ettiği veya ciranta sıfatıyla imza ettiği Türk parası kıymetlerinin izlendiği bir hesaptır. Bu hesap 940 Cirantalarımız - T.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

Ciro, emre düzenlenen senetlerden doğan hakların başkasına devredilmesine ilişkin bir işlemdir. Ciro, emre yazılan, poliçe, çek ve bono gibi nakit üzerinden düzenlenen senetler ile konişmento, hamule senedi ve warrant gibi emtia senetleri üzerinden yapılabilir.

Devredilebilen senedi imza koyarak ciro eden kişiye "ciranta" denir. Başka bir ifade ile ciranta, hak sahibi olduğu herhangi bir senedin veya kıymetli evrakın arkasına yazdığı bir şerh veya sadece imzalamak suretiyle bu belgeden kaynaklanan haklarını başkasına devreden kişidir. Ciranta, kendisinden sonra senede hamil olan kişiler ile onların yerine geçene karşı sorumludur.

Müşterilerden alınarak T.C. Merkez Bankasına teminata verilmiş veya reeskont ettirilmiş menkul kıymetler,

_____ / _____

940- CİRANTALARIMIZ

- Teminata verilen veya Reeskon Ettir. Senetler

942- CİROLARIMIZ

- Teminata verilen veya Reeskon Ettir. Senet. Mudii

_____ / _____

şeklinde kayıtlara alınır.

Senetlerin T.C. Merkez Bankasından geri alınmasıyla yukarıdaki kaydın tersi yapılarak hesap tasfiye edilir.

10.2.17. CİROLARIMIZ - YABANCI PARA (943)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına reeskonta veya teminata verilen yabancı para kıymetlerle, bankanın diğer bankalara ciro ettiği veya ciranta sıfatıyla imza ettiği yabancı para kıymetlerin izlendiği bir hesaptır. Bu kıymetler, sabit kurla işlem görür ve dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak, doğan kur farkları 941 Cirantalarımız – Y.P. hesabına borç veya alacak verilerek muhasebeleştirilir.

Bu hesap 941 Cirantalarımız - Y.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

10.2.18. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR (944-945)

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlar bu hesapta izlenir. Bu finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ise ilgili bilânço hesabı ile ilgisine göre ilgili kâr/zarar veya özkaynak hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Bu hesaplar 946-947 numaralı hesaplarla karşılıklı çalışır.

10.2.19. MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN ALACAKLAR (950-951)

10.2.20. MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN BORÇLAR - TÜRK PARASI (952-953)

Bankanın ihracına aracılık yaptığı menkul kıymetlerin belirlenen sürede satılmaması halinde verdiği satın alma garantilerinin izlendiği bir hesaptır.

Bu hesaplar, 950-951 Menkul Kıymet İhracında Satın Alma Garantilerimizden Alacaklar hesapları ile karşılıklı çalışır.

10.2.21. FAKTORİNG GARANTİLERİNDEN ALACAKLAR (954-955)

Factoring işlemleri sözleşmesi ile alıcılar adına verilen ve satıcıya rücu edilemeyen ödeme garantileri bu hesaplarda izlenir. Hesaplar, 956-957 Faktoring Garantilerinden Borçlar hesapları ile karşılıklı çalışır. Tazmin edilen faktoring garantileri 158-159 Tazmin Edilen Gayrinakdi Kredi Belleri hesaplarında izlenir.

10.2.22. DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN ALACAKLAR (960-961)

10.2.23. DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN BORÇLAR (962-963)

Bankanın aktifindeki bir değerın üçüncü kişilere satışında, bu kişilerin bu muameleden doğabilecek risklerinin banka tarafından karşılanmasına olanak sağlayan işlemler 96201-96301 Riski Bankaya Rücu Edebilen Bankamız Aktif Değerleri İle İlgili Satış İşlemlerinden yardımcı hesaplarında izlenir. Bunlar dışında kalan ancak bankanın bir garanti veya kefalet akdine taraf olduğu işlemler 96299-96399 Diğer yardımcı hesapların 962990-963990 Garantilerimizden veya 962991-963991 Kefaletlerimizden alt hesaplarında izlenir.

Bu hesaplar, 960-961 Diğer Garanti ve kefaletlerimizden Alacaklar hesapları ile karşılıklı çalışır.

KREDİ TEMİNATI İÇİN VERİLEN GARANTİLER (96203-96302)

Bu hesaplar, bankalarca aracılık yapılarak temin edilen kredilere teminat mektubu düzenlenmeksizin verilen garantilerin izlenmesine özgüdür.

10.2.24. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (964)

10.2.25. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR - YABANCI PARA (965)

10.2.26. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR - TÜRK PARASI (966)

Alım satım amaçlı türev finansal araçlar aşağıda belirtilen yardımcı hesaplarda izlenirken, bunların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ilgili bilanço hesabı ile ilgili kâr/zarar hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Karma

bir finansal aracın unsuru olan saklı türevler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde asıl finansal araçtan ayrıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

VADELİ DÖVİZ ALIM SATIM İŞLEMLERİ

Bankanın vadeli olarak aldığı veya sattığı dövizlerin, bankaca belirlenen vadeli kur üzerinden Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

SWAP ALIM SATIM İŞLEMLERİ

İleride bir tarihte ters işlemle satılan paranın geri alınması şartıyla; bir paranın başka bir para ile aynı gün içinde değişimi işlemleri para swapları hesaplarında izlenir. Aynı miktarda ve aynı vadedeki, ayrıca aynı geri ödeme miktarına sahip borcun faiz ödemelerinin veya bazen de geri ödeme taksitlerinin karşılıklı olarak değiştirilmesi işlemi olan faiz swapları faiz swapları hesaplarında izlenir.

FUTURES PARA SÖZLEŞMESİ İŞLEMLERİ

Standart miktardaki yabancı paranın gelecekteki bir tarihte teslimi ile ilgili sözleşmelerden kaynaklanan işlemler bu hesapta izlenir. Sözleşmenin alındığı ya da satıldığı gündeki döviz kuru esas alınır.

FUTURES FAİZ ALIM SATIM SÖZLEŞMESİ İŞLEMLERİ

Futures para işlemleri ile benzer niteliklere sahip olan ancak futures sözleşmelerinde teslimleri belirtilen menkul değerlerin (Hazine Bonoları, Devlet Tahvilleri) standartlaşmış miktarlarının faizi bu hesapta izlenir.

PARA VE FAİZ OPSİYONLARI

Bir finansal aracın gelecekte belirlenen bir tarihte veya bu tarihten daha evvel, önceden belirlenmiş bir fiyattan satılması veya satın alınması hakkını veren opsiyon sözleşmelerinin kaydına özgü bir hesaptır. Söz konusu opsiyon hesapları satıcı (keşideci) taraf ile alıcı (lehdar) tarafın sözleşmelerinin izlenmesi amacıyla iki bölüme ayrılmıştır.

DİĞER

Yukarıda açıklanan işlemler dışında kalan, limitli faiz işlemleri, futures hisse senedi endeksine ilişkin işlemler gibi faizli ve dövizli türev işlemler bu bölümde izlenir.

**10.2.27. TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR
YABANCI PARA (967)**

966 Türev Finansal Araçlardan Borçlar – T.P. hesabındaki işlemlerin yabancı para cinsinden tutarları bu hesapların ilgili alt ve yardımcı hesaplarında izlenir. Sabit fiyattan hareket görür. Ay sonları itibarıyla değerlemeye tabi tutulur.

**10.2.28. TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNASMAN KREDİLERDEN
ALACAKLAR - TÜRK PARASI (970)****10.2.29. TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNASMAN KREDİLERDEN
ALACAKLAR - YABANCI PARA (971)****10.2.30. TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNASMAN KREDİLERDEN
BORÇLAR - TÜRK PARASI (972)**

Bankanın teminat mektubu vermeksizin Türk parası prefinansman kredilerine verdiği garantilerin kaydına özgü bir hesaptır. Bu hesap 970 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerden Alacaklar - T.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

**10.2.31. TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNASMAN KREDİLERDEN
BORÇLAR - YABANCI PARA (973)**

Bankanın teminat mektubu vermeksizin yabancı para prefinansman kredilerine verdiği garantilerin kaydına özgü bir hesaptır. Bu hesap 971 Teminat Mektupsuz Prefinansman Kredilerden Alacaklar - Y.P. hesabıyla karşılıklı çalışır.

**10.2.32. DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLERDEN ALACAKLAR
YABANCI PARA (975)**

Bankaların kullandırdıkları dövize endekli kredi tutarlarının istatistiki amaçla izlenmesi amacıyla kullanılan hesaptır. Hesap bakiyesi, dövize endekli kredilerin yabancı para tutarını gösterir.

10.2.33. TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (978)**10.2.34. TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - YABANCI PARA (979)****10.2.35. TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - TÜRK PARASI (980)**

Taahhütlerden borçlar bölümü “Cayılamaz Taahhütler” ve “Cayılabilir Taahhütler olmak üzere iki alt bölüme ayrılmıştır. Taahhütlerin ilgili yardımcı hesapları aşağıda açıklanmıştır.

VADELİ AKTİF DEĞERLER ALIM – SATIM TAAHHÜTLERİMİZ (98000)

Belirli bir tarihte kredi, menkul değer veya diğer bir varlığın önceden kararlaştırılmış şartlarda yapılmış alım satım sözleşmeleri bu hesaba kaydolunur. Bu kapsamda, valörlü döviz ve menkul değer alım satım işlemleri bu hesapta izlenir.

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca finansal varlıkların elde edilmesinde bunların teslimatının piyasada ya da mevzuatta belirlenmiş genel geçerli koşullar gereği belirli bir süre içinde yapılmasını gerektiren sözleşmeler de bu hesapta muhasebeleştirilir. Teslim tarihine göre muhasebeleştirilen finansal varlıkların işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değışiklikler, ilgili varlığın değerlemesinde kullanılan esasa göre kaydedilir.

VADELİ MEVDUAT ALIM-SATIM TAAHHÜTLERİMİZ (98001)

Bir tarafın diğer tarafa önceden belirlenmiş bir tarihte ve faiz haddi ile mevduat yapmasına ilişkin sözleşmelerin kaydoluğu hesaptır.

İŞTİRAK VE BAĞLI ORTAKLIKLARIMIZ (Satılmaya hazır menkul değer niteliğindeki ortaklıklar dahil) SERMAYESİNE İŞTİRAK TAAHHÜTLERİMİZ (98002)

Bankanın iştiraklerine ve bağlı ortaklıklarına (satılmaya hazır menkul değer niteliğindeki ortaklıklar dâhil) olan Türk parası sermaye taahhütlerinin henüz ödenmemiş kısımları bu hesapta izlenir.

KULLANDIRMA GARANTİLİ KREDİ TAHSİS TAAHHÜTLERİMİZ (98003)

Bankaca borçluya karşı ödeme yapılmasını sağlayan cayılamaz kesin tahsis taahhüdünü içeren ve bankanın müşterisine tahsis ettiği, fakat müşterisi tarafından henüz kullanılmayan kredi kısmını gösteren bir hesaptır. Genel kredi sözleşmesi uygulaması dışında müşteri ile banka arasında özel bir kredi sözleşmesi anlaşması yapılması ve bankanın her an krediyi kullanıma hazır tutması şeklindeki ve bu krediden cayılmasının sözkonusu olmadığı kredi taahhütleri bu hesapta izlenir.

MENKUL KIYMET İHRACINA ARACILIK TAAHHÜTLERİMİZ (98004)

Bankaların, firmaların ihraç ettikleri menkul kıymetlere aracılık taahhütleri bu hesapta izlenir.

ZORUNLU KARŞILIKLAR ÖDEME TAAHHÜTLERİMİZ (98005)

Bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırmakla yükümlü oldukları Türk parası zorunlu karşılıklardan henüz yatırılma süresi dolmayanlar ile yatırılma süresi dolanlar bu hesapta izlenirler.

ÇEKLER İÇİN ÖDEME TAAHHÜTLERİMİZ (98006)

Çek mevzuatı uyarınca, bankaların süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, her çek yaprağı için ödemekle yükümlü oldukları tutarlar bu hesapta izlenir.

İHRACAT TAAHHÜTLERİNDEN KAYNAKLANAN VERGİ VE FON YÜKÜMLÜLÜKLERİ (98007)

Gerçekleştirilmeyen ihracat taahhütlerinden doğması beklenen ve ilgili mevzuat uyarınca bankaların müteselsilen sorumlu olduğu vergi ve fonlar ile bunların ceza ve gecikme faizlerine ilişkin tutarlar kesinleştikleri tarihe kadar bu hesapta izlenir. Ödenmesi kesinleşen yükümlülükler "Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler" hesabına aktarılır.

KREDİ KARTLARI HARCAMA LİMİTİ TAAHHÜTLERİMİZ (98010)

Kredi kartlarının hamiline teslim tarihinden itibaren, tahsis edilen harcama limiti tutarı bu hesapta izlenir. Kredi kartı hamili tarafından taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği veya harcama bilgisinin bankaya ulaştığı tarihte bu hesaptan indirilir. Nakit çekme olanağı veren kredi kartlarında hamilin nakit çektiği andan itibaren aynı uygulama gerçekleştirilir.

KREDİ KARTLARI VE BANKACILIK HİZMETLERİNE İLİŞKİN PROMOSYON UYGULAMALARI TAAHHÜTLERİ (98011)

Kredi kartı hamillerinin yapmış oldukları harcama tutarları karşılığında ya da verilen bankacılık hizmetleri nedeniyle bankanın ödül veya benzeri adlar altında yeni mal ve hizmet alımının finanse edilmesine yönelik ödemeyi taahhüt ettiği tutarların, bu amaçla üye işyerlerinden tahsil edilen tutarlar ile 35030 Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulamaları Karşılığı hesabına aktarılan tutarlar düşüldükten sonra kalan kısmı bu hesapta izlenir. Takip hesaplarına aktarılan kredi kartı alacaklarına ilişkin taahhütler ters kayıt yapılmak suretiyle kapatılır.

AÇIĞA MENKUL KIYMET SATIŞ TAAHHÜTLERİNDEN ALACAKLAR (98020)

Açığa menkul kıymet satışından kaynaklanan ve henüz takas ve nakit hareketi gerçekleşmemiş işlemlere ilişkin alacak taahhütleri bu hesapta izlenir.

AÇIĞA MENKUL KIYMET SATIŞ TAAHHÜTLERİNDEN BORÇLAR (98030)

Açığa menkul kıymet satışından kaynaklanan ve henüz takas ve nakit hareketi gerçekleşmemiş işlemlere ilişkin borç taahhütleri bu hesapta izlenir.

DİĞER CAYILAMAZ TAAHHÜTLERİMİZ (98049)

Yukarıda belirtilenler dışında kalan bankaların diğer cayılamaz taahhütleri bu hesapta izlenir.

CAYILABİLİR KREDİ TAHSİSİ TAAHHÜTLERİMİZ (98050)

Kredi sözleşmesine başlangıçta veya sonradan konulan özel bir Őarta bağlanmış olan ve bu Şartın yerine getirilmemesi halinde cayılabılır hale gelen kredi tahsis taahhütleri bu hesaba kaydedilir.

DİĞER CAYILABİLİR TAAHHÜTLERİMİZ (98099)

Yukarıda belirtilenler dışında bankaların diğer cayılabılır taahhütleri bu hesapta takip edilir.

10.2.36. EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - TÜRK PARASI (982)

10.2.36.1. KABUL EDİLEN AVALLER, KEFALETLER VE GARANTİLER (98211)

Bankanın kredi müşterieleri lehine verilen ve banka tarafından kabul edilen avaller ve kefaletler bu hesapta izlenir. Hesap 984 Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Birakanlar – T. P. hesabı ile karşılıklı olarak çalışır.

10.2.36.2. TAHSİLE ALINAN ÇEKLER (982002)

Bankaya müşteri tarafından ibraz edilen diğer bankalar üzerine keşideli çeklerin bedelleri ile provizyonu alınmamıő bulunan Şubeler üzerine keşideli çeklerin bedelleri bu hesaba borç 984 Emanet ve Rehinli Kıymet Verenler / Birakanlar - T.P. hesabına alacak vererek muhasebeleştirilir. İbraz edilen çekler, takas müdürlüğünden provizyonun alınmasını müteakip tahsilât aşamasına kadar bilânço içinde ilgili geçici hesaplarda izlenir.

Diğer banka çekleri tahsil edildiğinde bu hesap ile geçici hesaplar kapatılır ve tahsil edilen tutar ilgili müşteri mevduat hesabının alacağına kaydedilir.

Bankanın diğer Şubeleri üzerine keşide edilen çeklerin tahsile alınması;

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

- Şubeler Üzerine Keşideli Çekler

984-EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER

Hesabın müsait olması durumunda çek bedelinin ödenmesi,

290- ŞUBELER CARİ HESABI**010- KASA**

şeklinde muhasebeleştirilerek nazım hesaplar tasfiye edilir.

Hesabın müsait olmaması halinde çek bedeli;

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

- İade Edilecek Çekler

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

- Şubeler Üzerine Keşideli Çekler

kaydıyla İade Edilecek Çekler hesabına aktarılır.

Çek sahibine çekin iade edilmesiyle yukarıdaki nazım kayıt ters işlemle tasfiye edilir.

Diğer Bankalar Üzerine Keşideli Çekleri Takas Odası Aracılığıyla Tahsili;

Çekin tahsile alınması;

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

- Diğer Bankalar Üzerine Keşideli Çekler

984- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER

Tahsil işlemleri için müşteri tarafından komisyon tahsil edilmesi;

010- KASA

790- DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER

380- ÖDENECEK VERĐİ, RES. HARÇ VE PRİM.

- BSMV

Çekin takasa gönderilmesi;

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

-Takasa Gönderilen Çekler

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

-Diğer Bankalar Üzerine Keşideli Çekler

sonraki gün, tahsile gönderilen çekin tahsil edildiğine ilişkin bilgi alındığında;

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR

- Dekontu Beklenen Muameleler

300-MEVDUAT HESAPLARI

kaydıyla çek bedeli müşteri hesabına kaydedilir ve aynı gün Takas Müdürlüğü dekontuna karşılık;

290- ŞUBELER CARİ HESABI

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR

- Dekontu Beklenen Muameleler

kayı yapılarak geçici hesap kapatılır. Ayrıca, aynı anda tahsile alınan diğer bankalar üzerine keşideli çeklere ilişkin nazım kayıtların kapatılması gerekir.

10.2.37. EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - YABANCI PARA (983)

Bu hesabın işleyişı ve işlemlerin muhasebeleştirilmesi 982 numaralı hesap için verilen örnekteki uygulamaya paraleldir.

**10.2.38. EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER / BIRAKANLAR
TÜRK PARASI (984)**

Bankaya saklanmak veya üzerinde işlem yapılmak amacıyla bırakılan kıymetler ile bankaya kredi ve diğer işlemler nedeniyle rehnedilen veya ipotek verilen kıymetlerin, sahipleri açısından izlendiği bir hesaptır. Hesap 982 Emanet ve Rehinli Kıymetler – T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

**10.2.39. EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER/BIRAKANLAR
YABANCI PARA (985)**

Bankaya saklanmak veya üzerinde işlem yapılmak amacıyla bırakılan kıymetler ile bankaya kredi ve diğer işlemler nedeniyle rehnedilen veya ipotek verilen kıymetlerin, sahipleri açısından izlendiği bir hesaptır. Hesap 983 Emanet ve Rehinli Kıymetler – Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

**10.2.40. REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN ALACAKLAR
TÜRK PARASI (986)**

Repo ve ters repo işlemlerinden alacaklar nominal tutarları ile istatistiki amaçla bu hesapta izlenir.

**10.2.41. REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN ALACAKLAR
YABANCI PARA (987)**

Yabancı para esas alınmak kaydıyla 986 Repo ve Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar – T.P. hesabı açıklamaları bu hesap için de geçerlidir.

**10.2.42. REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN BORÇLAR
TÜRK PARASI (988)**

Repo ve ters repo işlemlerinden borçlar nominal tutarları ile istatistiki amaçla bu hesapta izlenir.

**10.2.43. REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN BORÇLAR
YABANCI PARA (989)**

Yabancı para esas alınmak kaydıyla 988 Repo ve Ters Repo İşlemlerinden Borçlar – T.P. hesabı açıklamaları bu hesap için de geçerlidir.

**10.2.44. SINIRLAMAYA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALACAKLAR
TÜRK PARASI (992)**

Kanunun ilgili hükümleri uyarınca sınırlamaya tabi olmayan krediler "1 Krediler" hesap grubu içerisindeki ilgili hesaplar yanında bu hesapta da izlenir. Bu hesap, 994 Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Borçlar – T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

**10.2.45. SINIRLAMAYA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALACAKLAR
YABANCI PARA (993)**

992 Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Alacaklar - T.P. hesabı için yapılan açıklama Türk parası yerine yabancı para ve kıymetli madenlerin esas alınması kaydıyla bu hesap için de geçerlidir. Bu hesap, 995 Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredilerden Borçlar – Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

**10.2.46. DİĞER BİLANÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR
TÜRK PARASI (996-997)**

Yukarıdaki hesaplarda yer almayan diğer nazım hesaplar burada izlenir. Ayrıca, menkul kıymetler yatırım fonunun faaliyetleri de bu hesaplarda izlenir. Bu hesaplar 998-999 Diğer Nazım Hesaplardan Borçlar hesaplarıyla karşılıklı çalışır.

11. BÖLÜM

DIŞ TİCARET İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

11.1. Genel Bilgi

Farklı ülkelerde yerleşik ithalatçı ve ihracatçılar arasındaki ticari işlemlerde her iki taraf için mal bedellerinin tahsili, alınan malların istenen nitelikleri taşıyıp taşımadığı veya tahsil-teslim işlemlerinin zamanında yapılıp yapılmayacağı gibi hususlarda her iki taraf için önemli belirsizlikler mevcuttur. Bankaların bu tür işlemlere aracılık etmelerinin gerisindeki temel unsur, sözkonusu belirsizliklerden kaynaklanan risklerin bertaraf edilmesidir.

11.2. Dış Ticaret İşlemleri ile İlgili Krediler

Bankaların ithalat veya ihracat işlemleri ile ilgili olarak kullandıkları başlıca kredi türleri ve bunlara ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

11.2.1. Kabul Kredileri

Kabul kredisi, ithalatçının ithal ettiği mal bedellerinin belli bir tarihte satıcıya ödeneceğini garanti eden bir kredi türüdür. Bu kredi satıcının ibraz edeceği vesikalı poliçenin ithalatçının bankası veya bu bankanın satıcının ülkesindeki bir muhabiri tarafından kabul edilmek veya ithalatçı tarafından kabul edilen poliçeye ithalatçının bankasınca aval (poliçeye verilen kefalet) şerhi konulmak suretiyle kullanılır. Mal bedelleri malın teslimi anında değil, ihracatçının ithal vesaikine eklediği poliçenin kabul edilmesi suretiyle belli bir vade sonunda tahsil edilecektir.

11.2.2. Akreditifler

Birbirlerini iyi tanımayan ithalatçılar ile ihracatçılar arasındaki mal alışverişinde her iki taraf için de çeşitli riskler mevcuttur. İhracatçı açısından oluşabilecek riskler, mal bedelinin tam ve/veya zamanında tahsil edilememesi, ithalatçının karşılaşılabileceği riskler ise, bedelini ödediği malın istenen niteliklerde ve zamanında teslim alınmamasıdır. Her iki tarafın bu endişelerinin giderilmesi ancak, malların teslimi ile mal bedellerinin aynı anda yapılması ile mümkündür. Farklı ülkelerdeki alıcı ve satıcılar arasında bu mekanizma bankaların araya girmesi ile gerçekleşebilmektedir. İthalatçı ve ihracatçıların bankaları, malı temsil eden vesaiklerin istenilen şartlara uygun olup olmadığına ilişkin kontrolünü yapmak ve uygun olması durumunda mal bedelinin ödemesini sağlamak amacıyla araya girmektedirler. Böylelikle, tarafların bilinmeyen itibarlarından kaynaklanabilecek riskler bankaların bilinen itibarlarıyla ikame edilmiş olmaktadır.

Akreditif işleminde dört taraf bulunmaktadır. Bunlar; *akreditif amiri* olarak tanımlanan ve akreditif emrini veren ithalatçı, akreditif amirinin talimatına uygun olarak akreditifi açan *amir banka*, amir bankanın akreditif açtığı *aracı banka* ve akreditif bedelini akreditif şartlarına uygun olarak ibraz ettiği belgeler karşılığında aracı bankadan tahsil edecek veya düzenlediği poliçenin kabulünü aracı banka kanalıyla temin edecek olan *akreditif lehdarı* olarak tanımlanan ihracatçı firmadır.

11.2.3. Prefinansman Kredileri

Mal bedellerinin tamamen malın teslim alınmasından önce ödenmesi veya kredi olarak verilmesidir. Prefinansman kredileri, ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerle ilgili mal ve hizmet alımının finansmanında kullanılmak üzere, firmalarca yurtdışındaki alıcılardan veya uluslararası piyasalardan ve Türkiye'deki bankalar aracılığıyla (garanti verilerek veya verilmeksizin) Türkiye'ye getirilerek alışı yapılmak suretiyle kullanılan azami bir yıl vadeli kredilerdir. Genellikle sendikasyon kredisi şeklinde bankalar tarafından sağlanan prefinansman kredileri ihracatçıların talebi üzerine yurda getirilerek Türk Parası olarak kullanılmaktadır. Bu krediler banka tarafından organize edilmekle beraber, borçlu genellikle ihracatçılar, garantör ise bankalar olmaktadır.

11.3. Ödeme Şekilleri

Dış ticaret işlemlerinde kullanılan başlıca ödeme şekilleri; mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme ve akreditifli ödemedir. Bunların dışında, bazen ayrı ödeme şekli olarak ifade edilen kabul kredisi, prefinansman kredisi ve peşin ödeme gibi kavramların esas itibarıyla ödeme şekli ile ilgisi bulunmamaktadır.

Mal mukabili ödemede, mal bedeli ithalatçı ile ihracatçı arasında yapılan sözleşmede belirtilen yere ulaşması ve teslim alınmasından sonra ödenmektedir. Bu ödeme sisteminde, ithalatçı açısından herhangi bir risk bulunmamakla birlikte, ihracatçının mal bedelini almama riski vardır. Bu nedenle, mal mukabili ödeme genellikle birbirlerini iyi tanıyan taraflar arasında gerçekleşmektedir. İhracatçı ile ithalatçı arasında ödemeye ilişkin bir güvensizlik olması durumunda, ihracatçı ödenmeme riskini bertaraf etmek amacıyla ithalatçının yapacağı ödemeyi garanti altına alan bir banka teminat mektubu talep edebilir.

Bu ödeme sisteminde bankaların katılımı, malı temsil eden belgelerin bankalar aracılığıyla teslimi, ödeme vadeli olarak yapılacaksa kredi işleminin doğan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) kesintisinin ithalatçıdan tahsili ve bu tahsilata ilişkin belgenin ithalatçıya verilmesi ve mal bedellerinin transfer edilmesini sağlamak şekillerinde olmaktadır.

Vesaik Mukabili Ödemede: mal bedelleri tahsil edilmeden malı temsil eden belgeler teslim edilmediğinden, ihracatçı açısından mal mukabili ödemeye nazaran daha güvenceli olmakla birlikte, ithalatçının herhangi bir gerekçe ile malı geri çevirme olasılığı nedeniyle bir risk mevcuttur.

Akreditifli Ödemede: lehdar akreditif metninde yer alan şartlar doğrultusunda malın yüklendiğini gösteren belgelerle kendi bankasına başvurarak malın bedelini tahsil etmekte, buna karşılık ithalatçı ise, aldığı malın istediği standart ve koşullarda kendisine gönderilmek üzere yüklenmiş olduğunun banka tarafından kendisine bildirilmesi üzerine mal bedelini ödemektedir.

11.4. Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

11.4.1. Kabul Kredili İthalat İşleminin Muhasebeleştirilmesi

Bankanın yabancı para üzerinden düzenlenen bir poliçeye kabul vermesi, aval verilmesi veya kabul kredileri için garanti verilmesi durumunda taahhüt edilen tutar;

_____ / _____
921- KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR

923- KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR

_____ / _____
 şeklinde muhasebeleştirilir.

Kabul kredili ödemede, ihracatçı tarafından ithalatçıya açılan bir kredi sözkonusu olduğundan, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) yükümlülüğü doğmaktadır. Bankanın hesaplanan KKDF tutarını ithalatçıdan nakden tahsil ettiği varsayımıyla yapacağı kayıt;

_____ / _____
010- KASA HESABI

390- MUHTELİF BORÇLAR

39022- KKDF'na Devredilecek. Kesintiler

_____ / _____
 şeklinde olmalıdır.

Bankanın ithalatçı lehine verdiği kabul kredisi ile ilgili olarak tahsil ettiği; komisyon, masraf tutarı ve bunlara ilişkin olarak ödeyeceği vergiler ise;

010- KASA HESABI

760- BANKACILIK HİZMET GELİRLERİ

- İthalat Komisyonları

790- HABERLEŞME GİDERLERİ KARŞILIğI

380- ÖDENECEK VERđİ, RESİM VE HARÇLAR

- BSMV

şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Bankanın yukarıda verilen işlemle ilgili olarak mal bedelinin transfer işlemine aracılık etmesi durumunda yapacağı kayıtlar ithalat bedelinin ithalatçıdan TL veya döviz olarak tahsil edilmesine göre farklı şekilde muhasebeleştirilir.

İthalat bedelinin TL olarak tahsil edilmesi durumunda;

010- KASA HESABI

veya

306- TİCARİ MEVDUAT

295- DÖVİZ VAZİYETİ

294- DÖVİZ A/S HESABI

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ

380- ÖDENECEK VERđİ, RESİM VE HARÇLAR

- Kambiyo Muameleleri Vergisi

İthalat bedelinin döviz olarak tahsil edilmesi durumunda ise;

023- YURTIÇİ BANKALAR

veya

301- DÖVİZ TEVDİAT HESABI

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ

kayıtları tesis edilir.

İthalat bedelinin ihracatçıya ödenmesi;

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ**025- YURTDIŞI BANKALAR**

şeklinde kaydedilerek hesap kapatılır. Ödeme tarihinde ayrıca nazım hesaplardaki taahhüdün ters kayıtla kapatılması gerekir.

11.4.2. Mal Mukabili Ödeme İşleminin Muhasebeleştirilmesi

Bankanın sadece malı temsil eden belgelerin gönderilmesine aracılık etmesi durumunda, ithalatçının bankası malın değeri üzerinden sadece;

983- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER

- Emanet Kıymetler

985- EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER

şeklinde nazım kayıt tesis eder ve vesaikin ithalatçıya teslim edilme-
siyle bu kaydı ters işlemle kapatarak işlemi sonuçlandırır.

Ödemenin vadeli olarak yapılması durumunda, ilgili mevzuat uyarınca
kredi tutarı üzerinden KKDF kesintisi yapılmalıdır. Bu kesinti tutarının itha-
latçıdan tahsil edilmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

010- KASA**390- MUHTELİF BORÇLAR**

- Ödenecek KKDF Kesintileri

şeklindedir.

Mal mukabili ödemede, bankanın mal bedelinin transfer edilmesine
aracılık etmesi durumunda, ödemenin kaynağı ve cinsine göre yapılması
gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Mal bedelinin 100.000.- USD olduğu ve ithalatçının TL ödeyerek bu bedeli karşılıdığı varsayımıyla yapılacak kayıt;

010- KASA	1.001.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.000.- TL
371- İTHALAT TRAN. EMİRLERİ	100.000.- USD
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.000.- TL
- Kambiyo Muameleleri Vergisi	

(* Döviz kuru; 1 USD = 10 TL, vergi oranı %0.1 olarak kabul edilmiş ve vergi müş- teriden alınmıştır.

Bankanın bu işlemden dolayı ithalatçıdan 10.000.- TL komisyon ve 10.000.- TL de haberleşme gideri karşılığı aldığı varsayımıyla yapılacak kayıt ise;

010- KASA	21.000.- TL
761- BANKACILIK HİZ. GELİRLERİ	10.000.- TL
790- DİĞER FAİZ DİŐİ GELİRLER	10.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.000.- TL
- BSMV(*)	

BSMV oranı %5 olarak kabul edilmiştir.

Ödemenin yurtdışı muhabirler aracılığla yapılması durumunda;

371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ	100.000.- USD
025- YURTDİŐİ BANKALAR	100.000.- USD

şeklinde kayıt yapılarak işlem sonuçlandırılır.

Vesaik mukabili ödeme işleminin muhasebeleştirilmesi mal mukabili ödeme ile paraleldir.

11.4.3. Akreditifli Ödeme İşleminin Muhasebeleştirilmesi

Mal mukabili ödeme ile vesaik mukabili ödemede banka, kredi kullanmadığı sürece herhangi bir yükümlülük altına girmemektedir. Ancak, akreditifli ödemede banka, ihracatçı lehine akreditif açarak ithalatçının yapacağı ödemeyi garanti etmektedir. Dolayısıyla, mal bedelinin önceden tahsil edilmemesi durumunda banka tarafından bir risk üstlenmektedir.

Örneğin, bir bankanın 100.000.- USD tutarındaki bir akreditifli ödeme işlemine aracılık ettiği durumda yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

İthalat bedelinin ithalatçıdan nakden TL olarak tahsil edilmesi ve ilgili hesaplara alınması;

_____ / _____	
010- KASA	1.001.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.000.000.- TL
371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ	100.000.- USD
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.000.- TL
- Kambiyo Muameleleri Vergisi	
_____ / _____	

İşlemden kaynaklanan komisyon ve vergilerin tahsili;

_____ / _____	
010- KASA	21.000.- TL
749- NAKDİ OLMAYAN KRED. AL. ÜCRET.KOM.	20.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	1.000.- TL
- BSMV	
_____ / _____	

(*) Komisyon tutarı 20.000.- TL, BSMV oranı %5 olarak kabul edilmiştir.

Akreditiften kaynaklanan yükümlülüğün nazım kayıtlara alınması;

931- AKREDİTİF TAAHHÜT. ALACAKLAR	100.000.- USD
- Teminatlı İthalat Akreditifleri	
933- AKREDİTİF TAAHHÜT. BORÇLAR	100.000.- USD
- Vesaik İbrazında Ödenecek İth. Akreditifleri	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Malı temsil eden vesaiklerin alınmasından sonra transfer işlemi önceki örnekteki gibi gerçekleştirilir ve nazım kayıtlardaki taahhüt ters kayıtla kapatılarak işlem sonuçlandırılır.

Mal bedellerinin yabancı para cinsinden kredi veya nakden döviz olarak tahsil edilmesi durumunda, işlemler aynı esaslar dahilinde muhasebeleştirilmelidir. Böyle bir durumda, döviz vaziyet ve alım- satım hesapları sadece gelir olarak hesaplanan tutarların yabancı para olarak tahakkuk veya tahsil edilmesi halinde çalıştırılacaktır.

Peşin ödeme işleminde herhangi bir taahhüt sözkonusu olmadığından nazım hesaplar kullanılmaz, sadece ödeme tutarının 371- İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ hesabı kullanılarak gerçekleştirilmesi suretiyle işlem sonuçlandırılır.

11.4.4. Prefinansman Kredilerinin Muhasebeleştirilmesi

Bir bankanın yurtdışı piyasalardan %6 faiz üzerinden 100.000.000.- USD tutarında sendikasyon şeklinde prefinansman kredisi sağladığını ve kredinin dilimler halinde ihracatçılar talep ettikçe kullanılacağını varsayalım. Banka bu işlemle ilgili olarak toplam 100.000.000.- USD tutarında bir taahhütte bulunmakla birlikte, başlangıçta henüz kullandırım olmadığından nazım kayıtlara bu tutarın taahhüt olarak kaydedilmesi gerekmemektedir. Bu nedenle, taahhüt kaydının kullandırım ile birlikte ve kullandırım tutarı üzerinde yapılması gerekir.

İhracatçının talebi üzerine 01.01.2005 tarihinde 5.000.000.- USD tutarındaki bir dilimin kullandırılması durumunda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin alışıının yapılarak müşteri hesabına aktarılması;
01.01.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	5.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	50.000.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.000.000.- USD
304- RESMİ, TİCARİ VE DİĞ. KUR MEV.	50.000.000.- TL

(*) Döviz kuru; 1 USD = 10 TL olarak kabul edilmiştir.

Kullandırım tutarına tekabül eden taahhüdün kayıtlara alınması;

01.01.2005

971- TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİ. KRED. ALACAKLAR	5.000.000.- USD
973- TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİ. KRED. BORÇLAR	5.000.000.- USD

Kullanılan kredinin 31.3.2005 tarihinde muhabir hesaplarına intikal eden 6.000.000.- USD tutarındaki ihracat bedeli ile kapatıldığı varsayımıyla yapılacak kayıt;

31.03.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	6.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	66.000.000.- TL
295-DÖVİZ VAZİYETİ	6.000.000.- USD
392-ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	66.000.000.- TL

(*) Döviz kuru; 1 USD = 11 TL olarak kabul edilmiştir.

şeklinde olmalıdır.

Yukarıdaki işlemde ihracat bedelinin alışı yapılarak TL karşılığı geçici hesaplara alınmıştır. Daha sonra kredi ile ilgili faiz, komisyon, vergi ve fon payı tahsil edilecektir.

Söz konusu kredi ile ilgili olarak 100.000.- USD faiz ve 10.000.- USD komisyon alındığını, faiz ve komisyon üzerinden %5 oranında hesaplanan 5.500.- USD tutarında BSMV ve faiz üzerinden %8 oranında hesaplanan 8.000.- USD tutarında KKDF tahakkuk ettirildiği varsayımıyla yapılacak kayıt;

31.03.2005

221- KREDİ FAİZ. VE GELİR TAH. VE REES.	110.000.- USD
279- MUHTELİF ALACAKLAR	13.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.358.500.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	123.500.- USD
511- KISA VAD. KRED. AL. FAİZ.	1.100.000.- TL
711- KISA VAD. KRED. AL. KOM.	110.000.- TL
380- ÖDENECEK VERGİLER	60.500.- TL
390- MUHTELİF BORÇLAR - KKDF	88.000.- TL

şeklindedir.

Anapara, faiz, komisyon ve tahakkuk ettirilen BSMV ve KKDF' dan kaynaklanan alacağın kapatılması;

31.03.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	5.198.500.- USD
392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	57.183.500.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	5.075.000.- USD
221- KREDİ FAİZ. VE GELİR TAH. VE REES.	110.000.- USD
279- MUHTELİF ALACAKLAR	13.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	57.183.500.- TL

(*) Sendikasyon kredisinin 3 aylık faizi 75.000.- USD olarak hesaplanmıştır.

şeklinde muhasebeleştirilir.

Geri ödenen sendikasyon kredisi ile ilgili olarak yukarıdaki kayıtlar yapıldıktan sonra, nazım hesaplardaki taahhüdün ters kayıtla kapatılması ve 392 hesapta kalan bakiyenin ihracatçı firmanın hesaplarına aktarılması gerekir.

12. BÖLÜM

TÜREV ÜRÜNLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

12.1. Genel Bilgi

Mali piyasalarda yaşanan hızlı değişiklikler sonucunda bankaların yaptıkları işlemlerin hem çeşitliliği hem de karmaşıklık dereceleri artmıştır. Bankalar finansal ürünlerin değişen bu niteliklerinden dolayı önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde farklı risklerle karşılaşmak durumunda kalmışlardır. Mali piyasalarda serbestinin olmadığı dönemde bankaların kontrol gereği duydukları temel risk, müşterilerinin taahhütlerini yerine getirememeleri sonucu ortaya çıkan kredi riski ve varlıkları ile yükümlülükleri arasındaki vade uyumsuzluğundan kaynaklanan likidite riski iken, işlemlerin çeşitlenmesine bağlı olarak faiz riski, kur riski ve operasyonel riskler de önem kazanmaya başlamıştır. Bankaların gelecekle ilgili belirsizliklerden kaynaklanan bu riskleri makul düzeylere çekebilmeleri için geleneksel araçlara ilave olarak türev ürünlerin kullanımı giderek artmaktadır. Risk azaltım aracı olarak kullanılmalarının yanısıra, türev ürünler beklentilere bağlı olarak yoğun bir şekilde gelir sağlamak (spekülatif amaçlı) amacıyla da kullanılmaktadır.

Türev finansal araçların muhasebeleştirilmesi 2005 yılsonuna kadar BDDK tarafından yapılan düzenlemelerdeki esaslara göre çerçevesinde yapılmakta iken, bu tarihten itibaren muhasebeleştirme TMSK tarafından hazırlanarak yürürlüğe giren; TMS-39 numaralı “**Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı**” hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Burada yer alan hükümler konuya ilişkin 39 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı’nda yer alan hükümlere paraleldir.

TMS-39’da **türev ürün**; değeri, belirli bir faiz oranı, menkul kıymet veya fiyatı, döviz kuru, endeks, kredi derecesi veya benzer bir parametredeki değişikliklere bağlı olarak değişen, herhangi bir başlangıç yatırımı gerektirmeyen veya çok düşük bir başlangıç yatırımı gerektiren ve ödemenin/teslimin gelecekteki bir tarihte yapılacağı finansal araçlar olarak tanımlanmıştır.

TMS-39 nolu standardta türev araçların muhasebeleştirilmesinde, kullanım amaçlarına bağlı olarak farklı esaslar belirlenmiştir. Bu çerçevede, türev araçlar riskten korunma aracı olarak kullanılmadıkları durumlarda alım-satım amaçlı finansal varlık veya yükümlülük olarak tanımlanmıştır.

TMS-39'a göre **türev araçların ilk defa kayıtlara alındıktan sonraki dönemlerde rayiç değerleri üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir.** Türev aracın finansal varlık veya yükümlülük niteliğinde olması değerlemenin rayiç değer üzerinden yapılması açısından farklılık arzetmemektedir.

Türev aracın gelir sağlama (spekülatif) amaçlı kullanılması durumunda yapılan değerlemelerde ortaya çıkan değer farklarının K/Z hesabında muhasebeleştirilmesi gerekir.

TMS-39 nolu standart uyarınca türev araçların riskten korunma amaçlı kullanımı durumunda uygulanacak muhasebe ilkeleri, ancak riskten korunma aracı ile riskten korunulan kalem arasında Standartta belirtilen şekildeki bir ilişkinin bulunması gerekmektedir.

Riskten korunma muhasebesi esas olarak riskten korunma aracı ile riskten korunulan kalemin rayiç değerlerindeki değişiklikler sonucu ortaya çıkan kâr veya zararın gelir tablosunda eşleştirilecek şekilde kayıtlara alınmasını içermektedir. Bu uygulama ile riskten korunulan işlemin zararı, türev üründen sağlanan gelir düşüldükten sonraki tutar üzerinden raporlanır.

TMS-39'da üç farklı tür riskten korunma ilişkisi tanımlanmıştır;

- **Gerçeğe uygun değer (rayiç değer) riskinden korunma (fair value hedge):** Muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borcun ya da muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüdün veya bu tür bir varlık, borç ya da taahhüdün belirlenebilir bir bölümünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelen, belirli bir risk unsuru ile ilişkilendirilebilen ve kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikteki değişikliklere karşı gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir.

- **Nakit akış riskinden korunma (cash flow hedge):** (i) muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borca ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin belirli bir riskle ilişkilendirilebilen ve (ii) net kâr veya zararı etkileyebilen nitelikteki nakit akışı değişikliklerinden korunmak için gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir.

- **Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma:** TMS-21'de yer almaktadır.

Riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için riskten korunma işleminin aşağıdaki koşulları karşılaması gerekmektedir;

Niyetin Belgelenmesi: riskten korunma işleminin başlangıcında riskten

korunma işleminin ve bankanın risk yönetim amaçlarının ve stratejisinin belgelendirilmesi gerekir. Bu belgelendirmenin riskten korunma aracının, riskten korunma işleminin veya kalemin tanımını, korunan riskin yapısının ve riskten korunma aracının etkinliğinin değerlendirilmesinde izlenecek yöntemi içermesi gerekmektedir.

Riskin varlığı: gerçekleşmesi beklenen bir işleme ilişkin nakit akışı riskinden korunma durumlarında, işlemin gerçekleşme olasılığının yüksek olması ve kâr veya zararı etkileyebilecek nakit akım değişikliklerinden kaynaklanacak bir riski içermesi gerekmektedir.

Riski telafide etkinlik: riskten korunma işleminin korunan riske ilişkin nakit akımı ve rayiç değer değişikliklerini telafi etmede etkin olması bekleniyor olmalıdır.

Etkinliğin güvenilirliği: riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilir bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Etkinliğin sürekliliği: riskten korunma işlemi sürdüğü müddetçe finansal raporlama dönemlerinde riskten korunma işleminin değerlemeye tabi tutulması ve etkin olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.

TMS-39 nolu standartta riskten korunma işleminin etkinliğinin hem geleceğe ilişkin beklentiler dahilinde hem de gerçekleşen sonuçlara göre değerlendirilmesi istenmektedir. Geleceğe ilişkin etkinliğin %100 olması, gerçekleşen sonuçlara ilişkin etkinliğin %80-%125 aralığında olması gerekmektedir.

Riskten korunma işleminin etkin olmaması durumunda, etkinliğin sağlandığı son tarihten geçerli olmak üzere riskten korunma muhasebesinin uygulanmasına son verilir.

12.2. Değerleme Farklarının Muhasebeleştirilmesi

- **Rayiç değer riskinden korunma** amacıyla kullanılan türev araçların değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan değer farkları K/Z hesabında muhasebeleştirilir. Aynı şekilde, riskten korunma kaleminin satılmaya hazır değer niteliğinde olması durumunda ortaya çıkan değerlendirme farklarının da K/Z hesabına kaydedilmesi gerekir.

- **Nakit akış riskinden korunma** amacıyla kullanılan türev ürünün etkin olarak nitelendirilen kısmına ilişkin kazanç veya kayıplar özkaynaklar

kalemi altında, etkin olmayan kısma ilişkin kazanç veya kayıplar ise K/Z hesabında muhasebeleştirilir.

- **Yurtdışındaki net yatırım riskinden korunma** işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde de nakit akış riskinden korunma işlemindeki esaslar geçerlidir.

12.3. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişi

Türev araçlara ilişkin olarak THP'de yer alan hesaplar ve açıklamaları aşağıda verilmiştir.

12.3.1. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – TÜRK PARASI (944)

Riskten korunma amaçlı türev finansal araçlar bu hesapta izlenir. Bu finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ise ilgili bilânço hesabı ile ilgisine göre ilgili kâr/zarar veya özkaynak hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. 946 – Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

12.3.2. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – YABANCI PARA (945)

Riskten korunma amaçlı yabancı para türev finansal araçlar bu hesapta izlenir. Bu finansal araçların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ise ilgili bilânço hesabı ile ilgisine göre ilgili kâr/zarar veya özkaynak hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. 947 – Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

12.3.3. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR - TÜRK PARASI (964)

12.3.4. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR - YABANCI PARA (965)

12.3.5. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR - TÜRK PARASI (966)

Alım satım amaçlı türev finansal araçlar aşağıda belirtilen yardımcı hesaplarda izlenirken, bunların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ilgili bilânço hesabı ile ilgili kâr/zarar hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Karma bir finansal aracın unsuru olan saklı türevler, ilgili Türkiye Muhasebe Stan-

dardı hükümleri çerçevesinde asıl finansal araçtan ayrıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. 964- Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

VADELİ DÖVİZ ALIM SATIM İŞLEMLERİ

Bankanın vadeli olarak aldığı veya sattığı dövizlerin, bankaca belirlenen vadeli kur üzerinden Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

SWAP ALIM SATIM İŞLEMLERİ

İleride bir tarihte ters işlemle satılan paranın geri alınması şartıyla, bir paranın başka bir para ile aynı gün içinde değişimi işlemleri para swapları hesaplarında izlenir. Aynı miktarda ve aynı vadedeki, ayrıca aynı geri ödeme miktarına sahip borcun faiz ödemelerinin veya bazen de geri ödeme taksitlerinin karşılıklı olarak değiştirilmesi işlemi olan faiz swapları faiz swapları hesaplarında izlenir.

FUTURES PARA SÖZLEŞMESİ İŞLEMLERİ

Standart miktardaki yabancı paranın gelecekteki bir tarihte teslimi ile ilgili sözleşmelerden kaynaklanan işlemler bu hesapta izlenir. Sözleşmenin alındığı ya da satıldığı gündeki döviz kuru esas alınır.

FUTURES FAİZ ALIM SATIM SÖZLEŞMESİ İŞLEMLERİ

Futures para işlemleri ile benzer niteliklere sahip olan ancak futures sözleşmelerinde teslimleri belirtilen menkul değerlerin (Hazine Bonoları, Devlet Tahvilleri) standartlaşmış miktarlarının faizi bu hesapta izlenir.

PARA VE FAİZ OPSİYONLARI

Bir finansal aracın gelecekte belirlenen bir tarihte veya bu tarihten daha evvel, önceden belirlenmiş bir fiyattan satılması veya satın alınması hakkını veren opsiyon sözleşmelerinin kaydına özgü bir hesaptır. Söz konusu opsiyon hesapları satıcı (keşideci) taraf ile alıcı (lehdar) tarafın sözleşmelerinin izlenmesi amacıyla iki bölüme ayrılmıştır.

DİĞER

Yukarıda açıklanan işlemler dışında kalan, limitli faiz işlemleri, futures hisse senedi endeksine ilişkin işlemler gibi faize ve dövize dayalı türev işlemler bu bölümde izlenir.

12.3.6. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR - YABANCI PARA (967)

966 Türev Finansal Araçlardan Borçlar – T.P. hesabındaki işlemlerin yabancı para üzerinden yapılanları bu hesapların ilgili alt ve yardımcı hesaplarında izlenir. 965- Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar Y.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

12.4. Forward (Vadeli Alım-Satım) Sözleşmeleri

Forward sözleşmeleri, belirli bir miktar mal, menkul kıymet veya dövizin belli bir vade sonunda sözleşmenin yapıldığı tarihte saptanan fiyat üzerinden alım ya da satım taahhüdünü içeren sözleşmelerdir. Forward sözleşmeler ağırlıklı olarak döviz, faiz oranı ve ticari mal üzerinden yapılmaktadır.

TMS-39 hükümlerine göre türev ürünlerin tamamı gerçeğe uygun (rayiç) değerleri üzerinden değerlendirilir. TMS-39'da gerçeğe uygun değer; karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar olarak tanımlanmıştır. Ancak, forward işlemlerin organize bir piyasada işlem görmemesi ve bu ürünlerin rayiç değerinin tespiti ile ilgili olarak değerlendirme sırasında esas alınacak somut kriterlerin belirlenmemiş olması nedeniyle uygulamada farklı yöntemler izlenmekte ve dolayısıyla değerlendirme işlemleri önemli ölçüde farklılaşmaktadır.

Forward işlemlerin değerlemesine ilişkin olarak geçmişte kullanılan; gelecekteki (forward) kurun doğrusal reeskont yöntemiyle bilanço tarihine indirgenmesi ve bu şekilde hesaplanan kur ile değerlendirme tarihindeki cari kur arasındaki farkın alış veya satışı yapılan döviz tutarı ile çarpılması suretiyle hesaplanan reeskontların gelir veya gider hesaplarına aktarılması yöntemi mevcut standart hükümleri çerçevesinde uygun değildir. Bu yöntemde işlem tarihindeki kur ile forward kur arasındaki farkın işlem vadesi boyunca doğrusal dağıldığı kabul edilmekte, değerlendirme tarihindeki kur ise; işlem tarihindeki kura, hesaplanan farkın geçen gün sayısına tekabül eden kısmı ilave edilerek belirlenmektedir.

Forward işlemlerin değerlendirilmesiyle ilgili olarak uygulamada en çok rayiç değer yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde, forward işlemlerin rayiç değeri (rayiç kur); anlaşma kurunun, aynı vade için geçerli bileşik piyasa faiz oranları kullanılarak indirgenmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

Değerlemede izlenen bir başka yöntem ise, sözleşmeye konu edilen her iki para biriminin vade tarihindeki tutarlarının, bu paralar üzerinden yapılan ve benzer vadeleri taşıyan işlemler için geçerli iskonto oranları uy-

gulararak bu günkü (değerleme yapılan tarihteki) değerlerinin bulunması, bulunan bu değerlerden sözleşme kurunun hesaplanması ve bunun piyasa kuru ile karşılaştırılmasıdır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, organize bir piyasası olmayan, iki tarafın koşullarını serbest iradeleri ile istedikleri şekilde belirledikleri forward işlemlerin bilanço tarihlerindeki rayiç değerleri, açık bir hesaplama yönteminin olmaması ve hesaplamada kullanılacak kriterlerinin belirlenmiş olması nedeniyle farklı şekilde hesaplanabilecektir. Sektörde bu tür işlemlerin değerlerinin farklı bir şekilde hesaplanmasının yaratacağı sarkıncaların ortadan kaldırılması ve uygulama birliğinin sağlanabilmesi için, organize bir piyasası olmayan ve halen sektörde en fazla kullanılan türev ürün niteliğindeki forward işlemlerin değerlemesinin ne şekilde yapılacağı konusunda yetkili otoritelerin açıklayıcı düzenleme yapmaları gerektiği dşnlmektedir.

Bilanço dönemlerinde, belli bir vade sonunda gerçekleşecek alacak ve borçların o tarihlere indirgenmiş tutarları üzerinden rayiç değer hesaplanması yapıldığı için üçüncü yöntemin daha doğru olduğu dşnlmektedir. Bu çerçevede, konunun daha kolay bir şekilde anlaşılabilmesi için, forward işlemlerle ilgili olarak aşağıda verilecek örneklerin ilkinde değerleme işlemine her üç yönteme göre yapılacak, izleyen diğer örneklerde ise, daha uygun olduğu dşnlen üçüncü yönteme göre hesaplama yapılacaktır.

12.4.1. Spekülasyon Amaçlı Forward İşlemi

ÖRNEK: Z Bankası gelecekte ABD Dolarının Türk Lirasının karşısında değer kazanacağını düşünmektedir. Banka kur artışından gelir sağlamak amacıyla 15.3.2005 tarihinde Y bankası ile 6 ay vadeli 1 USD = 15 TL kuru üzerinden 100.- USD alma hakkını veren bir sözleşme imzalamıştır.

Sözleşme süresinde gerçekleşen piyasa (değerleme) kurlar aşağıdaki gibidir.

Tarih	Kur (\$/TL)
15.03.2005	10
30.6.2005	12
15.09.2005	14

Z Bankasının sözkonusu işlemlerle ilgili olarak yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

- a) Sözleşmeden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin kaydı;

15.3.2005

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	1.500.- TL
FİNANSAL ARAÇLARDAN	
ALACAKLAR	
964000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	100.- USD
FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	
96500- Vadeli Döviz Alım İşlemi- Döviz/TL	
966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	
FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	1.500.- TL
96600- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	100.- USD
FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	
96700- Vadeli Döviz Alım İşlemi-Döviz/TL	

b) 30.6.2005 tarihinde yapılması gereken kayıtlar;

Bankanın yukarıdaki işlemle ilgili olarak Haziran sonunda değerleme yapması gerekmektedir. Değerleme işleminde öncelikle, anlaşma kurunun o tarihteki değerinin bulunması ve daha sonra bulunan bu değer in aynı tarihteki cari piyasa veya bilanço kuru ile karşılaştırılması gerekmektedir.

Doğrusal reeskont yönteminde önce işlem kuru ile vade tarihindeki anlaşma kuru arasındaki fark anlaşma dönemi boyunca gerçekleşecek toplam kur farkı olarak kabul edilmekte, değerlendirme tarihinde ise bu farkın geçen gün sayısına tekabül eden kısmı işlem tarihindeki kura eklenerek anlaşma kurunun o tarihteki değeri hesaplanmaktadır. Daha sonra da hesaplanan bu kur ile o tarihteki cari piyasa kuru karşılaştırılarak fark sonuç hesaplarına aktarılmaktadır. Buna göre; 180 günlük vadeye yayılan kur farkı $(15- 10) = 5$ TL, değerlendirme kuru; $[(15- 10) * 105 / 180] + 10 = 12.92$ TL, dönem için gerçekleşen gelir veya gider ise; $(12.92 - 12.0) * 100 = 92$ TL zarar olarak hesaplanacak ve bu tutar;

30.6.2005

872- ALIM SATIM AMAÇLI	
TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	92.- TL
87200- Vadeli Alım Satım İşlemlerinden	
364- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	92.- TL

şeklinde muhasebeleştirilecektir.

İkinci yöntemde, forward kur kalan süre için piyasada en yakın vadeli işlemler için faiz oranlarından bilanço tarihine indirgenmekte ve bu şekilde hesaplanan kur ile bilanço kuru arasındaki fark işlem tutarı ile çarpılarak gelir veya gider hesaplanmaktadır. Buna göre; forward kurun bilanço tarihine indirgenmiş değeri, piyasadaki üç aylık işlem faiz oranının %20 olduğu varsayımıyla; $15/(1+0,20)^{(65/360)} = 14.51$ TL, bilanço tarihindeki zarar ise, $(14.51- 12.0)*100 = 251$ TL olarak hesaplanacak ve bu tutar;

30.6.2005

872- ALIM SATIM AMAÇLI

TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR 251.- TL

87200- Vadeli Alım Satım İşlemlerinden

364- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER 251.- TL

şeklinde kaydedilecektir.

Tarafımızca da daha doğru olduğu düşünülen üçüncü yöntemde, önce işlemin iki ayağını oluşturan paraların vade tarihindeki tutarları ilgili para cinsleri üzerinden yapılan ve benzer vadeli işlemler için geçerli faiz oranlarından bu günkü (bilanço tarihindeki) değerlerine indirgenmekte, daha sonra indirgenen bu tutarların bölünmesi suretiyle spot parite hesaplanmakta ve bu da piyasa kuru ile karşılaştırılarak gelir veya gider hesaplanmaktadır. Kalan vadeye en yakın vadedeki (üç aylık) piyasa faiz oranlarının TL için % 20, ABD Doları için ise % 5 olduğu varsayımıyla;

Gelecekte ödenecek TL'nin bu günkü değeri;

$$1.500 / [(1+0.20)^{(65/360)}] = 1.451,00 \text{ TL,}$$

Alınacak USD'nin bu günkü değeri; $100 / [(1+0.05)^{(65/360)}] = 99,12 \text{ USD,}$

Spot parite; $1.451/99.12 = 14.63,$

Değerleme farkı; $(14,63- 12,00)*100 = 263 \text{ TL,}$

olarak hesaplanacak ve bu tutar,

30.6.2005

872- ALIM SATIM AMAÇLI	
TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	263.- TL
87200- Vadeli Alım Satım İşlemlerinden	
364- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	263.- TL

şeklinde muhasebeleştirilecektir.

Ara dönemlerde yapılan bu değerleme işlemine ilişkin kayıtların izleyen gün iptal edilmesi gerekmektedir.

c) Vade sonunda yapılacak kayıtlar;

15.9.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	100.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	1.400.- TL
872- ALIM SATIM AMAÇLI	
TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	100.- TL
87200- Vadeli Alım Satım İşlemlerinden	
010- KASA HESABI	1.500.- TL
293- EFEKTİF VAZİYETİ	100.- USD

Yukarıdaki kayıtlardan da görüleceği üzere, kurların beklenen şekilde gerçekleşmemesi nedeniyle Z bankası forward sözleşmesinden dolayı 100 TL zarar etmiştir.

d) Sözleşmeye ilişkin kapanış kayıtları;

15.9.2005

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	1.500.- TL
96600- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	100.- USD
96700- Vadeli Döviz Alım İşlemi-Döviz/TL	
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	1.500.- TL
964000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	100.- USD
96500- Vadeli Döviz Alım İşlemi- Döviz/TL	

Ara dönemlerde hesaplanan döviz kurunun o tarihteki piyasa veya bilanço kurundan daha düşük olması durumunda pozitif bir değerlendirme farkı ortaya çıkacaktır. Söz konusu değerlendirme farkının da benzer bir yaklaşımla gelir olarak sonuç hesaplarına yansıtılması, bu durumda fark tutarının aktifte 752- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR, aktifte ise 224-TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR hesaplarında muhasebeleştirilmesi gerekir. Örneğin yukarıda verilen işlemde 30.6.2005 tarihindeki piyasa kurunun 1 USD = 14.95 TL olarak gerçekleştiği kabul edilirse, değerlendirme farkı $((14,95-14,63) * 100) = 32.-$ TL kâr olarak hesaplanacak ve bu tutar,

30.6.2005

224- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	32.- TL
22400- Alım Satım Amaçlı	
752- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇLARDAN KÂRLAR	32.- TL

şeklinde muhasebeleştirilecektir.

Yukarıda verilen örnekte hesaplanan değerlendirme farkları TMS ve THP deki esaslar çerçevesinde K/Z hesabına kaydedilmiştir.

Bankaların yabancı paralar arasındaki paritenin değişiminden de yararlanmak istemeleri doğaldır. Örneğin Dolar/Euro paritesinin gelecek dönemlerde değişebileceği beklentisiyle bankaların gelir elde etme veya mevcut pozisyonları nedeniyle oluşabilecek riskten korunmak amacıyla vadeli işlem yapmaları mümkündür. Bu şekildeki işlemler nedeniyle gelir-gider hesapları hem bu dövizler arasındaki paritenin hem de bu dövizlerin TL karşısındaki değerine bağlı olarak değişir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda verilen örneğin incelenmesi yararlı olacaktır.

ÖRNEK: A Bankası USD'nin gelecek dönemlerde EURO karşısında değer kazanacağı beklentisiyle 1.3.2005 tarihinde 1€=1.50 USD kuru üzerinden altı aylık vade sonunda tahsil edilmek üzere 1.000.000.- tutarında, Dolar alımı ve Euro satımını içeren altı ay vadeli bir forward sözleşme imzalamıştır. Sözleşmeye konu olan dövizlerin paritesi ve TL kurları aşağıda gibi gerçekleşmiştir.

Tarih	€/ \$ paritesi	€/TL Kuru	\$/TL Kuru
01.3.2005	1.50	100	66,7
31.3.2005	1.45	95	65,5
30.6.2005	1.40	90	64,3

İşleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.3.2005

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR 1.500.000.- USD
965001- Vadeli Döviz Alım İşlemi

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR 1.000.000.- €
965003- Vadeli Döviz Satım İşlemi

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR 1.500.000.- USD
967000- Vadeli Döviz Alım İşlemi

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV ARAÇLARDAN BORÇLAR 1.000.000.- €
967001- Vadeli Döviz Satış İşlemi

2) 31.3.2005 tarihinde yapılan değerleme kayıtları;

Bankanın yukarıdaki işlemle ilgili olarak önce her iki döviz cinsinin o tarihteki değerlerini hesaplaması gerekir. Bu hesaplama önceki örnekle

ilgili olarak verilen bilgiler çerçevesinde işleme konu olan tutarların, bu paralar üzerinden yapılan ve benzer vadeyi taşıyan işlemler için geçerli faiz oranları üzerinden iç verim yöntemine değerlendirilmesine indirgenmesi suretiyle yapılacaktır. Daha sonra, her iki tutarın değerlendirilmesine indirgenen tutarları üzerinden o tarihteki sözleşme kuru belirlenecek ve bu kur piyasa kuru ile karşılaştırılarak oluşan gelir veya gider hesaplanacaktır.

Değerleme tarihinde kalan vadeye en yakın (üç ay) piyasa faiz oranlarının Euro için % 4, USD için % 5 olduğu varsayımıyla;

Satılacak Euronun bu günlük değeri;

$$1.000.000/[(1+0.04)^{(90/360)}] = 990.243.-\text{€},$$

Alınacak Doların bu günlük değeri;

$$1.500.000/[(1+0.05)^{(90/360)}] = 1.481.815.- \text{USD},$$

İndirgenmiş Parite ; $1.481.815/990.243 = 1.496$

Spot Parite ; 1.450

Gelir ; $(1.496-1.450)*990.243= 45.551 \text{ USD}$

olarak hesaplanacak ve bu tutar;

31.3.2005

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	45.551.- USD
22500- Alım-Satım Amaçlı	
294- DÖVİZ A/S HESABI	2.983.591.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	45.551.- USD
753- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	
FİN. ARAÇLARDAN KÂRLAR	2.983.591. TL
75300-Vadeli Alım-Satım İşlemlerinden	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir. Ara dönemde yapılan değerlendirilme işlemine ilişkin bu kayıtların ertesi gün iptal edilmesi gerekir.

3) Sözleşmeye ilişkin kapanış kayıtları;

a) Karşılıklı para alışverişi;

Sözleşmenin vadesinde oluşan gelir veya giderin hesaplanması ara dönemlere nazaran daha kolaydır. Zira, vadede yapılacak iş, sözleşme konusu varlıkların belirlenen fiyattan karşılıklı olarak değiştirilmesi ve bu değişikliğin piyasa fiyatları ile karşılaştırılmasıdır. Sözleşmenin vadesinde bankanın vereceği Euro karşılığında piyasa kurlarından alabileceği USD tutarı 1.400.000 iken, sözleşme uyarınca 1.500.000 USD aldığından, 100.000 USD tutarında bir geliri oluşmuştur. Bu çerçevede işlem;

30.6.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	1.500.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	96.430.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.000.- €

025- YURTDIŞI BANKALAR	1.000.000.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.500.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	90.000.000.- TL
753- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇLARDAN KÂRLAR	6.430.000.- TL

75300-Vadeli Alım-Satım İşlemlerinden

/

b) Tahhüdün kapatılması;

30.6.2005

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	1.500.000.- USD
967000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	1.000.000.- €
967001- Vadeli Döviz Satış İşlemi	

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	1.500.000.- USD
---	-----------------

965001- Vadeli Döviz Alım İşlemi

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	1.000.000.- €
---	---------------

965003 - Vadeli Döviz Satım İşlemi

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

12.4.2. Riskten Korunma Amaçlı Forward İşlemi

ÖRNEK: A Bankası 15.1.2005 tarihinde bir müşterisine 6 ay vadeli 10.000.- USD tutarında döviz kredisi kullanmıştır. Söz konusu kredinin vadesinde TL'ye çevrilerek kullanımı gerekmektedir. Vade tarihinde döviz

Tarih	Kur (\$/TL)
15.1.2005	150
31.3.2005	140
15.7.2005	120

kurunun daha düşük olacağını düşünen Banka meydana gelecek rayiç değer (gerçeğe uygun değer) riskinden korunmak amacıyla kredinin verildiği tarihte kredinin vadesinde realize edilmek üzere başka bir finansal kuruluş ile 10.000.- USD satım hakkı veren bir forward sözleşmesi yapmıştır. Forward sözleşme kuru 1USD =145 TL olarak belirlenmiştir. Sözleşme süresinde gerçekleşen piyasa kurları aşağıdaki gibidir.

İşleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıda verilmiştir.

1) Kredinin verilmesi;

	15.1.2005	
111- KISA VADELİ KREDİLER		10.000.-USD
025- YURTDIŞI BANKALAR		10.000.-USD
/		

2) Forward sözleşmesinden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin kaydı;

15.1.2005

944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	1.500.000.- TL
94400- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	10.000.- USD
965002- Vadeli Döviz Satım İşlemi	
946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	1.500.000.- TL
966000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	10.000.- USD
967001- Vadeli Döviz Satım İşlemi	

3) 31.3.2005 tarihinde yapılacak sözleşmeye ilişkin değerleme işlemi ve bunun kayıtlara alınması;

Daha önce de ifade edildiği üzere, değerlemede öncelikle işleme konu olan tutarların değerleme tarihi itibarıyla o günkü değerlerinin bulunması ve bunların oranından indirgenmiş kurun hesaplanması ve hesaplanan bu kur ile piyasa kurunun karşılaştırılması gerekmektedir. En yakın vade olan üç aylık işlemler için TL faiz oranının % 20, USD faiz oranının ise % 5 olduğu varsayımıyla;

Alınacak TL'nin o günkü değeri;

$$1.500.000/(1+0.20)^{(105/360)} = 1.422.318.- TL,$$

Verilecek USD'nin o günkü değeri;

$$10.000/ (1+0.05)^{(105/360)} = 9.859.- USD,$$

$$\text{İndirgenmiş Kur} \quad ; \quad 1.422.318/9.859 = 144,26$$

$$\text{Reeskont Geliri; } (144,26 - 140,00)*9.859 = 41.999.- TL,$$

olarak hesaplanacak ve bu tutar,

31.3.2005

224- TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	41.999.- TL
22401- Gerçeğe Uygun Değ. Risk. Korunma Amaçlı	
752- TÜREV FİN. ARAÇLARDAN KÂRLAR	41.999.- TL
75200-Vadeli Alım-Satım İşlemlerinden	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bankanın forward sözleşmenin yılsonunda değerlemesinden kaynaklanan geliri riskten korunma muhasebesi gereği K/Z hesabına kaydedilmelidir. Söz konusu dönem içinde riskten korunmuş kalem olan kredilerin değerlemesinden uğranılan zararın ((150-140)*10.000) 100.000.- TL olduğu dikkate alındığında, sözleşmeden dolayı bu zararın 41.999.- TL'lik kısmının telafî edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

4) Kredinin tahsil edilmesi;

15.7.2005

011- EFEKTİF DEPOSU	10.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	1.200.000.- TL
111- KISA VADELİ KREDİLER	10.000.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	10.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.200.000.- TL
/	

5) Forward kapanış kayıtları;

a) Döviz satışının yapılması,

15.7.2005

010- KASA HESABI	1.500.000.- TL
293- EFEKTİF VAZİYETİ	10.000.- USD
011- EFEKTİF DEPOSU	10.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	1.200.000.- TL
752- TÜREV ARAÇ. KÂRLAR	300.000.- TL
/	

b) Sözleşmeye ilişkin kapanış kayıtları,

15.7.2005

946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	1.500.000.- TL
966000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	10.000.- USD
947001- Vadeli Döviz Satım İşlemi	
944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	1.500.000.- TL
94400- Vadeli Döviz Alım İşlemi.	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	10.000.- USD
945002 - Vadeli Döviz Satım İşlemi	

şeklinde olmalıdır.

Bankanın yukarıdaki işlemde, korunan kalemden kaynaklanan 300.000.- TL tutarındaki zararının tamamı yapılan forward sözleşme sayesinde telafi edilmiştir.

ÖRNEK: A Bankası 1.7.2005 tarihinde bir yıl vade ve %10 sabit faizle 20.000.- USD borçlanmış, sağlanan bu kaynağı LIBOR+%1 faiz oranı üzerinden kredi olarak kullanmıştır. Kredinin verildiği tarihte LIBOR oranı %10'dur. İzleyen dönemlerde faizlerin düşeceği beklentisini taşıyan Banka bu riskten korunmak için aynı tarihte %10 faiz getirecek 20.000.- USD nominal değerli ve vadesi 31.12.2005 tarihinde sona eren bir forward faiz sözleşmesi yapmıştır. Bu sözleşme ile Banka vade tarihinde LIBOR üzerinden faiz ödeyecek, %10 üzerinden faiz alacaktır. Nakit akış riskinden korunmak için yapılan bu işlemlere ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

1) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

1.7.2005

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 20.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR
 945102 - Vadeli Faiz Sözleşmesi Alım İşlemleri

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 20.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR
 947103- Vadeli Faiz Sözleşmesi Satım İşlemleri

2) Yılsonu kayıtları;

31.12.2005 tarihinde LIBOR % 9'a düşmüştür. Bu durumda Bankanın kullandığı kredinin getirisi sağlanan kaynağın maliyetinden daha düşük olacaktır. Bankanın faiz zararı $20.000 \cdot (0.11 - 0.10) \cdot 180 / 360 = 100$ USD'dir. Ancak, yapılan forward faiz sözleşmesinden aynı tutarda gelir elde ettiğinden Bankanın zararı tamamen telafi edilmiştir.

Forward faiz sözleşmesinden kaynaklanan gelirin özkaynaklar hesabı altında izlenmesi gerekmektedir. Bu sözleşme nedeniyle Bankanın ödeyeceği faiz gideri $20.000 \cdot 0.09 \cdot 180 / 360 = 900$ USD, sağlayacağı faiz geliri ise $20.000 \cdot 0.10 \cdot 180 / 360 = 1.000$.- USD'dir. Net gelir 100 USD, dönem sonundaki kur 1 USD = 5 TL'dir.

31.12.2005

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 100.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 500.- TL

295- DÖVİZ VAZİYETİ 100.- USD
414- SERMAYE YEDEKLERİ 500.- TL
 41406-Riskten Korunma Fonları

Yukarıda riskten korunma amaçlı olarak yapılan işlemden kaynaklanan net gelir daha önce belirtilen esas gereğince özkaynaklar hesabı altında muhasebeleştirilmiştir. Ancak, sözkonusu işlemin vadesi yılsonunda olduğundan bu hesabın kullanılması doğru değildir. Kâr Yedekleri hesabının ara dönemlerde vadesi henüz dolmamış benzer işlemlerin değerlemesinden kaynaklanan gelirlerin kaydedilmesine ilişkin olduğu unutulmamalıdır. Bu çerçevede yukarıda yapılan kayıta 414 nolu hesap yerine 755- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR hesabının kullanılması gerekir.

3) Sözleşmeye ilişkin kayıtların kapatılması;

31.12.2005

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 20.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR
947103- Vadeli Faiz Söz. Satım İşlemleri

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 20.000.- USD
TÜREV TÜREV FİNANSAL
ARAÇ. ALACAKLAR
945102 - Vadeli Faiz Söz. Alım İşlemleri

şeklinde olmalıdır.

12.5. Futures (Vadeli İşlem) Sözleşmeleri

Futures standart kalite ve miktarda mal veya finansal aracın belirlenen bir fiyattan ileri bir vadede alınması veya satılmasını taahhüt eden sözleşmelerdir. Bu sözleşmeleri forward kontratlardan ayıran temel farklar; organize bir piyasada işlem görmeleri, cayılmaz nitelikte olmaları, hamiline yazılı olarak düzenlenebilmeleri nedeniyle devredilebilme imkanını vermeleri ve günlük olarak değerlemeye tabi tutularak piyasa değeri üzerinden (marking to market) izlenmeleri şeklinde sıralamak mümkündür.

Futures sözleşmelerde forward işlemlerden farklı olarak tarafların birbirlerini tanımaları sözkonusu değildir. Bu nedenle, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin güvencenin (garanti) sağlanması amacıyla borsalar tarafından bir teminat (margin) sistemi uygulanmaktadır. Teminat sistemi sayesinde, taraflardan herhangi birinin taahhüdünü yerine getirmemesi durumunda diğer katılımcıların uğrayacağı zarar olasılığı azaltılmaktadır. İşlemin yapılabilmesi için hem alıcının hem de satıcının teminat yatırması gerekir.

Futures kontratların değerlerini (fiyatlarını) etkileyen temel faktörler; piyasalarda işleme konu olan paralara ilişkin arz talep dengesi, maliye ve para politikaları, faiz oranları, yasal düzenlemeler ve siyasi ve sosyal olaylardır.

Futures sözleşmenin piyasa değerinin artması durumunda alıcı kâr, satıcı zarar elde eder. Kâr teminatı artırıcı, zarar ise teminatı azaltıcı etki yaratır. Sözleşmenin piyasa değerinin azalması durumunda, oluşan zararın karşılanması amacıyla mevcut "*başlangıç teminatı*" (initial margin) miktarının artırılması gerekir. Yapılan günlük değerlendirme sonucunda baş-

langıç teminatının düzeyinin korunması için gerekli olan nakit ödemeler “*değişim teminatı*” (variation margin) olarak tanımlanmaktadır. Değişim teminatı, başlangıç teminatının belli bir düzeyin altına düşmesi durumunda sözkonusu olmaktadır. Sözleşmeyi sürdürme düzeyi (maintenance margin) olarak bilinen bu seviye, genelde başlangıç teminatının %75’i olarak belirlenmektedir. Bu teminat, zarar olması halinde alıcı veya satıcının ilave teminat yatırmadan sözleşmeyi sürdürebilmelerini sağlamaktadır.

12.5.1. Spekülatif (Yatırım) Amaçlı Futures İşlemi

ÖRNEK: A Bankası 1.4.2005 tarihinde döviz kurunun artacağı beklentisiyle her biri 5.000.- USD üzerinden üç ay vadeli 20 adet futures sözleşme satınalmıştır. Sözleşmenin yapıldığı işlem kuru piyasa kuru ile aynı olmak üzere 1 USD = 10 TL’dir. Sözleşme için başlangıç teminatı 100.000.- TL, sürdürme teminatı 80.000.- TL olarak belirlenmiştir. Borsa payı 200.- TL’dir. Vadeli işlem sözleşmesine ilişkin kurlar aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Tarih	Sözleşme Fiyatı (\$/TL)
01.4.2005	10,0
30.4.2005	11,0
31.5.2005	11,5
30.6.2005	9,5

Yukarıda verilen sözleşmeye ilişkin kurlar sözleşmenin fiyatı olarak da ifade edilebilir. Tamamen futures piyasadaki gelişmelere bağlı olarak oluşan bu kurların (fiyat) söz konusu tarihlerdeki bilanço kurları veya döviz piyasasında gerçekleşen kurlar ile aynı olması gerekmemekle birlikte, yakın ilişkili olduğu ifade edilebilir. Daha önce de belirtildiği üzere, futuresler günlük değerlemeye tabi tutulmaktadır. İzleme kolaylığı sağlamak amacıyla bu örnekte günlük değerlendirme ihmal edilmiş, sadece ay sonlarındaki fiyatlar dikkate alınarak değerlendirme işlemi yapılmıştır.

Futures sözleşmeye ilişkin muhasebe kayıtları;

a) Sözleşmenin kayıtlara alınması, başlangıç teminatı ve borsa payının ödenmesi;

1.4.2005

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	1.000.000.- TL
FİNANSAL ARAÇLARDAN	
ALACAKLAR	
964201- Futures Para Satım İşlemi	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	100.000.- USD
FİNANSAL ARAÇLARDAN	
ALACAKLAR	
965200- Futures Para Alım İşlemi	
966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	1.000.000.- TL
FİNANSAL ARAÇLARDAN	
BORÇLAR	
966201- Futures Para Satım İşlemi	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	100.000.- USD
FİNANSAL ARAÇLARDAN	
BORÇLAR	
967200- Futures Para Alım İşlemi	

1.4.2005

278- MUHTELİF ALACAKLAR	100.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları	
840- VERİLEN ÜCRET VE	
KOMİSYONLAR	200.- TL
- Borsa payı	
010- KASA HESABI	100.200.- TL

b) 30.4.2005 tarihinde yapılacak değerlemeye ilişkin kayıtlar;

Sözleşmenin değeri kur artışından dolayı 1.100.000.- TL' ye yükselmiştir. Başlangıç değerine göre oluşan fark 100.000.- TL, takas odası tarafından teminat hesabına eklenmektedir.

30.4.2005

278- MUHTELİF ALACAKLAR278050- Türev Finan. Araç Teminatları
veya**224- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR** 100.000.- TL

224003- Futures İşlemleri

752- TÜREV ARAÇLARDAN KÂRLAR 100.000.- TL

75202- Futures A/S İşlemlerinden

/

Futures işlemlerde yapılan günlük değerlendirme sonucunda gelir edilmesi durumunda, bu gelirin tahsili için vade sonunun beklenmesine gerek bulunmadığından hemen çekilip kullanılması mümkündür.

c) 31.5.2005 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Bu tarihte sözleşmenin değeri 1.150.000.- TL'dir. Toplam değer artışı 150.000.- TL'nin 100.000.- TL'si önceki ay kayıtlara yansıtıldığından bu dönem 50.000 TL'nin gelir hesaplarına alınması gerekir. Diğer taraftan, futures işlemlerin günlük değerlendirildiği hususu dikkate alındığında, oluşan gelir veya giderin hesaplanması için, işlemin yapıldığı tarihten sonra gerçekleşen toplam değer artışına bakmanın gereksiz olduğunu, sadece bir önceki fiyat ile (örneğinizde 1.100.000.- TL) değerlendirme günündeki fiyatın (1.150.000.- TL) karşılaştırmanın yeterli olduğunu ifade etmek mümkündür. Buna göre; 31.5.2005.tarihinde gerçekleşen gelir; 1.150.000-1.100.000=50.000.- TL'dir.

31.5.2005

278- MUHTELİF ALACAKLAR 50.000.- TL

278050- Türev Finan. Araç Teminatları

752- TÜREV FİN. ARAÇLARDAN 50.000.- TL**KÂRLAR**

75202- Futures A/S İşlemlerinden

/

d) 30.6.2005 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Sözleşmenin değeri 950.000.- TL'ye düşmüştür. Önceki dönem değerine göre oluşan negatif 200.000.- TL'nin gider hesaplarına yansıtılması gerekir.

30.6.2005

873- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ZARARLAR 200.000.- TL

278- MUHTELİF ALACAKLAR 200.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

e) Sözleşmenin kapatılması;

Efektifin alınması;

30.6.2005

011- EFEKTİF DEPOSU 100.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI 950.000.- TL

293- EFEKTİF VAZİYETİ 100.000.- USD
010- KASA HESABI 950.000.- TL

Sözleşmenin vadesinde cari piyasa kurunun sözleşme kuru (fiyatı) ile aynı olduğu varsayılmıştır. Bu iki kurun farklı olması durumunda fark tutarı kadar gelir veya gider oluşacağı hususu açıktır. Örneğin vadedeki cari değerlendirme kuru 1\$=10 TL olsaydı, 50.000.- TL ((10,0-9,5)*100.000) tutarında kambiyo geliri oluşacaktı.

Teminat hesabındaki bakiyenin tahsil edilmesi;

30.6.2005

010- KASA HESABI 50.000.- TL

278- MUHTELİF ALACAKLAR 50.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

Taahhüde ilişkin kaydın kapatılması;

30.6.2005

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	1.000.000.- TL
966201- Futures Para Satım İşlemi	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	100.000.- USD
967200- Futures Para Alım İşlemi	
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	1.000.000.- TL
964201- Futures Para Satım İşlemi	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	100.000.- USD
965200 – Futures Para Alım İşlemi	

şeklinde muhasebeleştirilir.

ÖRNEK: A Bankası 1.3.2005 tarihinde 90.000.- TL tutarındaki fonunu değerlendirmek istemektedir. Banka gelecekte hisse senedi borsa endeksinin yükseleceği düşüncesiyle bu fonunu üç ay vadeli İMKB-30 endeks sözleşmesi satın almak suretiyle kullanmıştır. Sözleşme vadesinde gerçekleşen endeks değerleri aşağıda verilmiştir.

Tarih	Endeks Değeri	Birim Sözleşme Değeri (*)
1.3.2005	52.500	5.250
31.3.2005	53.100	5.310
30.6.2005	54.300	5.430

(*) Endeks sözleşmesi işlemlerinde alınıp satılan şey, esas alınan endeksin (İMKB-30 veya İMKB-100) 10'a bölünmesi sonucu bulunan bir varlık olarak kabul edilmektedir.

Sözleşme başına yatırılacak başlangıç teminatının 600.- TL olduğu varsayımıyla, alınacak sözleşme sayısı $90.000/600=150$ adettir. Burada dikkat edilmesi gereken şey, eldeki fonun tamamının işlemin niteliği gereği teminat olarak kullanılmasıdır. Tamamı teminat olarak yatırılan bu kaynakla alınacak sözleşme sayısı bulunduktan sonra, yapılması gereken

işlemin toplam değerinin hesaplanmasıdır. Buna göre işlemin toplam değerini; $150 \times 5.250 = 787.500$.- TL olarak bulunmaktadır.

İşleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

İşlemin ve teminatın kayıtlara alınması;

1.3.2005

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR 787.500.- TL
964390- Diğer Futures Alım İşlemleri

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR 787.500.- TL
966390- Diğer Futures Alım İşlemleri

1.3.2005

278- MUHTELİF ALACAKLAR 90.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

010- KASA HESABI 90.000.- TL

(*) Borsa payı ihmal edilmiştir.

31.3.2005 tarihindeki değerleme kayıtları;

Bankanın 31.3.2005 tarihindeki endeks değişiminden dolayı oluşan geliri; $(5.310 - 5.250) \times 150 = 9.000$.- TL'dir.

31.3.2005

278- MUHTELİF ALACAKLAR 9.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

752- TÜREV FİN. ARAÇLARDAN KÂRLAR 9.000.- TL
75202- Futures A/S İşlemlerinden

30.6.2005 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Vade tarihinde oluşan gelir $((5.430-5.310)*150= 18.000)$ de; yukarıdaki şekilde muhasebeleştirildikten sonra muhtelif alacaklar hesabındaki bakiyenin $(90.000+9.000+18.000)$ tahsil edilmesi;

30.6.2005

010- KASA HESABI	117.000.- TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR	117.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları	

Taahhüde ilişkin kaydın kapatılması;

1.3.2005

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR	787.500.- TL
966390- Diğer Futures Alım İşlemleri	
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR	787.500.- TL
964390- Diğer Futures Alım İşlemleri	

şeklinde muhasebeleştirilir.

12.5.2. Riskten Korunma Amaçlı Kullanım

ÖRNEK: A Bankası üç ay sonra tahsil edeceği 1.000.000.- USD tutarındaki alacağı ile tahvil almak istemektedir. Söz konusu alacağın tahsil edileceği tarihe kadar faiz oranlarının düşeceği beklentisini taşıyan Banka tahvil fiyatlarının artmasına karşı, bir vadeli işlem sözleşmesi ile riskten korunmak istemektedir. Bu amaçla 1.1.2005 tarihinde alacak miktarına eşit olacak şekilde 1.081 adet futures bono-tahvil kontratı satın almıştır. Sözleşme fiyatı 925 USD'dir.

Sözleşmeler için ödenen toplam başlangıç teminatı 50.000.- USD, sürdürme teminatı başlangıç teminatının % 80'ni olarak belirlenmiştir. Bor-saya ödenen pay 500.- USD'dir.

Vadeye kadar olan süre içerisinde gerçekleşen futures sözleşme ve tahvil fiyatları aşağıdaki gibidir.

Tarih	Tahvil Fiyatı (\$)	31.3.2005 Vadeli Sözleşme Fiyatı (\$)
01.01.2005	900	925
31.01.2005	930	950
31.03.2005	955	975

Sözleşme süresinde gerçekleşen döviz kurları aşağıda verilmiştir.

Tarih	Kur (\$/TL)
01.01.2005	10
31.01.2005	12
31.03.2005	13

Bu işleme ilişkin olarak yapılması gereken kayıtlar;

1) Sözleşmelerin kayda alınması;

1.1.2005

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 999.925.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR
945158 – Diğer Futures Alım İşlemleri

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 999.925.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
BORÇLAR
947158- Diğer Futures Alım İşlemleri

Dikkat edileceği üzere bu örnekte amaç, döviz kurlarının değişmesinden kaynaklanabilecek riskin hedge edilmesi değil, faiz oranlarında meydana gelebilecek dalgalanmaya bağlı olarak yabancı para üzerinden düzenlenen bir finansal aracın fiyatının değişme riskinin bertaraf edilmesidir. Bu bakımdan, sözleşmeye ilişkin nazım kaydın önceki örneklerden farklı olarak TL ayağının olması gerekmemektedir.

2) Sözleşmeye ilişkin teminat ve borsa payının yatırılması;

1.1.2005

279- MUHTELİF ALACAKLAR	50.000.- USD
279050- Türev Finan. Araç Tem.	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	500.- USD
841- VERİLEN ÜCRET VE KOMİSYONLAR	5.000.- TL
- Borsa payı	
025- YURTDIŞI BANKALAR	50.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	5.000.- TL

Borsa payı yabancı para olarak ödenen bir gider olduğundan Bankanın döviz varlığını düşüren bir işlemdir. Bu nedenle sözkonusu tutarın kaydına ilişkin olarak döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması gerekir.

3) 31.1.2005 tarihinde yapılması gereken değerlemeye ilişkin kayıtlar;

Bu tarihteki piyasa fiyatına göre oluşan değerlendirme farkı; $(950-925)*1.081 = 27.025.-$ USD'dır. Sözleşme nakit akış riskinden korunmak için yapıldığından bu fark özkaynaklar hesabı altında izlenmelidir.

Banka yılsonu mali tablosunu hazırladığı için bu dönemde riskten korunma işleminin etkinliğini ölçmelidir. Değerleme sonucunda oluşan kâr veya zararın etkin olan kısmı özkaynaklar kalemi altında izlenirken etkin olmayan kısmın doğrudan K/Z hesabına kaydedilmesi gerekir.

Sözleşmeden elde edilen kâr 27.025.- USD, spot piyasadaki fiyat değişimi sonucunda oluşan zarar ise $(930-900)*1000=30.000.-$ USD'dır. Bu durumda gerçekleşen kârın tamamının özkaynaklar kalemi altında kaydedilmesi gerekir.

31.01.2005

279- MUHTELİF ALACAKLAR	27.025.- USD
279050- Türev Finan. Araç Tem.	
294- DÖVİZ A/S HESABI	324.300.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	27.025.- USD
414- SERMAYE YEDEKLERİ	324.300.- TL
41406-Riskten Korunma Fonları	

4) 31.3.2005 tarihinde yapılacak kayıtlar;

a) Değerleme farkları

Sözleşme vadesindeki değerleme farkı: $(975-950)*1081=27.025.-$ USD'dır. Yukarıda yapılan açıklama çerçevesinde bu tutarın da aynı şekilde muhasebeleştirilmesi gerekir. Buna göre değerleme farkı;

	31.3.2005	
279- MUHTELİF ALACAKLAR	27.025.- USD	
279050- Türev Finan. Araç Tem.		
294- DÖVİZ A/S HESABI	351.325- TL	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	27.025.- USD	
414- SERMAYE YEDEKLERİ	351.325.- TL	
41406-Riskten Korunma Fonları		

şeklinde kayıtlara yansıtılmalıdır.

b) Borsadaki teminat bakiyesinin alınması;

	31.3.2005	
025- YURTDIŞI BANKALAR	104.050.- USD	
279- MUHTELİF ALACAKLAR	104.050.- USD	
279050- Türev Finan. Araç Teminatları		

(*) Ara dönemlerde yapılan değerleme işlemi sonucunda oluşan ve teminat hesabına ilave edilen gelirin daha önce tahsil edilmediği varsayılmıştır.

c) İşlemin etkinliğinin değerlendirilmesi;

Tahvilin piyasadan üç ay sonra alınmasında kaynaklanan zarar, $(955-900)*1000=55.000$ USD, vadeli işlem sözleşmesinden elde edilen toplam kazanç ise, $(975-925)*1000=50.000$ USD'dır. Bu durumda riskten korunma etkinliği; $50/55= \%90.9$ olarak gerçekleşmiştir. Risten korunma etkinliğinin belirlenen eşik oranlarının altında veya üstünde gerçekleşmesi durumunda sözkonusu değerleme farkının özkaynaklar hesabı yerine doğrudan K/Z hesabına kaydedilmesi gerekir. Yukarıdaki örnekte böyle bir durum olmamakla birlikte, işlemin değerleme tarihinde realizasyonu sözkonusu

olduğundan özkaynaklar hesabında izlenen tutarların K/Z hesabına aktarılması gerekir.

31.3.2005

414- SERMAYE YEDEKLERİ	625.000.- TL
752- TÜREV ARAÇLARDAN KÂRLAR	625.000.- TL
75202- Futures A/S İşlemlerinden	
	/

d) Sözleşmeye ilişkin kapanış kayıtları;

31.3.2005

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI	1.000.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.	
BORÇLAR	
947158- Diğer Futures Alım İşlemleri	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI	1.000.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.	
ALACAKLAR	
945158 – Diğer Futures Alım İşlemleri	
	/

şeklinde olmalıdır.

ÖRNEK: A Bankası 01.01.2004 tarihinde kabul ettiği 6 ay vadeli 2.500.000.- TL tutarındaki kaynağı aynı vade ile 1 USD = 10 TL kuru üzerinden 250.000 \$ tutarında döviz kredisi olarak kullandırmıştır. Vade tarihine kadar olan sürede döviz kurlarının düşeceği beklentisini taşıyan banka, bu nedenle olabilecek değişikliklerin yaratacağı riskten korunmak amacıyla bir futures sözleşme yapmaya karar vermiş ve borsada 30.6.2004 vadeli 1.000.- USD büyüklüğünde 250 adet futures sözleşme satmıştır. Anlaşma kuru 1 \$ = 11 TL'dir. Başlangıç teminatı 250.000.- TL, sürdürme teminatı bu tutarın % 80'i olmak üzere, 200.000.- TL olarak belirlenmiştir. Borsaya ödenen pay 20.000.- TL'dir.

Sözleşme süresinde oluşan kurlar aşağıda verilmiştir.

Tarih	Cari Kur (\$/TL)	Sözleşme Kuru (*) (\$/TL)
01.1.2004	10,00	11,00
31.1.2004	9,75	10,80
31.3.2004	9,70	10,75
30.6.2004	9,55	10,60

(*) Sözleşme birim fiyatı.

Yukarıda verilen işlemlerle ilgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1) TL mevduatın alınması ve bu mevduatın satılarak döviz kredisi şeklinde kullandırılması;

01.01.2004

010- KASA HESABI	2.500.000.- TL
300- TASARRUF MEVDUATI	2.500.000.- TL

/

01.01.2004

117- KISA VADELİ KREDİLER	250.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	2.500.000.- TL
010- KASA HESABI	2.500.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	250.000.- USD

/

2) Futures sözleşmesine ilişkin başlangıç teminatının yatırılması ve borsa payının ödenmesi;

01.01.2004	
278- MUHTELİF ALACAKLAR	250.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları	
840- VERİLEN ÜCRET VE KOMİSYONLAR	20.000.- TL
- Borsa payı	
010- KASA HESABI	270.000.- TL
/	

3) Futures sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.01.2004	
944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	2.750.000.- TL
944040- Futures Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	250.000.- USD
945041- Futures Para Satım İşlemi	
946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	2.750.000.- TL
946040- Futures Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	250.000.- USD
947041- Futures Para Satım İşlemi	
/	

4) 31.1.2004 tarihinde yapılacak değerlendirme işlemi;

Bankanın bu tarihte sözleşmeden kaynaklanan kârı; $(11-10,8) \times 250.000 = 50.000$.- TL'dir. Bu gelir,

31.1.2004

278- MUHTELİF ALACAKLAR 50.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

754- TÜREV ARAÇLARDAN KÂRLAR 50.000.- TL
75402- Futures A/S İşlemlerinden

şeklinde muhasebeleştirilir.

Değerleme tarihinde korunan kalemin değeri düşmüş, buna karşılık futures sözleşmeden kaynaklanan 50.000.- TL geliri sözkonusudur. Riskten korunan kalemin değer azalışı $(10-9,75)*250.000= 62.500-$ TL, sözleşmeden kaynaklanan gelir ise, 50.000.- TL olduğuna göre etkinlik oranı; $50.000/62.500= \% 80$ 'dir.

5) 31.3.2004 tarihinde yapılacak değerleme kayıtları;

Bankanın bu tarihte de öncekine benzer şekilde sözleşmeden kaynaklanan bir geliri vardır. Değerleme işlemi sonucunda oluşan, $(10,80 -10,75)*250.000=12.500.-$ TL tutarındaki bu kâr da,

31.3.2004

278- MUHTELİF ALACAKLAR 12.500.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

754- TÜREV ARAÇLARDAN KÂRLAR 12.500.- TL
75402- Futures A/S İşlemlerinden

kaydıyla muhasebeleştirilir.

Geçen süre içinde riskten korunan kalemin değerlemesinden kaynaklanan toplam kayıp; $(10-9,70)*250.000=75.000.-$ TL'dir. Aynı sürede sözleşmenin değerlemesinden kaynaklanan toplam gelir ise 62.500.- TL olduğundan etkinlik oranı, $62.500/75.000=\%83,3$ 'dir.

6) 30.6.2004 tarihinde yapılacak değerleme işlemine ilişkin kayıtlar;

Bu tarihte yapılan değerleme sonucunda oluşan gelir; $((10,75-10,60)*250.000=37.500.-$ TL'dir. Bu gelir,

30.6.2004

278- MUHTELİF ALACAKLAR 37.500.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

754- TÜREV ARAÇLARDAN KÂRLAR 37.500.- TL
75402- Futures A/S İşlemlerinden

şeklinde kayıtlara alınır.

7) Kapanış kayıtları

a) Teminat hesabının kapatılması;

30.6.2004

010- KASA HESABI 100.000.- TL

278- MUHTELİF ALACAKLAR 100.000.- TL
278050- Türev Finan. Araç Teminatları

b) Vadeli işlem sözleşmesi konusu efektifin satın alınması;

30.6.2004

011- EFEKTİF DEPOSU 250.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI 2.750.000.- TL

293- EFEKTİF VAZİYETİ 250.000.- USD
010- KASA HESABI 2.750.000.- TL

c) Sözleşmeye ilişkin taahhüdün kapatılması;

30.6.2004

946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	2.750.000.- TL
946040- Futures Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	250.000.- USD
947041- Futures Para Satım İşlemi	
944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	2.750.000.- TL
944040- Futures Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	250.000.- USD
945041- Futures Para Satım İşlemi	

Yukarıdaki işlem sonucunda Bankanın riskten korunan kalemden kaynaklanan kur farkı zararı; $((10,00-9,55)*250.000=112.500.-$ TL'dir. Buna karşılık, futures işleminden kaynaklanan gelirin ise; $((11,00-10,60)*250.000=100.000.-$ TL olarak hesaplandığı dikkate alındığında, yapılan işlemin etkin bir koruma sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

12.6. Swap Sözleşmeleri

Swap sözleşmeleri, genel olarak, tarafların ödemelerini önceden belirlenmiş esaslar dahilinde karşılıklı olarak değiştirmelerini sağlayan sözleşmelerdir. Başka bir ifade ile, swap sözleşmeleri iki tarafın nakit akımlarını karşılıklı değiştirmelerini içeren sözleşmeler olarak tanımlanabilir. Değişime konu ödemeler, anapara, faiz veya bunların her ikisini içerebilir.

Temelde forward sözleşmeleri ile benzer özellikler taşısa da, swap sözleşmeleri diğer türev enstrümanların bir kombinasyonu olabilme niteliği dolayısıyla daha geniş kapsamlıdır. Örneğin, forward sözleşmeler sadece vade tarihinde olmak üzere bir defa nakit değişimine imkan tanırken, swap sözleşmelerde çeşitli tarihlerde nakit değişimi olabilmektedir.

Bankalar swap sözleşmelerine taraf olmaları yanında bu sözleşmelere aracılık da yapmaktadırlar. Uluslararası piyasalardan borçlanmak isteyen firmalar bu sözleşmelerin yapılması için bankaların aracılıklarından yararlanmaktadırlar. Bankaların aracılık fonksiyonunu üstlenmeleri durumunda,

tarafların yükümlülüğünü yerine getirememesi dolayısıyla kredi riski ile karşılaşmaları sözkonusu olabilir. Böyle bir durumda sözleşmenin yürütülmesi görevi bankaya ait olacaktır.

Tarafların niteliği, sözleşmeye konu ödemelerin türü ve ödeme koşullarına bağlı olarak farklı swap sözleşmeleri geliştirilmiş olmakla birlikte, uygulamada yaygın olarak yapılanlar; para swapları ile faiz swaplarıdır.

12.6.1. Para Swapları

Para swapları (currency swaps), bir para birimi üzerinden yapılacak ana para ve faiz ödemelerinin cari spot fiyattan eşit tutarda başka bir para birimi üzerinden yapılacak ödemeler ile değiştirilmesini sağlayan sözleşmeler olarak tanımlanabilir. Bu sözleşmeler esas itibarıyla kur riskinde korunmak amacıyla yapılmakla birlikte, bazen ihtiyaç duyulan paranın bulunmaması halinde başka para cinsinden kaynak sağlanıp bunun istenen para cinsine dönüştürülmesi için de kullanılabilir.

Faiz swaplarından farklı olarak, para swaplarında başlangıçta ana paralar da değişir. Vade sonunda farklı para cinsinden olan anaparalar önceden belirlenen kurlar üzerinden tekrar değiştirilir.

Para swapları; sabit faiz-değişken faiz, sabit faiz-sabit faiz, değişken faiz-değişken faiz şeklinde olabilir.

ÖRNEK: 01.4.2004 tarihinde 130.000.- USD tutarında bir ödemesi olan A Bankasının, sözkonusu tarihte bu döviz cinsinden mevcudu bulunmamaktadır. Bankanın bu ödemeyi aktifinde bulunan Euro cinsinden varlığını satıp yapması mümkün olmakla beraber, hem Euronun gelecekte değer kazanacağını, hem de gelecekte bu borcu karşılayacak düzeyde dolar cinsinden nakit girişi bekleyen Banka, mevcut döviz pozisyonunu değiştirmeden aynı tarihte C Bankası ile 1 € =1,3 USD paritesi üzerinden üç ay vadeli bir Euro-Dolar swap sözleşmesi yapmıştır. Bu işlemden cari USD/€ paritesi ile vade tarihindeki paritenin aynı olduğu kabul edilmiştir. Bu işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1) C Bankasına Euro verilip, karşılığında Dolar alınması;

01.4.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.- €
- C Bankası	
025- YURTDIŞI BANKALAR	130.000.- USD
023- YURTIÇI BANKALAR	100.000.- €
319- BANKALARARASI MEVDUAT	130.000.- USD
- C Bankası	

2) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.4.2004

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	130.000.- USD
945120- Swap Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	100.000.- €
945121 - Swap Para Satım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	130.000.- USD
947120- Swap Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	100.000.- €
947121- Swap Para Satım İşlemi	

Para swaplarında nazım kayıtların tesisi sadece izleme kolaylığı sağlama-sı bakımından anlamlıdır. Dikkat edileceği üzere bu kaydın değerleme işle-mi için kullanılması sözkonusu değildir. Zira, döviz kuru sadece başlangıçta değiştirilecek dövizlerin tutarını belirlemek için kullanılmakta, vade sonunda yapılacak anapara ödeme ve tahsilat tutarlarını etkilememektedir.

Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere, Bankanın döviz pozisyo-nunda herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bu anlamda, sadece bu işlemlerle

ilgili olmak kaydıyla kur farkı kârı veya zararının oluşması sözkonusu değildir. Ancak, bu swap işleminin olmaması durumunda Bankanın ödemesini yapması için mutlaka döviz satın alması veya mevcut başka bir döviz varlığını satması gerektiğini, bunun da döviz vaziyet hesaplarının zorunlu olarak değiştireceğini ve kur değişimine bağlı olarak da kambiyo gelir veya gideri yaratacağını unutmamak gerekir. Dolayısıyla, yapılan swap işlemi sayesinde bu potansiyel risk bertaraf edilmiştir. Sözkonusu riskin tutarı ileriki dönemlerde gerçekleşecek kurlara bağlıdır.

Örneğin, 30.4.2004 tarihinde €/TL paritesinin 10 TL'den 12 TL'ye çıktığı varsayımıyla, 1.4.2004 tarihinde Dolar ödemesini yapmak için Banka mevcut Euro varlığını satsaydı $100.000 \times 2 = 200.000$.- TL tutarında kur farkı gelirden mahrum kalacaktı.

Diğer taraftan, sözkonusu işleme ilişkin aktif ve pasif kalemlerin bir faiz gelir ve gideri yaratacağı, bu gelir ve giderlerin döviz üzerinden olması nedeniyle Bankanın vaziyet hesaplarını etkileyeceği hususu açıktır. Örneğin, sözleşmede belirlenen faiz oranları üzerinden Bankanın 30.4.2004 tarihinde 100 € faiz geliri ve 120 \$ faiz gideri oluştuğunu, bu tarihteki döviz kurlarının; $1\text{€} = 15\text{ TL}$ ve $1\text{ USD} = 11\text{ TL}$ olduğunu kabul edersek, bunlara ilişkin muhasebe kayıtları,

30.4.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	100.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	120.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.500.000.- TL
611- Y.P. MEVDUATA VERİLEN FAİZLER	1.320.000.- TL
365- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	120.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	100.- €
571- BANKALARDAN ALINAN FAİZLER	1.500.000.- TL
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.320.000.- TL

şeklinde olacaktır.

Bankaların para swaplarına ilişkin muhasebeleştirme işlemini, kesin alış ve satış şeklinde, yani döviz vaziyet ve alım-satım hesaplarını kullanmak suretiyle yapmaları da mümkündür. Bu muhasebeleştirme yönteminin kullanılması durumunda yapılacak kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır. Sözleşmenin yapıldığı tarihte döviz kurları; $1\text{ €} = 6,5\text{ TL}$, $1\text{ USD} = 5\text{ TL}$ 'dir.

1) Sözleşme konusu paraların değiştirilmesi;

01.4.2004

011- EFEKTİF DEPOSU	130.000.- USD
293- EFEKTİF VAZİYETİ	100.000.- €
292- EFEKTİF A/S HESABI	650.000.- TL

011- EFEKTİF DEPOSU	100.000.- €
293- EFEKTİF VAZİYETİ	130.000.- USD
292- EFEKTİF A/S HESABI	650.000.- TL

2) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.4.2004

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	130.000.- USD
945120- Swap Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	100.000.- €
945121 - Swap Para Satım İşlemi	

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	130.000.- USD
947120- Swap Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	100.000.- €
947121- Swap Para Satım İşlemi	

Bu yöntemin benimsenmesi durumunda vaziyet ve alım-satım hesapları kullanıldığından dönem sonlarında yapılacak değerleme işlemleri sonucu kur değişimine bağlı olarak gelir-gider oluşması muhtemeldir. Ancak, bu durumda nazım kayıtlarda yer alan taahhütlerin de değerleme işlemine tabi tutulması gerekir. Sözleşmenin değerlemesi sonucunda da asli hesaplarda oluşan gelir veya giderin tersi oluşacağından işlemin sonuç hesaplarına net etkisi sıfır olacaktır.

3) Kapanış kayıtları;

a) Vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılmadığı durumda yapılacak kayıt, sözleşmenin yapıldığı tarihteki kayıtların tersidir. Bu durumda, nazım hesaplarda yeralan tutarla ilgili olarak herhangi bir değerlendirme işleminin yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

30.6.2004

023- YURTIÇİ BANKALAR	100.000.- €
319- BANKALARARASI MEVDUAT	130.000.- USD
- C Bankası	
025- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.- €
- C Bankası	
025- YURTDIŞI BANKALAR	130.000.- USD
/	

30.6.2004

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	130.000.- USD
947120- Swap Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	100.000.- €
947121- Swap Para Satım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	130.000.- USD
945120- Swap Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	100.000.- €
945121 - Swap Para Satım İşlemi	
/	

b) Vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırıldığı durumda yapılacak kapanış kayıtları;

Bu yöntemin benimsenmesi halinde vade bitiminde sözleşmenin değerleme işlemine tabi tutularak gelir ve giderlerin sonuç hesaplarına yansıtılmasından sonra açılış kayıtlarının ters kayıtlı kapatılması gerekir.

Yukarıda verilen örnekte işlem tarihindeki USD/€ değişim oranının vade tarihindeki değişim oranı ile aynı olduğu varsayılmıştır. Ancak, uygulamada para swaplarında genellikle vade tarihindeki kur (forward kur) işlem tarihindeki (spot kur) kurdan farklıdır. Böyle bir durumda yapılacak muhasebe kayıtlarının da farklı olacağı tabiidir. Bu açıklamaların daha kolay anlaşılabilmesi bakımından aşağıda verilen örneğin incelenmesi yararlı olacaktır.

ÖRNEK: A Bankasının 1.4.2005 tarihinde 100.000.- € tutarında bir ödemesi vardır. Bankanın bu tarihte söz konusu ödemeyi yapacak düzeyde Euro varlığı bulunmamaktadır. Banka ödemeye yapmak için elindeki Doları satıp ihtiyaç duyduğu Euroyu alma imkanı olduğu halde, Doların gelecekte Euroya karşı değer kazanacağını ve gelecekte Euro tahsilatı olacağı düşünceyle Banka, elindeki dövizi satmak yerine, başka bir banka ile üç ay vadeli swap sözleşmesi yapmıştır. Yapılan sözleşmeye göre, A Bankası karşı tarafa \$/ € =1.53 paritesinden (spot kur) Euro alıp Dolar verecek, 15.5.2005 olan vade tarihindeki ters yönlü değişim paritesi (forward kur) ise \$/ € =1.50 olacaktır.

Spot Durum	Forward Durum
Alınan: 100.000.- €	Alınacak: 150.000.- USD
Verilen: 153.000.- USD	Verilecek: 100.000.- €

Yukarıda verilen tablodan da anlaşılacağı üzere, bankanın işlemde dolaylı katlandığı toplam gider tutarı 5.000.- USD'dir. Bu gider tutarı dönemsellik ilkesi uyarınca değerleme tarihlerinde itfaya tabi tutulmalıdır. Değerleme tarihlerinde oluşan gelir veya giderlerin TMS uyarınca rayiç (piyasa) değerlerine göre belirlenmesi gerekmele birlikte, bu örnekteki gelir veya giderler varsayımsal olarak hesaplanan tutarlardan oluşmaktadır. İşleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Sözleşmenin kayıtlara alınması;

1.4.2005

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	100.000.- €
945120- Swap Para Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	150.000.- USD
945121 - Swap Para Satım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	100.000.- €
947120- Swap Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	150.000.- USD
947121- Swap Para Satım İşlemi	

Uygulamada bazı bankalar bu tür işlemlerde spot bacak için de nazım kayıt tesis etmektedir. Ancak, işlem gerçekleştiği anda yani değişim konusu ilgili hesaplara alındıktan sonra böyle bir kaydın izleme veya değerlendirme bakımından herhangi bir yararı bulunmadığından, bilanço dışı hesaplara sadece işlemin forward ayağını oluşturan taahhüde ilişkin kaydın yapılması yeterlidir.

Alınan ve verilen paraların ilgili hesaplara alınması;

1.4.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.- €
391- MUHTELİF BORÇLAR	100.000.- €
39105- Türev Finan. Araç. Borçlar	

1.4.2005

279- MUHTELİF ALACAKLAR	153.000.- USD
27905- Türev Finansal Araç. Alacaklar	
025- YURTDIŞI BANKALAR	153.000.- USD

Yukarıdaki kayıttan da anlaşılacağı üzere, işlem den kaynaklanan toplam gider tutarı 279 numaralı hesaba kaydedilmek suretiyle aktifleştirilmiştir. Peşin ödenmiş gider niteliğindeki bu tutarı işlemin gerçekleştiği tarihte 281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR altında yer alan 28101 numaralı Peşin Ödenmiş Giderler hesabına kaydedilmesi de mümkündür. Değerleme tarihlerinde, aktifleştirilen söz konusu toplam giderden ilgili döneme tekabül eden kısmının bu hesaptan çıkarılarak dönem giderlerine aktarılması gerekir.

Değerleme kayıtları;

Nisan-2005 ay sonu itibarıyla piyasa değerine göre hesaplanan gider reeskont tutarının 1.000.- USD ve döviz kurunun 1\$=10 TL olduğu kabul edilmiştir.

30.4.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.- USD
873- ALIM-SATIM AMAÇ. TÜREV	10.000.- TL
FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR	
279- MUHTELİF ALACAKLAR	1.000.- USD
294- DÖVİZ ALIM SATIM HESABI	10.000.- TL

/

Hesaplama kolaylığı sağlamak amacıyla ara dönemlerde bu şekilde muhasebeleştirilen reeskontların ertesi işgünü iptal edilmesi gerekir.

Vade tarihinde yapılacak kayıtlar ise aşağıdaki gibi olacaktır.

Alınan ve verilen paraların ilgili hesaplara aktarımı;

30.6.2005

391- MUHTELİF BORÇLAR	100.000.- €
39105- Türev Finan. Araç. Borçlar	
025- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.- €

/

30.6.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	150.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	3.000.- USD
873- ALIM-SATIM AMAÇ. TÜREV FİN. ARAÇLARDAN ZARARLAR	33.000.- TL

279- MUHTELİF ALACAKLAR 153.000.- USD

27905- Türev Finansal Araç. Alacaklar

294- DÖVİZ ALIM SATIM HESABI 10.000.- TL

/

(*) Vade tarihindeki döviz kurunun 1\$=11 TL olduğu varsayılmıştır.

Sözleşmeye ilişkin taahhüdün kapatılması;

30.6.2005

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR	100.000.- €
947120- Swap Para Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR	150.000.- USD
947121- Swap Para Satım İşlemi	

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALACAKLAR 100.000.- €

945120- Swap Para Alım İşlemi

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALACAKLAR 150.000.- USD

945121 - Swap Para Satım İşlemi

/

şeklinde muhasebeleştirilir.

12.6.2. Faiz Swapları

Swap işlemleri ihtiyaç duyulan fonların temininde kullanıldığı gibi, faiz riskine karşı bir koruma aracı veya mevcut bir borcun maliyetini düşürücü bir teknik olarak da kullanılmaktadır. Faiz swap sözleşmelerinde taraflardan biri karşı tarafa varsayılan bir miktar (notional amount) baz alınarak sabit bir oran üzerinden faiz ödemeyi, karşı taraf ise aynı dönem için aynı tutar üzerinden hesaplanacak değişken oranda faiz ödemeyi taahhüt etmektedir. Ödemelerin ikisi de aynı para birimi üzerinden yapılmaktadır.

Bu sözleşmelerde anaparalar hiçbir şekilde değiştirilmemekte, sadece yapılacak faiz ödemelerinin hesaplanmasında kullanılmaktadır.

Faiz swaplarının; sabit faiz-değişken faiz, değişken faiz-değişken faiz, vadeden önce sona erdirmeye hakkı veren (callable, putable), süresi uzatılabilir (extendable) swaplar şeklinde farklı türleri olmakla birlikte, uygulamada en yaygın olarak kullanılan faiz swabı türü, sabit faiz- değişken faiz swabıdır. Sabit faiz- değişken faiz swabında kredi değerliliği farklı olan iki tarafın aynı tutarda, ancak faiz koşulları farklı borç ödemelerini değiştirmeleri sözkonusudur.

Faiz swabında nazım kayıtlarda izlenecek tutarın ne olacağı hususunun tartişılmasında yarar bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, bu tür işlemlerde taahhüt edilen tutar anapara değil, faizlerdir. Bu nedenle taahhüde ilişkin olarak nazım kayıtlarda yer alan tutarın faiz olması gerekir. Ancak, işlemin niteliğinden dolayı bu şekilde kayıt yapılmasında teknik güçlükler bulunmaktadır. Zira, uygulamada faiz swaplarının en az bir ayağının değişken faizli olduğu dikkate alındığında, geleceğe ilişkin taahhüt miktarını işlemin tesis edildiği anda bilmenin imkanı yoktur. Bir ayağı sabit faizli olan işlemlerde sabit faize ilişkin taahhüt miktarını işlem tarihinde hesaplamak kolay olmakla beraber, değişken faizli tutara ilişkin taahhüdün o tarihteki oranlar üzerinden kayıtlara alınması çok anlamlı olmayacaktır. Bu nedenle, faiz swaplarına ilişkin nazım kayıtlarda faiz hesaplamasına esas teşkil eden tutarın yazılmasının daha doğru olacağı, ancak bu tutarın diğer taahhütlerden farklı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği düşünölmektedir.

ÖRNEK: A Bankası 15.11.2004 tarihinde C Bankasından LIBOR+%1 değişken faizli altı ay vadeli 2.000.000.- USD kredi kullanmıştır. Banka, faiz oranlarında meydana gelecek değişikliklerden korunmak amacıyla aynı tarihte Z Bankası ile 2.000.000.- USD nominal değerli altı ay vadeli faiz swap sözleşmesi imzalamıştır. Sözleşme gereği A Bankası Z Bankasına %7,25 sabit faiz ödeyecek, buna karşılık Z Bankasından LIBOR+%0.25 faiz tahsil edecektir. Faiz ödemeleri vade tarihinde yapılacaktır.

Sözleşme süresince gerçekleşen faiz oranları ile döviz kurları aşağıda verilmiştir.

Tarih	Libor (%)	Kur (TL)
15.11.2004	7,25	10
31.12.2004	7,50	11
31.03.2005	7,75	11,5
15.05.2005	7,80	12

Swap işlemi ile ilgili olarak tesis edilecek kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

1) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

15.11.2004

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 2.000.000- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR

945122- Swap Faiz Alım İşlemi

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 2.000.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR

945123 - Swap Para Satım İşlemi

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 2.000.000.- USD
TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR

947122- Swap Faiz Alım İşlemi

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 2.000.000.- USD
TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR

947123- Swap Para Satım İşlemi

/

2) 31.12.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Bankanın yukarıdaki işlemle ilgili olarak yılsonunda aldığı ve ödediği faizleri hesaplarına yansıtması gerekmektedir. Bu faizler nedeniyle döviz pozisyonu değişeceğinden vaziyet ve alım-satım hesaplarının çalıştırılması zorunludur. Sözleşmeye konu tutar sadece alınacak ve verilecek faizlerin hesaplamasında baz olarak kullanıldığından, nazım kayıtlarıyla ilgili herhangi bir değerlendirme işleminin yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Bankanın tahsil etsin veya etmesin döneme ait gelir ve giderleri yılsonunda sonuç hesaplarına aktarması gerekmektedir. Bu çerçevede faiz alacağı; $2.000.000 \cdot 0.0775 \cdot 45/360 = 19.375.-$ USD, ödeyeceği faiz ise; $2.000.000 \cdot 0.0725 \cdot 45/360 = 18.125.-$ USD olarak hesaplanmıştır. Bu tarihte gerçekteşen döviz kurunun 11 TL olduğu dikkate alındığında yapılacak kayıtlar;

31.12.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	19.375.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	18.125.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	213.125.- TL
873- TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	199.375.- TL
/	
365- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	18.125.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	19.375.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	199.375.- TL
755- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	213.125.- TL

İzleme kolaylığı sağlaması bakımından ayrı ayrı yapılan gelir-gider kayıtlarının netleştirilmesi durumunda kayıtlar;

31.12.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	1.250.- USD
294- DÖVİZ A/S HESAB	13.750.- TL
/	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.250.- USD
755- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	13.750.- TL

şeklinde olacaktır.

Bankanın yılsonu itibariyle swap işleminden kaynaklanan net kazancı 1.250.- USD karşılığı 13.750.- TL'dir. Aynı tarihte alınan kredi faizinin yükselmesinden kaynaklanan ilave giderin 625.- USD olduğu dikkate alındığında etkinlik oranı; $1.250/625 = \%200$ olarak hesaplanmakta ve eşik sınırları aşmaktadır. Bu durumda net gelir tutarının özkaynaklar hesabı altında izlenmemesi ve işlemin bu tarihten itibaren riskten korunma amaçlı muhasebeleştirmeye ilişkin esaslara tabi tutulmayarak hesaplanan net gelir-gider farklarının doğrudan K/Z hesabına yazılması gerekmektedir.

3) 31.3.2005 tarihinde yapılması gereken kayıtlar;

Bankanın yılsonunu takip eden üç aylık dönemde sözleşmeden kaynaklanan geliri $2.000.000 \times 0.08 \times 90 / 360 = 40.000.-$ USD, faiz gideri ise; $2.000.000 \times 0.0725 \times 90 / 360 = 36.250.-$ USD'dır. Bu tarihte netleştirme işleminin sonra dönem kuru dikkate alınarak yapılacak kayıt;

31.03.2005

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	3.750.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	43.125.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	3.750.- USD
755- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	43.125.- TL

şeklinde olmalıdır.

4) Kapanış kayıtları

a) Dönem net gelir-giderinin hesaplara alınması;

Önceki dönemde yapılan gelir kaydının ara dönem olması nedeniyle ertesi ters kayıtla kapatıldığı varsayımıyla 2005 yılı içinde sözleşmeden kaynaklanan toplam gelir; $2.000.000 \times 0.0805 \times 135 / 360 = 60.375.-$ USD, toplam gider ise; $2.000.000 \times 0.0725 \times 135 / 360 = 54.375.-$ USD olarak hesaplanmıştır.

15.05.2005

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	6.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	72.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	6.000.- USD
755- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	72.000.- TL

b) Faizin tahsili ve sözleşmenin kayıtlardan çıkarılması;

15.05.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	7.250.- USD
225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	7.250.- USD

ve

15.05.2005

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	2.000.000.- USD
947122- Swap Faiz Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	2.000.000.- USD
947123- Swap Para Satım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	2.000.000.- USD
945122- Swap Faiz Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	2.000.000.- USD
945123 - Swap Para Satım İşlemi	

şeklinde muhasebeleştirilir.

12.7. Opsiyon Sözleşmeleri

Opsiyon, herhangi bir varlığın belirlenen bir fiyat üzerinden gelecek bir tarihte veya bu tarihe kadar geçecek süre içinde alım veya satım hakkını veren sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler döviz, menkul kıymet, kıymetli maden veya emtia üzerine düzenlenebilirler.

Opsiyon sözleşmelerinde daha önce anlatılanlardan farklı olarak karşılıklı taahhüt sözkonusu değildir. Bu sözleşmelerde taraflardan biri sözleşmede belirtilen hakları kullanmak veya bunlardan vazgeçme seçeneğine sahipken, diğer tarafa, bu hakkın kullanılmak istenmesi durumunda sözleşme gereğini yerine getirme yükümlülüğünü vermektedir. Hakkı kullanmak için opsiyonu elinde bulunduran taraf (*holder, buyer*) bir prim ödemekte, sözleşmeyi keşide eden veya satan taraf (*writer, seller*) aldığı bu prim karşılığında risk altına girmektedir.

Opsiyonu alan taraf vade içinde bu hakkını realize etmek zorunda değildir. Hakkın vade içinde kullanılmaması durumunda keşidecinin yükümlülüğü sona erer.

Bu sözleşmeler genel olarak sağladıkları hakka göre; alan tarafa alma hakkı veren alım opsiyonları (call option), satım hakkını veren satım opsiyonları (put option) olarak sınıflandırılmaktadır. Alım opsiyonunda opsiyonu alan kişi, sözleşme konusu varlığı vade süresi içinde istediği herhangi bir tarihte daha önceden belirlenen fiyattan satın alma, satım opsiyonunda ise opsiyonu alan taraf sözleşmeye konu olan varlığı önceden belirlenen fiyattan satma hakkına sahiptir. Her iki durumda satıcı sözleşme koşullarını yerine getirmek zorundadır.

Opsiyon alıcısının sözleşmeden kaynaklanabilecek zararı ödediği opsiyon primi ile sınırlıdır. Piyasa fiyatlarının aleyhine gelişmesi durumunda alıcı alım veya satım hakkını kullanılmaktan vazgeçebilir. Buna karşılık, fiyatların alıcı lehine gelişmesi durumunda satıcının zararı çok yüksek tutarlara ulaşabilir. Satıcının elde edebileceği kârın üst sınırını aldığı prim tutarı oluşturmaktadır.

Opsiyon sözleşmeleri organize olmayan piyasalarda işlem görebilmelerine karşılık uygulamada birbirini iyi tanımayan tarafların güvenilirliğine ilişkin endişeler nedeniyle borsalarda yapılan işlemler çok daha yaygındır. Vadeli işlem borsalarında takas odası her iki taraf için karşı tarafın yerine geçtiğinden güvence sağlamaktadır.

Opsiyonlar taşıdıkları hakkın alıcı tarafından ne zaman kullanılabilceğine göre Avrupa veya Amerika opsiyonları olarak sınıflandırılmaktadır. Avrupa opsiyonlarında alıcı kullanım hakkını ancak vade tarihinde kullanabilirken, Amerikan opsiyonlarında kullanım hakkı vade tarihine kadar olan herhangi bir tarihte kullanılabilir. Amerika opsiyonları alıcıya kullanım hakkı bakımından önemli bir esneklik sağlamakla birlikte, satıcıya Avrupa opsiyonlarına göre daha fazla risk yüklemektedir.

Bir opsiyon sözleşmesinde yer alması gereken temel unsurlar şunlardır.

- Opsiyona konu olacak ürünün türü ve miktarı
- Opsiyon için alıcının ödeyeceği prim tutarı
- Alıcının opsiyon hakkını kullanabileceği vade
- Alıcının opsiyon hakkını kullanması durumunda uygulanacak olan fiyat

Organize olmayan piyasalarda işlem gören opsiyonlarda ödenecek prim tutarı tarafların ihtiyaçlarına göre belirlenirken, organize piyasalarda işlem gören sözleşmelerde prim tutarı için belli standartlar getirilmiştir.

Opsiyon priminin içsel değer (*intrinsic value*) ve zaman değeri (*time value*) olmak üzere iki bileşeni bulunmaktadır. İçsel değer, opsiyon hakkının kullanılması sonucu elde edilen kazançtır. Bir alım opsiyonunda içsel

değer, piyasa fiyatının ürünün kullanım fiyatını (*strike price, exercise price*) aşan kısmı, satım opsiyonlarında ise kullanım fiyatının piyasa fiyatını aşan kısmıdır. Zararda ve başabaş opsiyonlarda içsel değer yoktur. Opsiyonun zaman değerı, opsiyon primi ile içsel değer arasındaki farktır.

Uygulamada en çok görülen opsiyon türleri döviz ve faiz opsiyonlarıdır.

12.7.1. Döviz Opsiyonları

Döviz opsiyonları nakit döviz opsiyonları ve futures döviz opsiyonları olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır.

Nakit döviz opsiyonları, belirli tür ve miktardaki dövizin ileriki bir vadeye kadar belirlenen kur üzerinden alımı ya da satımını içeren anlaşmalardır. Alıcının hakkını kullanması durumunda satıcı, sözleşmeye konu olan miktarda döviz kullanım fiyatı üzerinden almak veya satmak zorundadır.

Futures döviz opsiyonları, piyasada işlem görmekte olan belirli miktardaki futures döviz kontratlarının belirli bir zaman süresi içinde belirlenen fiyattan alımı veya satımını içeren opsiyonlardır. Satıcı, opsiyon alıcısının hakkını kullanması durumunda belirlenen miktardaki futures döviz kontratını kullanım fiyatından almak veya satmak zorundadır.

Borsalarda işlem gören opsiyonların vadeleri sabit, içerdıği döviz tutarları da belirli büyüklükte olmaktadır. Alıcılar, ancak belirlenen miktarların katları kadar opsiyon alabilirler.

Borsada işlem gören döviz opsiyonlarında, futures kontratlarda olduğu gibi başlangıç marjı ve daha sonra piyasadaki gelişmelere bağlı olarak, başlangıç marjı korunacak şekilde ilgili taraftan ilave bir değişim marjı talep edilmekte ya da başlangıç marjını aşan tutar yatırımcıya iade edilmektedir.

ÖRNEK: A Bankası ABD Dolarının gelecek dönemlerde TL karşısında değer kazanacağını düşünmektedir. Döviz kurunda bu yönde oluşacak gelişmeden yararlanmak isteyen Banka 01.10.2004 tarihinde borsadan C Bankasının ihraç ettiği herbiri 100.000.- USD tutarında olmak üzere, beş adet opsiyon alım sözleşmesi almıştır. Sözleşmede vade üç ay, kullanım fiyatı 1 USD =10 TL, ödenen prim her 1 USD için 0.60 TL olmak üzere toplam 300.000.- TL olarak belirlenmiştir. C Bankasının sözleşmenin teminatı olarak ödediği tutar 50.000.- USD'dır. Sözleşme süresinde gerçekleşen döviz kurları aşağıdaki gibidir. İzleme kolaylığı sağlamak için bir ara dönemle ilgili kayıtlar ihmal edilmiştir.

Tarih	Kur (\$/TL)
01.10.2004	10
30.11.2004	11
31.12.2004	11,5

1) A Bankasının yapacağı kayıtlar.

a) Sözleşmenin kayıtlara alınması ve opsiyon priminin ödenmesi;

01.10.2004

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV 5.000.000.- TL
FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR – TP

964401- Para Satım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV
FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP 500.000.- USD
965400 - Para Alım Opsiyonları

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV
FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- TP 5.000.000.- TL
966401- Para Satım Opsiyonları

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV
FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- YP 500.000.- USD
967400- Para Alım Opsiyonları

/

Opsiyon sözleşmesinin başlangıcında primin gerçek değeri yoktur. Opsiyon primini oluşturan unsur zaman değeridir. Bu değer sözleşme süresince itfa edilecektir.

01.10.2004

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 300.000.- TL
280018- Verilen Opsiyon Primleri

010- KASA HESABI 300.000.- TL

/

b) 30.11.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Bankanın ay sonundaki kur üzerinden hesaplanan geliri; $((11-10)*500.000)=500.000.-$ TL'dir. Opsiyon sözleşmesi spekülasyon amaçlı yapıldığı için bu tutarın K/Z hesabına aktarılması ve opsiyon priminin gerçek değeri üzerinden kayıtlara alınması gerekmektedir.

30.11.2004

278- MUHTELİF ALACAKLAR 500.000.- TL

27805- Türev Finan. Araç. Alacaklar

752- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. KÂRLAR 500.000.- TL

75203- Opsiyon Alım Satım İşlemlerinden

/

Opsiyonun zaman değerinin itfa edilmesi;

30.11.2004

872- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ZARARLAR 200.000.- TL

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 200.000.- TL

280018- Verilen Opsiyon Primleri

/

c) 31.12.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar

Bankanın yılsonu itibariyle kazancı; $(500.000)*0.50=250.000$ TL'dir.

31.12.2004

278- MUHTELİF ALACAKLAR 250.000.- TL

27805- Türev Finan. Araç. Alacaklar

752- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. KÂRLAR 250.000.- TL

75203- Opsiyon Alım Satım İşlemlerinden

/

Opsiyon priminin kalan bakiyesinin itfa edilmesi;

31.12.2004

872- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ZARARLAR 100.000.- TL

280- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 100.000.- TL
280018- Verilen Opsiyon Primleri

Vade sonunda Banka kârda olduğu için opsiyonu realize ederek sözleşme konusu dövizini satın alacaktır.

31.12.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR 500.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 5.750.000.- TL

295- DÖVİZ VAZİYETİ 500.000.- USD
010- KASA HESABI 5.000.000.- TL
278- MUHTELİF ALACAKLAR 750.000.- TL
278051- Türev Fin. Araç. Al.

Sözleşme ile ilgili nazım kayıtların kapatılması;

31.12.2004

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- TP 5.000.000.- TL
966401- Para Satım Opsiyonları

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- YP 500.000.- USD
967400- Para Alım Opsiyonları

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-TP 5.000.000.- TL
964401- Para Satım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP 500.000.- USD
965400 - Para Alım Opsiyonları

şeklinde kaydedilir.

Yukarıdaki kayıtlar işlemin spekülâtif amaçla yapıldığı durumla ilgilidir. Bankanın bu işlemi örneğın ABD Doları üzerinden olan bir borcunun TL karşılığının artması riskinden korunma amacıyla yaptığını düşünürsek, sözkonusu kayıtlardan sadece değeri farklarının ara dönemlerde doğrudan K/Z hesabına aktarılmasına ilişkin 752 nolu gelir hesabı yerine 41406- Sermaye Yedekleri- Riskten Korunma Fonları hesabına yazılması, bu tutarın vade tarihinde sözleşme realize edildiği takdirde veya opsiyon hakkının kullanılmaması durumunda sonuç hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

2) C Bankasının (opsiyonu ihraç eden) yapacağı kayıtlar

a) Opsiyon priminin tahsil edilmesi ve sözleşmenin kayıtlara alınması;

Opsiyon primi sözleşmenin yapıldığı tarihte tahsil edildiğinden alıcının hakkını kullanıp kullanmamasına bağılı olmaksızın iadesi sözkonusu değildir. Ancak, bu gelirin tamamının başlangıçta sonuç hesaplarına alınması dönemsellik ilkesine aykırı olacağından sözleşme tarihinde 392/393- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR/Kazanılmamış Gelirler/Alınan Opsiyon Primleri hesabına alınan primlerin dönem sonlarında reeskonta tabi tutulması gerekir. Buna göre yapılması gereken kayıtlar;

Alınan prim;

_____ 01.10.2004 _____

010- KASA HESABI 300.000.- TL

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR 300.000.- TL

392028- Alınan Opsiyon Primleri

_____ / _____

Teminatın yatırılması;

_____ 01.10.2004 _____

279- MUHTELİF ALACAKLAR 50.000.- USD

27905- Türev Finan. Araç. Alacaklar

023- YURTIÇI BANKALAR 50.000.- USD

_____ / _____

Sözleşmeden kaynaklanan taahhüt;

01.10.2004

964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	5.000.000.- TL
FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-TP	
964400- Para Alım Opsiyonları	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	500.000.- USD
FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP	
965401- Para Satım Opsiyonları	
966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	5.000.000.- TL
FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-TP	
966400- Para Alım Opsiyonları	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV	
FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- YP	500.000.- USD
967401- Para Satım Opsiyonları	
/	

şeklinde kayıtlara alınır.

Başlangıçta yukarıdaki şekilde kayıtlara yansıtılan opsiyon primlerinin ilgili döneme tekabül eden kısımları reeskont yoluyla aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir. Alınan primin Ekim-2004 ayına tekabül eden tutarının 100.000.- TL olduğu varsayımıyla yapılacak kayıt;

31.10.2004

392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	100.000.- TL
392028- Alınan Opsiyon Primleri	
752- TÜREV FİNANSAL ARAÇ. KÂRLAR	100.000.- TL
75203- Opsiyon Alım Satım İşlemlerinden	
/	

şeklinde olmalıdır.

b) 30.11.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar

Bankanın değerlendirme işlemi sonucunda hesaplanan zararı 500.000.- TL'dir. Bu tutarın teminat hesabından karşılandığı kabul edildiğinde aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

30.11.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	45.455.- USD
872- TÜREV FİNANSAL ARAÇ.	500.000.- TL
ZARARLAR	
87303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
279- MUHTELİF ALACAKLAR	45.455.- USD
27905- Türev Finan. Araç. Alacaklar	
294- DÖVİZ A/S HESABI	500.000.- TL

Yapılan değerleme sonucunda Bankanın teminat hesabı belirlenen tutarın altına düştüğünden ilave bir teminat yatırması gerekmektedir. Sözkonusu tutarın başlangıç teminatı düzeyi olduğu kabul edildiğinde yapılacak ödemeye ilişkin kayıt;

30.11.2004

279- MUHTELİF ALACAKLAR	45.455.- USD
27905- Türev Finan. Araç. Alacaklar	
023- YURTIÇİ BANKALAR	45.455.- USD

şeklinde olacaktır.

c) 31.12.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Bankanın yılsonu itibariyle bir önceki döneme göre gerçekteşen ilave zararı 250.000.- TL'dir. Yukarıdaki açıklama çerçevesinde bu tutar kayıtlara aşağıdaki gibi yansıtılacaktır.

31.12.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	21.739.- USD
872- TÜREV FİNANSAL ARAÇ.	250.000.- TL
ZARARLAR	
87303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
279- MUHTELİF ALACAKLAR	21.739.- USD
27905- Türev Finan. Araç. Alacaklar	
294- DÖVİZ A/S HESABI	250.000.- TL

d) Alıcının opsiyon hakkını kullanması sonucu sözleşme konusu dövizin satılması;

31.12.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	500.000.- USD
010- KASA HESABI	5.000.000.- TL
872- TÜREV FİNAN. ARAÇ. ZARARLAR	750.000.- TL
87303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
025- YURTDIŞI BANKALAR	500.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	5.750.000.- TL
/	

Yukarıda sözleşme vadesinde yapılan değerlemede, önceki dönemde yapılan kaydın ertesi gün ters kayıtlarla kapatıldığı varsayılmıştır.

e) Teminat bakiyesinin geri alınması;

31.12.2004

023- YURTDIŞI BANKALAR	50.000.- USD
279- MUHTELİF ALACAKLAR	50.000.- USD
27905- Türev Finan. Araç. Alacaklar	
/	

f) Nazım kayıtların kapatılması;

31.12.2004

966- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-TP	5.000.000.- TL
966400- Para Alım Opsiyonları	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-YP	500.000.- USD
967401- Para Satım Opsiyonları	
964- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-TP	5.000.000.- TL
964400- Para Alım Opsiyonları	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP	500.000.- USD
965401- Para Satım Opsiyonları	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

ÖRNEK: A Bankasının 1.000.000.- € tutarında borcu bulunmaktadır. Gelecek dönemlerde Euronun ABD doları karşısında değer kazanacağını düşünen Banka mevcut borcunu Dolar cinsinden sabitlemek istemektedir. Banka bu amaçla 01.4.2004 tarihinde aldığı Z Bankasının ihraç ettiği üç ay vadeli alım opsiyonunda kullanım fiyatı 1 € = 1.25 USD olarak belirlenmiştir. Bu işlemde her Euro için 0.021 USD olmak üzere toplam 21.000.- USD tutarında prim ödenecektir. Z Bankasının ödediği teminat tutarı 100.000.- USD'dir.

Sözleşme süresince oluşan kurlar aşağıda verilmiştir.

Tarih	Kur (€/€)	(€/TL)	(\$/TL)
01.5.2004	1,25	10	8
31.5.2004	1,30	10,4	8
30.6.2004	1.35	10.8	8

1) A Bankasının yapacağı kayıtlar

a) Sözleşmenin ve prim ödemesinin kayıtlara alınması;

01.04.2004

**945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR** 1.250.000.- USD

945163- Para Satım Opsiyonları

**945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR** 1.000.000.- €

945161- Para Alım Opsiyonları

**947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI
TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR** 1.250.000.- USD

947163- Para Satım Opsiyonları

**947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI
TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR** 1.000.000.-

947161- Para Alım Opsiyonları

/

01.04.2004

281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	21.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
023- YURTIÇİ BANKALAR	21.000.- USD
/	

b) 31.5.2004 tarihinde yapılacak değerleme kayıtları;

Ödenen opsiyon priminin iki aylık döneme tekabül eden kısmının giderlere yansıtılması

31.5.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	14.000.- USD
753- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	112.000.- TL
75303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	14.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
294- DÖVİZ A/S HESABI	112.000.- TL
/	

Bankanın 31.5.2004 tarihinde opsiyon hakkını kullanması durumunda elde edeceği gelir tutarı; $((1,30-1,25)*1.000.000= 50.000.- USD$ 'dir. İşlem riskten korunma amaçlı yapıldığından bu tutarın özkaynak kalemi altında muhasebeleştirilmesi gerekir.

31.5.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	50.000.- USD
- Nakit Akış Risk. Kor. Amaçlı	
294- DÖVİZ A/S HESABI	400 .000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	50.000.- USD
414- SERMAYE YEDEKLERİ	400.000.- TL
/	

Yukarıdaki kayıta döviz vaziyet ve alım-satım hesapları çalıştırılmadan 414 hesap yerine 415- Sermaye Yedekleri (YP) hesabı kullanılabilir.

c) 30.6.2004 tarihinde yapılacak değerleme kayıtları ve kalan prim bakiyesinin itfası;

Bankanın vade tarihinde bir önceki döneme ilave olarak elde edeceği gelir; $((1.35-1.30)*1.000.000= 50.000.- USD$ 'dır.

30.6.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	50.000.- USD
- Nakit Akış Risk. Kor. Amaçlı	
294- DÖVİZ A/S HESAB	400.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	50.000.- USD
414- SERMAYE YEDEKLERİ	400.000.- TL

/

30.6.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	7.000.- USD
872- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	56.000.- TL
75303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	7.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
294- DÖVİZ A/S HESABI	56.000.- TL

/

d) Opsiyon hakkının kullanılması;

Banka vade sonunda ödediği prim tutarı düşüldükten sonra net 79.000.- USD kârı olduğundan hakkını kullanmak isteyecektir. Bu durumda sözleşme konusu dövizlerin karşılıklı olarak ödenmesi gerekir.

30.6.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR	1.000.000.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.350.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.800.000.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	1.250.000.- USD
225- TÜREV FİN. VARLIKLAR	100.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.000.- €
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.800.000.- TL

/

Özkaynaklar hesabı altında muhasebeleştirilen gelirin K/Z hesabına alınması;

30.6.2004

414- SERMAYE YEDEKLERİ	800. 000.- TL
752- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	800.000.- TL
75203- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
/	

Ara dönemde yapılan değerlendirme işleminin ertesi gün ters kayıtla iptal edildiği kabul edildiğinde yapılması gerekli kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

30.6.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR	1.000.000.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.250.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.800.000.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	1.250.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.000.- €
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.000.000.- TL
753- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	800.000.- TL
/	

e) Nazım kaydın kapatılması;

30.6.2004

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR	1.250.000.- USD
947163- Para Satım Opsiyonları	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR	1.000.000.- €
947161- Para Alım Opsiyonları	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALACAKLAR	1.250.000.- USD
945163- Para Satım Opsiyonları	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALACAKLAR	1.000.000.- €
945161- Para Alım Opsiyonları	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

2) Z Bankasının yapacağı kayıtlar

a) Teminatın yatırılması, opsiyon priminin tahsili ve sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.04.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR	21.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	168.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	21.000.- USD
753- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR	168.000.- TL

/

01.04.2004

279- MUHTELİF ALACAKLAR	100.000.- USD
27905- Türev Fin. Araç. Alacaklar	
023- YURTIÇI BANKALAR	100.000.- USD

/

01.04.2004

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP	1.250.000.- USD
965400- Para Alım Opsiyonları	
965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP	1.000.000.- €
965401 - Para Satım Opsiyonları	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- TP	1.250.000.- USD
967400- Para Alım Opsiyonları	
967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR- YP	1.000.000.- €
967401- Para Satım Opsiyonları	

/

(*) Z Bankası opsiyon işlemini spekülasyon amaçlı yapmıştır.

şeklinde muhasebeleştirilir.

c) 31.5.2004 tarihinde yapılacak değerleme işlemine ilişkin kayıtlar;

Z Bankasının bu tarihteki zararı; $1.000.000 * (10.4-10) = 400.000.-$ TL'dir.
Bu zarar,

_____ 31.5.2004 _____	
872- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	400.000.- TL
87203- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
365- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	400.000.- TL
_____ / _____	

kaydı ile hesaplara alınır.

d) 30.6.2004 tarihinde yapılan değerlemeye ilişkin kayıtlar;

Z Bankasının bu tarihteki zararı; $1.000.000 * (10.8-10.4) = 400.000.-$ TL'dir ve yukarıdakine benzer şekilde muhasebeleştirilir.

_____ 30.6.2004 _____	
872- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	400.000.- TL
87203- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
365- TÜREV FİN. YÜKÜMLÜLÜKLER	400.000.- TL
_____ / _____	

e) Alıcının hakkını kullanması sonucu sözleşme konusu dövizlerin değiştirilmesi;

_____ 30.6.2004 _____	
025- YURTDIŞI BANKALAR	1.250.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.000.000.- €
294- DÖVİZ A/S HESABI	10.000.000.- TL
392- ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR	800.000.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	1.000.000.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	1.250.000.- USD
294-DÖVİZ A/S HESABI	10.800.000.- TL
_____ / _____	

f) Teminatın geri alınması;

30.6.2004

023- YURTIÇİ BANKALAR

100.000.- USD

279- MUHTELİF ALACAKLAR

100.000.- USD

27905- Türev Fin. Araç. Alacaklar

/

g) Nazım kayıtların kapatılması;

30.6.2004

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV

FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-TP

1.250.000.- USD

967400- Para Alım Opsiyonları

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV

FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-YP

1.000.000.- €

967401- Para Satım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV

1.250.000.- USD

FİNANSAL ARAÇ.

ALACAKLAR-YP

965400- Para Alım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV

FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP

1.000.000.- €

965401 - Para Satım Opsiyonları

/

şeklinde kaydedilir.

12.7.2. Faiz Opsiyonları

Faiz opsiyonları, belirli miktardaki paranın kontratta belirtilen bir tarihte veya bu tarihe kadar geçecek süre içinde önceden kararlaştırılmış faiz oranı üzerinden borçlanma veya ödünç verme hakkını veren sözleşmelerdir. Genellikle vade sonunda realize edilen bu sözleşmeler gelecekte faiz oranlarında aleyhte olabilecek gelişmelerden kaynaklanan riskin bertaraf edilmesi amacıyla satın alınmaktadır.

Piyasa faiz oranlarının sözleşmedeki oranı aşması durumunda alım hakkını, bu oranların sözleşme oranının altında olması durumunda satım hakkını elinde bulunduran taraflar kâr elde edecektir.

ÖRNEK: Gelecek dönemde faiz oranının yükseleceğini düşünen A Bankası olabilecek faiz artışından yararlanmak amacıyla 01.4.2004 tarihinde Libor üzerinden üç ay vadeli 10.000.000.- USD tutar üzerinden bir faiz alım opsiyonu satın almıştır. Opsiyon sözleşmesi uyarınca A Bankası opsiyonu ihraç eden C Bankasına % 7 faiz ödeyecek, Libor üzerinden faiz tahsil edecektir. A Bankasının ödediği prim tutarı 30.000.- USD, C Bankasının ödediği teminat tutarı 50.000.- USD 'dir.

Sözleşme süresince gerçekleşen faiz oranları aşağıda verilmiştir.

Tarih	Libor (%)	Kur (\$/TL)
01.04.2004	7,0	10,0
31.05.2004	8,0	10,5
30.06.2004	8,5	11,0

1) A Bankasının yapacağı kayıtlar

a) Sözleşmenin kayıtlara alınması ve prim ödemesi;

01.04.2004

965- ALIM SATIM AMAÇLI 10.000.000.- USD
TÜREV FİNANSAL ARAÇ.
ALACAKLAR-YP
 965406- Faiz Alım Opsiyonları

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV
FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-YP 10.000.000.- USD
 967406- Faiz Alım Opsiyonları

Faiz opsiyonu işlemlerinde nazım kayıtlarda izlenmesi gereken tutar taaahüt edilen faizlerdir. Ancak, taahhüt edilen faiz tutarlarından birinin gelecekte oluşacak oranlar üzerinden hesaplanacağı dikkate alındığında, buna ilişkin nazım kaydın hangi tutar üzerinden yapılacağı belirsizdir. Dolayısıyla, nazım kaydın faiz hesaplaması için baz olarak alınan tutar üzerinden yapılması zorunludur. Bu nedenle, faiz opsiyonlarına ilişkin nazım kayıtlardaki tutarın diğer türev ürünlere ilişkin taahhütlerden farklı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.

01.04.2004

281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	30.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
023- YURTIÇİ BANKALAR	30.000.- USD

b) 31.5.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Ödenen primin döneme tekabül eden kısmının itfası;

31.5.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	20.000.- USD
873- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	210.000.- TL
87303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	20.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
294- DÖVİZ A/S HESABI	210.000.- TL

Faiz gelirinin hesaplara yansıtılması;

Bankanın döneme ilişkin net faiz geliri; $((10.000.000)^* (0.08-0.07)*60/360=16.667$ USD'dir.

31.5.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	16.667.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	175.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	16.667.- USD
753- TÜREV FİNAN. ARAÇ KÂRLAR	175.000.- TL

Ara dönemde yapılan bu gelir kaydının ertesi gün iptal edilmesi gerekir.

c) 30.6.2004 tarihinde yapılacak değerlemeye ilişkin kayıtlar ve kalan opsiyon priminin itfası;

30.6.2004

295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.- USD
873- TÜREV ARAÇ. ZARARLAR	110.000.- TL
87303- Opsiyon A/S İşlemlerinden	
281- BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR	10.000.- USD
281018- Verilen Opsiyon Primleri	
294- DÖVİZ A/S HESABI	110.000.- TL
/	

Bankanın 30.6.2004 tarihinde alacağı faiz geliri; $((10.000.000 * (0.085 - 0.07) * 90 / 360) = 37.500$ USD'dir.

30.6.2004

225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	37.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	412.500.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	37.500.- USD
753- TÜREV FİNAN. ARAÇ KÂRLAR	412.500.- TL
/	

A Bankası ödediği primi geri alamayacağına göre cari faiz oranının anlaşma faiz oranını (%7) aştığı her durumda kendi lehine bir gelir-gider farkı olduğundan opsiyon hakkını kullanacaktır. Vade tarihindeki faiz oranının anlaşma faiz oranının altında gerçekleşmesi durumunda ise ilave bir gider olduğundan opsiyon hakkını kullanmayacak, zararı sadece ödediği prim tutarı ile sınırlı kalacaktır.

d) Opsiyon hakkının kullanılması sonucu faiz gelirin tahsili ve nazım kaydın kapatılması;

30.6.2004

023- YURTIÇİ BANKALAR	37.500.- USD
225- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	37.500.- USD
/	

30.6.2004

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. BORÇLAR 10.000.000.- USD
967406- Faiz Alım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR 10.000.000.- USD
965406- Faiz Alım Opsiyonları

2) C Bankasının yapacağı kayıtlar

a) Sözleşmenin kayıtlara alınması, teminat ödemesi ve prim tahsilatı;

01.04.2004

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİN. ARAÇ. ALACAKLAR-YP 10.000.000.- USD
965403- Faiz Satım Opsiyonları

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-YP 10.000.000.- USD
967403- Faiz Satım Opsiyonları

01.04.2004

025- YURTDIŞI BANKALAR 30.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 300.000.- TL

295- DÖVİZ VAZİYET 30.000.- USD
753- TÜREV FİN. ARAÇ. KÂRLAR 300.000.- TL

01.04.2004

279- MUHTELİF ALACAKLAR 50.000.- USD
27905- Türev Fin.Araç.Alacaklar

023- YURTIÇI BANKALAR 50.000.- USD

b) 31.5.2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Bankanın bu tarihteki net faiz gideri 16.667.- USD'dır. Bu tutarın teminattan karşılandığı varsayımıyla aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmesi gerekir.

31.5.2004	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	16.667.- USD
873- TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	175.000.- TL
279- MUHTELİF ALACAKLAR	16.667.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	175.000.- TL
/	

Yapılan anlaşmada, değerlendirme işlemi sonucunda azalan teminat bakiyesinin tamamlanması gerektiği kararlaştırılmışsa bu tutarın başlangıç teminatına benzer şekilde kayıtlara alınması gerekir. Bu örnekte ilave bir teminat yatırılmadığı varsayılmıştır.

c) 30.6 2004 tarihinde yapılacak kayıtlar;

Önceki dönem sonunda yapılan değerlendirme kaydının ertesi gün iptal edildiği varsayımıyla C Bankasının vade tarihinde toplam net faiz gideri 37.500.- USD'dır. Bu tutarın teminat olarak yatırılan tutardan karşılanması durumunda aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmesi gerekir.

30.6.2004	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	37.500.- USD
873- TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	412.500.- TL
279- MUHTELİF ALACAKLAR	37.500.- USD
294- DÖVİZ A/S HESAB	412.500.- TL
/	

d) Kalan teminat bakiyesinin geri alınması ve sözleşmeye ilişkin kaydın kapatılması;

_____ 30.6.2004 _____

023- YURTIÇİ BANKALAR 12.500.- USD

279- MUHTELİF ALACAKLAR 12.500.- USD

_____ / _____

_____ 30.6.2004 _____

967- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV 10.000.000.- USD

FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR-YP

967403- Faiz Satım Opsiyonları

965- ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV 10.000.000.- USD

FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR-YP

965403- Faiz Satım Opsiyonları

_____ / _____

Opsiyon sözleşmesi sonucu A Bankasının net geliri; alınan faizden ödenen prim düşüldükten sonra kalan tutar olan 7.500 USD'dır. Piyasa faiz oranlarının anlaşma oranının altında kalması durumunda opsiyon alıcısı ödediği prime ilave olarak bir faiz de ödemek durumunda kalacağından hakkını kullanmayacak, zararı ödediği prim ile sınırlı tutacaktır.

13. BÖLÜM ENFLASYON MUHASEBESİ

13.1. Genel Bilgi

Yüksek enflasyonun bulunduğu ekonomik ortamlarda, ticari işletmelerin düzenledikleri mali tabloların herhangi bir düzeltmeye tabi tutulmadan hazırlanmasının pek çok olumsuz etkisi sözkonusudur. Bu olumsuzlukların en başta geleni, işletmelerin gerçek performanslarının tespit edilemesi ve dolayısıyla sözkonusu mali tabloları kullanan, gerek yetkili otoriteler gerekse bu işletmelerle ilişki içinde bulunan diğer yatırımcıların sağlıklı ve doğru bilgilere ulaşma imkanlarının önemli ölçüde kısıtlanmış olmasıdır. Mali tabloların enflasyondan arındırılmaması sonucu işletmelerin kârlarının olduğundan fazla görüldüğü, reel olmayan bu kâr tutarları üzerinden vergi alındığı, bazen bu kârların ortaklara temettü olarak dikkate alındığında işletmelerin özkaynaklarının reel olarak azaldığı bilinmektedir.

Bankaların özkaynaklarının enflasyonist bir ortamda bu gibi nedenlerle erezyona uğramasının önemli sonuçlarından birisi, ilgili mevzuat uyarınca çok sıkı bir şekilde özkaynaklara bağlı şekilde yürütülmesi gereken bankacılık faaliyetlerinin daralmasına neden olabilmesi ve sonuçta rekabetçi bir piyasada faaliyet gösteren bu işletmelerin pazar paylarını kaybetmelerine, kârlılıklarının azalmasına ve başta bu kuruluşlara herhangi bir şekilde fon aktaran yatırımcıların zarar etmelerine yol açabilmesidir.

Enflasyonun yukarıda genel olarak belirtilen sakıncaları bilinmekle beraber, ülkemizde daha önce yaşanan yüksek enflasyon ortamında başta devletin gelir politikası olmak üzere, çeşitli gerekçelerle enflasyon muhasebesinin uygulamasına geçilmemiştir. Ancak, Şubat 2001 tarihinde yaşanan ekonomik krizden sonra hem yurtiçi hem de yurtdışı kuruluşların baskıları sonucu ilk uygulama bankalar için yürürlüğe konulmuştur. Konu ile ilgili genel düzenleme ise 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5024 sayılı Kanun ile yapılmıştır.

13.2. Mevzuat Hükümleri

Enflasyon muhasebesi, tarihi maliyet esas alınarak düzenlenen mali tabloların şirketlerin gerçek durumunu yansıtması, farklı dönemlere ilişkin mali tabloların karşılaştırılabilir olması ilkelerinden hareketle, reel durumu yansıtmayan kalemlerin (parasal olmayan kalemler) düzeltilmesini amaçlamaktadır.

TMSK tarafından yayımlanan, “Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” ya ilişkin TMS-29 numaralı muhasebe standardının hükümleri aşağıda verilmiştir.

13.2.1. Kapsam

Standart, geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olan işletmelerin, konsolide finansal tabloları da dahil olmak üzere, tüm temel finansal tablolarında uygulanır. Standartta, yüksek enflasyonun varlığına ilişkin kesin bir oran tanımlanmamış, ayrıca finansal tabloların düzeltilmesinin ne zaman gerekli hale geleceği konusunun tamamen bir takdir meselesi olduğu ifade edilmiştir.

Aynı yüksek enflasyonlu ekonominin para biriminde raporlama yapan tüm işletmeler bu Standardı aynı tarihten itibaren uygular. Bu Standart, raporlama yapılan para birimine sahip olan ülkede yüksek enflasyonun mevcut olduğunun tesbit edildiği raporlama döneminin başından itibaren tüm işletmelerin finansal tablolarına uygulanır.

13.2.2. Finansal Tabloların Düzeltilmesi

Fiyatlar, zamanla özel ya da genel politik, ekonomik ve sosyal etkenlerin sonucunda değişir. Arz/talep değişiklikleri ve teknolojik değişiklikler gibi özel etkenler her bir mal veya hizmetin fiyatının önemli ölçüde ve birbirinden bağımsız olarak artmasına ya da azalmasına neden olabilir. Bunun yanında, genel etkenler fiyat seviyelerinde ve dolayısıyla da paranın genel satın alma gücünde değişimlere neden olabilir.

Bir çok ülkede finansal tablolar, genel fiyat düzeyindeki değişimlerden ya da elde tutulan varlıkların özel fiyatlarındaki artışlardan bağımsız olarak, tarihi maliyet esasına göre hazırlanır, ancak maddi duran varlıklar ve yatırımlar yeniden değerlenebilir. Bununla beraber bazı işletmeler, elde tutulan varlıkların özel fiyatlarındaki değişimlerin etkisini yansıtan cari maliyet yaklaşımına göre hazırlanmış finansal tablolar sunar.

Yüksek enflasyonlu bir ekonomide, ister tarihi maliyet ister cari maliyet yaklaşımına göre hazırlanmış olsun, finansal tablolar ancak bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine (paranın satınalma gücüne) göre raporlanmaları halinde faydalı olurlar. Sonuç olarak bu Standart, yüksek enflasyonlu bir ekonominin para biriminde raporlama yapan işletmelerin finansal tablolarına uygulanır. Bu Standart tarafından istenen bilgilerin, enflasyona göre düzeltilmenin yapılmadığı finansal tablolara ek olarak sunulması mümkün değildir. Ayrıca, düzeltme öncesi finansal tabloların ayrıca sunulması uygun değerdir.

Geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olan bir işletmenin finansal tabloları, ister tarihi maliyet ister cari maliyet yaklaşımıyla hazırlanmış olsun, bilanço tarihindeki cari ölçüm birimi cinsinden ifade edilir. “TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu”, Standardı uyarınca istenen önceki dönemlere ait karşılaştırmalı rakamlar ve önceki dönemlere ait herhangi bir bilgi de bilanço tarihindeki cari ölçüm birimi cinsinden ifade edilir.

Net kâr üzerindeki kazanç veya kayıp (*net parasal pozisyon kâr veya zararı*), kâr veya zarara dahil edilerek ayrıca gösterilir.

13.2.3. Tarihi maliyet esasına göre hazırlanmış finansal tablolar

13.2.3.1. Bilanço

Bilanço tarihi itibarıyla cari ölçüm birimine göre ifade edilmemiş bilanço kalemleri, genel bir fiyat endeksi kullanılarak düzeltilir.

Parasal kalemler hali hazırda bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edildiklerinden düzeltilmezler. Parasal kalemler elde tutulan para ile para olarak alınacak veya ödenecek kalemlerdir.

Endekse bağlı tahviller ve krediler gibi çeşitli anlaşmalarla fiyat değişikliklerine bağlanmış olan aktif ve pasifler, bilanço tarihindeki değerlerine getirilmelerini sağlamak amacıyla anlaşma şartları çerçevesinde düzeltilir. Bu kalemler, düzeltilmiş bilançoda düzeltilmiş değerleri üzerinden taşınır.

Diğer tüm aktif ve pasifler, parasal olmayan kalemlerdir. Bazı parasal olmayan kalemler, bilanço tarihindeki cari tutarlarından taşınır (net kâr ve piyasa değeri ile değerlendirilenler gibi) ve bu nedenle düzeltilmezler. Diğer tüm parasal olmayan aktif ve pasifler düzeltilir.

Parasal olmayan kalemlerin çoğu, maliyet değerlerinden ya da amortisman düşülmüş maliyet değerinden taşınır, dolayısıyla elde etme tarihindeki cari tutarlardan gösterilir. Her bir kalemin, düzeltilmiş maliyeti veya amortisman düşülmüş düzeltilmiş maliyeti; tarihi maliyet ve birikmiş amortismanla bir genel fiyat endeksindeki elde etme tarihinden bilanço tarihine kadar olan sürede gerçekleşen değişimin etkisinin yansıtılmasıyla belirlenir. Dolayısıyla, maddi duran varlıklar, yatırımlar, hammadde ve ticari mallar, şerefiye, patent, ticari marka ve benzeri varlıklar satın alma tarihlerinden itibaren düzeltilir. Yarı mamuller ve mamuller satın alma ve üretim maliyetlerinin oluştuğu tarihlerden itibaren düzeltilir.

Maddi duran varlıkların iktisap tarihlerini içeren ayrıntılı kayıtlar mevcut olmayabilir ya da tahmin edilmeleri mümkün olmayabilir. Böyle ender

durumlarda, bu Standardın ilk defa uygulandığı dönemde, varlıkların bağımsız profesyonel bir değerlendirme sonucunda tesbit edilen değerlerini düzeltmeye baz olarak almak gerekli olabilir.

Standart tarafından maddi duran varlıkların düzeltilmesinin istendiği dönemlerde, bir genel fiyat endeksi mevcut olmayabilir. Böyle durumlarda, geçerli para birimi ile nispeten istikrarlı bir yabancı para birimi arasındaki değişim kuru hareketleri gibi esaslara dayalı bir tahmini kullanmak gerekebilir.

Bazı parasal olmayan kalemler, örneğin daha önceki bir tarihte yeniden değerlenmiş maddi duran varlıklar, elde etme tarihi ya da bilanço tarihi dışındaki tarihlerdeki cari değerlerinden taşınırlar. Böyle durumlarda, defter değerleri yeniden değerleme tarihinden itibaren düzeltilir.

Bir parasal olmayan kalemin düzeltilmiş değeri, eğer gelecekteki kullanımından doğacak geri kazanılabilir tutarını (satış ya da diğer elden çıkarma yollarıyla) aşıyorsa, ilgili standartlar çerçevesinde azaltılır. Dolayısıyla böyle durumlarda, maddi duran varlıkların, şerefiyenin, patent ve ticari markaların düzeltilmiş tutarları geri kazanılabilir tutarına, stokların düzeltilmiş tutarları net gerçekleşebilir değerine ve cari yatırımların düzeltilmiş tutarları piyasa değerine indirilir.

Özkaynak yöntemiyle muhasebeleştirilen bir yatırım, yüksek enflasyonlu bir ekonominin para biriminde raporlama yapabilir. Böyle bir yatırımın bilanço ve gelir tablosu, yatırımcının işletmenin net aktifleri ve faaliyet sonuçlarındaki payını hesaplamak amacıyla, bu Standarda göre düzeltilir. Yatırımın düzeltilmiş finansal tabloları bir yabancı para biriminde hazırlanmışsa, kapanış kurundan çevrilir.

Enflasyonun etkisi genellikle borçlanma maliyetlerine yansır. Hem borçlanmayla finanse edilen sermaye harcamalarını düzeltmek, hem de borçlanma maliyetlerinin enflasyonun etkisine isabet eden kısmını aktifleştirmek uygun değildir. Borçlanma maliyetlerinin bu kısmı, maliyetlerin oluştuğu dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Bir işletme, açık bir faiz yükü oluşturmadan ödemeyi ertelemeye izin veren bir anlaşma çerçevesinde varlık edinebilir. Faiz tutarının tespitinin pratik olmadığı durumlarda; böyle aktifler iktisap tarihinden değil, ödeme tarihinden itibaren düzeltilir.

Bu Standardın ilk defa uygulandığı dönemin başında, geçmiş yıl kârları/zararları ve yeniden değerleme değer artışları hariç, özkaynak kalemleri

işletmeye konuldukları ya da oluştukları tarihten itibaren bir genel fiyat endeksi ile düzeltilir. Önceki dönemlerde oluşan yeniden değerlendirme değer artışları iptal edilir. Düzeltilmiş geçmiş yıl kârları/zararları tutarı, düzeltilmiş bilançodaki tüm diğer tutarlardan elde edilir.

İlk uygulama döneminin sonunda ve izleyen dönemlerde, özkaynakların tüm kalemleri dönem başından ya da işlem tarihinden başlamak üzere bir genel fiyat endeksi kullanılarak düzeltilir. Özkaynaklarda dönem içinde meydana gelen hareketler "TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu" Standardına göre açıklanır.

13.2.3.2. Gelir tablosu

Bu Standart, gelir tablosunun tüm kalemlerinin bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edilmesini gerektirir. Bu tüm gelir ve gider kalemleri ilk kaydedikleri tarihlerden itibaren genel fiyat endeksinde gerçekleşen değişime göre düzeltilir.

13.2.3.3. Net kârdaki kazanç veya kayıp

Enflasyon döneminde, aktif ve borçlarının bir fiyat düzeyine bağlı olmadığı oranda, parasal borçlarından daha fazla parasal varlık taşıyan bir işletme satın alma gücünü kaybederken, parasal varlıklarından daha fazla parasal borç taşıyan bir işletme ise satın alma gücü kazanır. Bu net kârdaki kazanç ya da kayıplar, parasal olmayan aktiflerin, özkaynakların, gelir tablosu kalemlerinin ve endekse bağlı varlık ve borçların düzeltme farklarından kaynaklanabilir. Kazanç veya kayıp, parasal aktifler ve parasal borçlar arasındaki dönem içi ağırlıklı ortalama farkın genel fiyat endeksindeki değişim ile çarpılması yoluyla tahmin edilebilir.

Net kârdaki kazanç veya kayıp, net kâra dahil edilir. Fiyat değişimlerine anlaşmayla bağlı aktif ve pasiflere yapılan düzeltme net parasal pozisyon kar/zararı ile netleştirilir. Faiz gelir ve gideri ile yatırılan veya borçlanılan fonlarla ilgili kur farkları gibi diğer gelir tablosu kalemleri de net parasal pozisyon ile ilişkilendirilir. Bu tür kalemler gelir tablosunda ayrıca gösterilse de, net parasal pozisyon kar/zararı ile beraber gösterilmeleri faydalı olabilir.

13.2.4. Cari maliyet esasına göre hazırlanmış finansal tablolar

13.2.4.1. Bilanço

Cari maliyet esasına göre değerlendirilmiş kalemler hali hazırda bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edildiklerinden düzeltilmezler.

13.2.4.2. Gelir tablosu

Cari maliyet esasında göre hazırlanmış gelir tablosu düzeltme öncesi, genellikle ilgili işlem ya da olayların gerçekleştiği tarihlerdeki cari maliyetleri içerir. Satılan malın maliyeti ve amortisman gideri, tüketim tarihlerindeki cari maliyetlerden kaydedilir; satışlar ve diğer giderler gerçekleştikleri tarihlerdeki parasal tutarlara göre muhasebeleştirilir. Bu nedenle, tüm tutarların genel bir fiyat endeksi kullanılarak bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre düzeltilmesi gerekir.

13.2.4.3. Net kârdaki kazanç veya kayıp

Net kârdaki kazanç veya kayıp, tarihi maliyet esasına göre hazırlanmış finansal tablolar başlığı altında belirtilen esasa göre muhasebeleştirilir.

13.2.4.4. Vergiler

Finansal tabloların bu Standarda göre düzeltilmesi, varlık ve borçların bilançodaki defter değerleri ile vergiye esas değerleri arasında farklara neden olabilir. Bu tür farklar "TMS 12 Gelir Vergileri" Standardına göre muhasebeleştirilir.

13.2.4.5. Nakit akış tablosu

Bu Standart nakit akış tablosundaki tüm kalemlerin bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edilmesini gerektirir.

13.2.5. Karşılaştırmalı rakamlar

İster tarihi maliyet ister cari maliyet yaklaşımına göre hazırlanmış olsun, önceki raporlama döneminin karşılaştırmalı rakamları raporlama dönemi sonundaki cari ölçüm biriminden ifade edilebilmeleri için genel bir fiyat endeksi kullanılarak düzeltilir.

13.2.6. Konsolide finansal tablolar

Yüksek enflasyonlu bir ekonominin para biriminde raporlama yapan bir ana ortaklık, yine yüksek enflasyonlu ekonomilerin para birimlerinde raporlama yapan bağlı ortaklıklara sahip olabilir. Bu tür bağlı ortaklıkların finansal tabloları, ana ortaklığın finansal tablolarına dahil edilmeden önce raporlama yaptığı ülkenin para biriminde genel bir fiyat endeksi kullanılarak düzeltilmelidir. Eğer söz konusu olan yabancı bir bağlı ortaklık ise, düzeltilmiş finansal tabloları kapanış kurlarından çevrilir. Yüksek enflasyonlu ekonomilerin para birimlerinde raporlama yapmayan bağlı ortaklıkların finansal tabloları TMS 21 hükümlerine tabidir.

Farklı raporlama dönemlerine ait finansal tabloların konsolide edilmesi durumunda, parasal olsun olmasın tüm kalemler, konsolide finansal tabloların düzenlenme tarihindeki cari ölçüm birimine göre düzeltilir.

13.2.7. Genel fiyat endeksinin seçimi ve kullanımı

Finansal tabloların bu Standarda göre düzeltilmesi, genel satın alım gücündeki değişiklikleri yansıtan genel bir fiyat endeksinin kullanımını gerektirir. Aynı ekonominin para biriminde raporlama yapan tüm işletmeler tarafından aynı endeks kullanılır.

13.2.8. Yüksek enflasyon döneminin sona ermesi

Yüksek enflasyon dönemi sona erdiğinde ve işletme finansal tablolarının hazırlanması ve sunumunu bu Standarda göre yapmayı bıraktığında; önceki raporlama döneminin cari ölçüm birimine göre ifade edilen dönem sonu tutarları, izleyen finansal tablolarda defter değerleri için esas alınır.

13.2.9. Açıklamalar

Mali tablolarını enflasyon nedeniyle düzeltme işlemine tabi tutan işletmelerin bu tabloları ile ilgili olarak aşağıdaki hususlarda açıklama yapmaları gereklidir.

(a) Finansal tabloların ve önceki dönemlere ait karşılaştırmalı rakamların raporlama yapılan para biriminin genel satın alma gücündeki değişimlere göre düzeltildiği ve sonuç olarak bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edildiği.

(b) Finansal tabloların tarihi veya cari maliyet yaklaşımlarından hangisine göre hazırlandığı.

(c) Bilanço tarihinde geçerli fiyat endeksi ve niteliği ile cari ve önceki raporlama dönemlerinde endekste meydana gelen hareketler.

Yukarıda verilen enflasyon muhasebesine ilişkin hükümler çerçevesinde düzeltme işlemine tabi tutulacak hesaplar aşağıda verilmiştir.

AKTİF HESAPLAR	PASİF HESAPLAR
1- İştirakler	1- Sermaye
2- Bağlı Ortaklıklar	2- Yasal Yedekler
3- Bağlı Menkul Kıymetler (Hisse Senetleri)	3- İhtiyari Yedekler
4- Sabit Kıymetler	4- Geçmiş Yıl Kârları
5- Elden Çıkarılacak Kıymetler	5- Gelir Tablosu Hesapları

13.3. İlgili Hesaplar, Açıklamaları ve İşleyişı

Enflasyon muhasebesi uygulaması ile ilgili olarak THP'de yer alan hesaplar ve bu hesapların açıklamaları aşağıdaki gibidir.

13.3.1. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (288)

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumsuz farklar ise bu hesabın alacağına, 898 Parasal Pozisyon Zararı- T.P. hesabının borcuna kaydedilir.

13.3.2. ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI TÜRK PARASI (448)

Özkaynak kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın alacağına 898 Parasal Pozisyon Zararı – T.P. hesabının borcuna kaydedilerek muhasebeleştirilir. Düzeltme neticesinde negatif enflasyon sebebiyle oluşan olumlu farklar ise bu hesabın borcuna 798 Parasal Pozisyon Kârı – T.P. hesabının alacağına kaydedilir.

13.3.3. PARASAL POZİSYON KÂRI – TÜRK PARASI (798)

Aktif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar "288 Enflasyona Göre Düzeltme Farkları – T.P." hesabının borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilir.

Faiz gideri ve faiz dışı gider hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın alacağına ilgili "Enflasyona Göre Düzeltme Farkları" hesabının borcuna kaydedilir.

13.3.4. PARASAL POZİSYON ZARARI – TÜRK PARASI (898)

Pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, bu hesabın borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

Faiz geliri ve faiz dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar bu hesabın borcuna, ilgili “Enflasyona Göre Düzeltme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir.

ÖRNEK: Bankanın 31.12.2004 ve 31.12.2005 tarihleri itibariyle mali tabloları aşağıdaki gibidir.

AKTİFLER	31.12.2004	31.12.2005	PASİFLER	31.12.2004	31.12.2005
Kasa	10.000	25.000	Mevduat	90.000	130.000
Bankalar	30.000	35.000	Alınan Krediler	20.000	15.000
Menkul Değerler	40.000	45.000	Faiz ve Gid. Rees	20.000	35.000
Krediler	50.000	70.000	Özkaynaklar	36.000	37.000
Faiz ve Gelir Ree.	25.000	30.000	-Sermaye	25.000	25.000
İştirakler	5.000	5.000	-Yasal Yedekler	3.000	4.000
Sabit Kıymetler	10.000	13.000	-İhtiyari Yedekler	2.000	2.500
Birikmiş Amort.	(4.000)	(6.000)	-Yen.Değ. Fonu	1.000	1.500
			-Dönem Kârı	5.000	4.000
TOPLAM	166.000	217.000		166.000	217.000

Sabit kıymetlerin tamamının gayrimenkul olduğu varsayılmıştır.

GELİR TABLOSU	
Kredilerden Alınan Faizler	15.000
Menkul Kıymetlerden Alınan Faizler	9.000
Mevduata Verilen Faizler	(12.000)
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	(6.000)
Kambiyo Kârları	3.000
Kambiyo Zararları	(2.000)
Vergi Karşılığı	(3.000)
Net Dönem Kârı	4.000

Enflasyon muhasebesi kapsamında endekslenerek kalemlerle ilgili işlemlerin bu hesaplara girişlerin yapıldığı tarihler esas alınarak yapılması gerekir. Bu çerçevede yapılan değerlendirme sonucunda, önceki dönemlere ilişkin olarak ortaya çıkan farklar, geçmiş yıl kâr veya zararları, cari yıla tekabül eden farklar ise parasal kâr veya zarar hesapları ile ilişkilendirilir.

Yukarıda verilen örnekte temel amaç, endekslemeden ziyade bu işlemlerin muhasebeleştirilmesi olduğundan, kolaylık sağlamak üzere, endekslenerek kalemlerin bakiyelerinin ilgili dönemlerdeki dönem başı tutarları olduğu, başka bir ifade ile sözkonusu hesaplarda meydana gelen değişikliklerin o dönemlerin ilk gününde gerçekleştiği varsayılmıştır.

Gerçekleşen enflasyon oranının 2004 yılı için %50, 2005 yılı için ise %40 olduğu varsayımıyla, iki yıllık kümülatif oran %110'dur. Buna göre, 2004 yılı düzeltme katsayısı 2.1, 2005 yılı düzeltme katsayısı ise 1.4'dür.

İştirak değerlemesi;

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değeri	5.000	5.000
Endekslenmiş Değer	<u>7.500</u>	<u>10.500</u>
Fark	2.500	5.500

Yukarıda da görüldüğü üzere, enflasyon muhasebesi uygulaması çerçevesinde iştirakler hesabında iki dönem boyunca gerçekleşen endeksleme farkı 2.500.- TL'si 2004 yılına ait olmak üzere toplam 5.500.- TL'dir.

İştirakler hesabı ile ilgili olarak 2004 yılı mali tablolarında yapılacak düzeltme işleminin kaydı;

31.12.2004	
288- ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI	2.500.- TL
28801- İştirakler	
442- GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI	2.500.- TL
/	

şeklindedir.

2005 yılı için iştirakler hesabında yapılacak düzeltme işleminde öncelikle, 2004 yılında yapılan düzeltme işleminden kaynaklanan farkın 2005 fiyatlarına getirilmesi gerekir. Bu şekilde hesaplanan tutar geçmiş yıllar kârına aktarılmalıdır. Söz konusu tutar; $2.500 * \%40 = 1.000.-$ TL'dir. Bu çerçevede, iştirakler hesabı ile ilgili olarak 2005 yılı sonunda yapılacak düzeltme işlemine ilişkin kayıt;

31.12.2005	
288- ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI	5.500.- TL
28801- İştirakler	
442- GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI	3.500.- TL
798- PARASAL POZİSYON KÂRI	2.000.- TL
79800- Bilanço Hesapları	
/	

şeklinde olacaktır.

Sabit Kıymetlerin Değerlemesi;

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değeri	10.000	13.000
Endekslenmiş Değer	<u>15.000</u>	<u>25.200</u>
Fark	5.000	12.200

Düzeltilme işlemleri sonucunda oluşan farklar yukarıda iştirakler hesabı için yapılan esaslar dahilinde muhasebeleştirilmelidir. Buna göre; 2004 yılı düzeltilmesi,

31.12.2004

288- ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI	5.000.- TL
28805-Gayrimenkuller	
442- GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI	5.000.- TL

/

2005 düzeltilme kaydı yapılırken öncelikle 2004 yılı için hesaplanan farkın endekslenmesi sonucu geçmiş yıllar kârına aktarılacak tutarın hesaplanması gerekir. Bu tutar; $5.000 * \%40 = 2.000.-$ TL'dir. Bu çerçevede 2005 yılı için yapılacak düzeltilme işlemine ilişkin kayıt;

31.12.2005

288- ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI	12.200.- TL
28805- Gayrimenkuller	
442- GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI	7.000.- TL
798- PARASAL POZİSYON KÂRI	5.200.- TL
79800- Bilanço Hesapları	

/

şeklindedir.

Birikmiş Amortismanların Değerlemesi;

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değerı	4.000	6.000
Endekslenmiş Değer	<u>6.000</u>	<u>11.200</u>
Fark	2.000	5.200

Düzeltilme işlemi sonucunda oluşan farklar aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmelidir.

31.12.2004	
442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	2.000.- TL
256- BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR	2.000.- TL
25601- Gayrimenkul Amortismanı	
/	

2005 yılsonunda yapılan amortisman düzeltmesinin muhasebeleştirilmesinde öncelikle 2004 yılsonunda yazılan tutarın 2005 fiyatlarına getirilmesi ve bu tutarın geçmiş yıl zararına kaydedilmesi gerekir. 800 TL (2.000*%40) olarak hesaplanan bu tutar geçmiş yıl zararlarına kaydedilmelidir. Bu çerçevede 2005 yılına ilişkin kayıtlar;

31.12.2004	
442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	2.800.- TL
898- PARASAL POZİSYON ZARARI	2.400.- TL
89800- Bilanço Hesapları	
256- BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR	5.200.- TL
25601- Gayrimenkul Amortismanı	
/	

şeklinde olacaktır.

Özkaynak Kalemlerinin Düzeltilmesi

a) Sermaye Hesabı

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değeri	25.000	25.000
Endekslenmiş Değer	<u>37.500</u>	<u>52.500</u>
Fark	12.500	27.500

Düzeltilme işlemleri sonucunda oluşan farkların muhasebeleştirilmesi;
2004 yılına ilişkin düzeltme;

31.12.2004

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI 12.500.- TL

448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI 12.500.- TL
44801- Sermaye

2005 yılına ilişkin düzeltme yapılırken, önceki dönemlere ilişkin farkların yeniden endeklenmesi nedeniyle oluşan tutarın geçmiş yıl zararlarına alınması gerekir. Buna göre, 2005 yılında hesaplanan farklar;

31.12.2005

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI 17.500.- TL

898- PARASAL POZİSYON ZARARI 10.000.- TL
89800- Bilanço Hesapları

448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI 27.500.- TL
44801- Sermaye

şeklinde muhasebeleştirilir.

b) Yasal Yedekler

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değeri	3.000	4.000
Endekslenmiş Değer	<u>4.500</u>	<u>7.700</u>
Fark	1.500	3.700

Düzeltilme işlemleri sonucunda oluşan farkların muhasebeleştirilmesi;
2004 yılına ilişkin düzeltme;

31.12.2004

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	1.500.- TL
448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI	1.500.- TL
44803- Kâr Yedekleri	
/	

2005 yılına ilişkin düzeltme yapılırken, önceki dönemlere ilişkin farkların yeniden endeklenmesi nedeniyle oluşan tutarın geçmiş yıl zararlarına alınması gerekir. Söz konusu tutar; $1.500 * \%40 = 600.-$ TL'dir. Buna göre, 2005 yılında hesaplanan farklar;

31.12.2005

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	2.100.- TL
898- PARASAL POZİSYON ZARARI	1.600.- TL
89800- Bilanço Hesapları	
448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI	3.700.- TL
44803- Kâr Yedekleri	
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

c) İhtiyari Yedekler

	<u>31.12.2004</u>	<u>31.12.2005</u>
Defter Değeri	2.000	2.500
Endekslenmiş Değer	<u>3.000</u>	<u>4.900</u>
Fark	1.000	2.400

Düzeltilme işlemleri sonucunda oluşan farkların muhasebeleştirilmesi;
2004 yılına ilişkin düzeltme;

31.12.2004

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI 1.000.- TL

448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI 1.000.- TL

44803- Kâr Yedekleri

2005 yılına ilişkin düzeltme yapılırken, önceki dönemlere ilişkin farkların yeniden endeklenmesi nedeniyle oluşan tutarın geçmiş yıl zararlarına alınması gerekir. Sözkonusu tutar; $1.000 * \%40 = 400$.- TL'dir. Buna göre, 2005 yılında hesaplanan farklar;

31.12.2005

442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI 1.400.- TL

898- PARASAL POZİSYON ZARARI 1.000.- TL

89800- Bilanço Hesapları

448- ENFLASYONA GÖRE DÜZ. FARKLARI 2.400.- TL

44803- Kâr Yedekleri

şeklinde muhasebeleştirilir.

d)Yeniden Değerleme Fonu

Enflasyon muhasebesine ilişkin düzenlemeye göre, yeniden değerleme fonunda yer alan tutarların iptal edilmesi gerekmektedir. İptal işlemi, hesap bakiyesinin önceki dönemlere tekabül eden kısmının geçmiş yıl kârlarına, cari döneme ilişkin tutarların ise parasal pozisyon kârına aktarılması suretiyle yapılır. Bu çerçevede her iki döneme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2004

415- SERMAYE YEDEKLERİ	1.000.- TL
41504- Yeniden Değerleme Fonu	
442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	1.000.- TL
/	

2005 yılına ilişkin düzeltme yapılırken, önceki dönemlere ilişkin farkların yeniden endeklenmesi nedeniyle oluşan tutarın geçmiş yıl zararlarına alınması gerekir. Söz konusu tutar; $1.000 \times 40 = 400$.- TL'dir. Buna göre, 2005 yılında hesaplanan farklar;

31.12.2005

415- SERMAYE YEDEKLERİ	1.500.- TL
41504- Yeniden Değerleme Fonu	
442- GEÇMİŞ YIL KÂR VE ZARARI	1.400.- TL
798- PARASAL POZİSYON KÂRI	100.- TL
/	

Enflasyon muhasebesi uygulaması çerçevesinde bilanço hesaplarında yapılan düzeltme işlemleri aşağıda verilmiştir.

2004 Yılı Düzeltmeleri

HESAP ADI	Bilanço Hesapları		Geçmiş Yıl Kâr/Zararları	
	Borç	Alacak	Borç	Alacak
İştirakler	2.500			2.500
Sabit Kıymetler	5.000			5.000
Birikmiş Amortismanlar		2.000	2.000	
Sermaye		12.500	12.500	
Yasal Yedekler		1.500	1.500	
İhtiyari Yedekler		1.000	1.000	
Yeniden Değerleme Fonu	1.000			1.000
TOPLAM	8.500	17.000	17.000	8.500

2004 Yılı Düzeltilmiş Bilanço

AKTİFLER		PASİFLER	
Kasa	10.000	Mevduat	90.000
Bankalar	30.000	Alınan Krediler	20.000
Menkul Değerler	40.000	Faiz ve Gid. Rees	20.000
Krediler	50.000	Özkaynaklar	41.500
Faiz ve Gelir Reeskontları	25.000	Sermaye	37.500
İştirakler	7.500	Yasal Yedekler	4.500
Sabit Kıymetler	15.000	İhtiyari Yedekler	3.000
Birikmiş Amortismanlar	(6.000)	Yen.Değ. Fonu	0
		Geçmiş Yıl Kârları	8.500
		Geçmiş Yıl Zararları	17.000
		Dönem Kârı	5.000
TOPLAM	171.500		171.500

2005 Yıl Sonu Düzeltmeleri

HESAP ADI	Bilanço Hesapları		Parasal Kâr/Zarar		Geçmiş Yıl K/Z	
	Borç	Alacak	Borç	Alacak	Borç	Alacak
İştirakler	5.500			2.000		3.500
Sabit Kıymetler	12.200			5.200		7.000
Birikmiş Amortismanlar		5.200	2.400		2.800	
Sermaye		27.500	10.000		17.500	
Yasal Yedekler		3.700	1.600		2.100	
İhtiyari Yedekler		2.400	1.000		1.400	
Yeniden Değerleme Fonu	1.500			100		1.400
TOPLAM	19.200	38.800	15.000	7.300	23.800	11.900

2005 Yılı Gelir Tablosu Düzeltmesi

Standart hükümleri uyarınca, gelir tablosunun tüm kalemlerinin bilanço tarihindeki cari ölçüm birimine göre ifade edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, tüm gelir ve gider kalemleri ilk kaydedildikleri tarihlerden itibaren genel fiyat endeksinde gerçekleşen değişime göre düzeltilir.

Bankaların yaptığı işlemlerinin yoğunluğu dikkate alındığında bu şekilde düzeltme yapmanın pek kolay olmayacağı açıktır. Bu nedenle, bankacılıkta konu ile ilgili olarak 2001 mali tabloları üzerinden yapılan ilk uygulamada, "dönem içinde tahakkuk eden ve döneme yaygın olarak yapılan giderler ve sağlanan gelirler, gelir ve gider kalemlerinde gerçekleşen hareketlerin mevsimsellik göstermediği ve döneme eşit biçimde dağılmış olduğunu doğrulayıcı nesnel ölçütlerin varlığı ve dipnotlarda gerekli açıklamanın yapılması kaydıyla, dönem sonu fiyat endeksinin dönemin ortalama fiyat endeksine bölünmesi suretiyle hesaplanacak düzeltme katsayısı kullanılarak düzeltme işlemine tabi tutulabilir." şeklindeki hüküm uyarınca düzeltme yapılmıştır.

Örneğimizde gelir ve gider kalemlerinde meydana gelen hareketlerin mevsimsellik göstermediği ve eşit bir şekilde dağılmış olduğu kabul edilmiştir. 2005 yılı dönem sonu endeksi 1.4'dür. Dönem içindeki ortalama endeksin de 1.3 olduğu varsayımıyla, Gelir Tablosu düzeltme işleminde uygulanacak endeks; $1.4/1.3=1.077$ olarak hesaplanmıştır.

Yukarıdaki varsayımlar çerçevesinde 2005 Yılı Gelir Tablosu düzeltmelerinin muhasebeleştirilmesi ve Düzeltilmiş Gelir Tablosu aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2005	
898- PARASAL POZİSYON ZARARI	1.155.- TL
89801- Sonuç Hesapları	
510/549- KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER	1.155.- TL
/	
31.12.2005	
898- PARASAL POZİSYON ZARARI	693.- TL
89801- Sonuç Hesapları	
580- MENKUL DEĞERLERDEN AL. FAİZLER	693.- TL
/	

31.12.2005

608/611- MEVDUATA VERİLEN FAİZLER 924.- TL

798- PARASAL POZİSYON KÂRI 924.- TL
79801- Sonuç Hesapları

31.12.2005

620/625- KULLANILAN KRED. VER. FAİZLER 462.- TL

798- PARASAL POZİSYON KÂRI 462.- TL
79801- Sonuç Hesapları

31.12.2005

898- PARASAL POZİSYON ZARARI 231.- TL
89801- Sonuç Hesapları

771- KAMBİYO KÂRLARI 231.- TL

31.12.2005

861- KAMBİYO ZARARLARI 154.- TL

798- PARASAL POZİSYON KÂRI 154.- TL
79801- Sonuç Hesapları

GELİR TABLOSU	Bakiye	Düzeltilme Katsayısı	Düzeltilmiş Bakiye
Kredilerden Alınan Faizler	15.000	1.077	16.155
Menkul Kıymet. Alınan Faizler	9.000	1.077	9.693
Mevduata Verilen Faizler	(12.000)	1.077	(12.924)
Kullanılan Kred. Ver. Faizler	(6.000)	1.077	(6.462)
Kambiyo Kârları	3.000	1.077	3.231
Kambiyo Zararları	(2.000)	1.077	(2.154)
Vergi Karşılığı	(3.000)		(3.000)
Parasal Kâr (Bilanço Hes.)			7.300
Parasal Zarar (Bilanço Hes.)			(15.000)
Parasal Kâr (Gelir Tablosu)			1.540
Parasal Zarar (Gelir Tablosu)			(2.079)
Net Dönem Kârı	4.000		(3.700)

2005 Yılı Düzeltilmiş Bilanço

AKTİFLER	Düzeltilmiş Bakiye	PASİFLER	Düzeltilmiş Bakiye
Kasa	25.000	Mevduat	130.000
Bankalar	35.000	Alınan Krediler	15.000
Menkul Değerler	45.000	Faiz ve Gid. Rees	35.000
Krediler	70.000	Özkaynaklar	49.500
Faiz ve Gelir Reesk.	30.000	Sermaye	52.500
İştirakler	10.500	Yasal Yedekler	7.700
Sabit Kıymetler	25.200	İhtiyari Yedekler	4.900
Birikmiş Amortismanlar	(11.200)	Yen.Değ. Fonu	0
		Geçmiş Yıl Kârları	11.900
		Geçmiş Yıl Zararları	(23.800)
		Dönem Parasal Kârı	7.300
		Dönem Parasal Zararı	(15.000)
		Dönem Kârı	4.000
TOPLAM	229.500		229.500

14. BÖLÜM SEÇİLMİŞ ÖRNEK İŞLEMLER

14.1. Kredi Bağlantılı Menkul Kıymetler-Credit Linked Note (CLN)

Yurtiçinde yerleşik firmalara yurtdışındaki bankalardan kullanılan kredilerle ilişkili olarak krediyi kullandıran yabancı banka tarafından ihraç edilen menkul kıymetler yurtiçi bankalara teminatlı veya teminatsız şekilde satılabilmektedir. Söz konusu menkul kıymetleri alan bankaların taşıdığı risk tutarı, menkul kıymetin niteliğine bağlı olarak değişeceğinden muhasebe kayıtlarının da üstlenilen riski doğru bir şekilde yansıtabilecek şekilde yapılması gerekmektedir. CLN'lerin mutlaka normal krediler ile bağlantılı olmaları zorunlu olmayıp, bunların yurtdışı bankaların satın aldıkları Türk menkul kıymetleriyle bağlantılı olmaları da mümkündür. Uygulamada en çok rastlanılan "**credit linked notes**" larla ilgili iki farklı işlem ve bu işlemlerin muhasebeleştirilmesi aşağıda verilmiştir.

ÖRNEK: Türkiye'de yerleşik bir firmanın yurtdışındaki bankadan kullanmış olduğu 50.000.- USD tutarındaki kredi ile ilgili olarak yurtdışındaki banka bu tutarda bir tahvil (*Credit Linked Unsecured Note*) ihraç ederek yurtiçindeki A bankasına satmıştır. Söz konusu menkul kıymeti satın alan banka, kredi borçlusu yükümlülüklerini yerine getirdiği sürece faiz geliri sağlamakta, karşılığında ise kredi borçlusunun krediyi geri ödememe riskini üstlenmektedir. Kredinin geri ödenmemesi durumunda menkul kıymeti ihraç edenin ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Bu işlemle ilgili olarak A bankasının yapacağı kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

	/	
033- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER		50.000.- USD
033010- Krediye Bağlı Tahviller		
025- YURTDIŞI BANKALAR		50.000.- USD
	/	

Yukarıdaki işlemle ilgili olarak, asli hesaplardaki kaydın yanı sıra bilanço dışı hesaplarda da üstlenilen ödenmeme riskinin (yurtiçi bankanın kullandığı kredinin) kaydedilip kaydedilmemesi hususu tartışma konusu

edilebilir. Ancak, söz konusu işlemde kaynaklanan toplam risk tutarı 033 hesapta izlendiğinden, bilanço dışı hesaplara taahhütün ayrıca yazılması- na gerek olmadığı düşünölmektedir.

CLN'ların, kredi riskinden korunma, likidite sağlama, yasal kısıtları veya yükümlölükleri dolanma/bertaraf etme gibi farklı kullanım amaçları olabilir. Örneğın, yurtiçindeki bir bankanın yurtiçinde yerleşik firmalara kullanılabileceğı kredi limitlerinin müsait olmaması durumunda, benzer bir mekanizma ile dolaylı şekilde ilave kredi kullanılması mümkündür. Bu nedenle, CLN muhasebesinde, işlemin yapılma amacının kolaylıkla anlaşılabilmesi hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Örneğın, menkul kıymeti ihraç eden yurtdışındaki bankanın ödenmeme riskini üstlenmediğı, yukarıdakine benzer işlemlerde, banka aktifinde yer alan menkul kıymetin esas itibarıyla nakdi kredi sağlama amacına yönelik olduğu, bu nedenle sözkonusu menkul kıymetlerin diğere menkul kıymetlerden farklı bir şekilde sınıflandırılması gerektiğı, bu yöntemin Bankacılık Kanununda kredilerle ilgili olarak yer alan yasal limitlerin daha sağlıklı bir şekilde izlenebilmesi bakımından zorunlu olduğu düşünölmektedir.

Yukarıdaki işlemin dikkat çeken bir başka yönü de; Türkiye'deki bankanın hem menkul kıymeti ihraç eden bankanın hem de krediyi kullanan firmanın riskini üstlenmiş olmasıdır. İşlemin bu niteliğı, gerçekleşme olasılığı düşük olmakla birlikte başka bir hukuki sorunu da gündeme getirebilir. Örneğın, krediyi kullanan firmanın ödeme ile ilgili herhangi bir problemi olmadığı halde, menkul kıymeti ihraç eden bankanın iflas etmesi durumunda menkul kıymeti alan yurtiçinde yerleşik banka ile firma arasında nasıl bir hukuki ilişki kurulabileceğı, başka bir ifade ile, yurtiçindeki bankanın başka bir işleme gerek olmaksızın yurtdışındaki bankanın yerini alacaklı sıfatını kazanıp kazanamayacağı hususu belirsizdir.

ÖRNEK: Türkiye'de yerleşik bir firmanın yurtdışındaki bankadan kullanmış olduğu 50.000.-USD tutarındaki kredi ile ilgili olarak yurtdışındaki banka 10.000.- USD tutarında bir Credit Linked Unsecured Note ihraç etmiştir. Yapılan sözleşme ile, Türkiye'deki banka bu menkul kıymeti almanın yanısıra kredinin bakiyesi olan 40.000.- USD için de yükümlölük üstlenmiştir. 10.000.- USD tutarındaki menkul kıymetin (Note) kupon faiz ödemeleri 50.000.- USD üzerinden hesaplanmakta, buna karşılık, kredinin geri ödenmemesi durumunda Türkiye'deki banka menkul kıymet için ödediğı 10.000.- USD'na ilave olarak 40.000.- USD daha ödemeyi üstlenmektedir.

İşlem ile ilgili olarak yurtçinde yerleşik bankanın yapacağı kayıtlar,

_____ / _____	
033- SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER	10.000.- USD
033010- Krediye Bağlı Tahviller	
025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.- USD
_____ / _____	
ve	
_____ / _____	
961- DİĞER GARANTİ VE KEFALET. ALACAKLAR	40.000.- USD
963- DİĞER GARANTİ VE KEFALET. BORÇLAR	40.000.- USD
96302- Kredi Tem. İçin Ver. Garantiler	
_____ / _____	

şeklinde olmalıdır.

Bankanın işlemden kaynaklanan toplam riski 50.000.- USD'dır. Ancak, menkul kıymet alımından dolayı doğan nakdi risk 10.000.- USD olduğundan, bu tutar asli hesaplara, bakiye tutar için ise herhangi bir ödeme yapılmadığından, verilen garanti tutarı nazım hesaplara kaydedilmiştir.

Önceki örnekle ilgili olarak yapılan açıklamalar çerçevesinde, menkul kıymet alımıyla ilgili 10.000.-USD tutarındaki riskin kimin üzerinde ve ne şekilde muhasebeleştirileceği hususu dikkatle değerlendirilmelidir. Garanti edilen bakiye 40.000.- USD tutarındaki riskin, krediyi kullanan yurtçindeki firma üzerinde olması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

14.2. Kredi Temerrüt Swapı - Credit Default Swap (CDS)

Kredi temerrüt swapı, kredi kullandıran bir finansal kuruluşun (*risk satıcısı*), belli bir ödeme karşılığında bu kredinin geri ödenme riskini başka bir kişiye (*risk alıcısı*) transfer etmesi anlamındadır. Kredi temerrüt swapını, kredi bağılantılı menkul kıymetten ayıran temel faktörler, bu işlemde ayrı bir menkul kıymet ihracına gerek olmaması ve koruma satılan kuruluşa nezdinde belli bir oranda nakit blokaj tesis edilmesidir. İlave bir menkul kıymet ihracı sözkonusu olmaması nedeniyle işlem maliyetleri daha düşük

olduğundan CDS bazen CLN'ye göre daha fazla tercih edilebilmektedir. Uygulamada CDS genellikle yabancı finansal kuruluşların elinde bulunan Türk menkul kıymetlerinin geri ödenmeme riskinin yurtiçi bankalar tarafından satın alınması şeklinde görölmektedir.

Kredi temerrüt swapları ile ilgili olarak uygulamada sıkça rastlanılan bir başka husus; Taahhüdün mutlak surette ilgili kredinin vadesinde ödenmesi koşuluna bağlı tutulmasından ziyade, **“trigger event”** denilen belirlenmiş şartların gerçekleşmesine bağlı olarak vadeden önce de taahhüdün kısmen veya tamamen yerine getirilebilmesidir. Öte yandan, ahlaki riziko-yu önlemek amacıyla bazı CDS sözleşmelerinde risk alıcısının ödeme yapması, **“materiality treshold”** olarak ifade edilen bir takım belirlenmiş eşik kriterlere bağlanmaktadır.

ÖRNEK: Türkiye'deki bir banka, yabancı bir finansal kuruluşun sahip olduğu 100.000.- USD tutarındaki Türk Eurobondların ödenmeme riskine karşı bu bankaya koruma satmıştır. Yapılan anlaşmaya göre, temerrüt olması durumunda, Türk bankası bu menkul kıymetleri alıp, bedeli olan 100.000.- USD'ı karşı bankaya ödeyecek, ayrıca işlemin % 40'ı oranında nakit blokajı yapılacaktır. Bu işleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Nakit blokajının yapılması;

_____ / _____

025- YURTDIŞI BANKALAR 40.000.-USD
- Vadeli Serbest Olmayan Hesap

025- YURTDIŞI BANKALAR 40.000.-USD
- Vadesiz Serbest Hesap

_____ / _____

İşleme ilişkin taahhüt;

_____ / _____

961- DİĞER GARANTİ VE KEF. ALACAKLAR 100.000.-USD

963- DİĞER GARANTİ VE KEF. BORÇLAR 100.000.-USD
- Diğer Krediler İçin Verilenler

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki işlemde yurtdışı banka nezdinde tesis edilen blokajın, 025 numaralı hesap yerine 279-Muhtelif Alacaklar hesabı altındaki, verilen teminatlar alt hesabı içinde muhasebeleştirilmesi mümkün olmakla birlikte, sözkonusu blokajın önemli bir faiz getirisinin olduğu ve işlemin nitelik itibarıyla muhtelif alacaklar hesabının açıklamasında belirtilen özellikleri çok taşımadığı dikkate alındığında 025 numaralı hesap içinde izlenmesinin daha doğru olacağı düşünülmüştür. Öte yandan, verilen taahhüdün 961-963 numaralı hesaplar yerine 979-981 Taahhütlerden Alacaklar/Borçlar hesabı altındaki cayılamaz taahhütler altında muhasebeleştirilmesi gerektiği ifade edilebilmekle beraber, 961-963 hesaplarda kredi teminatı için verilen garantiler için spesifik hesap açıldığından sözkonusu taahhütlerin bu hesaplara kaydedilmesi daha doğru olacaktır.

Kredi temerrüt swaplarında muhasebeleştirme sırasında dikkat edilmesi gereken bir başka önemli husus; bilanço dışı hesaplara kaydedilecek taahhüt tutarının doğru bir şekilde belirlenmesidir. İşlemden kaynaklanan risk tutarının mükerrer sayılmasını engellemek için bilanço dışı hesaplara yazılacak risk tutarının nakit blokajı aşan miktarda olması gerektiği ifade edilse dahi, bu yorumun muhasebe kayıtlarına yansıtılması doğru değildir. Zira, yapılan blokaj risk tutarının azaltılmasına yönelik olmayıp, geri ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda kullanılabilir bir teminat niteliğindedir.

14.3. Arbitraj

Arbitraj, aynı malın piyasalardaki fiyat farklılıklarından kâr elde etmek amacıyla yapılan işlemlerdir. Örneğin, herhangi bir dövizin bir borsadaki fiyatının başka bir borsadaki fiyatından daha düşük olduğu bir durumda bir yatırımcı, fiyatın düşük olduğu piyasadan alım yapıp bu dövizin fiyatın daha yüksek olduğu piyasada satarak gelir elde edebilir. Ancak, günümüzde özellikle iletişimdeki gelişmeler nedeniyle piyasaların çok kısa süre içinde birbirleriyle intibak ettikleri dikkate alındığında, bu işlemlerden gelir elde edilebilmesi için çok hızlı bir şekilde hareket edilmesi gerekmektedir.

Arbitraj daha önce açıklanan türev ürünlerden farklı bir işlemdir. Türev işlemlerde fiyatların ya da faizlerin gelecekteki hareketlerine bağlı işlem yapılırken, arbitrajda işlemin yapıldığı andaki fiyatlar esas alınmaktadır. Bu anlamda türev ürünlerde ortaya çıkması muhtemel olan kur riski veya faiz riski arbitraj işlemlerinde söz konusu değildir.

Arbitraj işlemleri amacı ve yapısına bağlı olarak farklı türlere ayrılmalıkla birlikte, uygulamada en çok kullanılan arbitraj türleri; üçlü arbitraj ve korumalı faiz arbitrajıdır.

Üçlü Arbitraj, piyasalardaki fiyat farklılıklarından gelir elde etmek amacıyla, mevcut bir dövizin satılarak başka bir döviz alınması ve alınan dövizin satılarak tekrar başlangıçtaki türden dövizin alınması işlemidir.

Korumalı Faiz Arbitrağı, temin edilen bir kredi ile piyasadan farklı bir döviz türü satın alınması ve alınan fonların, sağlanan kredi faiz türü ve vadesi ile aynı olacak şekilde plase edilmesi ve vade sonunda elde edilecek ana para ve faizin borçlanılan döviz cinsi karşılığında satılmasını taahüt eden bir forward döviz anlaşmasını içeren bir işlemidir. Farklı ülke piyasalarındaki faiz oranı farklılıklarından gelir elde etmek amacıyla kısa vadeli fonların yüksek faizli paraya yatırılması ile yapılan arbitraj işlemi döviz kuru riskine karşı vadeli bir işlemle korunduğu için Korumalı Faiz Arbitrağı olarak adlandırılmaktadır.

ÖRNEK: A Bankası yerel piyasada €/USD paritesinin 1.25, uluslararası piyasalarda ise 1.30 olduğunu farkedince bir arbitraj işlemi yaparak bu farklılıktan gelir elde etmeye karar vermiştir. İşlemin yapıldığı tarihte yabancı paraların TL karşılığı; 1€=12,5 TL ve 1 USD =10 TL'dir. A Bankası bu işlemi mevcut TL likiditesini kullanarak yapmıştır. Bankanın yerel piyasadan 10.000.000.-€ aldığını ve bu parayı yurtdışı piyasada USD'na çevirdiğini, aldığı bu döviz de yurtdışı piyasada tekrar TL'na dönüştürdüğünü varsayarsak yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Yurtdışı piyasadan Euro alınması;

<hr/>	
025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.000.- €
294- DÖVİZ A/S HESABI	125.000.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.000.- €
022- YURTDIŞI BANKALAR	125.000.000.- TL
<hr/>	

Alınan Euronun yurtdışı piyasada Dolara dönüştürülmesi;

<hr/>	
025- YURTDIŞI BANKALAR	13.000.000.- USD
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.000.- €
294- DÖVİZ A/S HESABI	130.000.000.- TL
025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.000.- €
295- DÖVİZ VAZİYETİ	13.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	125.000.000.- TL
771- KAMBIYO KÂRLARI	5.000.000.- TL
<hr/>	

Alınan Doların yurtiçi piyasada satılması;

/	
295-DÖVİZ VAZİYETİ	13.000.000.- USD
022- YURTIÇİ BANKALAR	130.000.000.- TL
/	
025- YURTDIŞI BANKALAR	13.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	130.000.000.- TL
/	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere Banka değişik piyasalardaki parite farklılığından yaralanarak gün içinde 5.000.000.- TL gelir sağlamış ve işlemi gerçekleştirmeden önceki pozisyonuna geri dönmüştür.

ÖRNEK: Yabancı para fon temin etme açısından herhangi bir problemi olmayan A Bankası yurtdışındaki piyasalar ile yurtiçi piyasadaki faiz farklılığından yararlanmak istemektedir. Bankanın temel endişesi, sağladığı fonu TL olarak plase edeceğinden, vade süresinde döviz kurunda aleyhe oluşabilecek değişikliktir. Banka faiz farkından doğan geliri kur değişiminden kaynaklanacak riske karşı korumak amacıyla fonu kullandığı tarihte bir forward sözleşme ile sağladığı fon cinsinden aynı tutarda bir anlaşma yapmaya karar vermiştir.

Bu çerçevede, Banka 1.1.2005 tarihinde uluslararası piyasalardan %7 sabit faizle bir yıl vadeli 10.000.000.- USD borçlanarak, bu kaynağı aynı vade ile %25 sabit faizle yurtiçi piyasada TL olarak kullandırmıştır. Faiz ödemeleri vade sonunda yapılacaktır. Yapılan forward işlemde anlaşma kuru 1 USD = 1.45 TL olarak belirlenmiştir.

Sözleşme süresince gerçekleşen döviz kurları aşağıdaki gibidir.

Tarih	Kur (\$/TL)
01.01.2005	1,30
30.06.2005	1,40
31.12.2005	1,45

Bankanın yukarıdaki işlemlerle ilgili olarak yapacağı kayıtlar aşağıda verilmiştir.

1) Yurtdışından kredi alınması;

01.01.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR 10.000.000.- USD

349- YURTDIŞINDAN KULL. KREDİLER 10.000.000.- USD

2) Sağlanan fonun yurtiçinde TL kredi olarak kullanılması;

01.01.2005

295- DÖVİZ VAZİYETİ 10.000.000.- USD

116- KISA VADELİ KREDİLER 13.000.000.- TL

025- YURTDIŞI BANKALAR 10.000.000.- USD

294- DÖVİZ A/S HESABI 13.000.000.- TL

3) Forward sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.01.2005

944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 14.500.000.- TL

TÜREV FİNANSAL ARAÇ.

ALACAKLAR-TP

944000- Vadeli Döviz Alım İşlemi

945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 10.000.000.- USD

TÜREV FİNANSAL ARAÇ.

ALACAKLAR-YP

945000 - Vadeli Döviz Alım İşlemi

946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 14.500.000.- TL

TÜREV FİNANSAL ARAÇ.

BORÇLAR- TP

946000- Vadeli Döviz Alım İşlemi

947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI 10.000.000.- USD

TÜREV FİNANSAL ARAÇ.

BORÇLAR- YP

947000- Vadeli Döviz Alım İşlemi

şeklinde kayıtlara alınır.

4) 30.6.2005 tarihinde yapılması gereken kayıtlar

a) Alınan kredinin faiz gideri;

Bankanın bu tarihte hesaplanan toplam faiz gideri; $10.000.000 * 0.07 * 180 / 360 = 350.000.-$ USD'dir.

_____ 30.6.2005 _____	
295- DÖVİZ VAZİYETİ	350.000.- USD
625- KULL. KRED. VER. FAİZLER	490.000.- TL
361- FAİZ REESKONTLARI	350.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	490.000.- TL
_____ / _____	

b) Kullanılan krediden sağlanan faiz geliri;

Bankanın bu tarihte hesaplanan faiz geliri; $13.000.000 * 0.25 * 180 / 360 = 1.625.000.-$ TL'dir.

_____ 30.6.2005 _____	
220- KREDİ FAİZ REESKONTLARI	1.625.000.- TL
514- KRED. ALINAN FAİZLER	1.625.000.- TL
_____ / _____	

şeklinde muhasebeleştirilir.

Faiz tahsil/ödeme dönemi henüz gelmediğinden hem gider hem de gelire ilişkin olarak ara dönemde yapılan kayıtların ertesi gün ters kayıtla kapatılması gerekir.

c) Forward sözleşmeye ilişkin değerlendirme kayıtları;

Bankanın 30.6.2005 tarihinde forward işleminden kaynaklanan zararı; $((10.000.000 * (1.45 - 1.40)) = 500.000.-$ TL'dir.

_____ 30.6.2005 _____	
872- TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	500.000.- TL
364- TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER	500.000.- TL
_____ / _____	

Bu kaydın da ertesi iş günü iptal edilmesi gerekir.

Bankanın 30.6.2005 tarihinde yukarıdaki işlemlerden kaynaklanan toplam net geliri; 1.625.000-(500.000+490.000)= 635.000.- TL'dir.

3) 31.12.2005 tarihinde yapılacak kayıtlar;

a) Alınan krediye ilişkin faiz gideri % 7 faiz oranı üzerinden 700.000.- USD'dir.

_____ 31.12.2005 _____

295- DÖVİZ VAZİYETİ 700.000.- USD
625- KULL.KRED. VER. FAİZLER 1.015.000.- TL

361- FAİZ GİDER REESKONTLARI 700.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI 1.015.000.- TL

_____ / _____

b) Kullanılan krediye ilişkin faiz geliri % 25 faiz oranı üzerinden 3.250.000.- TL'dir.

_____ 31.12.2005 _____

220- KREDİ FAİZ REESKONTLARI 3.250.000.- TL

514- KRED. ALINAN FAİZLER 3.250.000.- TL

_____ / _____

c) Kullanılan kredi ana para ve faizinin tahsili;

_____ 31.12.2005 _____

022- YURTIÇİ BANKALAR 16.250.000.- TL

116- KISA VADELİ KREDİLER 13.000.000.- TL

220- KREDİ FAİZ REESKONTLARI 3.250.000.- TL

_____ / _____

d) Alınan kredi anapara ve faiz ödemesi için forward sözleşmenin realize edilerek döviz alınması;

Forward sözleşmenin vadesinde sözleşme kuru ile cari piyasa kuru eşit olduğundan, değerlendirme işlemi sonucu herhangi bir gelir veya gider oluşmamıştır.

31.12.2005

023- YURTIÇİ BANKALAR	10.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	14.500.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.000.- USD
022- YURTIÇİ BANKALAR	14.500.000.- TL

e) Nazım kaydın kapatılması;

31.12.2005

946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	14.500.000.- TL
946000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	10.000.000.- USD
947000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	14.500.000.- TL
944000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	10.000.000.- USD
945000 - Vadeli Döviz Alım İşlemi	

f) Alınan kredi anapara ve faizinin ödemesi;

31.12.2005

349- YURTDIŞINDAN KULL. KREDİLER	10.000.000.- USD
361- FAİZ GİDER REESKONTLARI	700.000.- USD
025- YURTDIŞI BANKALAR	10.700.000.- USD

şeklinde kayıtlara alınır.

Sonuç olarak, Bankanın net faiz geliri; $3.250.000 - 1.015.000 = 2.235.000$ TL'dir. Ancak, bu tutar yapılan işlemde kaynaklanan net toplam geliri yansıtmamaktadır. Zira, Banka kredi olarak aldığı kaynağı düşük fiyattan (13.000.000 TL) satıp, yüksek fiyattan (14.500.000 TL) aldığından 1.500.000 TL tutarında kambiyo zararı etmiştir. Söz konusu tutar, dönem sonunda döviz vaziyet ve döviz alım-satım hesaplarının karşılatılarak kapatılması sonucu ortaya çıkacaktır. Bu çerçevede yapılması gereken kayıt;

31.12.2005

861- KAMBİYO ZARARLARI	1.500.000.- TL
294- DÖVİZ A/S HESABI	1.500.000.- TL
/	

şeklinde olacaktır.

Bankanın yaptığı bu işlemde doğan toplam net geliri; $2.235.000 - 1.500.000 = 735.000.-$ TL'dir.

Dikkat edileceği üzere, Bankanın geliri dönem süresinde meydana gelen kur artışı ile sıkı ilişkilidir. Kur artışı, kullanılan fonun getirisini etkilemezken, alınan kaynağın maliyetini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, yukarıdaki işlemde kurun 1.45 üzerinde gerçekleşmesi halinde toplam gelir azalacaktır.

Burada gözardı edilmemesi gereken bir diğer önemli husus, korunma amacıyla yapılan forward işlemin değerlemesinden kaynaklanan gelir veya giderin hesaplanmasıdır. Örneğimizde anlaşma kuru ile cari kur eşit olduğundan gelir veya gider oluşmamıştır. Dönem sonunda cari kur anlaşma kurunun üzerinde olması durumunda ilave bir gelir, tersi durumda ise ilave bir gider oluşacağı unutulmamalıdır.

Örneğin, dönem sonu cari döviz kurunun $1\text{USD}=1,35$ TL olması durumunda forward sözleşmenin realizasyonu aşğıdaki gibi kayıtlara yansıtılacaktır.

31.12.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	10.000.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	13.500.000.- TL
872- TÜREV FİN. ARAÇ. ZARARLAR	1.000.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.000.000.- USD
022- YURTIÇI BANKALAR	14.500.000.- TL
/	

Bu durumda Bankanın toplam net geliri; TL kredi faiz geliri- (YP kredi faiz gideri+YP kredi kur farkı+Forward zararı) 805.000 TL olarak gerçekleşecektir.

Yukarıdaki kayıtlardan görüleceği üzere, benzer bir işlemde cari döviz kurları ile sözleşme kurları arasındaki farka bağlı olarak bankaları gelir veya giderleri önemli ölçüde etkilendiğinden zarar ihtimali de sözkonusu olabilmektedir. Bu anlamda buna benzer işlemlerin "korunmalı faiz arbitrajı" sayılamayacağını söylemek gerekir.

Bankanın faiz farklılığından yararlanmak amacıyla yaptığı işlemin korunmalı faiz arbitrajı niteliğinde olabilmesi için kullanılan fonun faiziyle geri alınmasından elde edilecek tutarın sağlanan fon ve maliyeti toplamı tutarı ve cinsinden satılmasını içeren bir forward sözleşme ile birlikte olması gerekir. Bu çerçevede; vade sonunda geri alınacak anapara ve faiz toplamının 16.250.000.- TL, ödenecek kredi ve faiz toplamının da 10.700.000.- USD olduğu dikkate alındığında; Bankanın forward sözleşmeyi, geri ödeyeceği döviz kredisi ve faizini karşılayacak miktarda döviz, en fazla tahsil edeceği TL kredi anapara ve faiz toplamı karşılığında almayı içerecek şekilde yapması gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle, yapılacak sözleşmede anlaşma kuru maximum $(16.250.000/10.700.000) = 1.5187$ olacaktır. Yapılan forward sözleşmede anlaşma kurunun bu oranın altında olduğu her durumda Banka kâr elde edecek, bu oranı aştığı durumda da zarar edecektir.

Konuya açıklık sağlamak amacıyla, Bankanın yaptığı forward sözleşmenin 1 USD = 1.5 TL kuru üzerinden 10.700.000.- USD alımını içerecek şekilde yapıldığı kabul edildiğinde sözleşmeye ilişkin olarak aşağıdaki kayıtların yapılması gerekecektir.

1) Sözleşmenin kayıtlara alınması;

01.01.2005

944- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	16.050.000.- TL
944000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
945- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. ALACAKLAR	10.700.000.- USD
945000 - Vadeli Döviz Alım İşlemi	
946- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	16.050.000.- TL
946000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	
947- RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇ. BORÇLAR	10.700.000.- USD
947000- Vadeli Döviz Alım İşlemi	

2) Dönem sonunda sözleşmenin realize edilmesi;

Bankanın sözleşmeden kaynaklanan zararı; $((10.700.000) * (1.50 - 1.45)) = 535.000$ TL'dir.

31.12.2005

025- YURTDIŞI BANKALAR	10.700.000.- USD
294- DÖVİZ A/S HESABI	15.515.000.- TL
872- TÜREV ARAÇ.ZARARLAR	535.000.- TL
295- DÖVİZ VAZİYETİ	10.700.000.- TL
022- YURTIÇI BANKALAR	16.050.000.- TL

şeklinde muhasebeleştirilir.

Sözleşme konusu döviz alışı yapıldıktan sonra yukarıdaki nazım kaydın kapatılması gerekir.

Bankanın yukarıda açıklanan durumda nihai toplam geliri şöyle olacaktır.

Kullandırılan krediden sağlanan faiz gelir :	(+)	3.250.000 TL
Alınan kredi faiz gideri :	(-)	1.015.000 TL
Forward sözleşme zararı :	(-)	535.000 TL
Kambiyo zararı :	(-)	<u>1.500.000 TL</u>
TOPLAM K/Z :		200.000 TL

14.4. Menkul Kıymetleştirme (Seküritizasyon)

Seküritizasyon genel olarak, tedavül kabiliyeti (likiditesi) düşük, sözleşmeye dayalı nakit akımları bulunan aktiflerin likit ve ciro edilebilir menkul kıymetlere dönüştürülmesini ifade etmektedir. Seküritizasyon işleminin gerçekleştirilmesi için; varlık portföyünün işlemi ekonomik kılacak büyüklükte olması, nakit akımlarının öngörülebilir ve düzenli bir şekilde elde edilebilir nitelikte olması gerekir.

Seküritizasyon sürecinde yer alan başlıca taraflar şunlardır.

- a) **Kaynak Kurum (Originator);** Seküritizasyon işleminin dayanağını oluşturan varlıkların sahibidir. Kurum sahip olduğu aynı veya benzer nitelikteki varlıklardan portföy oluşturan ve bu portföyü özel amaçlı kuruma satarak kaynak sağlayan taraftır.
- b) **Özel Amaçlı Kurum (Special Purpose Company);** Kaynak kurumdan satın aldığı varlıklar karşılığında menkul kıymet ihraç eden ve bu menkul kıymetlerin anapara ve faiz ödemelerinin, bunların teminatı niteliğindeki varlık portföyünden sağlanan nakit akımları ile finanse edilmesinden sorumlu olan kuruluştur.
- c) **Yatırım Bankaları (Investment Bankers);** Varlık portföyüne bağlı olarak ihraç edilen menkul kıymetlerin yatırımcılara satışına aracılık eden kuruluşlardır.
- d) **Yed-i Emin (Trustee);** Seküritizasyon işlemine katılan taraflar arasındaki aracı konumunda olan Yedd-i Eminin temel sorumluluğu, alacak portföyünün muhafazası ve yatırımcı haklarının korunmasıdır.
- e) **Derecelendirme Şirketleri (Rating Agencies);** Menkul kıymet ihraçına dayanak teşkil eden alacak portföyünün niteliği ve dolayısıyla kalitesi konusunda değerlendirme yaparak yatırımcıların karar vermelerini kolaylaştıran kuruluşlardır.
- f) **Yatırımcılar (Investors);** İhraç edilen menkul kıymetleri satın alan kişi ya da kuruluşlardır.

Uygulamada sekürütizasyon işlemleri; Gelir Aktarıcı veya Ödeme Aktarılmalı Sekürütizasyon (Pass-through Securitization), Varlığa Dayalı Tahviller (Asset Back Bonds), Gelecekteki Nakit Akımlarına Dayalı Sekürütizasyon (Future Flow Securitization ve Nakit Akımlı Sekürütizasyon (Pay-through Securitization) gibi farklı yöntemlerle yapılmaktadır.

14.4.1. Gelir Aktarıcı Sekürütizasyon

Bu yöntemde kaynak kurum, benzer nitelikteki varlıklarından oluşan portföyü özel amaçlı kuruma satarak, bu varlıklar üzerindeki tüm haklarını özel amaçlı kuruma devretmektedir. Özel Amaçlı Kurum portföyü yatırımcılar adına yöneterek, portföyden elde edilen fonları menkul kıymetleştirmeye ilişkin ödemeleri yapmakta kullanmaktadır. Portföydeki varlıkların mülkiyeti yatırımcıya aittir. Menkul kıymetlerden dolayı ihraç eden kurum herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Gelir aktarıcı sekürütizasyonun kaynak kuruma sağladığı başlıca avantajlar; satılan portföyden kaynaklanan kredi ve faiz riskinin bertaraf edilmesi; faaliyet finansmanı için gerekli olan sermaye miktarını azaltması ve *özsermaye/borç* veya *özsermaye/aktif* gibi finansal rasyoların daha iyi düzeylere getirilmesi şeklinde özetlenebilir.

ÖRNEK: A bankası kredilerden oluşan 100.000.- TL tutarındaki bir varlık portföyünü sekürütizasyona işlemiyle iştigal eden bir kuruluşa satmıştır. Bu işlemle ilgili olarak A bankasının yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

022- YURTIÇI BANKALAR	100.000.- TL
112- KISA VADELİ TEMİNATLI İHRACAT KRED.	100.000.- TL

Bu işlemde bankanın aktifteki varlığını defter değeri üzerinden sattığı varsayılmıştır. Ancak, uygulamada bankaların sekürütizasyona konu ettiği varlıkların belli bir iskontolu tutar üzerinden satmaları da sözkonusu olabilir. Böyle bir durumda, bankanın işlemle ilgili olarak iskonto tutarı kadar zarar yazması gerekir. Örneğin, varlık portföyünün %10 oranında bir iskontoyla satıldığı varsayımıyla A bankasının yapacağı kayıt;

022- YURTIÇI BANKALAR	90.000.- TL
882- DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR	10.000.- TL
88200- Aktiflerin Satışından	
112- KISA VADELİ TEMİNATLI İHRACAT KRED.	100.000.- TL

şeklinde olacaktır.

Yukarıda kayıttan da anlaşılacağı üzere, banka açısından bu işlem normal bir aktif satışı niteliğindedir. Satılan varlıklarla ilgili tüm hak ve yükümlülükler özel amaçlı kuruma devredildiğinden, başka bir ifadeyle özel amaçlı kurumun portföydeki varlıkların anapara veya faiz tahsilatları ile ilgili olarak bankaya herhangi bir rücu hakkı olmadığından nazım kayıt tesisine gerek bulunmamaktadır.

14.4.2. Varlığa Dayalı Tahviller

Bu yöntemde de tahviller bir alacak portföyüne dayanılarak ihraç edilmektedir. Ancak, bunun gelir aktarıcı menkul kıymetleştirmeden farkı, ihraç edilen kıymetlerin ihraççının pasifinde, teminat olarak gösterilen varlıkların ise aktifinde yer almasıdır. Gelir aktarıcı işlemde olduğu gibi, portföyden elde edilen nakit akımlarının tahvillere yapılacak ödemeler için kullanılması mümkün olmakla birlikte, bunlar arasında birebir ilişki bulunması zorunlu değildir. Alacak portföyünün bu tür işlemlerdeki temel fonksiyonu, tahvillere ilişkin anapara ve faiz ödemeleri için güvence niteliğinde olmasıdır. Ayrıca, bu tür işlemlerde teminat portföyünün belli aralıklarla değerlendirilmesi yapılmakta ve yapılan değerlendirme işlemi sonucunda portföy değerinin belirli bir düzeyin altına düştüğü tespit edilirse, ihraççıdan sürdürme teminatı (maintenance margin) talep edilerek portföy değeri korunmaktadır.

İhraç edilen tahvillere ilişkin ödemelerde bir sorun olması durumunda, Yed-i Emin'e teslim edilen varlıkların satılması suretiyle sorunun çözülme imkanının olması, bu yöntemi klasik tahvil ihracından ayıran temel unsurdur.

ÖRNEK: A Bankası 1.1.2006 tarihinde, aktifinde yer alan ve defter değeri 100.000.- TL tutarındaki bir kredi portföyünü teminat olarak vermek suretiyle aynı tutarda kuponlu bir tahvil ihraç etmiştir. Sözleşme gereği üçer aylık dönem sonlarında yapılacak değerlendirme sonucu, portföy değerinin ihraç edilen tahvil tutarının altına düşmesi halinde Banka değer düşüşü kadar bir tutarı ödemeyi taahhüt etmiştir.

Bankanın işlemle ilgili olarak yapacağı kayıtlar aşağıda verilmiştir.

1.1.2006

010- KASA HESABI	100.000.- TL
376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER	100.000.- TL
37602- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	

Bankanın ihraç ettiği menkul kıymetlerin iskontolu olması durumunda yapılması gereken kayıt farklı olacaktır. Örneğin, ihraç edilen kıymetin nominal değerinin 140.000.- TL olduğu ve işlem tarihinde yine 100.000.- TL bedel karşılığında satıldığı varsayımıyla yapılacak kayıt;

1.1.2006

010- KASA HESABI	100.000.- TL
378- İHRAÇ EDİLEN MEN. KIY. İHRAÇ FARKLARI	40.000.- TL
376- İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER	140.000.- TL
37602- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	

şeklinde olmalıdır.

İşlemde kullanılan 378 no.lu hesap, 376 no.lu hesabı düzenleyici niteliğe sahiptir. Dönemsel olarak gerçekleşen faiz giderleri bu hesaba alacak ve ilgili faiz gideri hesabına borç kaydı verilerek dönem giderlerine yansıtılır. Örneğin, Bankanın ihraç ettiği kıymetle ilgili olarak 31.3.2006 tarihinde 10.000.- TL faiz ödediği varsayımıyla yapacağı kayıt;

31.3.2006

630- ÇIKARILMIş MEN. KIY. VERİLEN FAİZLER	10.000.- TL
378- İHRAÇ EDİLEN MEN. KIY. İHRAÇ FARKLARI	10.000.- TL

şeklinde dir.

Yukarıdaki kayıttan anlaşılacağı üzere, bankanın işlem sonucunda, teminata verilen kredi portföyü ile ilgili olarak herhangi bir kayıt yapılmamıştır. THP'de ihraç edilen menkul değerler ile ilgili pasif hesaplarda, varlığa dayalı olarak yapılan işlemlerle ilgili olarak 37602 no.lu hesap yer almakla birlikte, ihraç edilen kıymetlerin teminatını teşkil eden varlığın niteliğini ve tutarını gösteren, aktif ya da pasif bir alt hesap bulunmamaktadır. Mevcut haliyle teminat olarak verilen aktiflerin diğer benzer aktif hesaplardan ayrı olarak izlenmesini ve değerlendirilmesini güçleştiren bu durumun gözden geçirilerek uygun hesapların açılması gerekli görülmektedir.

14.4.3. Nakit Akımlı Seküritizasyon

Nakit akımlı seküritizasyon, daha önce açıklanan iki yöntemin bazı özelliklerini taşımaktadır. Bu yöntemde; ihraç edilen menkul kıymetler, varlığa dayalı tahvillerde olduğu gibi ihraç edenin bilançosunda yükümlülük olarak yer almakta, menkul kıymetin teminatını teşkil eden alacak portföyü ise aktifte izlenmeye devam edilmektedir. Gelir aktarıcı yöntemde olduğu gibi, portföyden sağlanan nakit girişleri doğrudan menkul kıymetin anapara ve faiz ödemelerine tahsis edilmiştir. Nakit giriş ve çıkışları birbiriyle ilişkilendirilmiş olmakla birlikte, bunların eşzamanlı olması zorunlu değildir.

Bu işlemin muhasebeleştirilmesi varlığa dayalı menkul kıymetler için verilen uygulamaya paraleldir.

14.4.4. Nakit Akımlarına Dayalı Seküritizasyon

Nakit akımlarına dayalı seküritizasyonu önceki uygulamalardan ayıran özellik, menkul kıymet ihracına dayanak teşkil eden alacağın kısmen mevcut olması veya mevcut olmamasıdır. Bu yöntemde genellikle yurtdışından gelen havaleler, ihracat alacakları ve faturalara dayalı nakit akımları kullanılmaktadır. İşlem sonucunda kaynak kuruluş (banka) başlangıçta bir fon temin etmekte, izleyen tarihlerde menkul kıymetleştirmenin konusunu oluşturan nakit akışları ise banka aktifine girmeden doğrudan yedd-i emin aracılığıyla yatırımcılara aktarılır ve aktarılan tutar daha sonra kullanılan kredi tutarından mahsup edilir.

ÖRNEK: A Bankası gelecekte kendisine ileride yapılacak yurtdışı havalelere dayalı olarak 100.000.- USD tutarında bir seküritizasyon işlemi yapmıştır. İşlem sonucunda özel amaçlı kurum bu havalelere dayalı olarak menkul kıymet ihraç ederek bankaya fon sağlamıştır.

Bankanın işlemle ilgili olarak yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Bankanın fon alması;

025- YURTDIŞI BANKALAR	100.000.- USD
349- YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER	100.000.- USD

İşlem banka açısından başlangıçta sağlanan kredi niteliğindedir ve aktiften herhangi bir çıkış sözkonusu değildir. Ancak sözleşme gereği, ileride bankaya gelecek yurtdışı havaleler üzerinden yapılan bir taahhüt sözkonusu olduğundan, asli hesaplardaki bu kaydın yanısıra, kredi olarak sayılmamak kaydıyla, sadece taahhüdün izlenmesine yönelik olarak nazım kayıt tesis edilebileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede; aynı tutarda havalelerden gelecek nakit aktarımının taahhüt edildiği varsayımıyla;

979- TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR	100.000.- USD
---	---------------

981- TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR	100.000.- USD
- Yurtdışı Havale Aktarım Taahhütleri	

şeklinde kayıt yapılması mümkündür. THP'de yukarıdakine benzer işlemlerden kaynaklanan yükümlülüklerin kaydedileceği bir hesap bulunmamaktadır. Bu nedenle, 978-979 ve 980-981 no.lu hesapların altında uygun hesapların açılması yararlı olacaktır.

İşlemle ilgili olarak, yurtdışından sağlanan kredi sonraki dönemlerde gelen havalelerden kaynaklanan nakit girişı ile kapatılacaktır. Dolayısıyla gelen bu havale bedelleri yed-i eminin kontrolünde olduğundan bağlı bir varlık niteliğindedir. Banka havalelerden gelen nakit akımlarıyla kullandığı krediyi kapatmak zorundadır. Bu çerçevede, 1.000.- USD tutarında bir havalenin geldiği varsayımıyla yapılması gerekli olan kayıtlar;

Havalenin yurtdışı muhabir bankanın hesabına girişi;

_____ / _____

025- YURTDIŞI BANKALAR 1.000.- USD
025001- Serbest Olmayan Hesap

395- ÖDEME EMİRLERİ 1.000.- USD
39501- Ödenecek Havaleler

_____ / _____

Gelen havale bedeli ile kullanılan kredinin kapatılması;

_____ / _____

349- YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER 1.000.- USD

025- YURTDIŞI BANKALAR 1.000.- USD
025001- Serbest Olmayan Hesap

_____ / _____

Kapatılan krediye ilişkin taahhüdün iptali;

_____ / _____

981- TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR 1.000.- USD
-Yurtdışı Havale Aktarım Taahhütleri

979- TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR 1.000.- USD

_____ / _____

şeklinde kayıtlara yansıtılmalıdır.

İzleyen tarihlerde gelen havale bedelleri ve bunlara bağılı olarak yapılması gereken işlemler de aynı şekilde muhasebeleştirilerek kullanılan kredi ve taahhütlere ilişkin hesaplar tasfiye edilecektir.

14.5. İhracat Garanti Kuruluşlarından Sağlanan Krediler (ECA Kredileri)

14.5.1. Genel Bilgi

Günümüzde artan rekabet koşulları nedeniyle, mal üretenlerin alıcı açısından bu malları cazip kılacak bir takım kolaylıklar sağlamaları kaçınıl-

maz hale gelmiştir. Bu nedenle, bazı yabancı ülkeler ihracatlarını artırmak veya kolaylaştırmak amacıyla çeşitli finansman şekilleri geliştirmişlerdir. Uygulamada en çok rastlanan finansman yöntemi, ihraç edilen mal bedelinin ithalatçıdan vadeli tahsil edilmesine imkan sağlayan ihracat kredileri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu tür işlemler, genellikle ihracat kredi veya sigorta kurumu (Export Credit Agency) olarak adlandırılan ve çoğunlukla kamu kuruluşu niteliğinde olan kuruluşlar aracılığıyla yerine getirilmektedir. ECA'ların bu tür kredilerdeki temel fonksiyonu ihracat alacaklarının sigortasıdır. ECA kredilerinin vadeleri genellikle 1- 5 yıl arasında, finansman tutarı ise alınan mal bedelinin %85-%100'ü arasında değişmektedir. ECA kredilerinde 5 taraf yer almaktadır. Bunlar;

- 1- İhracatçı (mal satan)
- 2- İhracatçının Bankası (fon sağlayan)- Muhabir Banka
- 3- İthalatçı (mal alan)
- 4- İthalatçının Bankası (garanti veren)- Yurtiçi Banka
- 5- İhracat Kredi veya Sigorta Kurumu (riski sigorta eden)- ECA

ABD menşeli tarım ürünlerinin ihracatına yönelik olarak Credit Commodity Corporation tarafından sağlananlar dışında, ECA kredileri çoğunlukla yatırım mallarının ihracatını teşvik amacına yöneliktir. ECA kredileri pek çok ülke tarafından uygulanmakla birlikte, ülkemiz uygulamasında en çok karşılaşılan krediler; ABD'deki kuruluşlar tarafından sigorta edilen, yatırım mallarının ihracına yönelik US Exim ve tarımsal ürünlerin ihracatına yönelik GSM (General Sales Manager) kredileri, Almanya'dan yapılan yatırım mallarının ihracına yönelik HERMES kredileri ve Fransa'dan yapılan ihracata ilişkin COFACE kredileridir.

Bu kredilerinin işleyiş prosedürü genel olarak aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır.

- a) İthalatçı ve ihracatçı anlaştıktan sonra, ithalatçı proforma fatura ile birlikte bankasına başvurarak, ECA kredisi kullanarak finansman sağlamak istediğini iletir.
- b) Banka fatura ile diğer belgeleri muhabir bankaya gönderir.
- c) İthalatçı ve ihracatçı arasında alım-satım sözleşmesi imzalanır veya ithalatçı proforma faturayı imzalayarak, faturada belirtilen tüm şartları kabul ettiğini teyit eder.
- d) İhracatçı veya muhabir banka ECA'ya başvurarak alacağının sigorta edilmesini talep eder.
- e) ECA'dan onay alındıktan sonra, muhabir bankaca gerekli dökümanlar hazırlanarak yurt içindeki bankaya gönderilir.

- f) Yurt içindeki banka, ithalatçının yapmış olduğu anlaşmanın, peşin olarak ödenen tutar dışındaki kısmı için gerekli krediyi (ithalat akreditifi ve harici garanti) tahsis eder.
- g) Peşin ödeme dışındaki tutar için akreditif açılır ve muhabir bankaya vadeli alacak için garanti verilir.
- h) Akreditif açıldıktan sonra, ihracatçı yüklemeyi yapar, sevk vesaikini bankasına ibraz ederek mal bedelini tahsil eder.
- i) Kredinin geri ödemesi, paranın aracı banka tarafından belirlenen şartlara göre ithalatçıdan tahsil edilerek yurt dışındaki muhabir bankaya transfer edilmesi suretiyle yapılır.

14.5.2. ECA Kredilerinin Muhasebeleştirilmesi

Krediyi kullandıran kurum ile yapılan sözleşmenin imkan tanınması kaydıyla, ithalat işlemleri ile ilgili; peşin, akreditifli, vesaik mukabili, mal mukabili ve kabul kredili ödeme şekillerinin tümünde, ECA kredilerinin kullanılması mümkündür.

ECA kredileri ile ilgili olarak uygulamada en çok tartışılan konu, bu kredilerden kaynaklanan riskin ne şekilde ve kimin üzerinde muhasebeleştirileceğine ilişkindir. Kredilerin muhasebeleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken temel unsur, kredi sözleşmesinde yer alan hükümler olmalıdır. Yukarıda belirtilen kredilerin bazılarında, yurt dışındaki bankadan sağlanan kredilerin borçlusu yurt içindeki ithalatçı firmalardır. HERMES (Almanya) ve COFACE (Fransa) kredileri bu tür kredilere örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan, ABD'den yapılan tarım ürünleri ihracatının finansmanına ilişkin GSM kredilerinde ise, ithalatçının bankası olan yurt içindeki bankaların borçlu olarak kredi sözleşmelerini imzalamaları zorunludur. Her iki kredi türüne ilişkin işlemlerin muhasebeleştirilmesi aşağıda verilen örneklerdeki gibi olacaktır.

14.5.3. Bankaların Garanti Verdikleri ECA Kredileri

ÖRNEK: Türkiye'de faaliyet gösteren bir firma yatırımı ile ilgili olarak Almanya'dan yapacağı 100.000 EURO tutarındaki ithalatını HERMES kredisi kullanarak finanse etmek üzere bankasına müracaat etmiştir. Muhabir banka (finansman sağlayan) ve sigorta kurumu ile yapılan görüşmeler çerçevesinde ithalatın % 85'i kredilendirilecektir. Söz konusu krediye ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1) İthalatın peşin ödenen tutarının ihracatçıya ödenmek üzere, muhabire transferi;

_____ / _____

011- EFEKTİF DEPOSU 15.000.- €

veya

301- DÖVİZ TEVDİAT HESABI

025- YURTDIŞI BANKALAR 15.000.- €

_____ / _____

2) İthalatın vadeli kısmı için akreditif açılması;

_____ / _____

931- AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR 85.000.- €

933- AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR 85.000.- €

_____ / _____

(* Bu kredilerle ilgili olarak açılan akreditif mektuplarında, akreditif bedellerinin ECA kredisi (HERMES) çerçevesinde ödeneceği belirtilir.

3) Muhabir bankaya, vadeli alacak ile ilgili olarak garanti verilmesi;

_____ / _____

961- DİĞER GARANTİ VE KEFALET. ALACAKLAR 85.000.- €

963- DİĞER GARANTİ VE KEFALET. BORÇLAR 85.000.- €

96302- Yurtdışından Temin Ed.
Kred. İcin Ver. Garantiler

_____ / _____

4) İthalat taahhüdünün kapatılması;

Muhabir bankadan akreditif bedelinin ihracatçıya ödendiğine ilişkin mesaj alındıktan sonra akreditife ilişkin taahhüt kapatılarak, yükümlülük sadece verilen garanti kapsamında izlenmeye devam eder.

933- AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN 85.000.- €
BORÇLAR

931- AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN 85.000.- €
ALACAKLAR

Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere, ithalat işlemi ile ilgili kredi, yurt dışındaki banka tarafından (ödeme ihracatçıya bu banka tarafından yapıldığından) doğrudan yurt içindeki ithalatçı firmaya kullanılmıştır. İthalatçının yurt içindeki bankasının bu işlemden kaynaklanan yükümlülüğü, vadeli alacakla ilgili olarak yurt dışındaki bankaya verilen garantiden ibarettir. Verilen garanti tutarı, daha sonraki dönemlerde yapılacak kredi taksit ödemelerine bağlı olarak ters kayıtla 961 ve 963 numaralı hesaplara alınarak düşürülecek ve son taksidin ödenmesi ile birlikte tamamen tasfiye edilecektir.

İthalatçının, krediye ilişkin taksit ödemelerini yerine getirememesi durumunda yurt içindeki bankanın verdiği garanti kapsamında bu ödemeyi kendi kaynaklarından karşılaması, ve yaptığı ödemeden kaynaklanan alacağını takibe alarak ilgili hesaplarda izlemesi gerekecektir.

14.5.4. Bankaların Borçlu Oldukları ECA Kredileri

ÖRNEK: Türkiye’de yerleşik bir firma, ABD’den yapacağı 100.000.- USD tutarındaki tarımsal ürün ithalatını GSM programı kapsamında yapmak üzere bu ülkedeki ihracatçı ile anlaşmıştır. Bu tür kredilerle ilgili sigorta kurumu olan Credit Commodity Corporation’dan onay alındıktan sonra, muhabir banka tarafından gerekli dökümanlar hazırlanarak ithalatçının yurt içindeki bankasına gönderilmiş ve kredinin kullanımına ilişkin işlemlerin yapılması talep edilmiştir. Yapılan anlaşmaya göre ithalat bedelinin tamamı kredilendirilecektir.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar ile 91-32/5 sayılı Tebliğin “Sermaye Hareketleri”ne ilişkin hükümlerinin uygulanmasına ilişkin hükümler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 2002/YB-1 sayılı Genelgesi ile düzenlenmiştir. Söz konusu Genelgenin, “Krediler” başlıklı üçüncü bölümünde İhracat Kredi Kurumları veya İhracat Kredisi Garanti Kuruluşlarından sağlanan kredilere ilişkin hükümler yer almaktadır. Genelgede; Türkiye’deki bankanın borçlu sıfatıyla kredi sözleşmesini imzalaması halinde, banka tarafından yurt dışından sağlanan nakdi kredi ve

Türkiye'deki ithalatçıya açılan Türk Lirası nakdi kredi; ancak Türkiye'deki ithalatçının Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın 17/b maddesinde yer alan, Türkiye'deki bankalarca döviz kredisi açılacak kişiler arasında yer alması halinde ise Türkiye'deki ithalatçıya açılan döviz kredisi olarak değerlendirilmesi ve banka kayıtlarında THP'de belirtilen şekilde gösterilmesi, ayrıca, ABD Tarım Bakanlığına bağlı Commodity Credit Corporation tarafından sigorta edilen kredilerde (GSM kredileri), gerçekte garantör oldukları halde kredi sözleşmesinde Türkiye'deki bankaların borçlu olarak yer alması ve bu bankalar tarafından Türkiye'deki ithalatçıya açılan nakdi kredinin döviz olarak kullanılması nedeniyle, bu kredilerin de bankalar tarafından yabancı para (döviz kredisi olarak) kredi hesaplarında izlenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede krediye ilişkin olarak yurt içindeki bankanın yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1) İthalat için akreditif açılması;

_____ / _____

931- AKREDİTİF TAAHHÜT. ALACAKLAR 100.000.- USD

933- AKREDİTİF TAAHHÜT. BORÇLAR 100.000.- USD

_____ / _____

2) Kredinin kullanılması ve akreditif taahhüdünün kapatılması;

_____ / _____

139- ORTA VE UZUN VAD. AÇIK KREDİLER 100.000.- USD

349- YURTDIŞINDAN KULL. KREDİLER 10.000.- USD

_____ / _____

ve

_____ / _____

933- AKREDİTİF TAAHHÜT. BORÇLAR 100.000.- USD

931- AKREDİTİF TAAHHÜT. ALACAKLAR 100.000.- USD

_____ / _____

şeklinde muhasebeleştirilir.

GSM kredilerinde, HERMES kredilerinden farklı olarak yurtdışındaki banka tarafından ithalatçı firma borçlandırılmamakta, kredinin borçlusu olarak ithalatçının yurt içindeki bankasının sözleşmeyi borçlu olarak imzalaması zorunlu tutulmaktadır. Bu nedenle, ithalat finansmanı amacıyla alınmış olsa da, kredinin yurtiçindeki bankanın pasifine borç olarak kaydedilmesi, buna karşılık, ithalatı yapan firmanın da bu banka tarafından aynı tutarda borçlandırılması gerekmektedir.

ECA kredilerinin muhasebeleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken önemli bir husus; gerek bankanın garantör gerekse borçlu oldukları kredilerde yurt içindeki banka yükümlülüğünün doğru bir şekilde kayıtlara yansıtılması ve çift kayıt nedeniyle yükümlülüğün olduğundan daha fazla gösterilmemesidir. Bu çerçevede, bankaların garantör veya borçlu oldukları kredilerin işlerlik kazandıkları tarihlerde 931/933 numaralı hesaplarda yer alan akreditif taahhütlerinin kapatılması ve yükümlülüğün sadece 961/963 veya 349 numaralarda izlenmesi gerekir.

14.6. Repo ve Ters Repo İşlemleri

Repo, bir varlığın belli bir vade sonunda belirlenen bir fiyattan geri alma taahhüdüyle satılması işlemidir. Ters repo işleminin de bir varlığın belli bir vade sonunda belirlenen bir fiyattan geri satılması işlemi olduğu göz önüne alındığında, hangisinden söz edilirse edilsin, karşılıklı taahhüde dayanan bu tür işlemler taraflardan biri için repo, diğeri için ise ters repo niteliğindedir.

Repo işlemleri ilk bakışta bir varlığın vadeli alım veya satımı olarak görülmekle beraber, esasında işleme konu edilen aktif varlık ile teminatlandırılan bir kredi işlemi sözkonusudur. Bu tür işlemlerde ödünç verilen kaynaklar için belirlenen faizler ile teminat olarak verilen varlığın getirisi arasında birebir ilişki kurulması zorunlu değildir.

Repo işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde, ödünç olarak alınan veya verilen kaynakların asli hesaplarda, karşılıklı taahhütlerin ise bilanço dışı hesaplarda izlenmesi gerekir.

ÖRNEK: Bankanın alım-satım amaçlı menkul kıymetler cüzdanında 80.000.- TL bedelle yer alan 100.000.- TL nominal değerli bir devlet tahvilini 20.01.2005 tarihinde bir hafta vadeli repo işlemine konu ettiğini varsayalım. Repo sözleşmesi uyarınca Banka karşı taraftan 85.000.- TL kaynak sağlayacak ve vade sonunda da 90.000.- TL ödeyecektir. İşleme ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Menkul kıymetin repoya konu edilmesi ve taahhüdün kayıtlara alınması;

20.01.2005

030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER 80.000.- TL

03009-Repoya Konu Olan Menkul Değerler

030- ALIM SATIM AMAÇ. MENKUL DEĞERLER 80.000.- TL

03002- Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri

/

ve

20.01.2005

986- REPO VE TERS REPO İŞLEM. ALACAKLAR 90.000.- TL

98600- Repo İşlemlerinden Alacaklar

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. BORÇLAR 90.000.- TL

98800- Repo İşlemlerinden Borçlar

/

Sağlanan kaynağın tahsili;

20.01.2005

010- KASA 85.000.- TL

332- REPO İŞLEM. SAĞ. FONLAR 85.000.- TL

/

Serbest portföyde yer alan menkul kıymetin repoya konu edilmesi nedeniyle bilanço dışı hesapların düzeltilmesi;

20.01.2005

998- DİĞER BİL. DİŞI HES. BORÇLAR 100.000.- TL

996- DİĞER BİL. DİŞI HES. ALACAKLAR 100.000.- TL

- Serbest Menkul Kıymet Portföyü

/

20.01.2005

982- EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER 100.000.- TL**984- EMANET VE REHİNLİ
KIYMET VERENLER**

100.000.- TL

şeklinde muhasebeleştirilir.

Bankanın portföyünde yer alan menkul kıymetler satın alındığında, asli kayıtlara maliyet bedelleri üzerinden alınmakta, ayrıca nominal bedelleri de 996 ve 998 numaralı bilanço dışı hesaplarda izlenmektedir. Repo işleminde menkul kıymet fiziki olarak karşı tarafa verilmemekle birlikte, işleme konu olan menkul kıymetlerin mülkiyeti hukuken karşı tarafa geçtiğinden daha önce tesis edilen bilanço dışı hesaplardaki kayıtların buna göre düzeltilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede söz konusu kıymetlerle ilgili olarak daha önce 986-988 numaralı hesaplara kaydedilen tutarların iptal edilmesi ve bu hesap yerine, mülkiyet karşı tarafa geçtiğinden dolayı menkul kıymetin nominal bedeli ile 982-984 hesaplara alınması, ayrıca, geri alma sırasında 982-984 numaralı hesaplara kaydedilen menkul kıymetlerin bu hesaplardan çıkarılarak 986-988 numaralı hesaplara alınması gerektiği düşünülmektedir.

Repo işleminin vadesinde yapılacak kayıtlar ise aşağıdaki gibi olacaktır.

Repo bedeli anapara ve faizin ödenmesi;

27.01.2005

332- REPO İŞLEM. SAĞ. FONLAR 85.000.- TL**628- REPO İŞLEM. VERİLEN FAİZLER** 5.000.- TL**010-KASA**

90.000.- TL

Menkul kıymetler cüzdanındaki kaydın düzeltilmesi;

27.01.2005

030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL 80.000.- TL**DEĞERLER**

03002- Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri

**030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL
DEĞERLER**

80.000.- TL

03009-Repoya Konu Olan Menkul Değerler

Nazım kayıtlardaki taahhüdün kapatılması;

27.01.2005

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. 90.000.- TL
BORÇLAR

986- REPO VE TERS REPO 90.000.- TL

İŞLEM. ALACAKLAR

Şeklinde kayıtlara yansıtılır.

Dönem sonlarında henüz vadesi gelmeyen repo işlemlerine ilişkin olarak hem gelir hem de gider reeskontunun hesaplanması gerekmektedir. Repo işlemindeki gelir reeskontu, repoya konu edilen menkul kıymetin taşıdığı faiz oranı üzerinden, gider reeskontu ise geri ödenecek kaynağın maliyeti üzerinden hesaplanır. Repo işlemi ile ilgili gelir reeskontları;

222- DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI

- Repo İşlemine Konu Menkul Değerler

580- MENKUL DEĞERLERDEN AL. FAİZLER

gider reeskontları ise,

628- REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER

360- FAİZ VE GİDER REESKONTLARI

- Repo İşlemleri Faiz Reeskontları

Şeklinde muhasebeleştirilir.

Repo işlemi muhasebesinin kolay anlaşılabilmesi bakımından bu örnek basitleştirilmiş rakamlar üzerinden yapılmıştır. Uygulamadan alınan aşağıdaki örnek hem işlemin muhasebeleştirilmesi hem de işleme ilişkin olarak yapılan hesaplamaların yöntemi hakkında fikir vermesi bakımından yararlı olacaktır.

ÖRNEK: Banka 1.5.2005 tarihinde 5 gün vadeli repo işlemi ile bir müşterisinden 50.000.- TL kaynak sağlamıştır. Repo için müşteriye %10 oranında faiz ödenecektir. İşlemin muhasebesine ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Sağlanan kaynağın ilgili hesaplara alınması;

1.5.2005	
010- KASA HESABI	50.000.- TL
332- REPO İŞLEM. SAĞ. FONLAR	50.000.- TL
/	

Repoya konu edilen menkul kıymetlerin ilgili hesaba alınması;

1.5.2005	
030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	48.780.- TL
03009-Repoya Konu Olan Menkul Değerler	
030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER	48.780.- TL
03002- Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri	
/	

Repoya konu edilen menkul kıymetin maliyet bedeli; **(Repo Satış Tutarı / Konu Edilen Kağıdın TCMB Fiyatı*100)** formülü ile hesaplanmaktadır. Buna göre örneğimizdeki tutar; $50.000 / 102.5 * 100 = 48.780.-$ TL olarak hesaplanmıştır.

Uygulamada bazı bankalar repo taahhüdüne ilişkin olarak 986-988 hesaplara 030 numaralı hesaplara kaydettikleri tutarları yazmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, repo işleminde sağlanan kaynağa verilen faiz ile işleme konu edilen kağıdın getirisi arasında birebir bir ilişkinin olması zorunlu değildir. Repo işleminde bankaların üstlendikleri (geri ödeme taahhütleri) yükümlülük tutarı aldıkları kaynak ile bunlar için verecekleri faiz giderinden oluşmaktadır. Bu nedenle, 986-988 numaralı hesaplara repoya konu edilen menkul kıymetlerin maliyetlerinin yazılmasının doğru olmadığı düşünülmektedir. Bu açıklama çerçevesinde, verilen örnekte bankanın toplam repo geri ödeme taahhüdünün, sağlanan kaynak (50.000.- TL) ile %10 üzerinden hesaplanan 5 günlük faiz (68.- TL) toplamı kadar olması gerektiği düşünülmektedir. Buna göre, taahhüde ilişkin kayıt;

1.5.2005

986- REPO VE TERS REPO İŞLEM. 50.068.- TL
ALACAKLAR
98600- Repo İşlemlerinden Alacaklar

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. 50.068.- TL
BORÇLAR
98800- Repo İşlemlerinden Borçlar

Şeklinde olmalıdır. Ayrıca, söz konusu repo işlemi ile ilgili olarak bir önceki örnekte verilen görüşler çerçevesinde 996-998 ve 982-984 numaralı hesapların da çalıŐtırılabileceđi düşünölmektedir.

Vade tarihinde yapılacak kayıtlar ise aşağıdaki gibi olacaktır.

Sağlanan kaynağın faizi ile birlikte ödenmesi;

6.5.2005

332- REPO İŞLEM. SAĞ. FONLAR 50.000.- TL
628- REPO İŞLEM. VERİLEN FAİZLER 68.- TL

010- KASA HESABI 50.068.- TL

(*) İŞlemden vergi olmadığı varsayılmıştır.

Menkul kıymetler hesabının düzeltilmesi;

1.5.2005

030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL 48.780.- TL
DEĞERLER
03002- Mali Olmayan Kuruluş Tahvilleri

030- ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL 48.780.- TL
DEĞERLER
03009-Repoya Konu Olan Menkul Değerler

Repoya ilişkin taahhüdün kapatılması;

6.5.2005

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. BORÇLAR 50.068.- TL
98800- Repo İşlemlerinden Borçlar

986- REPO VE TERS REPO İŞLEM. ALACAKLAR 50.068.- TL
98600- Repo İşlemlerinden Alacaklar

şeklinde muhasebeleştirilir. Ayrıca, işlemle ilgili olarak yukarıda bahsedilen 996-998 ve 982-984 numaralı hesapların kullanılmış olması durumunda vade tarihinde bunlara ilişkin kayıtların ters kayıtla düzeltilmesi gerekir.

ÖRNEK: Bankanın geri ödeme taahhüdü ile nominal değeri 120.000.- TL olan Devlet Tahvilleri karşılığında ve belli bir vade sonunda 110.000.- TL tahsil etmek üzere 100.000.- TL verdiğini kabul edelim. Bu işleme ilişkin kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

Verilen ödünçün kaydı;

050- TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 100.000.- TL

010- KASA HESABI 100.000.- TL

Taahhüt edilen alacağın kaydı;

986- REPO VE TERS REPO İŞLEM. ALACAKLAR 110.000.- TL
98601- Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. BORÇLAR 110.000.- TL
98802- Ters Repo İşlemlerinden Borçlar

Alınan menkul kıymetlerin kaydı;

_____ / _____

996- DİĞER BİL.DIŞI HES. ALACAKLAR 120.000.- TL

- Ters Repo Konusu Menkul Kıymetler

998- DİĞER BİL. DIŞI HES. BORÇLAR 120.000.- TL

_____ / _____

şeklinde olmalıdır.

Ters repoda menkul kıymetler esas itibariyle teminat niteliğindedir. Ancak, bu tür işlemlerde menkul kıymetin mülkiyeti hukuken ters repoyu yapan bankaya geçtiğinden, 996 ve 998 numaralı bilanço dışı hesaplara, işleme konu edilen menkul kıymetin (normal bir alım işlemindekine benzer şekilde) nominal bedelinin kaydedilmesi gerekir. İzleme kolaylığı sağlamak amacıyla sözkonusu hesapların altında ters repoya konu edilen menkul kıymetlerin izlenmesi amacıyla uygun alt hesaplar açılabilir.

Ters repo işlemleriyle ilgili değerlendirme işlemleri sırasında sadece ödünç verilen alacak tutarına ilişkin gelirin anlaşma hükümleri çerçevesinde kayıtlara yansıtılması, teminat niteliğinde olan ve bilanço dışı hesaplarda izlenen menkul kıymetlerin değerlemesiyle ilgili herhangi bir kaydın yapılmaması, ayrıca, karşı tarafça taahhüt edilen anapara ve faizin de bilanço dışı hesaplara alınması gerekir.

Vade sonunda alacağın tahsil edilmesi;

_____ / _____

010- KASA HESABI 110.000.- TL

050- TERS REPO İŞLEMLERİNDEN 100.000.- TL
ALACAKLAR

576- TERS REPO İŞLEM. ALINAN 10.000.- TL
FAİZLER

_____ / _____

(*) İşlemden kaynaklanan faiz gelirinin vergiye tabi olmadığı varsayılmıştır.

Bilanço dışı hesaplarda izlenen taahhüt ve teminat olarak alınan menkul kıymetlere ilişkin kayıtların kapatılması;

_____ / _____

988- REPO VE TERS REPO İŞLEM. 110.000.- TL
BORÇLAR

98802- Ters Repo İşlemlerinden Borçlar

986- REPO VE TERS REPO İŞLEM. 110.000.- TL
ALACAKLAR

98601- Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar

_____ / _____

_____ / _____

998- DİĞER BİL.DIŞI HES. BORÇLAR 120.000.- TL

996- DİĞER BİL.DIŞI HES. ALACAKLAR 120.000.- TL
- Ters Repo Konusu Menkul Kıymetler

_____ / _____

şeklinde olmalıdır.

EKLER:**Ek 1.a: Bilanço Aktif Kalemler**

..... A.Ş. KONSOLİDE BİLANÇOSU							
AKTİF KALEMLER	Dipnot	BİN YENİ TÜRK LİRASI					
		CARI DÖNEM			ÖNCEKİ DÖNEM		
		(/ /)			(/ /)		
		TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
I. NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI		(1)					
II. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV (Net)		(2)					
2.1 Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar							
2.1.1 Devlet Borçlanma Senetleri							
2.1.2 Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler							
2.1.3 Diğer Menkul Değerler							
2.2 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV							
2.2.1 Devlet Borçlanma Senetleri							
2.2.2 Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler							
2.2.3 Diğer Menkul Değerler							
2.3 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar							
III. BANKALAR		(3)					
IV. PARA PIYASALARINDAN ALACAKLAR							
4.1 Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar							
4.2 IMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar							
4.3 Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar							
V. SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)		(4)					
5.1 Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler							
5.2 Devlet Borçlanma Senetleri							
5.3 Diğer Menkul Değerler							
VI. KREDİLER		(5)					
6.1 Krediler							
6.1.1 Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler							
6.1.2 Diğer							
6.2 Takipteki Krediler							
6.3 Özel Karşılıklar (-)							
VII. FAKTÖRİNG ALACAKLARI							
VIII. VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)		(6)					
8.1 Devlet Borçlanma Senetleri							
8.2 Diğer Menkul Değerler							
IX. İŞTİRAKLER (Net)		(7)					
9.1 Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler							
9.2 Konsolide Edilmeyenler							
9.2.1 Mali İştirakler							
9.2.2 Mali Olmayan İştirakler							
X. BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)		(8)					
10.1 Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar							
10.2 Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar							
XI. BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI) (Net)		(9)					
11.1 Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler							
11.2 Konsolide Edilmeyenler							
11.2.1 Mali Ortaklıklar							
11.2.2 Mali Olmayan Ortaklıklar							
XII. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR		(10)					
12.1 Finansal Kiralama Alacakları							
12.2 Faaliyet Kiralaması Alacakları							
12.3 Diğer							
12.4 Kazanılmamış Gelirler (-)							
XIII. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR		(11)					
13.1 Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar							
13.2 Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar							
13.3 Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar							
XIV. MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)		(12)					
XV. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)		(13)					
15.1 Şerefiye							
15.2 Diğer							
XVI. YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)		(14)					
XVII. VERGİ VARLIĞI		(15)					
17.1 Cari Vergi Varlığı							
17.2 Ertelenmiş Vergi Varlığı							
XVIII. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)		(16)					
18.1 Satış Amaçlı							
18.2 Durdurulan Faaliyetlere İlişkin							
XIX. DİĞER AKTİFLER		(17)					
AKTİF TOPLAMI							

Ek 1.b : Bilanço Pasif Kalemler

A.Ş. KONSOLİDE BİLANÇOSU							
PASİF KALEMLER	Dipnot	BIN YENİ TÜRK LIRASI					
		CARİ DÖNEM			ONCEKİ DÖNEM		
		(/ /)	(/ /)	(/ /)	(/ /)	(/ /)	
		TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
I. MEVDUAT	(1)						
1.1 Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı							
1.2 Diğer							
II. ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	(2)						
III. ALINAN KREDİLER	(3)						
IV. PARA PİYASALARINA BORÇLAR							
4.1 Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar							
4.2 İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar							
4.3 Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar							
V. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)							
5.1 Bonolar							
5.2 Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler							
5.3 Tahviller							
VI. FONLAR							
6.1 Müstakriz Fonları							
6.2 Diğer							
VII. MUHTELİF BORÇLAR							
VIII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	(4)						
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI							
X. KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	(5)						
10.1 Finansal Kiralama Borçları							
10.2 Faaliyet Kiralaması Borçları							
10.3 Diğer							
10.4 Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)							
XI. RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	(6)						
11.1 Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar							
11.2 Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar							
11.3 Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar							
XII. KARŞILIKLAR	(7)						
12.1 Genel Karşılıklar							
12.2 Yeniden Yapılanma Karşılığı							
12.3 Çalışan Hakları Karşılığı							
12.4 Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)							
12.5 Diğer Karşılıklar							
XIII. VERGİ BORCU	(8)						
13.1 Cari Vergi Borcu							
13.2 Ertelenmiş Vergi Borcu							
XIV. SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	(9)						
14.1 Satış Amaçlı							
14.2 Durdurulan Faaliyetlere İlişkin							
XV. SERMAYE BENZERİ KREDİLER	(10)						
XVI. ÖZKAYNAKLAR	(11)						
16.1 Ödenmiş Sermaye							
16.2 Sermaye Yedekleri							
16.2.1 Hisse Senedi İhraç Primleri							
16.2.2 Hisse Senedi İptal Kârları							
16.2.3 Menkul Değerler Değerleme Farkları							
16.2.4 Maddi Duran Varlıklar Yenido Değerleme Farkları							
16.2.5 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yenido Değerleme Farkları							
16.2.6 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yenido Değerleme Farkları							
16.2.7 İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. (İş Ort.) Bedelsiz Hisse Senetleri							
16.2.8 Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)							
16.2.9 Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları							
16.2.10 Diğer Sermaye Yedekleri							
16.3 Kâr Yedekleri							
16.3.1 Yasal Yedekler							
16.3.2 Statü Yedekleri							
16.3.3 Olağanüstü Yedekler							
16.3.4 Diğer Kâr Yedekleri							
16.4 Kâr veya Zarar							
16.4.1 Geçmiş Yıllar Kâr/Zararı							
16.4.2 Dönem Net Kâr/Zararı							
16.5 Azınlık Payları	(12)						
PASİF TOPLAMI							

Ek 1.c : Bilanço Dışı Yükümlülükler, Emanet ve Rehinli Kıymetler

A.Ş. KONSOLİDE NAZIM HESAPLAR							
	Dipnot	BİN YENİ TÜRK LİRASI			ÖNCEKİ DÖNEM		
		CARI DÖNEM (.../.../...)			ÖNCEKİ DÖNEM (.../.../...)		
		TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM
A. BİLANÇO DIŞI YÜKÜMLÜLÜKLER (I+II+III)							
I. GARANTİ VE KEFALETLER	(1), (3)						
1.1. Teminat Mektupları							
1.1.1. Devlet İhale Kapsamına Girenler							
1.1.2. Dış Ticaret İşlemleri Dolayısıyla Verilenler							
1.1.3. Diğer Teminat Mektupları							
1.2. Banka Kredileri							
1.2.1. İthalat Kabul Kredileri							
1.2.2. Diğer Banka Kabulüleri							
1.3. Akreditifler							
1.3.1. Belge Akreditifler							
1.3.2. Diğer Akreditifler							
1.4. Garanti Verilen Prefinansmanlar							
1.5. Ciroalar							
1.5.1. T.C. Merkez Bankasına Ciroalar							
1.5.2. Diğer Ciroalar							
1.6. Menkul Kıymetlerin Alınma Garantilerimizden							
1.7. Faktoring Garantilerimizden							
1.8. Diğer Garantilerimizden							
1.9. Diğer Kefalitemizden							
II. TAAHHÜTLER	(1), (3)						
2.1. Cayılamaz Taahhütler							
2.1.1. Vadeli Aktif Değerler Alım Satım Taahhütleri							
2.1.2. Vadeli Mevduat Alım Satım Taahhütleri							
2.1.3. İşletim ve Bağ. Ort. Ser. İşletim Taahhütleri							
2.1.4. Kul. Gar. Kredi Tahsis Taahhütleri							
2.1.5. Men. Kıymetlerin Aracılık Taahhütleri							
2.1.6. Zorunlu Karşılık Ödeme Taahhüdü							
2.1.7. Çekler İçin Ödeme Taahhütleri							
2.1.8. İhracat Taahhütlerinden Kaynaklanan Vergi ve Fon Yükümlülükleri							
2.1.9. Kredi Kartı Harcaması Limit Taahhütleri							
2.1.10. Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uyg. Taahh.							
2.1.11. Açığa Menkul Kıymet Satış Taahhütlerinden Alacaklar							
2.1.12. Açığa Menkul Kıymet Satış Taahhütlerinden Borçlar							
2.1.13. Diğer Cayılamaz Taahhütler							
2.2. Cayılabilir Taahhütler							
2.2.1. Cayılabilir Kredi Tahsis Taahhütleri							
2.2.2. Diğer Cayılabilir Taahhütler							
III. TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	(2)						
3.1. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlar							
3.1.1. Gerçekleşen İşlemler Riskinden Korunma Amaçlı İşlemler							
3.1.2. Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlı İşlemler							
3.1.3. Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlı İşlemler							
3.2. Alım Satım Amaçlı İşlemler							
3.2.1. Vadeli Döviz Alım-Satım İşlemleri							
3.2.1.1. Vadeli Döviz Alım İşlemleri							
3.2.1.2. Vadeli Döviz Satım İşlemleri							
3.2.2. Para ve Faiz Swap İşlemleri							
3.2.2.1. Swap Para Alım İşlemleri							
3.2.2.2. Swap Para Satım İşlemleri							
3.2.2.3. Swap Faiz Alım İşlemleri							
3.2.2.4. Swap Faiz Satım İşlemleri							
3.2.3. Para, Faiz ve Menkul Değer Opsiyonları							
3.2.3.1. Para Alım Opsiyonları							
3.2.3.2. Para Satım Opsiyonları							
3.2.3.3. Faiz Alım Opsiyonları							
3.2.3.4. Faiz Satım Opsiyonları							
3.2.3.5. Menkul Değerler Alım Opsiyonları							
3.2.3.6. Menkul Değerler Satım Opsiyonları							
3.2.4. Futures Para İşlemleri							
3.2.4.1. Futures Para Alım İşlemleri							
3.2.4.2. Futures Para Satım İşlemleri							
3.2.5. Futures Faiz Alım-Satım İşlemleri							
3.2.5.1. Futures Faiz Alım İşlemleri							
3.2.5.2. Futures Faiz Satım İşlemleri							
3.2.6. Diğer							
B. EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER (IV+V+VI)							
IV. EMANET KIYMETLER							
4.1. Müşteri Fon ve Portföy Mevcutları							
4.2. Emanete Alınan Menkul Değerler							
4.3. Tahsis Alınan Çekler							
4.4. Tahsis Alınan Ticari Senetler							
4.5. Tahsis Alınan Diğer Kıymetler							
4.6. İhracına Aracı Olunan Kıymetler							
4.7. Diğer Emanet Kıymetler							
4.8. Emanet Kıymet Alanlar							
V. REHİNLİ KIYMETLER							
5.1. Menkul Kıymetler							
5.2. Teminat Senetleri							
5.3. Emtia							
5.4. Varant							
5.5. Gayrimenkul							
5.6. Diğer Rehinli Kıymetler							
5.7. Rehinli Kıymet Alanlar							
VI. KABUL EDİLEN AVALLER VE KEFALETLER							
BİLANÇO DIŞI HESAPLAR TOPLAMI (A+B)							

Ek 2: Gelir Tablosu

..... A.Ş. KONSOLİDE GELİR TABLOSU			
BİN YENİ TÜRK LİRASI			
GELİR VE GİDER KALEMLERİ	Dipnot	CARİ DÖNEM (...../...../.....)	ÖNCEKİ DÖNEM (...../...../.....)
I. FAİZ GELİRLERİ	(1)		
1.1 Kredilerden Alınan Faizler			
1.2 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler			
1.3 Bankalardan Alınan Faizler			
1.4 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler			
1.5 Menkul Değerlerden Alınan Faizler			
1.5.1 Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan			
1.5.2 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Karı / Zarara Yanstılan Olarak Sınıflandırılan FV			
1.5.3 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan			
1.5.4 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan			
1.6 Finansal Kiralama Gelirleri			
1.7 Diğer Faiz Gelirleri			
II. FAİZ GİDERLERİ	(2)		
2.1 Mevduata Verilen Faizler			
2.2 Kullanılan Kredilere Verilen Faizler			
2.3 Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler			
2.4 İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler			
2.5 Diğer Faiz Giderleri			
III. NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I - II)			
IV. NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ			
4.1 Alınan Ücret ve Komisyonlar			
4.1.1 Gayri Nakdi Kredilerden			
4.1.2 Diğer			
4.2 Verilen Ücret ve Komisyonlar			
4.2.1 Gayri Nakdi Kredilere			
4.2.2 Diğer			
V. TEMETTÜ GELİRLERİ	(3)		
VI. TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	(4)		
6.1 Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı			
6.2 Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı			
VII. DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	(5)		
VIII. FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)			
IX. KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	(6)		
X. DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	(7)		
XI. NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (VIII-IX-X)			
XII. BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI			
XIII. ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR			
XIV. NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI			
XV. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+...+XIV)	(8)		
XVI. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	(9)		
16.1 Cari Vergi Karşılığı			
16.2 Ertelenmiş Vergi Karşılığı			
XVII. SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	(10)		
XVIII. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER			
18.1 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri			
18.2 İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları			
18.3 Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri			
XIX. DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)			
19.1 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri			
19.2 İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları			
19.3 Diğer Durdurulan Faaliyet Giderleri			
XX. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	(8)		
XXI. DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	(9)		
21.1 Cari Vergi Karşılığı			
21.2 Ertelenmiş Vergi Karşılığı			
XXII. DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	(10)		
XXIII. NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (XVII+XXII)	(11)		
23.1 Grubun Kârı / Zararı			
23.2 Azınlık Payları Kârı / Zararı (-)			
Hisse Başına Kâr / Zarar			

Ek 3: Nakit Akış Tablosu

.....A.Ş. KONSOLİDE NAKİT AKIŞ TABLOSU			
		BIN YENİ TÜRK LIRASI	
		CARI DÖNEM (.....)	ÖNCEKİ DÖNEM (.....)
	Dipnot		
A. BANKACILIK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMLARI			
1.1 Bankacılık Faaliyet Konusu Aktif ve Pasiflerdeki Değişim Öncesi Faaliyet Kârı		(+)	(+)
1.1.1 Alınan Faizler		(+)	(+)
1.1.2 Ödenen Faizler		(-)	(-)
1.1.3 Alınan Temettümler		(+)	(+)
1.1.4 Alınan Ücret ve Komisyonlar		(+)	(+)
1.1.5 Elde Edilen Diğer Kazançlar		(+)	(+)
1.1.6 Zarar Olarak Muhasebeleştirilen Donuk Alacaklardan Tahsilatlar		(+)	(+)
1.1.7 Personele ve Hizmet Tedarik Edenlere Yapılan Nakit Ödemeler		(-)	(-)
1.1.8 Ödenen Vergiler		(-)	(-)
1.1.9 Diğer	(1)	(+/-)	(+/-)
1.2 Bankacılık Faaliyetleri Konusu Aktif ve Pasiflerdeki Değişim			
1.2.1 Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklarda Net (Artış) Azalış		(+/-)	(+/-)
1.2.2 Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z'a Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV'lerde Net (Artış) Azalış		(+/-)	(+/-)
1.2.3 Bankalar Hesabındaki Net (Artış) Azalış		(+/-)	(+/-)
1.2.4 Kredilerdeki Net (Artış) Azalış		(+/-)	(+/-)
1.2.5 Diğer Aktiflerde Net (Artış) Azalış		(+/-)	(+/-)
1.2.6 Bankaların Mevduatlarında Net Artış (Azalış)		(+/-)	(+/-)
1.2.7 Diğer Mevduatlarda Net Artış (Azalış)		(+/-)	(+/-)
1.2.8 Alınan Kredilerdeki Net Artış (Azalış)		(+/-)	(+/-)
1.2.9 Vadesi Gelmiş Borçlarda Net Artış (Azalış)		(+/-)	(+/-)
1.2.10 Diğer Borçlarda Net Artış (Azalış)	(1)	(+/-)	(+/-)
I. Bankacılık Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akımı		(+/-)	(+/-)
B. YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMLARI			
II. Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akımı		(+/-)	(+/-)
2.1 İktisap Edilen İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları)		(-)	(-)
2.2 Elden Çıkarılan İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları)		(+)	(+)
2.3 Satın Alınan Menkuller ve Gayrimenkuller		(-)	(-)
2.4 Elden Çıkarılan Menkul ve Gayrimenkuller		(+)	(+)
2.5 Elde Edilen Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar		(-)	(-)
2.6 Elden Çıkarılan Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar		(+)	(+)
2.7 Satın Alınan Yatırım Amaçlı Menkul Değerler		(-)	(-)
2.8 Satılan Yatırım Amaçlı Menkul Değerler		(+)	(+)
2.9 Diğer	(1)	(+/-)	(+/-)
C. FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIMLARI			
III. Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Net Nakit		(+/-)	(+/-)
3.1 Krediler ve İhraç Edilen Menkul Değerlerden Sağlanan Nakit		(+)	(+)
3.2 Krediler ve İhraç Edilen Menkul Değerlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışı		(-)	(-)
3.3 İhraç Edilen Sermaye Araçları		(+)	(+)
3.4 Temettü Ödemeleri		(-)	(-)
3.5 Finansal Kiralamaya İlişkin Ödemeler		(-)	(-)
3.6 Diğer	(1)	(+/-)	(+/-)
IV. Döviz Kurundaki Değişimin Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar Üzerindeki Etkisi	(1)	(+/-)	(+/-)
V. Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklardaki Net Artış		I+II+III+IV	I+II+III+IV
VI. Dönem Başındaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar		(+)	(+)
VII. Dönem Sonundaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar		V+VI	V+VI

Ek 5: Kâr Dağıtım Tablosu

A.Ş. KÂR DAĞITIM TABLOSU		
	BİN YENİ TÜRK LİRASI	
	CARI DÖNEM (/ /)	ÖNCEKİ DÖNEM (/ /)
I. DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI		
1.1 DÖNEM KÂRI		
1.2 ÖDENECEK VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER (-)		
1.2.1 Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi)		
1.2.2 Gelir Vergisi Kesintisi		
1.2.3 Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler		
A. NET DÖNEM KÂRI (1.1-1.2)		
1.3 GEÇMİŞ DÖNEMLER ZARARI (-)		
1.4 BİRİNCİ TERTİP YASAL YEDEK AKÇE (-)		
1.5 BANKADA BIRAKILMASI VE TASARRUFU ZORUNLU YASAL FONLAR (-)		
B. DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KÂRI [(A-(1.3+1.4+1.5)]		
1.6 ORTAKLARA BİRİNCİ TEMETTÜ (-)		
1.6.1 Hisse Senedi Sahiplerine		
1.6.2 İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		
1.6.3 Katılma İntifa Senetlerine		
1.6.4 Kâra İştirakli Tahvillere		
1.6.5 Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi Sahiplerine		
1.7 PERSONELE TEMETTÜ (-)		
1.8 YÖNETİM KURULUNA TEMETTÜ (-)		
1.9 ORTAKLARA İKİNCİ TEMETTÜ (-)		
1.9.1 Hisse Senedi Sahiplerine		
1.9.2 İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		
1.9.3 Katılma İntifa Senetlerine		
1.9.4 Kâra İştirakli Tahvillere		
1.9.5 Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi Sahiplerine		
1.10 İKİNCİ TERTİP YASAL YEDEK AKÇE (-)		
1.11 STATÜ YEDEKLERİ (-)		
1.12 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER		
1.13 DİĞER YEDEKLER		
1.14 ÖZEL FONLAR		
II. YEDEKLERDEN DAĞITIM		
2.1 DAĞITILAN YEDEKLER		
2.2 İKİNCİ TERTİP YASAL YEDEKLER (-)		
2.3 ORTAKLARA PAY (-)		
2.3.1 Hisse Senedi Sahiplerine		
2.3.2 İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		
2.3.3 Katılma İntifa Senetlerine		
2.3.4 Kâra İştirakli Tahvillere		
2.3.5 Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi Sahiplerine		
2.4 PERSONELE PAY (-)		
2.5 YÖNETİM KURULUNA PAY (-)		
III. HİSSE BAŞINA KÂR		
3.1 HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE		
3.2 HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE (%)		
3.3 İMTİYAZLI HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE		
3.4 İMTİYAZLI HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE (%)		
IV. HİSSE BAŞINA TEMETTÜ		
4.1 HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE		
4.2 HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE (%)		
4.3 İMTİYAZLI HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE		
4.4 İMTİYAZLI HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE (%)		

Ek 6: Özkaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir Gider Kalemlerine İlişkin Tablo

..... A.Ş. ÖZKAYNAKLARDA MUHASEBELEŞTİRİLEN GELİR GİDER KALEMLERİNE İLİŞKİN TABLO	
ÖZKAYNAKLARDA MUHASEBELEŞTİRİLEN GELİR GİDER KALEMLERİ	BİN YENİ TÜRK LİRASI
	CARİ DÖNEM (...../...../.....) ÖNCEKİ DÖNEM (...../...../.....)
<p>I. MENKUL DEĞERLER DEĞERLEME FARKLARINA SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLARDAN EKLENEN</p> <p>II. MADDİ DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI</p> <p>III. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI</p> <p>IV. YABANCI PARA İŞLEMLERİ İÇİN KUR ÇEVİRİM FARKLARI</p> <p>V. NAKİT AKIŞ RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLARA İLİŞKİN KÂR/ZARAR (Gerçeğe Uygun Değer Değişikliklerinin Etkin Kısmı)</p> <p>VI. YURTDIŞINDAKİ NET YATIRIM RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLARA İLİŞKİN KÂR/ZARAR (Gerçeğe Uygun Değer Değişikliklerinin Etkin Kısmı)</p> <p>VII. MUHASEBE POLİTİKASINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER İLE HATALARIN DÜZELTİLMESİNİN ETKİSİ</p> <p>VIII. TMS UYARINCA ÖZKAYNAKLARDA MUHASEBELEŞTİRİLEN DİĞER GELİR GİDER UNSURLARI</p> <p>IX. DEĞERLEME FARKLARINA AIT ERTELENMİŞ VERGİ</p> <p>X. DOĞRUDAN ÖZKAYNAK AL TINDA MUHASEBELEŞTİRİLEN NET GELİR/GİDER (I+II+...+IX)</p> <p>XI. DÖNEM KÂRI/ZARARI</p> <p>1.1 Menkul Değerlerin Gerçeğe Uygun Değerindeki Net Değişime (Kâr-Zararlar Transferi)</p> <p>1.2 Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklardan Yeneniden Sınıflandırılan ve Gelir Tablosunda Gösterilen Kısm</p> <p>1.3 Yurt dışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlı Yeneniden Sınıflandırılan ve Gelir Tablosunda Gösterilen Kısm</p> <p>1.4 Diğer</p> <p>XII. DÖNEME İLİŞKİN MUHASEBELEŞTİRİLEN TOPLAM KÂR/ZARAR (X±XI)</p>	

KAYNAKÇA

- **Ateş, Gökçe**- Menkul Kıymetleştirme (Uzmanlık Tezi)-BDDK-2004
- **Bakıcıoğ, Tamer**- Yapılandırılmış Finansal Ürünler, Uygulama, Risk Yönetiminde Kullanılmaları ve Denetimleri (Uzmanlık Tezi)- BDDK-2004
- **Baştuğ, Emel**- Bankacılık Sisteminde Enflasyon Muhasebesi Uygulaması (Uzmanlık Tezi) –BDDK- 2004
- **Cesur, Nezahat**- Finansal Varlıkların Değerlemesi ve Banka Mali Tabloları Üzerine Etkisi (Uzmanlık Tezi)-BDDK, 2004
- **Eğritağ, Levent Cem**- Kredi Riski Azaltım Teknikleri (Uzmanlık Tezi)-BDDK-2004
- **Eken, Mehmet Hasan** - Selimler, Hüseyin- Banka Muhasebesi, Der Yayınları -2004
- **Ergüneş, Rüştü Harun**- Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi-Banka Uygulaması (Uzmanlık Tezi)- BDDK-2004
- **Ersan, İhsan**- Finansal Türevler, Literatür Yayıncılık, Dağıtım- Ocak-2003
- **Figankaplan, Tuğba**- Bankacılık Sektöründe Seküritizasyon Kredileri, İşleyiş Süreci ve Fonksiyonlarının Türkiye ve Dünya Uygulamaları Üzerinden Analizi (Yetki Etüdü Raporu)- BDDK-2002
- **Kocağa, Köksal**- Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama Sözleşmesi, Yetkin Basım Yayım Dağıtım, 1999
- **Kocaimamoğlu, Sururi**- Bankacılık Ansiklopedisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4. Baskı,1985
- **Kocaman, Necati**- Riskten Korunma İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Türev İşlemlerin Değerlemesi (Araştırma Raporu)- BDDK-2003
- **Sevinç, Fulya**-12 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı ve Diğer Ülkelerdeki Uygulamaları Çerçevesinde Ertelenmiş Vergi ve Finansal Tablolara Yansımaları (Uzmanlık Tezi)-TCMB-2003
- **Soylu, Fahrettin**- Hedging Teknikleri ve Muhasebesi (Yetki Etüdü Raporu)-Hazine Müsteşarlığı-1995
- **Toroslu, M.Vefa**- Faktoring İşlemleri ve Muhasebesi, Beta Basım,Yayım-Ocak-1999

- **Toroslu, M.Vefa**- Leasing İşlemleri ve Muhasebesi, Beta Basım,Yayım- Ocak-2000
- **T. Halk Bankası A.Ş.**- Tek Düzen Hesap Planı ve Muhasebe Uygulama Talimatı
- **Taşpolat, Ali**- Uluslararası Bankacılık ve Dış Ticaret (2005)

İnternet Adresleri;

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu- www.bddk.org.tr

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu- www.tmsk.org.tr

Hazine Müsteşarlığı- www.hazine.gov.tr

